UNIVERSIDAD DE
MURCIA

6195

UNIVERSIDAD DE MURCIA
BIBLIOTECA
S-13
3262

UNIVERSIDAD DE MURCIA

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
MURCIA
ARMARIO N.º 9
ESTANTE E
VOLUMEN N.º 1302

UNIVERSIDAD DE MURCIA

[redacted]

Cs de la Sobrecia de mi Sa S.r Santana de el Monte de

Sumilla

DIVI IOANNIS

CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI

Constantinopolitani Operum,

Tomus Secundus

Ea complectens, quæ faciunt ad elucidationem Matthæi, Marci, & Lucæ, quatenus haberi potuerunt.

Potestate à Sancta Inquisitione petita, & impetrata.

Horum omnium Elenchum, versa pagina, reperies.

PROVINCIAL
MURCIA

VENETIIS, M D LXXXIII.

Apud Dominicum Nicolinum.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

CATALOGVS OPERVM
SECVNDI TOMI.

Commentariorum Chrysostomi in Euangelium Matthæi, Homiliæ lxxxix. fol. 4. A

Commentariorum in Euangelium Matthæi, Homiliæ liij. 242. K

FRAGMENTORVM EX EVANgelio Matthæi, Homiliæ xxvij. hoc ordine digestæ.

Ex cap. ij Cùm natus esset Iesus in Bethlehem Iudææ. in Epiphania domini. 385. G

Ex eodem cap. super illud, Angelus domini apparuit in somnis Ioseph &c. in festo Innocentium. 386. E

Ex eodem de natali sanctorum Innoc. 387. I

Ex eod. cap. in illud, Defuncto Herode, ecce apparuit angel. &c. in vigilia Epiph. ibid. B

Ex cap. iiij Ductus est Iesus in desertum &c. in dominica prima Quadragesimæ. 388. F

Ex cap. v. Cùm vidisset Iesus turbas, ascendit in montem. 389. D

Ex eod. cap. Qui fecerit, & sic docuerit, maximus vocabitur in regno cælorum. 391. H

Ex eod. Audistis, quia dictum est antiquis, Diliges proximum tuum &c. in festo sanctorum Ioannis & Pauli. 392. M

Ex cap. vi. super oratione dominica, Pater noster qui &c. 393. G

Ex eod. cap. Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ. in feria quarta cinerum. 394. C

Ex eod. cap super eodem 395. I

Ex cap. vij. in illud, Cauete à Pseudoprophetis. 396. D

Ex cap. ix. Ascendens Iesus in naviculam, transfretauit &c. Dominica xviij. post Pentecostem. ibidem. L

Ex eodem super illud, Transiens inde Iesus, vidit hominem sedentem &c. De conuersione Matthæi. 397. M

Ex cap. xiiij. Herodes apprehensum Ioannem posuit in carcere. In decollatione sancti Ioannis Baptistæ. ibidem. F

De eodem 399. I

Ex cap. xv. Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis &c. De muliere Chananæa. 400. B. C

Ex cap. xviij. Væ mundo ab scandalis, necesse enim est vt veniant. 403. L

Ex eod. super illud, Domine si peccauerit in me frater meus, quoties dimittam ei. 404. E

De eodem dicto euangelico. ibidem. H

Ex cap. xix. Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa. In Inuentione sanctæ crucis. 406. A. B

Ex eod. cap. in illud, Ecce nos reliquimus omnia &c. In commem. S. Pauli. 408. D

Ex cap. xxi. Cùm appropinquasset Hierosolymam &c. Dominica I. Aduē. domini. 410. D

Ex eod. cap. De arbore ficus à domino arefacta 312. G

Ex cap. xxij. Abeuntes pharisæi, consilium inierunt &c. Dominica xxij. post Pentecostem. 413. C

Ex eod. cap. Accesserunt ad Iesum Pharisæi, & interrogauit eum vnus &c. Dominica xviij. post Pentecost. ibidem. F

Ex cap. xxv. Quandiu fecistis vni ex minimis meis &c. De diuite & paupere: & de Eleemosyna facienda. 415. F

MARCVS.

In Euangelium Marci, Homil. xiiij. 416. A

EX EVANGELIO LVCAE fragmenta.

De natiuit. S. Ioan. Bapt. Sermo. ex c. 1. 429. F

Ex cap ij. Et reclinauit eum in præsepio &c. De natiuitate domini Homilia. 432. B

Ex cap. x. De eo qui incidit in latrones. Sermo. 433. L

Ex cap. xv. De patre & duobus filijs, Homilia. 434. F

Ex cap. xvi. De diuite, Homilia. 436. G

Ex eod. cap. De Lazaro & diuite, Homiliæ iiij. 436. G

Ex cap. xvi. De Zacchæo. 455. G

UNIVERSIDAD DE MURCIA

A

ANIANI
IN EXPOSITIONEM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

Super Euangelium Beati Matthæi.

PROLOGVS.

DOMINO verè sancto, & beatissimo Horontio Episcopo, Anianus. Pijssimi patris affectum, & sapientissimi artem magistri in me pariter exerces, quem inter has quas pro fidei vobiscum amore perpetimur tentationum procellas, & à mœrore, simul & à torpore subducis, animumque anxietate marcentem ad studium scripturarum remittis. Iubes enim beatissime, vt

B commentarium sancti Ioannis Constantinopolitani Episcopi, quem in Matthæo Euangelista nonaginta & vno libro explicuit, in Latinam linguam, quo possim sermone, transfundam. Quod vtinam tam à nobis commodè fieri possit, quàm à te & opportunè & vtiliter imperatur. Quid enim vel ad prudentiam eruditius, vel ad exercitationem ignitius, vel ad dogma purgatius nostrorum auribus offeratur, quàm præclara hæc tam insignis animi, ingenijque monumenta? Et hoc maximè tempore, quo per occasionem quarundam nimis difficilium quæstionum ædificationi morum, atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur. Pro qua certè Beatus Ioannes cùm in alijs operibus, tum in hoc quoque tantus ferè vbique, tamque alacer assurgit, vt Euangelistæ dicta interpretando, pro euangelica perfectione nobiscum pugnare videatur. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quàm venturam suam † nobilitatem, quæ aduersus Manichæi rabiem omnium rectè sapientium consensu, concentuque laudatur? Laudatur autem vel in admirabilis gloriam conditoris, vel ob

† naturæ suæ.

concitanda ſtudia virtutis, vel ad caſtiganda vitia voluptatis. Quid, inquam, preſsius ille commendat, quàm ingenitæ nobis à Deo libertatis decus, cuius confeſsio præcipuum inter nos gentilesque diſcrimen eſt? Qui hominem ad imaginem Dei conditum, tam infœliciter fati violentia, & peccandi putant neceſsitate deuinctum, vt is † etiam pecoribus inuidere cogatur. Quid ille aduerſus eoſdem magiſtros potius inſinuat, quàm dei eſſe poſsibilia mandata, & hominem totius vel quæ iubetur, vel ſuadetur à Deo capacem eſſe virtutis? Quo quidem ſolo, & iniquitas ab imperante propellitur, & præuaricanti reatus affigitur. Iam verò iſte eruditorum decus, cùm de Dei gratia diſſerit, quanta illam vbertate, quanta etiam cautione concelebret. Non enim eſt in altero aut incautus, aut nimius, ſed in vtroque moderatus. Sic liberas oſtendit hominum voluntates, vt ad Dei tamen mandata facienda diuinæ gratiæ neceſſarium vbique fateatur auxilium: ſic continuum diuinæ gratiæ auxilium commendat, vt nec ſtudia voluntatis interimat. Cùm autem in cunctis ferè doctrinæ partibus, tum præcipuè in exhortatione morali, atque in omnibus eccleſiaſticæ regulis diſciplinæ: ita noſtrorum concinit per vniuerſa ſententijs, vt eos penè quos nunquam vidit, omnino ad omnem ſcripturarum intelligentiam informaſſe credatur. Quanto enim exhortandi, id eſt emendandi, vel etiam exornandi homines amore teneatur, hoc præcipuè opere declarat. In quo cùm ſuſceperit commentatoris officium, certam vniuſcuiuſque libri partem expoſitione complens, reliqua amica ſibi, & quàm perfectiſſima poteſt exhortatione, producit: in ipſis quoque expoſitionum locis, quæ quidem plena ſunt acuminis, ponderis, conſequentiæ, eruditionis, medullæ, nihil magis intendit aliud, quàm ne vel exigua moralitatis puncta prætereat, quaſi qui omnino conſilium diuinæ legis inſpexerit. Quæ cùm innumeris ſit intexta cauſis, ad vnum tamen finem omnia reducit, vt ſcilicet homines, quibus data eſt, ad amorem Dei, ſtudiumque virtutis accendat. Quòd verò iſtud non ad oſtentationem quandam faciat, & fœtentem illam gloriæ vanitatem, cùm tota & doctrinæ illius, & morum, qui etiam in ſcriptis eius relucent, continentia, tum etiam vitæ finis ipſe teſtatur. Nempe omni ille ſermone non ſolummodo emendat, ſed etiam armat auditoris animum. Nempe tota eius & principalis intentio eſt, non tam priuatam iſtam, & inter proſperorum opaca latitantem honeſtatem docere, quàm illam quotidie tanquam in acie dimicantem, & quæ abſque vllo diſpendio ſui tribulationum, & cædatur imbribus, & vratur ardoribus, inſtituere virtutem. Hanc ipſam ita ille in ſignis eccleſiæ magiſter, & verus Chriſti diſcipulus impleuit, vt illa omnia, quæ de aſſerenda etiam per mortem virtute diſſeruit, non

vt in his

D

E

F

tam

tam alijs, quàm sibi omnino soli inculcasse videatur. Denique vitam illam omni ab adolescentia sanctitate fulgentem, & in sacerdotio mille insignibus perfectionis ornatam, etiam passionibus pro iustitiæ amore decorauit. Quod certè alicui ecclesijs in pace degenti prouenire, ingentis animi, proculque ab omni hominum gloria remotæ mentis, raræq; omnino virtutis est. Quod autem in septimo istius libro operis indicatur,
G adhuc Antiochiæ presbyter hæc, quibus illam tunc ecclesiam ædificabat, scripta composuit. Ex quo magis magisque perspicitur, illum non temeritate quadam, aut dissonante a suis moribus libertate, in regali postea vrbe pontificatum tenentem, nota illa & maxima aduersum se commouisse certamina: sed ita se instituisse semper, tamque constanter atque firmiter contra omnes iniquorum cateruas, pro veritatis ac iustitiæ parte iurasse, vt quamlibet aduersus eum, vel sacerdotum nomina, vel regum arma concurrerent, depellere quidem illum sacerdotali possent trhono, nunquam tamen depellere possent veritate. Optimam itaq; meditationem in occasione rebus exequens, maluit pontificis honorem confessoris dignitate cumulare, quàm adulatoris fœditate corrumpere. Iam vero illud, quasi peculiare quoddam custodit, ac proprium, vnde a te præcipuè pro similitudine studij possit adamari, quòd scilicet semper
H solicitus, semper vigilans, semper noxiæ securitatis, velpotius mortiferi stuporis inimicus, vbique vtilitatem compunctionis compunctus ipse eommendat. Quocirca forsitan eius oratio nusquam ferè in pompam eleuatur dicentis, sed tota ad vtilitatem aptatur audientis. Est enim stylus ipse, quod quidem in suo opere magis animaduerti potest, ecclesiæ auribus accommodatissimus, priscum illud, sed eruditum dicendi genus exprimens, medius, æqualis, maturus, pudicus, alienus omni ab incuriæ culpa pompaque luxuriæ. Non squalidus quidem, nec tamen floridus: non impolitus, sed neque nimia subtilitate limatus: non asperitate horridus, nec tamen amœnitate lasciuus: maximam vbique copiam,
I admirabilemque indicans facultatem, nusquam tamen ambitionem loquendi: eo fit, vt illum magis simplex lector intelligat, & laudet disertus. Certè quod ab alijs quoque plurimis audire potuisti, omnes iam ecclesiasticæ Græcorum bibliothecæ post tam varias veterum scriptorum, splendidasque diuitias, post tot insignium magistrorum tam clara lumina: huius præcipuè voluminibus ornantur. Denique & sancti Basilj admirabilem ilam curam loquendi, & Antiochi plausibilem pompam, & sublimem illum Gregorij cothurnum, facilè intelligas hac Ioannis medietate superata. Ita enim stylum suum inuiolata, vt diximus, facultate regnantem, scripturarum vbique, & sapore imbuit, & tingit colore: vt illi quidem de apparatu eloquij remittere, iste verò de maiestate scripturarum coruscare videatur. Solæ ab eo forsitan adolescentulorum minus

blandè mulceantur aures, quibus in ludo positis literarum, non tam placent solida, quam picta, quique pulchra potius, quam vtilia sectantur, nec tam agentia diligunt, quàm sonantia, magisque gaudent florum amenitate conspergi, quàm frugum vbertate nutriri. Hunc igitur si satis minorem se in Latino apparere feci, non tam mihi domine venerabilis, quàm tibi imputare debes: qui me ad eum transferendum tanto, & authoritatis imperio, & blandimento charitatis hortatur es, vt illi aliquid, imò verò plurimum de honore duntaxat styli auferte mallem, quàm crimen in te diutius recusando committere. Sanè pro qualicunque hac mea opera amplissimum orationum tuarum munus reposco, quo scilicet nos, vt exemplo, ita etiam precibus tuis iuues, vt aliquid de illius viri virtute possimus imitari. Memor nostri esto semper in Christo domine meritò beatissime.

D. IOAN-

AD. IOANNIS CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI super Matthæum Homilia prima commentarij, Aniano Interprete.

PORTVERAT quidem nihil nos indigere auxilio literarū, sed tā munda in omnib. exhibere vitā, vt librorum vice gratia spūs sancti vteremur; & sicut atramento illi, ita corda nostra inscriberentur a spiritu. Quia verò hanc a nobis excussimus gratiā, age vel ad secundā nauigationē animum adiiciamus. Equidē q̄ primum illud fuerit, p̄fecto sublimius & ex verbis suis deus, & ex operibus ostendit. Nā & Noe & Abrahæ, eiusq; posteris, & Iob, & Mosi, nō per literas, sed per semetipsum locutus est, quia. s. munda eorum corda repererat. Postquam verò oīs populus Iudæorum in vitiorum ima delapsus est, necessario iā inde literæ dantur, ac tabulæ, & ea, q̄ per has ad-
B ministratur admonitio. Et hoc nō tantum
Ioan. 5. veteris testamenti sanctis, sed etiam noui
Ioā. 14. d accidisse perspicimus. Siquidē nec Apostolis scriptum aliquid tradidit Christus, sed
Hie. 31. f p̄ literis, sancti spiritus se illis daturum gratia repromisit: Ille, inquit, docebit vos oīa. Atq; vt discas, quia hoc multò sit illo melius, audi dñm per prophetā loquentem. Et disponā, inquit, vobi testm̄ nouum. Dabo leges meas in mente eorum, & in corda eorum perscribam eas, & erunt oēs docibiles dei. Paulus quoq; hanc eminentiā designādo, dicebat se accepisse legem, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Quia vero progrediente iam tpe, alii quidem propter dogmata, alii verò propter vitam, & mores grauiter impegerunt, earursus quæ constat literis, admonitione fuit opus. Iam ergo considera, quàm sit extremæ omnino demeniæ, vt qui tanta deberemus vitæ perfectione pollere, vt nihil prorsus literis egeremus, sed scribenda spiritui sancto corda pro paginis p̄beremus: quale inquam est, si quia primam illā perdidimus dignitatem, & minoribus indigemus, ne secundo quidem remedio ad nostram vtamur salutem. Si enim illis egere, & non gratia spiritus sancti splendere culpabile est, vide quanti sit criminis, nec per illud auxilium velle proficere, sed quasi frustra, ac vanè posita cœlestia scripta despicere, & maius absque dubio subire supplicium. Quod ne accidat, diligenter hæc, quę scripta sunt, ponderemus, & discamus quēadmodum vetus lex promulgata sit, quem admodum etiam nouum conditum sit testamentum. Quonam igitur tunc modo illa lex data est, & vbi, & quādo? Post Aegyptiorum profectò perniciem, in eremo, in monte Syna, & fumo & igne ascendente de monte, & tuba terribiliter insonante, & tonitruo crebrius comminante, & coruscante fulgure, & Mose in ipsam caliginem nubis intrante. In nouo vero nō ita. Non enim neque in eremo, neq; in monte, non cum fumo, & caligine, non cum tenebris, & procellis: sed tucente prorsus die, in domo sedentibus cunctis, multa cum mansuetudine, vniuersa fiebant. Siquidem adhuc illis ferocioribus, & effræniorib⁹ humano quodam terrore opus erat, vt solitudine, monte, igni, fumo, tubarum sono, & cæteris talibus: sublimiores verò, ac perfectiora doceri faciles, & qui iam corporalium intellectum vsu virtutis excesserant, horum quæ diximus, non egebant. Quod si & super Apostolos factus esse sonus refertur, non propter ipsos tantum, sed ob præsentiam factus est Iudæorum: propter quod & diuisus ille in specie linguarum ignis apparuit. Si enim post hęc etiam mirabilia dixerunt, quia pleni essent musto Apostoli: quanto magis si nihil tale vidissent? Et in veteri quidem testō cum Moses ascendisset in montem, descendit deus. In nouo vero cum nīa in cœlū, imò in ipsum regalē thronū esset eleuata natura, spiritus sanctus descendit de cœlo. Qui si esset minor, vt etiā blasphemat impietas nunquā illa quæ aduentu eius facta sunt maiora essent, magisq; miranda. Nā & ta-

C

D
Act. 2. a

Exo. 19.
Eph. 1. 2.
Lu. 3. &
Acto. 2.

bulæ istæ sunt absque dubio meliores, & vitutum merita clariora. Non enim descenderunt Apostoli de monte, tabulas lapideas afferentes in manibus: sed sanctum spiritum mente portantes, & thesaurum quendam dogmatum, donorumq; gestantes, cunctorumq; fontem ex se effundentes bonorum, omnia circuibant, viui quidam libri, viuæq; leges effecti per gratię largitatem. Sic tria millia, sic etiam quinq; milia hominum, sic innumerabiles populos toto terrarum orbe ceperunt, deo per illorum linguam audientibus differente, à quo etiã Matthæus repletus spiritu ista conscripsit: Matthæus vtique publicanus. non enim a professione sua illum erubuerim nuncupare, nec illum omnino, nec reliquos. Hoc est.n.quod maxime ostendit spiritus sancti gratiam, eorumq; virtutem. Euangelium vero, non abs te quidem, scriptionem suã vocauit. Siquidem pœnarum sublationem, veniam peccatorum, sanctificationẽ, atque iustitiam, redemptionem, adoptionẽ etiam filiorum, & cœlorum hæreditatem, & cum dei filio fraternitatẽ, omnibus inimicis dei & in tenebris sedentibus nunciauit. Num quid ergo posset esse æquale his tam bonis nunciis? Deus conuersatur in terris, hõ in cœlo; facta est omnium vna permistio, angeli cũ hoĩbus iungebant choros, homines choris addebantur angelicis, atq; cœlestibus aliis, supernisq; uirtutibus. Erat cernere antiquum repẽte plium dissolutum, deũ hoĩbus reconciliatũ, diabolum vetò confusum: dæmones cũ tremore fugientes, mortem peremptam, paradisum apertum, maledictionem remotam, peccatum de medio sublatũ, exagitatum errorem, veritatem reuersam, pietatis sermonẽ vbiq; seminatũ, vbique crescentẽ, cœlestem cõuersationem in terræ regione plantatã, virtutes supernas familiariter nobiscum loquentes, & ad terras sæpe angelos ventitantes, exq; his hominibus spem firmã certissimã futurorũ. Propterea igitur euãgelium ista vocatur historia, quasi scilicet oĩa alia verba inania doceantur, ac vacua, quibus solent pscentia ista promitti: vt copia diuitiarum, vt potentiæ magnitudo, vt principatus, & gloriæ, vel honores, & quantacunq; alia bona esse hoĩes arbitrantur, quæ vero piscatorũ, sunt annunciata verbis, propriè ac verè euangelia nominantur, nõ tantũ quia firma sunt, ac penitus immobilia, supraq; nostrã eminẽtia dignitatem: sed qua cum omni eriã facilitate nobis donata sunt. Non enim laboribus nostris, atque sudoribus, non doloribus, & ærumnis: sed per dei in nos tantũmodo charitatẽ, tam grandia hæc ꝓmissa suscepimus. Sed principio requirendum est, quænam illa causa sit, quòd ex tam discipulis, duo tantum scribunt Apostoli, & duo eorum q Apostolos sunt secuti: vnus enim Petri, alter Pauli discipulus, post Ioãnem atque Matthæum euangelia condiderunt Quia. nihil omnino pro humanæ gloriæ, sed cuncta pro diuinæ gratiæ amore faciebant. Quid igitur? Non sufficiebat vnus euangelista cuncta memorare? Sufficiebat quidem, sed cum quatuor sint, qui euangelia conscribant, nec eisdem certẽ toporibus, aut in eisdem locis, neque pariter congregati, neque mutuo colloquentes, & tamen quasi vno ore pronunciant: fit hoc, sine dubio, veritatis grande documentum. Verum econtrario, inquis, ista res accidit: in multis enim diuersi inter se inueniuntur, ac dissoni. Immo hoc ipsum maximũ est testimonium veritatis. Si enim ex toto, & in omnibus consonarent, & cum nimia diligentia, atque cura, atque ad tempora, ac loca omnia, vsque ad singula æqualiter verba concurrerent, nemo inimicus crediderit vnquam: sed eos cõmuni ad decipiẽdum consilio congregatos, quasi ex humana quadam conspiratione euangelium cõdidisse. Non enim simplicitatis fuisse tam solicitam consonantiam iudicarent. Nunc verò quæ videtur ex rebus exiguis dissonantia, ab omni illos suspitione defendit, & satis clarè scribentium existimationem tuetur. Si vero aliquid de temporibus ac locis variè dixerunt, nihil quidem dictorum præiudicat veritati. Sed tamen prout donauerit deus progredientes, etiam istud quale sit, declarare tentabimus illud post hæc, quæ diximus postulantes, vt diligẽter notetis: quia in illis principalibus causis, in qbus, & vita nostra, & prædicationis summa consistit, nusquã aliquis illorum, vel in minimo discrepare cõuincetur. Quæ verò ista sunt? Quia deus homo factus, quia mirabilia operatus, qm̃ crucifixus, qm̃ sepultus est, qm̃ resurrexit, qm̃ ascendit in cęlum, quoniam iudicaturus est, qm̃ salutaria præcepta constituit, qm̃ non contrariam

Act. 2. g

E

F

G

H

Bar. 3.
Ioan. 1.
Phil. 3.

riam legem intulit priori, quia filius dei est, quia vnigenitus, quia eiusdem cum patre substantię, & quãtacunq; sunt talia. In his quippe omnibus maximã illorũ inuenimus esse cõcordiam. Si vero in mirabilibus eligendis nõ oẽs eadem cuncta dixerunt: sed hic quidẽ illa, alter vero alia narrauit, nihil te oĩno conturbet. Siue enim vnus quilibet vniuersa dixisset, superfluus iam fuisset numerus cæterorum: siue varia omnes inter se scripsissent, ac noua omnia, nullum potuisset conuenientiæ apparere documentum. Propterea, & communiter multa dixerũt, & nihilominus quisque proprium aliquid, ac speciale conscripsit, vt neque superflue, & importune aliqd videretur adiectũ, si nihil adderetur noui, nec tota rerũ fides adduceretur in dubiũ, si omnia diuersa dixissent. Lucas igitur
I etiam causam ponit, propter quam venerit ad scribendum: vt habeas, inquit, eo-
In proœ miobea ti Lucę. rum verborum, de quibus eruditus es, veritatem, id est, vt sæpe commonitus in eadem meditatione permaneas. Ioannes vero, ipse quidem causam scriptionis tacet: vt autem loquitur superius sermo repetitus, & patrum ad nos traditione delatus, nec ipse ad scribendum absque cerra ratione descendit. Sed quia illa iam trium fuerat intentio, vt in suscepti morarentur hominis sacramento, & de ipsa deitate dogma pericilitabatur taceri, ad scribendum Chro inspirãte motus accessit: quod ex ipsa certa historia, & de euangelii declaratur exordio. Neque enim ab inferioribus cœpit, vt cæteri: sed ad superiora continuo, ad quæ urgebatur, ascendit, propter quæ librum ipsum profecto cõposuit. Neque.n. solis inuenitur differre principijs, sed p totius fere euangelij textum grãdior cæteris ingreditur, atque sublimior. Matthęus accedentibus his, qui ex Iudæis Christo crediderant, & rogantibus, vt quæ verbis docuisset, hæc eis in literis seruanda dimitteret, Hebræo dicitur euangelium scripsisse. sermone. Marcus quoque in Aegypto idipsum rogantibus traditur fecisse discipulis.
K Et idicirco Matthæus quidem, vtpote Iudæis scribens, nihil amplius studuit ostendere, q̃ quia ex Abrahæ, & Dauid Christus stirpe descenderat. Lucas vero, quippe qui omnibus in commune loqueretur sermonem superius extendit, ad ipsum vsq; Adã generationes retrorsum numerando perueniens. Et ille quidem statim ab ipsa generatione Christi sumit exordium. Nihil enim magis delectare Iudæum poterat, q̃ si Christũ Abrahæ, Dauidis, nepotem esse diceret: hic vero diuersæ. Nam prius multa commemorat, & tunc demum generationum catalogum texit. Horum igitur oĩum cõsonantiam, orbe quoque ipso teste monstramus: quia ea, quæ sunt dicta suscepit, testibus quoque ipsis veritatis inimicis. Siquidem multæ post illos hæreses pullularunt, contraria his, quę scripta sunt, opinantes. Et earum quidẽ aliæ, omnia, quæ euangelistæ scripserant, receperunt: alię vero quibusdam sentẽtiis a reliquo opere amputatis, sic apud se scripturas conseruãt. Quòd si pugnæ aliqua esset in dictis, neque istæ, quæ ex aduerso loquuntur hæreses, omnia recepissent: sed tãtummodo illam partem, quam sibi cernerent cõuenire: neque istæ, quæ partem aliquam receperunr: de eadem aduersus aliasdisputassent. Ita neq; ipsa quidẽ commata, quæ L
velut detrũcata membra abscissis aliis remãserũt, possunt latere: sed aperte clamãt, maximam sibi germanitatem esse cũ corpore. Vt enim si partem aliquam sumas ex latere, & in exigua portione cuncta respicias, ex quibus totum constat animal, id est, & carnem, & ossa, & neruos, & venas, & totius, vt ita dixerim, massę vim atq; naturam ex ipsius parte cognoscas sic etiam in scripturis, in vnaquaq; particula dictorum, totius potes cernere affinitatem. Si vero inter se euãgelistarum sententiæ dissonarẽt, nec tanta concordia posset ostendi, olim iã ipsum dogma fuisset destructũ: omne enim regnum, inquit, diuisum aduersus sese desolatur. Nunc vero, vel hoc Luc. 11.
ipso sancti spiritus clarius maiestas resulget, suadens hominibus, vt erga principalia illa, magisque necessaria vacantes, nihil de exigua portione lædantur. Vbi autem eorum vnusquisque degens scripserit, non valde est cur contendamus: quòd vero aduersus se non scripserint, ex toto operis contextu docere tentabimus. Tu vero tale est quod facis semper huiusmodi dissonantia conquirendo, quale esset, si illos iuberes p omnia eisdem vti elocutionum modis, eademque verba semper proferre. Taceo, quòd hi ipsi, qui ad omnẽ põpam M
de

de rhetorica, & philosophia gloriantur, multos, & plurimos, & de eisdē causis scribentes libros, nō modo simpliciter discreparunt, sed etiam sibi contraria pleraq; dixernnt. Et certe aliud est diuerso modo quid dicere, aliud aduerso. Nihil inquā horum loquor. Procul a me absit, de illorum infipientia ꝓ euangelistis satisfactionem parare. Neq; n. volo de mendacio adstruere veritatem. Illud sane libenter rogarim, quonā modo authoritatem dissona meruissent: quonam pacto falsa adstruendo obtinere possent, vnde admiratioui essent, pugnātia inter se, atq; aduersa dicēdo. Credebatur, inaudita loquentibus, toto orbe laudebantur docentes. Cumq; multi testes eorum prædicationis existerent, tum etiam inimici, hostesq; plurimi: non. n. in vno aliquo scribentes angulo, ea quæ scripserant, occultauerunt: sed terras, mariaq; lustrātes, in conspectu, & auribus omnium volumina sacra replicabant: quæ sicut ēt nunc fieri videmus, ipsis quoque ꝓsentibus legabantur inimicis: nec ꝙquam tū ex his, quæ dicta sunt, quenquam offendit: nec immerito. Erat. n. diuina virtus, q̄ aderat vbique, & apud oēs cuncta peragebat. Cæterum si non istud fuisset, vnde publicanus vnde piscator, vnde illeteratus quiuisset vnquam tam sublimitet philosophari? Quæ. n. sapientes seculi, ne per somnum quidem aliquando imaginari potuerunt, hæc isti cum assueratione manifesta annunciant, atque persuadent, subiugantes fidei non solum nostræ ætatis hoīes, sed ēt eos qui ante nos defuncti sunt: & non duos, non viginti, non centum, aut mille, aut decem milia: sed vrbes, & gentes, & populos, & terram prorsus, ac mare, Græciam simul, ac Barbariam, & habitabiles partes orbis, ipsumque desertum. Et certe ea psuadebant, quæ naturam nostram longe probantur excedere. Siquidem relinquentes omnino terram, de cœlestibus differebant, docentes nobis aliam supereſſe vitam, aliamq; mortem, alterum mundum, & conuersationē nouam, omniaque mutata. Non sicut Plato ridiculam illam concidit rempublicam, aut Zeno, vel siquis alius de rebus conscripsit, legesq; composuit. Siquidem hæc ipsa sunt, quibus facile monstratur, quoniam malignus spiritus, & dęmon quidem ferus, hostisq; naturæ, & impugnator castitatis, totiusque honestatis inimicus, omnia sursum, deorsumque permiscens, eorum mentibus inspirauit. Cum. n. communes omnibus faciant cōiuges, nudasq; ad palæstram virgines ducant, ad spectaculum hoīum, & libidinis irritamentum, cum occultas concilient nuptias, oēs in vnum ex consensu luxuriæ pecunias conferentes, ac peruertētes leges, finesq; naturæ: quid de his aliud ꝓnunciari potest? Nam ꝙ oīa illa inuenta sint dæmonum, & contra naturam ꝓbent esse, q̄ dicunt, poterit nobis esse testis ipsa natura, q̄ talia audire nō patitur: cum certa non sub persecutionū metu, nō cum periculis, & præliis, sed cū omni securitate docentium, licentiaq; dicantur, multa insuper cura, ambituq; magno sermonis ornata. Hæc vero, q̄ a piscatoribus p̄dicata sunt, exagitatis vndique sæpius verberatis, interpericula iugiter constitutis: absq; vllo loquentibus cuttu, & atte verborum, & imperiti, & eruditi, & serui, & liberi, & reges & milites, & Græci, & Barbari, omni cum reuerentia susceperunt. Neque vero dicere poteris, parua hęc esse, nimisque humilia, & ideo facile a cunctis susceptā: cū vtique multo hæc sint illorum dogmatibus celsiora. Virginitatis. n. illi nec in somno imaginati sunt dignitate, nec cōtemptum habendi atque ieiunia, nec quicq̄ aliud de sublimiore doctrina. Nostri autem magistri nō solū opus turpe cōdemnat, neq; tātūmodo cōcupiscētiam prohiberi cōtēti sunt: sed & vultū impudicū, & in honesta verba, risumq; lasciuū, sed & habitum inordinatum, incessum inconditum, atq; clamorē, & oīno vsq; ad humilia præcepta deducūt diligentiam disciplinæ. Itaq; vniuersum prorsus orbem virginitatis plantatione complerūt, & de deo, rebusq; cœlestibus ea philosophari docent, quæ illorum nullus aliquando potuit, vel mente concipere. Vnde. n. sapere hæc illi possent, qui monstrorum atque serpentium, aliorum etiam viliorum imagines, deitatis nomine consecrarunt? Attamen tam sublimia illa nostrorū dogmata, & susceptā, & credita sunt, & florent quotidie, atque succrescunt. eorum vero exagitata sunt, passimque disperdita, & arancarum telis facilius disoluta. Quod valde consequenter factū est: siquidem dæmones illa prædicabant. Propter qd ibi, pter lasciuiā morū multas

etiam

Philosophię gētilium & apostolorū differentia.

etiam dictorum obscuritas,& caligo est,& ad intelligendum grandis afflictio. Quid enim irrisione magis dignum, quam illa
D est disciplina, in qua, vt cætera omittam, cum innumeris versibus philosophus disputauerit,multa orationem suam cumulat prolixitatem docendi,vt quid sit iustũ, possit ostendere, Ita etiam,vt si vtile,quid haberent:tantæ tamen obscuritatis titulo, valde id vitæ hominũ esset in cõmodum. Si enim, vel agricola, vel ærarius, si faber aliquis,vel nauta, aut quispiam cæterorũ, qui manuum suarum opere pascuntur, velit quidem ab arte propria, iustoq; labore discedere, vt consumptis tot annis studeat scire, quid iustum sit, & forte antequã discat interimatur fame: obibit ꝓpter hoc iustum,neque aliquid aliud vtile addiscens,& vitam violenta morte dissoluens. At non ẽt nostra sunt talia, sed iustũ, honestum,omnemq; omnino virtutem in
Mat.22. d paucis syllabis, in breuibus verbis, atque manifestis nos Christus edocuit:tamen di
Ibi,7.b cẽdo,qm in duobus mandatis tota lex pẽdet,& ꝓphetæ:ideſt in dei,& proximi charitate:tum iubendo,Quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Hæc est.n.lex,& prophetæ. Quæ certe,& seruo rustico,& viduæ,& puero,& erudito,& satis rudi facilia ad intelligendum sunt,& ꝓsus exposita. Tales quippe sunt sententiæ veritatis. Idq; exitus rerum ipse testatur. Siquidem omnes fere, quæ sunt agenda didicerunt, nec didicerunt modo, verumetiam,quæ didicerant, efficere curarunt:& non in vrbibus solum,atq; plateis, sed in ipsis quoque verticibus montium. Etenim ibi maxime euangelicam videas florere philosophiam, & angelorum choros in humano corpore refulgere, conuersationemq; omnino cœlestem in terris micare.Nobis siquidem piscatores disciplinã scripsere viuendi,nõ à puero eligi aliquos ad discendum iubẽtis, vt philosophis moris est,neq; certum numerum annorũ præfinientes ad cõsummanda studia virtutũ: sed cunctis generaliter ætatibus differentes. Illud.n.puerorũ ludus est, hoc veritas rerum. Locũ quoq; disciplinæ huic certũ dederunt,cœlum profecto: & informatorem eius deum ꝓculdubio esse docuerũt. Qui etiã leges, quibus vtimur,dedit,quales,& oportuit. Præmia verò virtutum,nõ ramus oleæ,nec corona oleastri foliis immista, nec publice apparata conuiuia,nec æreę statuæ, nec imagines coloribus adũbratæ,& friuola ista, atq; vanissima,sed vita nullo vnquam fine claudenda,& filiorũ F
dei collata nobilitas,cumq; angelorũ choris iungenda lætitia, & ante regalem thronum secura præsentia, & perpetuum esse cũ Chro. Doctores verò istius disciplinæ, ac principes publicani sunt, & piscatores, pelliumq; sutores:nõ qui exigua ætate vixerint,sed adhuc viuãt, in æternumq; permaneãt. Est idcirco defuncti quoq; multũ valent ꝓdesse discipulis. Huic itaq; disciplinæ non cũ hoibus bellum est, sed aduersus sequissimos dæmones,contraq; incorporeas potestates. Propter quod,& rex * talis * dux
exercitus nullus est hoium, nullus est angelorum, sed ipse ꝓculdubio deus. Arma quoq; istorũ militum, naturã ipsius belli cõsequẽter imitantur. Nõ.n.ex ferro paran 2.Co.10
tur,ac pellibus,sed ex veritate,fide atq; iustitia, cæterisq; virtutib. Qm igitur de huiusmodi disciplina, & liber est cõscriptus, & nobis de ipsa disputare propositum est,diligentius audiamus euangelistam sup eadem differentẽ. Non.n.sunt eius dicta,sed Chri,qui ipsius informator est disciplinæ. Hanc ergo solicite cõsideremus, vt in illa etiã mereamur adscribi, & in eorum fulgere numero, qui prius eam seruando nituerunt, & immarcessibiles illas meruerũt coronas. Et multi quidem hunc libr̃ satis apertum esse opinantur, ac planum,so G
los ꝓphetas intellectu putantes esse difficiles. Sed hoc quoq; eorum est,qui altitudinẽ incõperrarum sibi rerum prorsus ignorant. Propter quod obsecro, vt multo cum studio sequamini ista,q̃ dicuntur,& ipsum euangelij pelagus intremus, Christo nobis præbente in hoc itinere principatum. Vt autem sit facilior iste ad intelligendum liber, rogamus (quod in aliis quoque scripturis facere consueuimus)vt præueniatis animo, atque voluatis eum, qui a nobis elucidandus est locus, vt intellectui lectio viam parãs, quod etiam in Eunucho illo factum est, multam vobis con Act.8.c
ferat facultatem docendi. Etenim plurima sunt, quæ iniquiruntur, ac varia. Considera igitur quanta in ipso euangelii principio quæstionum sylua nascatur. Primo quidem, cuius rei gratia per

Ioseph

Ioseph generationũ ordo decurrat, de quo non nalcitur Christus. Secundo, vnde manifestum sit, quòd a Dauid originẽ ducat eum parẽtes Mariæ, ex qua certe natus est, habeantur incogniti: neque enim generationes ex virginis parte numerantur. Tertio quam ob causam Ioseph quidẽ generatio, qui certe nihil ad generationem contulit Christi, tam diligenter asseritur: virgo autem, quæ etiam mater eius effecta
H est, non ostenditur ex quibus parentibus, auis, proauisque nascatur. Post hæc etiam illud inquirendũ esse videtur qua de causa generationes per viros nominans, meminerit etiam fœminarum. Et quia semel id fieri placuit, cur nõ omnes fœminas nominarit. Nam meliores quasque transcurrens, vt Saram, & Rebeccam, earumque similes: eas tantummodo, quæ de aliquo vitio celebratæ sunt, eduxit in medium: id est si qua adultera, vel meretrix: siquis etiã ex nuptiis non legitime copulatis, de alienigena est ortus, ac barbara. Siquidem nõ modo Vriæ vxorem, sed etiam Thamar, & Ruth euangelista commemorat: quarũ alia quidem erat alienigena, alia vero commista, non tantum non lege ille coniuncta coniugii, sed furata concubitum, & intra habitum meretricis abscondita. Vrię quoque vxorem nullus ignorat, sed ꝓpter factum illud insignis audaciæ. Et tamen omnes alias euangelista prꝑteriens tãtummodo istas generationum catalogo comprehendit. Quòd si meminisse oportuit fœminarum, cunctæ debuerant nominari: si vero non omnes erant, sed aliquæ proferendæ, eas magis poni decuit, quæ nõ de peccatis, sed de virtute celebrantur. vidisti nempe quãta nobis attentione opus sit, etiam inter ipsa principia. Et certe supra cętera esse manifestũ illud videbatur exor-
I dium, forte autem aliquibus etiam superfluum, quia solum ibi numerum putabãt nominum contineri. Supra hæc etiam illud inquisitione dignum est, quę causa cõpulerit, vt tres reges in enumerandis generationibus prꝑteriret. Si enim quasi nimis impiorũ nomina reticere maluit, nec aliorum quidem similium meminisse debuerat. His additur etiã illa quæstio, quòd tertio generationes quatuordecim esse dicens, numerum in extrema parte non tenuit. Deinde, quæ nam illa ratio persuaserit, vt Lucas quidem aliorum faceret nominum mentionem, & non modo nõ eorundem omnium, sed multo etiã plurium. Matthæus vero non paucorum modo, verumetiam diuersorum, cum vtique ad vsque generationem Ioseph numerum etiã ipse perducat, in quo finem fecit, & Lucas. Iam ergo perspicite quanta nobis opus sit vigilantia, non solum ad exponendum euangelium, verumetiam ad discernendum quęnam illa sint, quę expositione indigeant. Siquidem scientiæ pars est, quæ sunt obscura cognoscere. Illud quoque inter occulta numerat quomodo Elisabeth de Leuitica existens tribu, Mariæ cognata K
dicatur. Verum ne multa pariter colligentes memoriam vestrã subito quęstionum oneremus aggestu, hic sermoni nostro terminum requiramus. Sufficit enim nobis, & valde sufficit ad audiẽdi interim studiũ suscitandum, vt quæ in quæstionem solet venire discãtur. Si vero etiam solutionem ipsam desideratis addiscere, & hæc nobis dicentibus, in vestra est potestate. Si enim vos intellexero suscitatos, & audire cupientes, etiam absolutionem afferre tentabo. Si vero oscitantes videro, & ab intentione laxatos abscondam non absolutionem solum, verumetiam quæstiones, diuina lege commonitus: Nolite, inquit, sanctum dare canibus, neque proiiciatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis. Quis est modo, inquis, qui ista conculcet? Ille vtique, qui non ea pretiosa Mat. 7. a
credit esse, atq; præclara. Et quis est, inquis, ita infelix, qui nõ hæc pretiosiora esse omnibus, & clariora fateatur? Ille sine dubio, qui non vel tanto studio eis vacat, quanto in diabolicis illis theatris meretricibus occupatur. Ibi enim plurimi totos etiam dies peragunt, propterq; illam occupationem vanissimam multa etiam domi detrimenta patiuntur. Et tamen cum omni diligentia, quod audierint, memoriæ commendant, eaque ad animæ suæ perniciem pe- L
nitus infixa custodiunt. Hic vero, vbi loquitur deus, ne exiguum quidem patienter tempus expectant. Cur hoc? quia nihil commune habemus cum cœlo, sed omnis nostra religio verbotenus peragitur. Et certe propter hoc deus gehennam minatur, nõ vt eam nobis inferat, sed vt fugere persuadeat illam grauissimam consuetudinem.

nem. Nos uerò econtrario cuncta agimus, & quotidie in illam uiam quæ illuc ducit, irruimus. Nam præcipiente nobis deo non modò ut audiamus, quæ dicuntur, uerùm ut cum omni etiam deuotione faciamus, nos nec audire curamus. Quando igitur ea quę dicuntur, implebimus: Respondeſo, quando incipiemus operari, cùm nec ſermonem quidem ſuper his patienter audiamus, ſed indignemus offendamurque ac exercitatione tametſi breuiſſima? Deinde nos quidem de friuolis ſæpe rebus loquentes, niſi eos qui nobiſcum ſedent, viderimus attentos, incuriam illorum, noſtram arbitramur eſſe iniuriã. Deum verò putamus offendi, quando eo de tantis rebus loquente, contemnimus, facileque ducimur ad alia oĩno, atq; conuertimur? Et ſepe quidem ſi aliquis è ſenibus multas circuierit terras, marisq; regiones, non ſolum ſtadiorum numerum; ſed urbium ſitus, &
M ornatus domorum, & portus, atque plateas diligenter nobis enarrat: nos verò nec quã procul ſimus à cœleſti urbe cognouimus. Nam profectò ad iter hoc ſuperandum, properaſſemus, ſi nota eſſet diſtantia. Non enim tantum à nobis illa ciuitas abeſt, quãtum inter cœlum, terramque diſcrimẽ eſt: ſed multò etiam longius diſtat, ſi vtiq; negligamus: vt econtrario, ſi ſtudium cõmodemus, etiam in exiguo tempore ad ipſas eius ianuas peruenire poterimus. Nõ enim locorũ lõginquitate, ſed inſtituto morum hæc ſpacia metienda ſunt. Sed tu præſentis quidem geſta vitæ diligenter tenes, noſti & noua & vetera, ac ẽt prorſus antiqua potes enumerare, non ſolùm principes ſub quibus diuerſis tẽporibus militaſti, ſed etiã omnes militiæ duces: ſed etiã ęditores munerum, & eos qui in ſpectaculis certauerũt, quique uicerunt, nihil vtique ad te pertinentia, nihilq; tuis vtilitatibus profutura. Quis verò in hac de qua loquimur, ſit ciuitate princeps, quis apud eum primus, aut ſecundus, aut tertius; vel quanto quiſque tempore, vel quid ſit virtutis operatus, nunquã vel per ſomnium cogitaſti. Quæ verò le-
A ges in hac vrbe ſunt poſitæ, nec alijs quidem dicentibus pateris audire. Qua ergo fiducia, dic mihi, illis te aliquando ſperas bonis potiturum, ad quorum magnitudinem nec quando promittuntur, intendis? Sed & ſi ante nunquam, ſaltem nunc id facere curemus. Etenim ſi concedat à Deo, aureã ingrediemur vrbem, immo facilè omni auro precioſiorẽ. Nũc ergo diſcamus fundamẽta eius, & portas ex ſaphiro margaritiſque compoſitas: habemus quippe optimum ducem, Matthæum profectò. Per ipſius nanque portam nunc cupimus introire, multoque nobis ſtudio eſt opus ſequendi. Si quidem enim aliquem non intentum viderit, continuò eum à ciuitate propellit. Eſt ſi quidem vrbs ipſa regia, & tota prorſus illuſtris & non ſicut videmus apud nos, in palatia, domos, plateasque diſtincta: ſed quicquid eſt illius vrbis, aula cęleſtis eſt. Pandamus igitur portas animi, aperiamus aditum, cumque tremore plurimo primas æternæ vrbis ianuas intraturi, omni ſubnixum maieſtate regem ſupplici ter adoremus, Etenim primus ipſe cõgreſſus poteſt cernentibus terrorem incutere. Modò quidem nobis portæ iſtæ penitus occluſæ ſunt: cùm verò eas reſeratas uideremus (hoc enim eſt ſolutio qõnum) tunc plu
B rimum oĩno poterimus intus fulgorem aſpicere. Etenim ſpiritus te oculis ducens, omnia tibi publicanus iſte promittit, quòd videlicet oſtendat vbi rex ipſe ſedeat, quorumq; illi militum aſſiſtãt cohortes, vbi angeli, vbi verò habeantur archangeli, & quis vobis ✠ in hac urbe ſit deputatus locus, & quonam illuc itinere pergatur: & quanto honore donandi ſint hi, qui primi illius ciuitatis ius fuerint conſecuti: quãto quoque hi, qui illos ſecundo ſequuntur loco: quanto etiam hi qui tertio, & quot ſint illorum ordines ciuium, quanq; diuerſi in illo gradus diſtinguãtur ſenatu, & quam variæ ibi ſplendeant differentiæ dignitatum. Non igitur cum tumultu ingrediamur, non cum turbatione, neque cum ſtrepitu, ſed cum ſilentio atq; reuerentia, q̃ tãtis eſt exhibenda myſterijs. Si enim in theatro, cùm multum ſilentium antè præceſſerit, tum demũ literæ regis leguntur: multò magis in hac vrbe omnes cohiberi oportet, & comprimi, & erectis auribus, atque animis adſtare ſolicitis. Non enim terreni regis, ſed angelorum Domini ſcripta recitanda ſunt. Si enim ita nos uoluerimus aptare, ipſa nos Spiritus ſancti gratia cum omni diligentia ad penetralia interiora perducet, atque ad ipſum regis perueniemus thronũ;
C ac bonis omnibus perfruemur, gratia &c.

✠ & qs nobis ciuibus in hac &c.

Homilia

Homilia secunda ex cap. i.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Igitur meministis admonitionis eius, qua ad vos superiori die sumus vsi, cum hortaremur vt summo cũ silentio & quiete, tantis congruente mysterijs omnibus euangelij verbis commodaretis auditũ. Siquidem iam incepimus cœlestes adire ianuas, propter quod uos præteritæ denunciationis admonui. Et enim si Iudæi accessuri ad montem, & ignem, & caliginem, & tenebras, ac procellas, immo nõ
Exo. 19. accessuri ad illa, sed ea & audituri eminus, & visuri triduum antè se continere iubebãtur à fœminis, ac vestes abluere: & tamẽ in timore erant maximo, tremoreq;, eum certè illos plurimum Mosi præsentia confoueret: multò magis nos, qui talia incipimus audire verba, & non procul à monte fumante consistere, sed in ipsum omnino introire cœlũ, maiorem philosophiam debemus ostendere, non indumẽta corporis
D abluentes: sed stolas animæ candidantes, nosq; ab omni seculi huius commistione purganres. Non. n. caliginem hic, non fumum videbitis, nõ procellã, sed regem sedentem super thronũ illius ineffabilis gloriæ, & angelos ei, atque archangelos pariter assistentes, & sanctorũ populos innumeris illis angelorum cohortibus copulatos. Talis quippe est ciuitas dei habens ecclesiam primitiuorum, & spiritus iustorum, & frequentias angelorum, & sanguinem aspersionis, per quẽ reconciliata sunt omnia. Nã & cœlum ea quæ in terra sunt accepit, & terra ea quæ in cęlo: & desiderata olim angelis atq; sanctis pax aliquando donata est.
Ioã. 12. In hac vrbe trophæum constitit crucis, cla-
Ephe. 2. rum. s. atq; conspicuum. In hac item spolia sunt Christo paria, humanæ. s. naturæ exuiæ, regis nostri præda quæ oĩa diligenter euangelij lectione discetis. Et si cum silẽtio & moderata sequaris quiete, circunducere te percuncta poterimus, ac diligenter ostẽdere, vbi quidem mors iaceat crucifixa, vbi peccatum suspensum, vbi plurima illa atq; præclara ex hoc bello fulgeant monumenta victoriæ. Videbitis & hic tyrannum reuinctum, & multitudinem captiuorum sequentem, & arcẽ, ex qua sceleratus ille dæ-
E mon omni retro tpe in perniciem hoĩum procurrebat, repentè subuersum. Videbitis etiam reuulsas latronis spelũcas, antraq́ue patefacta: nã ibi quoq; præsentia regis affulsit. Sed nihil est dilectissime, quod horũ fatigeris auditu. Neque. n. si quis istius tpis victorias tibi, trophæaq́; recenseret, vlla vnquam caperere satietate, sed neque cibum, neque potũ illi narrationi aliquando præponeres. At verò desiderabilis illa narratio, quantò potius est audienda? Considera enim quàm sit audire magnificum, q́p deus surgens de sede regali ẽ cœlo venit ad terras & ad ipsum descẽdit infernum: in acie dimicans stetit, quemadmodum aũt illi diabolus repugnauit, immo non ipsi manifestè, ac nudè, sed deo in natura hominis ab- Ioan. 3.
scõdito. Quod́q; mirabile est, videbis mor- Gal. 3.
tẽ morte peremptam, & maledictum esse maledicto extinctum: & per quæ diabolus iam antè maximè valebat, per ea ipsa tirannidem illius esse destructã. Exurgamus igitur, & somnũ animi longius, repellamus. Ecce. n. video portarum nobis claustra reserata: sed tñ cũ omni moderatione & tre- F
more mentis ipsas continuò ianuas intremus. Quæ verò sunt istæ ianuæ? *Liber generationis:* inquit, *Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham.* Quid ais? De vnigenito dei filio dicturum te esse promiseras, & Dauid mentionem facis, eiusq́; illum filiũ esse cõmemoras hominis, qui post mille generationes natus traditur, ipsumq́; esse, & patrem Christi dicis, & proauum? Verùm cohibe te paulisper, & cõprime, nec velis repentè omnia simulq́ue discere, sed sensim atque paulatim, siquidem adhuc in vestibulis constitisti ante ipsa prorsus initia portarũ. Quid igitur ad penetranda interiora festinas? Necdum benè omnia, quæ foris sunt, considerasti. Neque enim nunc tibi ipsam generationem domini conor exponere, immo verò nec cùm ista narrauero: est enim inexplicabilis rota, neque vlli prorsus effabilis: & hoc tibi ante me Esaias propheta denunciat; Siquidem ipsius prædicans passionem, & plurimam pro toto orbe terrarum pijssimamq́; curã, atq; admiratus, qui tum esset, qui factus sit quòve descenderit, maximo sono vocis exclamauit, & dixit: Generationem eius quis enarrabit? Verũ nobis nõ de diuina generatione nunc sermo est, sed de hac inferiore, quæ in terra facta est, quæque testibus celebratur innumeris. Sed super ista quoque prout accipientes

sancti

G sancti spiritus gratiam, poterimus effari, ita profectò narrabimus. Neq; hãc enim perspicuè satis explicari possibile est, quippe cum sit etiam ipsa maximè mirabilis. Non igitur exigua te aliqua opineris audire, cùm hanc generationem audis edisseri: sed totam in te mentem prorsus exuscita. Et cõtinuò totus horresce, cùm deum venisse audis super terras. vsqueadeo enim istud mirabile erat, & nulli antè prorsus auditum, vt etiam prophetæ porrò antè cum admiratione prædicerent: Qm̃ super terram visus
Baru. 3. d est, & iter homines est. Valde etenim audire mirabile est, quòd ineffabilis deus, & q nec sermonibus explicari põt, nec cogitationibus cõprehendi, patriq; per oĩa coæqualis, per virginis ad nos venit vterum, & fieri ex muliere dignatus est, & habere ꝓgenitores Dauid & Abraham. Et quid dico, Dauid & Abraham? etiam illas, quod horribilius est, fœminas, quas paulò antè memoraui. Hæc igitur audiens mente consurge: verùm nihil humile suspiceris, sed potius propter hęc ipsa maximè mirare, quia cum filius sempiterni esset Dei, etiam filius Dauid esse dignatus est, modò vt te filium faceret: Dei seruum patrem habere dignatus
H est, ut tibi seruo patrem faceret deum. Vides arbitror ab ipso statim principio, quàm læta sint, hæc nuncia. Quòd si ambigis de his quæ ad tuum spectant honorem, de illius humilitate disce credere etiam quæ super tuam dignitatem dicuntur. Quantum enim ad cogitationes hominum pertinet, multò est difficilius deum hominem fieri, quàm hoĩem dei filium consecrari. Cũ ergo audieris, quia filius dei, filius sit & Dauid, & Adæ: dubitare iam desine, cùm tu q filius es Adæ, si filius dei. Non. n. frustra, nec vanè ad tantam humilitatem ipse descendit, sed vt nos ex humili sublimaret. Natus est enim secundũ carnẽ, vt tu nascerere spiritu: natus est ex muliere, vt tu desineres filius esse mulieris. Propterea duplex facta generatio est, & huic. s. nostræ similis, & nostram eminenter excedens. Quòd enim natus ex fœmina est, & nobis cõpetit: quòd verò non ex voluntate carnis & viri, sed ex Spiritu sancto, aliã nobis sublimiorem futuramq; & spiritu consequẽdam generationem ꝓmittit. Sed alia quoq; oĩa ex simili diuersitate cõstabant. Nã & baptisma profectò tale suscepit, quod haberet quidẽ aliqd veteris, haberet & noui. Quòd enim I
baptizatus est a propheta, expressit verus: quòd autem descendit spiritus, adũbrauit nouum. Nã vt si quispiã in arena cõsistẽs, duos aliquos inuicẽ dissidentes, extenta manu vtraq; coniungat: ita fecit & Xps veteri nouũ, diuinã naturam humanæ, suis nostra iungendo. Vides nunc puto fulgorem vrbis procul coruscantis, vides quanto inter ipsa principia splendore lucet, quõ tibi regem ipsum humana specie, sic mortalibus, velut exercitui admistum ostendit. Neque enim in bello semper propriã habere rex cernitur dignitatem, sed purpura & diademate relictis, militis habitum frequenter induitur. Sed illic, ne cognitus hostes in se conuertat: hic contrà: vt ne ante cõgressum subitò oẽs auertat, suosq; maiestatis fulgur conturbet; saluare. n. non terrere studuit. Et idcirco illum hac appellatione cõtinuò nominauit, Iesum vtique nuncupando. Ie- Iesus.
sus enim non est Græci sermonis vocabulum, sed Hæbraica lingua Iesus dicitur, qđ est in nostro sermone, saluator: saluator autem ab eo, quòd salutem populo suo præstaturus aduenerit. Iamne igitur intelligis, quemadmodum euangelista auditorem in excelsa subuexerit, & ea certè quæ ĩ usu esse viderentur locutus, per quæ tñ ipsa longè nos maiora quàm omnes sperare potera K
mus, edocuit. Vtriusq; igitur istius nominis apud Iudæos erat celebrata notitia. Quia enim incredibilia erant, quæ promittebantur, futura: etiam nominum præcesserunt figuræ, vt porrò antè omnis ex inuidia nouitatis tumultus orituus extingueretur. Iesus nanque etiam ille dicitur, qui post Moysen populum in terram repromissio- Iosue 1.
nis induxit. Vides figuram perspice veri- a
tatem. Ille in terram repromissionis, hic verò introduxit in cœlum, & ea quæ sunt in cœlis bona. Ille postquàm Moyses mortuus est, iste postquàm lex per Moysen lata cessauit. Ille ducis dignitate pollens, iste verò regis maiestate præfulgens. Sed ne Iesum audiens, de societate nominum patereris errorem, continuò subiunxit, & Christum. *Iesu Christi*, inqnit, *filij Dauid*: Ille enim non erat ex Dauid, sed ex alia tribu. Cuius verò rei gratia librum ipsum generationis Christi vocat, ubi non sola utique generatio, sed tota prorsus ipsius mysterij dispensatio continetur?

Quia

L Quia totius.ſ. diſpēſationis caput & radix,
atq; principium oium nobis in hoc conſi
Gen.1. ſtit bonorum. Vt.n. Moyſes librum cœli ap
a pellauit, ac terræ cum certè non de cœlo
ſolùm, terraq; loqueretur, ſed de cūctis quæ
inter ipſa ſubſiſtunt: ita etiam euangeliſta
ab ipſo omnium fonte & capite bonorum
librum uocauit. Omni ſiquidem admira-
tione pleniſſimum eſt, & ſuper ſpē expecta
tionēq; mortaliū, q̄ Deus homo factus eſt.
Hoc autem impleto, illa omnia quæ ſequū
tur, iuxta ordinem & rationem conſequun
tur. Qua verò de cauſa non eum antè filiū
Abrahæ, & poſtea filium Dauid nuncupa-
uit? Non, ſicut opinantur aliqui, ab inferio-
ribus volens ad ſuperiora conſcendere. Cę
terùm feciſſet quòd fecit & Lucas, nunc au
tem ecōtrario facit. Cur ergo commemo-
rauit priorem Dauid? Quia ipſe proculdu-
bio in omnium verſabatur ore, ob inſigne
honoris & gloriæ, ob ipſius quoq; tēporis
ſpacia iunctiora. Non enim olim defun-
ctus fuerat: ſicut Abraham. Etſi enim vtri-
que promiſerat Deus, ſed tamen illud qua-
ſi antiquum reticebatur, hoc verò quaſi no
uum, & recēs ab omnibus celebrabatur. Ip
Ioā. 7.f ſi nanque Iudæi dicunt, Nonne ex ſemine
Dauid & Bethlehem caſtello unde erat
Dauid, venit Chriſtus? Nemo igitur illum
M filium Abrahæ, ſed omnes filium Dauid
nominabant. Etenim propter tempus, vt di
xi, propterque regnum hic magis in homi
num memoria vigebat. Qui etiam hono-
rabiliores quoſque de ſanctitate reges. qui
poſt Dauid fuiſſe referuntur, ab illo omnes
vocabant. Nec ipſi ſolùm, verumetiam
Deus ſ. Nam & Ezechiel, & alii prophetæ
dicunt Dauid ſurrecturum eſſe, atque uen-
turum, non de illo utique mortuo iam
loquentes, ſed de his qui illius virtutem e-
rant imitaturi. Et Ezechiæ quidem dicit:
4.Reg. Protegam ciuitatem iſtam propter me, &
19.g.& propter Dauid puerū meū. Salomoni verò
20.b. dicebat: Quoniam propter Dauid regnum
3.Reg. eius ipſo viuente non dirumperet. Multa
11.f enim illius viri coram Deo erat, & coram
hominibus gloria. Propterea igitur à no-
tiore interim, & celebratiore perſona ſu-
mit exordium: & tum demum ad antiquio
rem recurrit parentē, ſuperfluū, quantum
ad Iudęos ſpectat, eſſe iudicans, ſermonem
ſuperius ordiri. Iſti enim erant præcipuè
maximeq; mirabiles: ille quidem quod eſ-
ſet rex & propheta, hic verò, quòd prophe-
ta & patriarcha. Et vnde, inquis, manifeſtū
eſt ex Dauid eſſe Chriſtū? Si enim non ex
viro, ſed tantummodo eſt natus ex uirgine,
de cuius certè generatione reticet, quomo A
po ſcire poterimus illū ex Dauid ſtirpe de-
ſcēdere? Duo ſunt enim quæ pariunt quæ-
ſtionem. Vnum, quæ cauſa ſit, vt in genera-
tionum catalogo virgo ſileatur; alterum ve
rò, qua ratione Ioſeph memoretur, cui cer
tè nihil cum Chriſti generatione eſt com-
mune. Videtur enim & vnum abundare, &
alterum deeſſe. Quid ergo dicemus? Quòd
vtique primum illud neceſſe fuerit memo
rari, quemadmodum ex Dauid virgo de-
ſcenderit. Vnde hoc itaq; diſcemus? Audi
ad Gabriel loquentem Dominum: Vade Luc. 1.c
ad virginem deſponſatā viro, cui nomē Io
ſeph, ex domo & familia Dauid. Quid igi-
tur vis audire manifeſtius, cum ex domo
& familia Dauid illam virginem eſſe co-
gnoſcas? Vnde patet quòd inde utique erat
etiam Ioſeph. Fuerat quippe in lege præce
ptum, ex diuerſis tribubus non licere vſur-
pari coniugium. Et propheta Iacob de Iu-
dæ ſtirpe illum uenturum eſſe prędixit: Nō Gen. 49
deficiet, inquit, princeps de Iuda, nec dux b
de femoribus eius, donec veniat cui para-
tum eſt: & ipſe erit expectatio Gentium.
Hæc ergo prophetia ex tribu quidem
Iuda illum fuiſſe declarat, non tamen
quòd ex Dauid genere deſcendet. Putas- B
ne igitur ex tribu Iuda, unius familiæ tan-
tum, ideſt ſolius Dauid, propagatum, ge-
nus? Immo cùm multæ eſſent ex tribu Iu-
da familiæ, non utique omnes à Dauid ge
nus trahebant. Sed ne iſtud hic diceres,
præueniens euangeliſta prorſus excluſit ſu
ſpicionem tuam, non ſolùm ex domo, ve-
rumetiam ex familia Dauid illum eſſe
confirmās. Si verò nunc aliunde quoq; vis
iſtud addiſcere, nec altera probatione deſe
rimur. Nō ſolum.n. de alia tribu, ſed ne de
familia quidem altera fas erat coniugia co
pulari. Ita iſtud quod dicitur, ex domo eſſe
familia Dauid, ſiue uirgini copuletur, con-
ſtabit dictum: ſiue ipſi Ioſeph potius apte-
tur, illud idē conficitur. Si.n. ex domo Da-
uid atque familia erat, non aliunde acci-
peret coniugem, niſi ex ea de tribu, de qua
etiam ipſe deſcenderat. Quid uerò, in-
quis, ſi legem ille tranſgreſſus eſt? Sed id-
circo euangeliſta præueniens, Ioſeph iuſtū
eſſe

esse testatus est, ne tu ei temere crimen impingeres, sed vt virtutum eius potius agnoscens, suspicionem transgressionis abijceres. Ille siquidem tam modestus, & praua cupiditate liber, vt ne suspicione cogente vellet in virginis ire supplicium: quomodo propter libidinem præcepta legis violasset?

C Qui.n. supra legem sapiebat: dimittere.n. & occulte dimittere, sine dubio erat supra legem profecti: quo contra legem aliquid admitteret, & hoc nullius causæ necessitate cogente? Sed qm quod ex genere Dauid fuerit hæc virgo ex his, quæ dicta sunt, manifestum est: necessariu est dicere, cuius rei gratia Ioseph in generationibus euangelista memorarit, cum virginem prorsus omiserit. Quænam igitur hęc causa est? Nō erat mos apud Hebræos generationum catalogum per fœminas texere. Vt ergo, & more custodiret, ne in ipso statim principio videretur antiqua destruere, & nobis virginem certius indicaret, parentes eius reticens atque maiores, de Ioseph generatione non tacuit. Siue enim hæc fecisset in virgine, nouitatis non effugisset inuidiam: siue Ioseph reticuisset non agnouissemus ex qua tribu virgo subsisteret. Vt ergo, & nos discernere mus, quæ esset Maria, vel vnde, & consuetudo legis permaneret immobilis, generationum catalogum vsq; ad sponsum eius perduxit, ac de domo illum Dauid esse monstrauit. Hoc.n. declarato, illud quoq; pariter ostendit, quòd. s. inde esset, & virgo: qa vtiq; nequaquam iustus iste pateretur vxorem sibi aliunde, quā vnde lex præcipiebat, eligere. Possumus vero aliam quoque, & al

D tiorem quidem proferre rationem, ob quā parentes virginis prætermissi sunt, quod nunc exponere minus opportunum videtur, eo quòd multa iam dicta sunt. Et idcirco hic iam sermonem de quæstionibus terminantes, teneamus interim diligenter ea quæ nobis absoluta patuerunt: quam ob causam Dauid nominauerit priorem, deinde qua ratione librum ipsum, librum generationis vocarit, vel etiam cur dixerit, Iesu Christi: deinde quo generatio eius, & cōis sit, & non sit per cuncta cōis: tum, vnde Maria ad Dauid pertinere monstretur: ad extremum, quam ob rem Ioseph quidē generationum catalogo collocetur, Mariæ autem parentes omnino sileantur. Si enim custodieritis ista, promptiores nos facietis ad reliqua: sin vero hoc respueritis, & expulleritis è mentibus, pigriores erim us in cęteris. Neq; enim terrę, quę semina priora corruperit, curam adhibere delectabit agricolam: propter quod obsecro, vt hæc, quæ seminata, versetis. De tali enim studio taliq; cura ingens quoddam animabus bonum, ac salutare conquiritur. Nam & Deo placere possumus ista curando, & ab iniuriosis obscœnisq; sermonibus munda ora seruabimus, dū spiritualibus exercemur eloquijs: & dæmonibus terrori esse poterimus, linguam nostram talium armis muniendo verborum & tūc maiorem Dei gratiā valebimus promereri. Hinc enim mentis vestræ, & acumen augetur, & lumen. Nam & oculos, & os, & auditū propterea posuit in nobis Deus, vt omnia ipsi membra seruirent: vt quæ ipsius sunt audiamus: quæ ipsius, loquamur: quæ ipsius semper operemur: eiq; laudes canamus assiduas, & gratias per cuncta referamus, perq; hæc omnia conscientiæ nostræ secreta mundemus. Sicut enim corpus, quod aeris puritate perfruitur, sanius fit: sic profecto etiam anima fit sapientior, quæ tali meditatione nutritur. Nonne vides etiam corporis oculos, cum in fumo forte remorantur, lachrymas semper effundere: si uero potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & laniores esse, multoque maiore aciei fulgore rutilare? Talis profecto est, & mentis oculus. Si in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus, ac lucidus, & acutius cuncta perlustrans: si vero in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lachrymabitur, ac flebit, & in hoc quidem seculo, sed F multo amarius in futuro. Fumo enim sunt humana negotia comparanda. Propterea, & ille ait. Defecerunt sicut fumus dies Psalm. mei. Sed ille quidem de breuitate hoc, & a fuga quadam huius dixit ætatis. Ego vero non ad hoc solum, verumetiam ad turbulentiam rerum præsentium dici posse istud accipio. Nihil enim ita oculus animæ contristat, ac turbat, vt secularium conditio curarum, & quasi obuolitantia quædam multiplicis cupiditatis examina. Hæc enim sunt istius fumi ligna. Nam sicut ignis iste communis vbi humidam corripit conspersamq; materiam, plurimum sine du-

Vtilitas sacrarū literarū. E

bio fumum fuscitat: sic etiam concupiscentia vehemens illa prorsus, ac flammea, qñ humentem alicuius, ac paluſtrem ſuccendit animam, multum in ea fumum gignit, ac nutrit. Propter hoc etiam rore opus eſt ſancti ſpiritus, & potentis illius auræ ſtatu, vt huiuſmodi extinguat ignem, fumumq; diſpergat, & cogitationem noſtram expeditam reddat ac volucrem. Non poteſt. n. quis omnino, non poteſt tantis prægrauatus, atq; in terram defixus malis, ad cœlorũ euolare faſtigium. Et ideo ſtudendum nobis eſt, vt parati ſemper, & accincti iter hoc conficere poſſimus: immo nec ſic quidem poſſibile eſt, niſi alis ſpiritus ſubuehamur.

G Si igitur mente ab omnibus libera, & ſpirituali opus eſt gratia, vt exceſſum illud valeamus aſcendere: qui nihil horũ, ſed & omnia quotidie aduerſa colligit, & diabolico ſe pondere opprimere feſtinat: quonam, quæſo pacto volare poterit, tã importabili onere depreſſus? Etenim ſiquis, vt in quibuſdã iuſtis ſtateris noſtros velit cogitatus ſiſtere, inter mille ſecularium ſermonũ taléta vix centum denarios ſpiritualiũ poterit inueni re uerborũ, immo nec decem quidẽ obolos. An vero non turpe maximeque ridiculum ſit, res neceſſarias certasq; magna plerũq; parte, ſeruis quos habemus demandare: ori vero quod proprium noſtrumq; poſſidemus, uiliora, quã mancipijs, nempe inutilia quædam, & ſuperuacua committere: vtinã vero ſuperuacua tantum, non & damnoſa, & noxia, nihilq; profutura? Quòd ſi melio ra loqueremur, etiam Deo proculdubio verba noſtri oris placerent. Núc vero quaſcunq; hoſtis antiquus ſuggerit locutiones loquimur, tum quidem ridentes ipſi, tum vero in aliorum riſum faceta aliqua, & vrbãa dicentes, & nunc quidem maledicta iaculantes, & iniurias inferentes: tũc vero mẽ

H tientes, iurantes: & nunc quidem de rebus friuolis conquerentes, nunc vero multiloqua vanitate deliros omnes deliraſq; ſuperantes, ea quę ad nos omnino non pertinẽt, abſq; vlla in medium ratione proferimus. Quis. n. veſtrum, rñdete quæſo, qui aſſiſtitis, vnum, ſi exigatur, pſalmum põt memoriter efficere, aut ſcripturarum vllam aliam portionem? Nullus oino eſt: nec tũ ſolum iſtud eſt malum, ſed qm̃ ad ſpiritualia deſides, ac remiſſi, ad diabolica prompti, ignẽ ipſum ardore ſuperatis. Etenim ſiquis vos de theatralibus aliquid voluit interrogare canticis, & meretricios illos, fractosq; modulos audire: multos qui illa etiam diligentiſſime didicerint, poterit inueniet, & qui ea cum maxima etiam pronuncient voluptate. Sed eſtne horum criminum tandem aliqua defenſio? Non ſum, inquit, ego monachus, vxorem habeo, & filios, & curam domus. Hoc. n. eſt, quod omnia quaſi vna quadam peſte corrumpit, qm̃ lectionem diuinarum ſcripturarum ad ſolos putatis monachos pertinere, cum multo magis vobis, quàm illis ſit neceſſaria. Qui. n. verſantur in medio, & vulnera quotidie accipiũt magis indigent medicamine. Itaque multo eſt grauius, atq; deterius ſuperfluam eſſe legẽ I Dei putare, quã illã omnino neſcire. Hęc. n. verba ſunt, quæ de diabolica prorſus medi tatione promũtur. Nõ audis Paulũ loquen tem: Qm̃ ad correptionem noſtram hæc Ro. 15. omnia ſcripta ſunt? Tu vero euangelium a etiamſi illotis, vt aiunt, manibus contrectare daretur, ne attingere quidem cupias: tantũ abeſt, vt penitus penetrare iudices operæpretium: itaq; fit, vt ſurſum hodie deorſum omnia ferantur. Quod ſi diſcere cupis quantus ex ſcripturis diuinis naſcatur profectus, temetipſum diligẽter examina: qualis quidem efficiaris, cum pſallis Deo: qualis, cum diabolo: & quemadmodum quidẽ affici ſoleas, cum in eccleſia ſteteris, quemadmodum vero ſi ſteteris in theatro, & videbis quàm ſit grande iſtius animæ, illiusq; diſcrimen licet vna ſemper in te anima ſit. Idcirco. n. Apoſtolus ait. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Itaq; aſſidue po- 1. Co. 15. tentibus ſpiritus Dei carminibus egemus. d Etenim iſtud eſt quo irrationalibus præſtamus animantibus, cum certe inferiores ſimus in cęteris. Hoc eſt. n. nutrimentum animæ, hoc ornamentum, vt è regione, Dei nõ audire verbum, fames atq; internecies. Da Amos. 8 bo, inquit, eis, non famem panis, neq; ſitim d aquæ, ſed famem audiendi verbum Dei. K Quid igitur infœlicius eſſe poſſit, quàm vt quod Deus in pœnam minatur, hoc tu iam ſponte in caput tuum attrahens corroges malum, & inſerens animæ tuæ ſæuiſſimam famem, atq; peſtiferam, per quam miſeriorem illam cunctis omnino rebus efficias? Verbis enim nunc ſanari illa ſolet, nunc corrumpi. Nam & ſæpe in irã ſermone ſuccenditur, & ab ipſo incendio alio rurſus

ſermo

sermone restringuitur: & ad concupiscentiam sermo illam obscœnus inflammat, & ad pudicitiam verbum honestatis reducit. Si autem hoc facit sermo iste communis, respondeo, quare tu scripturarum eloquia contemnas? Nam si admonitio sola tm valet, quanto magis si etiam per spiritum sancti gratiam ipsa admonitio proferatur? Ex scripturis nanque diuinis Matthæi sermo prolatus, ipso igne vehementius animam audientis accendit, atq; in omnium illam præparat vsum bonorum. Sic etiam Paulos Corinthios, quos inflatos esse cognouerat, ac tumētes, castigatione sermonis reddidit mitiores. De quibus enim erubescere scq; occultare potius debuerant, ob ea ipsa superbum quiddam sublimeq; sapiebāt: sed postquam Pauli epistolam susceperunt, audi
L quanta illorum sit facta mutatio, de qua ip
2.Co.7. se certe illis testimonium reddit magister.
e Hoc ipsum, inquit, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem, immo defensionem, immo indignationem, immo timorem, immo desiderium, immo æmulationem, immo vindictam. Ita ergo, & seruos, & filios, & coniuges moderemur, & amicos: ita & de inimicis quoque amicos facere curemus. Sic etiā illi quondam admirabiles viri, postquam ad amicitias venerunt Dei, facti sunt profecto meliores. Nam & Dauid post peccatū, quoniam sermonem audiuit Dei, ad salutarem illam pœnitentiam conualuit. Et apostoli eodem pacto facti sunt tales, quales eos fuisse miramur: eodē pacto vniuersum illi mundum attraxerunt. Et quid, ais, lucri
2. Reg. est, quando quis audit, & non accedit ad im
12.d plenda, quæ dicta sunt? Non paruus est etiā ex ipso profectus auditu. Nam qui audit, & semetipsum reprehendit, sæpe & altius ingemiscit, & eò quandoque peruenit, vt studeat etiam implere quod dicit. Qui vero, nec quia peccauit intelligit, quando a peccatis recedet? Quādo se ipse culpabit? Quā-
M do etiam emendare conabitur? Non igitur contemnamus scripturas audire diuinas. Hæc enim diabolicæ inspirationis operatio est, non sustinentis nos aspicere Thesaurū, ne diuitias acquiramus. Propterea ille suadet, nihil omnino esse commodi diuinas audire leges, nequando ex auditu sequi etiam videat actionem. Deprehendentes itaque hanc illius artem malignam, vndique nos muro scientiæ muniamus, vt spiritualibus circunstipati armis, & ipsi permaneamus intacti, & caput deijciamus inimici: sicq; victoriæ insignibus adornati, futurorum gaudio potiamur bonorum gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria cum patre, & sancto spiritu, in secula seculorum. Amen.

Homilia tertia ex cap. I.

Liber generationis Iesu Christi filii Dauid, filij Abraham, &c.] Ecce iā tertia disputatio vertitur, & necdum a nobis sunt euāgelij absoluta principia. Non frustra ergo prædiximus, quoniā huiusmodi intellectuum natura multa cōtinet profunda. Age vero hodie sequētia differamus. Quid ergo nunc in quæstione versatur? Cuius videlicet rei gratia Ioseph in generationū catalogo ponatur: & vnam quidem causam recensuimus, necesse vero, & alteram magis arcanam illam edocere. Sed quæ ea est? Noluit A
euangelista recenti adhuc tempore noui illius admirandiq; partus Iudæis esse manifestum, quod Christus natus fuisset ex virgine. Sed nemo quasi de inusitata expositione turbetur. Neq; enim proprius noster hic sermo est, sed a nobis de patrum atque insigniū virorū traditione susceptus. Si n. ipse dominus multa in primis obumbrauit atque operuit, filium se hominis vocās: nec illam quam cum patre possidet æqualitatem, vbiq; nobis ad liquidum reuelauit, quid miraris si hoc quoque interim texit, magnum quiddam atque mirabile dispensando? Et quid nā hoc est mirabile, inquies? Vt scilicet, & saluaretur virgo, & maligna suspicio pelleretur. Si enim ab initio Iudæi ista audissent, lapidassent virginem indigne propter eam famam tractantes, & adulterij illam crimine condemnassent. Qui enim etiam illis operibus, quorum sæpe in veteri testamento exemplo præcesserant, manifesta impudentia repugnabant, nunc dæmonia eijcientem, dæmoniū habere dicentes: nunc in sabbato signa facientem, quasi Dei aduersariū iudicantes, cū certe liquido constaret sabbatum sine crimine frequenter solutum: quid illi hoc audito dicere, quid facere aliquando dubitassent, cum vtiq; omni occasione, quanquā nullam ille præbuisset, B

Ioā. 8.f Mat. 12. a. & Io. 7.c B

ad huius calumniam abuterentur? Si.n.etiã
post tot signa adhuc illum Ioseph filium
nuncupabant, quomodo ante signatum ex
virgine credidissent? Propterea igitur Io-
seph in generationibus ponitur, virginem-
que ducit. Nam si iste quoq;, vir certe ad-
mirandus,& iustus, multis rebus indiguit
Hoc in- vt quod factum erat,verum esse susciperet,
fra.c admonitus ab angelo, admonitus reuelatio
nibus somniorum, & prophetico testimo-
nio confirmatus: quando illi praui animo,
& corrupti, tamq; hostiliter Christo repu-
gnantes,hanc opinionẽ probassent? Quin-
immo rem nouam, atque inter admirabilia
cũcta peregrinam, & quæ nunq; prioribus
accidisse seculis diceretur, omni contentio-
num tumultu confundere,ac perturbare cu
rassent. Nam ille quidem qui cum Dei fi-
lium semel credidisset, nihil de hoc possit
ambigere: qui vero seductorem illum,deo-
que putaret esse cõtrarium, qũo nõ ex hoc
scandalizaretur magis, atque ad suspicionẽ
illam turpissimam duceretur? Propterea,&
apostoli inter initia euangelij prædicandi,
non continuo istud annunciant, sed fidem
resurrectionis præcipue inculcant, cuius iã
C in prioribus præcesserant exempla tempo-
ribus, etsi non per omnia fuisse doceantur
æqualia: quoniam vero natus sit ex virgi-
ne, parumper occultant, sed nec ipsa qui-
dem hoc mater temere est ausa proferre.
Itaq; considera quid etiã ad ipsum loqua-
tur. Ecce,inquit, ego & pater tuus quære-
Luc.2.g bamus te. Cæterum si hæc passim fuisset
opinio vulgata,nequaquam illum Dauid fi
lium credidissent: quod si non putaretur,
mala etiam hinc plurima nascerentur. Id-
circo istud ne angeli quidem, nisi ipsi Io-
seph tantummodo loquuntur, & Mariæ:
euangelizantes vero pastoribus, cum dñm
esse natum palam nuncient, quo tñ sit na-
tus modo, prorsus occultant. Cuius vero
rei gratia cum meminisset Abrahæ, atque
dixisset, quia genuerit Isaac, & Isaac Ia-
cob, nec fratris eius mentionem facere cu-
rasset,ad Iacob veniens,non solum Iudam,
sed ẽt fratres eius annumerat? Quidam sa-
ne propter malignitatem morum Esau, &
aliorum id factum esse voluerunt,ego vero
istud oino non dixerim.Si.n.hoc obseruan-
dum putauit, qua ratione paulò post taliũ
meminit fœminarum? Hic autem a contra-
rio refulget dignitas Christi: non quia ma-
gnos progenitores habeat, ac potentes,sed
quia potius exiguos, ac viles, Sublimium D
quippe illa maxima, & amicabilis gloria est
humiliari sponte submissius. Qua ergo de
causa non meminit cæterorum? Quia scili-
cet nihil habebant cum Israelitarum gene-
re cõe,Saraceni,& Hismaelitæ, & Arabes,
& quotquot sunt ex illorũ patribus procrea
ti. Propterea igitur illos quidem reticuit:
festinat vero ad eos, ex quibus nascit Chri
stus,& vnde propagatur populus Iudæorũ.
Propter quod ait, [Iacob autem genuit Iu-
dam, & fratres eius.] Hic iam Iudæorum
designatur genus. [Iudas autem genuit Pha
res,& Zarã de Thamar.] Quid agis ò ho-
mo? Quid nobis talis recordationem infers
historiæ qua adulterij turpe continetur?
Quid hoc vero rei est? quia si nudi tantũ-
modo hominis describeret genus, merito
hæc reticuisset. Quia vero de incarnati my
sterio scribimus Dei,non modo non tacere
ista,verum ostentare debemus: sic.n.magis
virtus eius,ac pietas refulgebit. Venit.n.nõ
vt nostra fugeret opprobria, sed vt ea po-
tius extingueret.Sicut.n.admirabilis iudica
tur,non quia mortuus tantum, verumetiã
quia crucifixus, ac sepultus est: quanquam
est certe res ista per se exprobratione ple-
nissima: sed quãto magis exprobabile istud
est,tanto magis illum ostendit de misericor E
dia glorioſum. Sic etiam in generatione il-
lius dici potest quòd non solum,quia susce-
pit carnem,& homo factus est, admiratio-
ne sit dignus: sed quia etiã natus tales pro-
genitores habere dignatus est, nihil de no-
stris vtilitatibus erubescens, Idque ex ipsis
nascendi primordijs ostendit,quam nil hũc
pudeat omnino nostræ carnis assumptæ:
per ista proculdubio docens, vt nos quoq;
nunquam erubescamus de vitijs parentũ:
sed vnũ quæramus illud,atq; omnibus stu-
dijs assequamur, nobilitari propiarum ho-
nore virtutum: huiusmodi enim etiam si
alienigenam habeat matrem, etiam si for-
nicatione pollutam, vel quolibet eiusmo-
di dedecore sordidatam, nihil tamen de e-
ius,aut vilitate suscabitur, aut crimine pol-
luetur. Quod si fornicatorẽ ipsum ad me-
liora conuersum, nequaquam prior vita
commaculat: multo magis è meretrice na-
tus,& adultera, si propria virtute decoret,
parentum suorum non decoloratur oppro-
brijs. Neq; vero, vt tantummodo nos do-
cere;

ceret hoc fecit, sed etiam vt reprimeret Iu-
F dæorum tumorem. Quia.n.illius nobilita-
tis, quæ ad aiam pertinet, insignia negligebant, nimiumq; insolenter de Abrahæ stirpe gloriabantur, virtutē parentum defensionem suorum rati esse vitiorum, idcirco in ipso euangelij principio docet, non alienis, sed proprijs esse gloriādū virtutibus. Simul ēt illud agit, vt ostendat oēs quoq; progenitores eorū subditos esse peccatis. Siquidē patriarcha eorum ipse ille, a quo nomen accipiunt, nō exiguum aliquod legitur admisisse delictum. Vrget.n. Thamar fornicationem accusans. Dauid quoque Salomonem ex muliere, quæ illi erat adulterio iuncta, suscepit. Quòd si a maioribus custodita lex non est, multo potius a minoribus. Si ergo non est impleta lex, oēs vtiq; peccauerunt, & satis necessaria facta est Christi præsentia. Propterea igitur, & duodecim patriarcharum intulit mentionem, vt hinc quoq; humiliaret immodicā de progenitorum nobilitate iactantiam. Multi.n. eorum ex ancillis matribus nati sunt, nec tñ differentia parentum fecit differētiam filiorum. Siquidem illi oēs similiter, & patriarchæ, & tribuū principes extiterunt: priuilegium.n. ecclesiæ ista iam designabat æqualitas. Hæc quippe nostræ nobilitatis est prærogatiua, cuius olim figura præcesserat, vt siue seruus sit aliquis, siue nobilis, nihil huic plus minusue accedat. Sola.n. hic requirit voluntas mētisq; generositas. Supra hęc vero, quę di-
G ximus, ēt aliud adiungit, propter quod ipsam commemorauit historiam. Siquidem non otiose ad Phares addidit, & Zaram. Erat.n. abundans, atque oino superfluum commemorato Phares, per quem Christi erat decursura generatio, Zaræ quoq; facere mentionem. Qua igitur illum ratione memorauit? Paritura istum cum esset Thamar, iamque partuum doloribus concussa proferret, prior Zara emisit manum ex vtero, tunc obstetrix videns, q̄ iam se primogenitus indicasset, cocco eius alligauit manum, quam ille vindictam retraxit, quo toto iam intra aluum recepto processit Phares, & tum demum Zara. Quos cum obstetrix natos videret, dixit ad Phares. Quare propter te incisa est sepes? Videsne signatissimam mysteriorum figuram? Non.n. incassum hæc tanto ante scripta sunt, sed neque sacra dignum fuisset historia dicere, quid obstetrix fuisset loquuta: nec huiusmodi narrationem decebat notam facere, quòd manum ille protulerit, qui secūda egressus est. Quid igitur hoc iterum ænigmate designatur? Prius de ipso pueri vocabulo quod Phares.
latet in quæstione, discamus, Phares.n. con- H
cisio est, atque diuisio, secundo autem ex ipsa nouitate facti. Neque enim erat consequentię naturalis, vt is qui emisisset manū, eandem postquam esset vincta, reuocaret. Neque enim consueti motus hoc fuit ordinisue naturę. Nam præmissa quidem huius manu, alterum egredi, naturale fortasse sit: retrahi vero istam, & transitum alteri cedere non iam fit lege nascentium, sed profecto ex Dei gratia, quæ tunc pueris aderat, ista dispensans, & nobis quandam imaginē futurorum in eorum natiuitate depingens. Quid igitur? Aiunt quidam, diligenter ista pensiculati, duorum populorum typum esse puerulos: eoq; pertinere, vt intelligas posterioris populi rempublicam præluxisse ortui prioris. Manum prætentam habens, haud vniuersum spectādum se præbet puerulus, sed eā corripit rursus. Mox fratre toto effuso, apparet ipse quoque totus: quod ipsum in vtroque contigit populo. Nam republica illa spirituali, quæ temporibus Abrahæ fuit, illucescente, & medio cursu subito reuocata, Iudæorum populus venit, & legalis respublica: rursus post legem, nouus ille totus iam prodit populus: quod etiam obstetrix exclamat, Cur rupta per te sepes est, quod cœpta spiritu libertatem subingressa legis sepes intercluserit, dissecitque. Sepem.n. scriptura vocare legem so- I
let. Sic prophetæ, inquit. Sustulit sepem e- Ps.76.b
ius, carpuntque quotquot hoc faciunt iter. Mat.21.
Itē sepē circumposuit & Paulus. Interstitiū d
maceriæ diruit. Alij vero totum hoc cur- Eph.2.c
rupta per te sepes est, de nouo legemq; sequuto populo intelligunt: veniens enim ille, legem sustulit. Vides, quia non ob exigua quædam, & vilia, eam, quæ de Iuda est, commemorauit historiam. Nam Ruth & Raab non frustra intulit mentionem, quarum vnam alienigenam, aliam etiam meretricem fuisse constat: sed vt discres idcirco venisse Christum, vt nostra mala deleret omnia. Non enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit. Sicut igitur illi coniuges accepere meretrices: sic etiam fornicatricem hominum naturam sibi copulauit.

Deinde vxor, ac postea concepit Salomonē, & peperit. Rom.3. 2. Reg. 12.

Quod prophetæ quoq; olim in synagoga dixerunt factum esse: sed illa quidem cohabitatori suo fuit ingrata semper, ecclesia vero semel a malis suis liberata in sponsi amore permansit. Itaq; considera etiam ea, quæ in Ruth facta sunt, nostri figuram fuisse. Hæc enim erat alienigena, & in extremam delapsa pauperiem: sed videns eã Booz, nec ob ipsius paupertatẽ despexit, nec ob impietatem gentis exhorruit: sicut etiam & Christus ecclesiam suscipiés, & alienigenã, & ma
K gnorum oppressam egestate bonorum, suo consortio copulauit. Sed quemadmodum Ruth illa ex alienigenis mulier, nisi prius reliquisset parentes, nisi domum contempsisset, & gentem, & patriam, atque cognatos, nunquam profecto tali fuisset nobilitata connubio: ita ecclesia ẽt non ante amabilis efficitur sponso, quam priorem conuersa
Ps.44. c tionẽ relinquat. Quod propheta quoq; ad ipsam loquens, ait. Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Hoc.n. Ruth etiã fecisse legit, & idcirco in ecclesiæ similitudinẽ mater regum effecta est. Ipsius.n. ex stirpe, Dauid, aliiq; reges fuerunt, qui de eadem familia germinarunt. Vt igitur his omnibus eos, qui ex Iudæis crediderant, hortaretur, non sapere superbum: & generationum catalogum texuit, & mulieres istas produxit in medium. Nam Dauid regem certe illum magnum, alienigena ista per suos posteros genuit: neque tamen ille ignobilitatẽ eiusmodi matris erubuit. Non est enim omnino, nõ est, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laude aliquis dignus, aut culpa: nemo inde vere, aut obscurus, aut clarus est: immo (vt quod incredibile videtur) dicamus, nescio quo magis ille resplendet, qui ex parentibus a virtute prorsus alienis, ip-
L se tamen fuerit de virtute mirabilis. Nullus igitur in superbiam de gloria parentum eleuet, sed considerans progenitores domini, omnẽ reprimat mentis tumorem, & de eorum virtutibus glorietur, immo nec de ipsis
Lu.18.c quidem. Sic.n. etiam Pharisæus publicano
Ro.11. deterior effectus est. Si autem vis sublime ostendere virtus, noli sapere sublime: & tũc illud quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam feciisse cum feceris, & plenissime cuncta feciisti. Si.n. etiam cum peccatores simus, hoc nos arbitrando quod sumus, iustificamur, sicut etiam publicanus: quãto magis si cum iusti fuerimus, esse nos peccatores tñ putemus? Siquidem ex peccatoribus quoq; iustos humilitas facit: cum tamen non sit illud humilitas, sed vera confessio. Si igitur tñ valet in peccatore confessio, considera quantum humilitas possit in iusto. Noli itaq; ipse tuorum corrumpere fructus laborum, noli sudores tuos in vacuum effundere, noli cursum in inane dirigere, ne post mille circuitus mercedẽ laboris amittas. Nouit.n. dominus Mat. 10
tuus, & quidem longe te melius, tuarũ me- d
rita virtutum, etiam si calicem aquę frigidæ dederis, nec hoc quidem irremuneratũ relinquet. Numum quoq; si dones vnum, vel si etiam cũ nihil omnino donare poteris, ingemiscas: omnia cum ingenti benigni Mi
tate suscipiet, ac mercedẽ p his largã parabit. Cuius aũt rei gratia tua dijudicas, nobisq; ea studes frequẽter ingerere? An ignoras q̃ si te ipse laudaueris nequaquã lau- 2.Co.10
deris a Deo? Ita ẽ regione si te ipse quasi mitrũ lugeas, nunquam te ille prædicare cessabit: Non vult.n. laborum tuorum fructus perire, quinimmo omnia in tuum commodum facit tibiq; rẽ augere festinat, vt ẽt pro exiguis te coronet, vndique occasiones requirens, per quas te de gehennæ possit liberare supplicio. Et idcirco etiamsi vndecima diei operaris hora, integram tñ tibi est mercedem daturus. Et si nulla, inquit, fuerit tibi salutis occasio, propter meipsum facito, ne nomen meum vtiq; polluatur. Et si ingemueris solum, atque lachrymaueris rapit ista confestim in tuæ occasionem salutis. Non igitur in superbiam intumescamus, sed dicamus nosmetipsos inutiles, vt Luc. 17.
in partem vtilium transeamus. Si.n. te laudandum esse dixeris, reprobus effectus es, etiamsi fueras ante laudabilis. Si vero inutilem te esse fatearis: factus es vtilis, etiamsi A
fueras ante culpabilis: propter quod ne cessaria nobis est præteritarum obliuio virtutum. Et quo, inquis, possumus ignorare, quod nouimus? Quid ais tu, cum quotidie offendas dominum, nihil dominus delitiaris, ac rides, & inter magna peccata, nec te peccasse nosti, obliuioni cuncta tradẽdo: solam vero non potes recte factorum abijcere memoriã? Et certe cum multo sit fortior pars timoris, nos econtrario quotidie offendentes dominum, nec reuocamus quidem ad memoriã pctã, quæ fecimus. Si vero paruã

aliquam

aliquam inopi porrigamus stipem, sursum id deorsumque iactamus : quod extremæ omnino dementiæ est, grande illius, qui spiritualia debet colligere detrimẽtũ. Satis certus. n. thesaurus, rectè factorũ obliuio. Quia sicut aurum, vestemq; pretiosam cũ in publico ponimus, plurimos ad insidias prouocamus: si verò ea recondamus, atq; occulamus domi, in tuto cuncta seruabimus : sic sunt etiam diuitiæ virtutum, si eas in memoria quasi venales assidue portemus, armamus hostẽ, irritamus inimicum, & dolosum inuitamus ad furtum. Sin verò nemo alter id scierit, nisi quẽ nulla occulta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistent.

B Nequaquã igitur huiusmodi bona frequen
Luc. 18. ter euentiles, ne qs ea forte diripiat. Quod
c etiam Pharisæus passus est, In lingua illa circunferens: vnde ea, & diabolus rapuit, quãquã certè illa cum quadam gratiarũ actione memorabat, atq; ad dominum cũcta referebat. Sed ne hoc quidẽ profecto suffecit ei. Non. n. gratiarum actio est alijs exprobrare delicta, sibi a plurimis gloriam quærere, & super eos, qui peccauerunt iactãter insurgere. Quod si gratias agis Deo, sufficiat tibi ipse pro cũctis, nec velis eas in hominum proferre notitiam, neq; proximum
Agere gratias. iudicare. Non est nanq; istud actio gratia-
Dan. 3. rum. Vis autem quemadmodum verę Deo gratiæ referantur, agnoscere? Audi tres pueros in medio ignis loquentes peccauimus, iniquè gessimus, iustus es domine in omnibus, quæ fecisti nobis, quoniam in vero iudicio omnia induxisti super nos. Hoc est. n. referre gratias Deo, peccata ei propria confiteri, vt cum mille se aliquis reum fateatur malorum, nulla tamen pro his magna satis se arbitretur ferre supplicia. Caueamus igitur de nobismetipsis dicere gloriosa: hoc enim nos, & hominibus, & Deo abominabiles fecit. Et idcirco quanto maiora feceri
C mus bona, tanto de nobis minora dicamus.
Eccle. 3 Hoc. n. modo maximam, & coram Deo, & coram hominibus gloriam consequemur: nec solum gloriam, quæ a Deo est, verumetiam mercedem, retributionemq; plenissimã. Noli ergo mercedẽ reposcere, vt mereris accipere. Tu saluari te Dei gratia confitere, vt se ille tibi debitorem fateatur, nec modo pro operibus tuis, verumetiam pro hac gratia, humilíq; sententia Quando. n. aliqua fecerimus habemus eũ proculdubio debitorem: qñ verò nihil arbitramur nos operatos, amplius etiam de tali mercamur affectu, quàm propter opera ipsa, quæ facimus. Minimum itaq; de se sensisse, tã magnũ est, quàm maximas res fecisse: q; si non adsit, nec illæ poterunt esse laudabiles. Nã nos quoq; famulos habẽtes, tũc eos maxime comprobamus, quando cum bona gratia in omnibus obsecuti nihil se grande arbitrãtur egisse. Itaq; si bona tua magna vis facere, noli ea magna putare : aliter. n. magna esse non possunt. Sic. n. Centurio dixit.
Nõ sum dignus, vt intres subtectum meũ : Mat. 8. b
& propterea dignus effectus est, supraq; omnes Iudęos iure mirabilis Sic etiam Paulus
ait. Nõ sum dignus vocari apostolus: & om 1. Co. 15
nium primus inuentus est. Sic & Ioannes. b
Non sum, inquit, idoneus soluere corrigiã Mat. 3. c
calceamenti eius : & idcirco amicus factus & Io. 1.
est sponsi. Et manum Christus, quæ se indi d
gnam calceamentis esse ducebat, à pedum D
obsequio ad caput suum subleuauit. Sic etiã
Petrus ait. Exi a me domine, quia homo Luc. 5. b
peccator sum: & propterea factus est ecclesiæ fundamentum. Nihil. n. si sic est amicum Deo, quàm si quis se minimis annumeret: hoc est. n. caput totius philosophiæ atq; fastigium. Qui. n. humiliatur corde, atq; conteritur, non efferetur in gloriam, non inuidiæ liuore, non iracundiæ furore vexabitur: non vllis alijs vitijs subiacebit. Nanq; vt contritam manum etiam si millies in altum leuare velimus, non possumus: ita etiam si animam conteramus, quãlibet innumeræ illam inflando eleuare voluerint passiones, ne tantulum quidem poterit extolli. Si. n. etiam, qui externarum luget damna rerum, omnes a se fugat animæ languores: multo magis, qui hoc propeccato facit plena philosophiæ sanitate potietur. Et quis inquis, ita conterere cor suum potest? Audi vero Dauidem, qui per hoc præcipue refulsit, & vide quã eius anima contrita sit. Nam post virtutes innumeras, cum domo excidisset, & patriam, & vitam ipsam postremo periclitaretur amittere, cum tempore ipso discriminis sui militem vilem, & prorsus abiectum, insultan- E
tem sibi, & maledicentem videret, non modo ipse non retulit maledictionis vicem, sed etiam quendam militum suorum volentem eum interimere, non sinit, dicens. 2. Reg.
Dimitte vt maledicat, quoniam dñs man- 16. b

dauit ei: forsitan respiciet Deus humilitatem meam. Et rursus, cum sacerdotes rogarent, vt cum illo circumferretur atca, non
2. Reg. 15.f passus est: sed Stet, inquit, in templo: & si liberauerit me Deus de instantibus malis, videbo pulchritudinem eius: si vero dixerit mihi, Nolo te, ecce ego, faciat mihi quod placet in conspectu eius. Illud vero erga
1. Reg. 24. & 26. Saulem semel iterumq;, & multoties factum, nonne cumulum philosophiæ ingentis ostendit? Veterem quippe superemine legem, & prope ad apostolica præcepta perueneral. Idcirco, quæ Dei erant, per omnia diligebat: non ipse se de his, quæque fecerat laudans, sed vnum, & solum studet sequi ab ipso positas leges, eisq; in omnibus obedire. Quòd post tot certe illa merita virtutum, cum illum tyrannum, fratricidam, patricidam, iniurioſum atq; furioſum pro se regnantem videret, nec sic quidem scandalú mente concepit: sed si, inquit, hoc visum fuerit Deo, me quidē exagitari, & errare semper, ac fugere, illum vero regnare, amplector atq; suscipio: & habeo pro innumeris, quæ a Deo mihi inferūtur, tribulationibus gratiam. Longe aliter plurimi impudentes pariter, & arrogantes, qui cum ne minimā
F quidem partem de illius virtute possideāt, si inter prosperitates suas, vel parū quid viderint admistum esse tristitiæ, mille animā suam non metuunt vulnerare blasphemijs. At nō etiā Dauid talis fuit, sed inter maximas tribulationum procellas, omnem modestiam, ac patientiam mentis ostendit: propter quod dixit Deus. Inueni Dauid, fi-
Act. 13. lium Iesse, virum secundum cor meum. Talem igitur etiam nos possideamus animam: & quicquid patimur, facile feremus, ac fortiter: atque ante regnum futurum, hic quo-
Mat. 11. d que fructū de humilitate capiemus. Discite (inquit dominus) a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuietis requiem animabus vestris. Vt ergo hic, & ibi optata requie multa cum gloria perfruamur, humilitatem (matrem bonorum) nostris penitus meutibus inseramus. Sic.n. & istius vitæ pelagus absque vllo tumore fluctuum transire poterimus, & ad tranquillissimum illum portum enauigare, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria, & imperium, cum patre, & sanctospiritu, in sempiterna secula seculorum. Amen.

Homilia. III. ex cap. I.

OMnes igitur generationes ab Abrahā vsq; ad Dauid, generationes quatuordecim, & a Dauid vsq; ad transmigrationē Babylonis, generationes quatuordecim: & a trāsmigratione Babylonis vsq; ad Christū, generationes quatuordecim.] Omnem ab Abrahā vsq; ad Christum generationum seriem tres in partes Euangelista diuisit ostendēs, quòd nec cōmutatis quidē disciplinæ modis, ille vnquam populus sit melior effectus: sed etiam sub vario genere præsidentium, in eadem tamen morum pranitate permanserit, & neq; cum ducum, neque eum regum, neq; cum sacerdotum potestate regeretur, ad studium virtutis accesserit. Quanam igitur ratione suadente, tres pariter reges in media generationū parte præterijt: in vltima vero cum duodecim solummodo posuisset generationes, quatuordecim eas esse memorat? Horum vnū vobis potius intelligendū relinquo, neq; enim omnia expositа, atq; absoluta debetis accipere, ne vobis ex nostro nascatur labore desidia, alterum vero ipsi expedire tentabimus. Mihi enim videtur hoc loco etiam ca- H
ptiuitatis tempus in generationum ordine collocatū: sed & ipse Christus vnius numerum generationis implere, vt qui in omnibus, verus homo exprimitur, hoc quoq; nobis titulo copuletur. Bene autem etiam captiuitatis Babylonicæ recordatur, vt, s. doceat, populum Iudæorum, ne illa quidem castigatione correptum, modisq; omnibus necessarium fuisse Christi præsentiam. Marcus vero aliū scribēdi ordine tenuit: nec.n. generationes quibus Christū annumeret, explicuit: quinetiam reliqua narrando, maximo perstrinxit cuncta compendio. Ego igitur existimo, primum omnium Matthæū Euangelium ædidisse: propter quod etiam generationum catalogum diligenter: enumerat, & plene cuncta atq; instanter exequitur. Marcus aūt compendiosa post illū cucurrit via, vtpote qui iam ab alio dicta, & manifestata replicaret. Lucas sane non modo texit generationum catalogum, verumetiam pluribus eum texit extendendo noibus: quippe qui Matthæi scriptione præuetus, amplius aliquid docere nos studeat. Suum.n. quisq; diuerso modo est imitatus I
magistrum, Marcus quidem Petrū verbo-

rum

rum parcitate gaudentem: Lucas vero Paulum, fluminum copiam vbertate loquendi superantem. Cur vero Matthæus in ipso sermonis exordio non dixit, quod prophetæ solebant, Visio quam vidi: vel, sermo qui ad me factus est? Quia illis scribebat profectò, qui cum bona omnia voluntate susciperent, quique plurimum ab illius authoritate penderent: quinetiam, facta per ipsum ę pe miracula testimonium dictis ferebant: & hi quibus Euangelium condebatur erant in fidei ratione firmissimi: sub prophetis autem, nec tãta erat multitudo signorum, per quam eorum merita lucerent, & maxima tunc pseudo prophetarum increbuerat ęgritudo, quibus etiam promptius Iudæorum populus obedire cõsueuerat. Propter quod necessaria, tunc erat prophetis formula ista principij. Si veto aliquando etiã signa facta esse referuntur, occasione facta sunt gentiũ Barbararum, vt multi ex eis proselytorum numero iungerentur, & vt opportuno in tẽ pore diuinæ maiestatis insigne clarescereț, ne scilicet Dei populum aduersarij subiugãtes, potentia Deorum suorum vicisse se crederent. Idcirco enim & in Aegypto signa facta sunt, quando cum Israelitico exercitu magna illius populi profecta est multitudo: & postea in Babylone, & in fornacis
K ignibus, & interpretationibus somniorum maxima effulsere miracula. Copiosius vero signa micuerunt, cum essent in eremo a cunctis gentibus omnino separati. Verum hæc non vtique rariora etiam tempore nostræ vocationis ostensa sunt. Nam tum quoque cum primum Euangelio coruscante, vel Iudæi, vel gentes ad veritatem ab errore transirent, plurima eos, & maxima mirabilia prouocabant, quæ certè non ante cessarunt, quam annunciata in Christũ
Ios. 10. fides toto diffusa orbe regnaret. Quòd si
4. Reg. etiam post eremum facta sunt pauca illa,
20.b quæ legimus, & rara, vt cum sol a suo cursu destitit, vel cum etiam retrorsum cucurrit, nec nostra quidem, si recordemur, ætate mirabilia defuerunt. Siquidem sub prin-
Iulianus cipe Iuliano, qui omnes impietate superauit, signa frequenter ostensa sunt. Iudæis enim templum Hierosolymis reædificare cupientibus, de fundamentis ignis exiliens, a cœpta illos ædificatione deterruit. Et cum idem prophanus sacrata Deo vasa temerando, ebrietatem suæ mentis ostendit, quæstor regalis ærarij per medium repente diruptus est. Tunc etiam eiusdem regis ununculus, nominis quoque illi communione coniunctus vermibus exesus interijt: quando fontes quoque largorum prius fluminum more manantes, pollutis per sacrificia regionibus aruerũt. Tũc ét intolerabilis fa- L me toto prorsus orbe cũ impio rege dominata est. Quis neget signa hæc fuisse manifesta? Mos siquidem Dei est iste certissimus vt cum mala ad cumulum suum venerint, cumque viderit grauiter, & suos affligi, & aduersarios tyrannide quadam cõtra te impietatis extolli, vel potius mentis ebrietate bacchari, diuinitatis suæ potentiam per signa declaret. Quòd etiam propter Iudæos in Babylone legitur implesse. Quia vero nõ frustra, nec absque certa ratione omnino tres in partes progenitores Christi Euangelista diuiserit, ex his quæ dicta sunt, perspicuum est. Diligenter itaque perpende, & vnde ipse generationum numerus incipiat, & vbi finiat: ab Abraham nimirum vsque ad Dauid, & a Dauid vsque ad trãsmigrationem Babylonis, ab hac vero vsque ad ipsum peruenit Christum. Nam in ipso exordio duos patriarchas coniunctè posuit, Dauid scilicet, & Abraham. Ac rursus per ordinem dirigendo, suo nihilominus loco vtrunque memorauit. Siquidem, Ge. 22.
vt ante iam diximus, ad ipsos specialiter d
fuerat facta promissio. Cur autem sicut 2. Re. 7
Babylonis captiuitatis meminit, non etiam c
de Aegypto? Quia hanc non timebant, 2. Re. 2. f
Babylonios vero audire sine timore non 1. Paral.
poterant: quippe cum illud esset antiquũ, 17. b
hoc verò recens, atque oculis semper oc- M
currens: illuc quidem non propter pecca- Psſ. 17. g
ta ingressi fuerãt, huc vero ob scelera transla- Ge. 46.
ti. Quòd siquis nominum interpretatio- 4. Reg.
nem discutere conetur, maximas in his 24. 25.
quoque diuitias sensuum latere mirabitur, & 2. Pa-
& non parum ad intelligentiam noui pro- ral. vlti-
ficere testamenti, vt in ipso Abraham, vt
in Iacob, vt in Salomone, vt in Zorobabel, non enim ociosè nec vacuè, hæc illis nomina reperimus imposita. Sed ne longius protrahendo sermonem, modestiam vobis inferre potius, quàm conferre scientiam videamur, relinquentes ista, ad magis necessaria transeamus. Cum igitur progenitores nominasset omnes, & vsque ad Ioseph enumerationem venisset, non tamen.

men in eo fuit ſtare contentus: ſed addidit, virũ Mariæ: ꝓculdubio declarãs, ꝓꝑ illam, iſtũ quoq; generationũ catalogo cõprehenſum. Deinde ne cum audires, virum Marię communi eos putares coniunctos lege connubij: cõſidera quemadmodum id quod ſecus poterat intelligi, ſequenti ſtatim narra-
A tione curauerit. Audiſti virum, inquit, audiſti matrem, audiſti quoque puero nomẽ impoſitum: audi nunc etiam generationis, de qua nunc agitur, dignitatem. [Ieſu Chriſti autem generatio ſic erat.] Reſpõde quęſo ſuper qua generatione nũc diſſeras, quan quam iam id ipſum ex parte indicaſſe videaris, progenitores ſuperius nominando. Sed volo, inquit, modum ipſum generationis exponere. Vides certè quemad modum auditoris animum ſuſcitarit, dum ſe nouum aliquid dicturum eſſe promittit. Sed conſidera, quæſo, dictorum admirabilem conſequentiam. Neque enim continuo ad oſtendendam generationem eius acceſſit, ſed in primis quotus ab Abraham, quotus a Dauid, quotque generationum gradibus a tranſmigratione Babylonis diſtaret edocuit: per quod ſtudioſum auditorem ad temporum ſupputationem remiſit: oſtendens quoniam ille ſit Chriſtus, qui a Prophetis eſt prædicatus. Cum enim generationum numerum percurreris, & didiceris a tempore ipſum eſſe, qui porrò ante promiſſus eſt, facilè ſuſcipies, & ſignum quod in generationes eius impletum eſt. Quia enim magnum quid locutus erat, atque mirabile, quòd ſcilicet natus eſſet ex virgine priuſquam tempus notet, obumbrat myſterium, virum Mariæ nominando: quin & generationis ſeriem immiſcet, & præterea annos enumerat, ad-
B monens auditorem, quoniam hic ille ſit, quem patriarcha Iacob promiſit deficientibus ex Iuda principibus affuturum, quem
Ge. 49. b etiam Daniel propheta poſt multas anno-
Dan. 9. f, g. rum hebdomadas venturum eſſe prædixit. Quòd ſi aliquis illos hebdomadis annos, qui Danieli ab angelo numerati atque prædicti ſunt, ab inſtauratione Hieruſalem voluerit ſupputare, & ad ipſum vſque Chriſtum numerando deſcendere: videbit hos annos illis, qui à Daniele ſignati ſunt, conuenire. Quomodo igitur natus eſt? [Cum eſſet, inquit, deſponſata mater eius Maria.] Non dixit, virgo: ſed ſimpliciter mater: vt ſermo nihil in primis noui afferens, abſque difficultate caperetur. Propter quod prius pra parans auditorem, quaſi ad aliquid eorum, quę ex more veniunt, audiẽdum, & hac eum interim ſibi expectatione deuinciens, tunc demum infert, quod iure omnes queant, & de nouitate rei, & de maieſtate mirari. [Priuſquam cõuenirent, inquit, inuenta eſt in vtero habẽs de ſpiritu ſancto.] Non dixit, priuſquam in ſponſi adduceretur domũ: intus enim iam erat. Hũc quippe morem tenebat antiquitas, vt ſponſæ in ſponſorum domibus haberentur. Qđ nunc quoque fieri interdum videmus: vt enim generi Loth apud ſocerum leguntur habitaſſe, cum ſponſis nondum ſibi copula C
tis lege coniugij; ſic habitabat etiã Maria cũ Ge. 19.
ſponſo. Et cuius tandem rei gratia non an- c, d
tequam ſponderetur, virgo concepit? Vt videlicet, quod inter ipſa quoque initia ſignificauimus, myſterium interim quaſi obumbratum lateret, & vt virgo omnem prorſus occaſionem malignæ ſuſpitionis effugeret. Quando enim ille, qui præcipuo zelo poſſet ardere, cernitur non ſolum non abijcere ſponſam, nec eã ignominiæ denotare, ſed ẽt recipere in conſortium, & honorare poſt partum: profecto manifeſtum eſt, quòd niſi aperte noſſet ex operatione ſancti ſpiritus illum extitiſſe conceptum, nunquam vel apud ſe illam retinuiſſet, vel ei in omnibus quorum indiguit miniſtraſſet. Satis autem propriè poſuit. [Inuẽta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.] Inuenta eſt, inquit: quo ſermone res, quæ contra conſuetudinem, & præter omnem ſpem expectationem q; proueniunt, notare cõſueuimus. Nequaquam igitur euageris vlterius, nec ſupra ea, quæ dicta ſunt, hinc quicquã requiras, neq; dicas. Quemadmodum ſpiritus ex virgine iſtud operatus eſt? Si enim D
etiam cum ſolenni homines formantur more naturę, impoſſibile eſt tamẽ modum formationis edicere: quonam iſtud pacto, ſpiritu ſancto inuſitate atque ineffabiliter operante, eloqui aliquando poterimus? Ne enim tu Euangeliſtam importuna ſæpius inquiſitione puſſares, neve illi moleſtiam parares ſæpius ſuſcitando, dixit, quis mirabile iſtud effecerit, ſeque a cunctis pariter quæſtionibus compẽdio liberauit. Nihil. n. inquit, noui amplius, quàm a ſanctoſpiritu factum eſſe quod natũ eſt. Erubeſcant hoc

loco

loco, & confundantur oēs qui ſuperiorem illam generationem temeraria curioſitate rimantur. Si.n. iſtam quæ mille celebrata teſtibus, & ex multis eſt prædicata tempori
Iſa.43. bus, quæ oculis inſpecta, manibuſq; contrectata eſt, interpretari tamen nullus poteſt: quem cumulum non excedunt furoris, qui ineffabilem illam generationem Dei humanis, vel cogitationibus inueſtigari putant, vel vocibus iudicari? Non.n. Gabriel archāgelus, non Euangeliſta Matthæus amplius huic quippiam ſignificare potuerunt, niſi tantummodo quòd eſſet ex ſpiritu. Qualiter verò ex ſpiritu, & quonam modo, horū
E certè nullus expoſuit: neq;.n. erat omnino poſſibile, neque.n. exiſtimet, cum ex ſpiritu conceptum audiueris, continuo etiā omnia te didiciſſe. Etenim adhuc multa neſcimus, & etiamſi illud perceperis. Cuius generis eſt, in vtero, qui ſit, qui eſt infinitus: quemadmodum qui cuncta continet, a muliere geſtetur: quemadmodum paria virgo,
Vt habetur Luc. 2. Ieſus proficiebat Sapientia, & ætate, &c. quemadmodum templum illud formauerit ſpiritus, quemadmodum non totam carnem ex matre ſuſceperit, ſed partem huius, eamq; auxerit, & figurauerit. Nam quòd ex virginis carne proceſſerit, demonſtrauit ille, qui dixit: quod enim in ea natum eſt. Et beatus Paulus: Factum, inquit, ex mulie
Gal. 4.a re, factum ſub lege: os quodammodo obſtruens impiorum, qui autumant quaſi per quendam cannale, ita alterius naturæ Chriſtum tranſiſſe per Mariam. Si.n. ita res ſe haberet, quid ei opus fuiſſet vtero virginis? Si ita eſt, nihil ei nobiſque commune eſt. Alia igitur illa caro eſt, non ex noſtræ communione naturæ. Quemadmodom ergo de
Iſa. 11. radice Ieſſe proceſsit, quemadmodum virga, quemadmodum flos, quēadmodum filius hominis, quemadmodum mater eſt
Rom. 1 Phili. 2. Ioan. 1. Ro. 9. a Maria, quemadmodum ex Dauid factus eſt ſemine, quemadmodum formam ſerui dominus accepit, quemadmodum verbum caro factum eſt, quemadmodum ad Romanos Apoſtolus ait: Ex quibus Chriſtus ſecūdum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus, quoniam igitur ex nobis, id eſt, ex noſtra ſit omnino natura, & ex vtero virginali: & ꝑ
F iſta, quæ diximus, & per alia plura monſtratur. Noli igitur tu quicquam vlteriùs inquirere, ſed ſuſcipe quod relatum eſt, & noli indagare, quod tacitum eſt. [Ioſeph aūt cū eſſet iuſtus, & nollet eam traducere] inquit [conatus eſt occultè dimittere.] Poſtq; dixit, quia eſſet ex ſpiritu, & abſq; miſtione ſexuum: ſermonē ſuū etiā aliūde confirmat. Ne enim aliquis diceret: & vnde hoc poteſt eſſe manifeſtū, quis vidit, quis audiuit aliquando tale aliquid contigiſſe, neq; putares diſcipulū, quaſi gratificatū magiſtro, iſta cōfingere introducit Ioſeph ex his qui paſſus eſt, fidem dictis per cuncta faciē tem, vt planè hinc dicere Euangeliſta videatur. Si non credis mihi, & teſtimonium tibi meum forte ſuſpectum eſt: crede igitur, vel marito. Ioſeph autem vir eius, inquit, cum eſſet iuſtus. Iuſtum hic, in omni virtute dicit eſſe perfectum. Iſt enim iuſtitia ſpecialis quædam, & ex parte iuſtitia, auaritiæ vitio non teneri: eſt vitio iuſtitia altera gene G
ralis, quæ ex cunctis omnino perficitur: iuxta quem præcipue modum ſcriptura ſolet appellare iuſtitiam: vt cum dicit, homo iuſtus verax & rurſus: Erant iuſti ambo in cō Luc. 1.a
ſpectu Dei. Cum igitur eſſet iuſtus: hoc eſt, frug bonusq; vir: voluit occulte dimittere eam. Propterea vero Euangeliſta dixit, q̄d iuſto illi acciderit ante notitiam, vt nequaquam de his, quæ poſt notitiam rei ſunt facta, dubitares. Et certè ſi Maria talis fuiſſet, qualem illam ſuſpitio fingebat, non modo publicari meruerat, verumetiam ex legis authoritate, puniri, ſed Ioſeph non ſolum maius, verum id quoque quod erat minus, pariter indulſit. Non.n. tantum eam damnare noluit, ſed etiam publicare. Vidiſti nempe virum ſublimior philoſophantem, & tyrānicæ illius affectionis immunem. Noſtis.n. profectò noſtis, quàm impetens res ſit zelotypia. Proter quod ille bene huius rei non ignarus: aiebat: Plenus eſt enim zelo furor viri eius: non parcet in Pro. 6.d
die vindictæ. Et rurſus idem. Inexorabilis, inquit, eſt ſicut infernus zelus. Et nos quidē pleroſque nouimus velle animam potius amittere, quam in tormentum zeli, atq; huiuſmodi ſuſpitionis incidere. Quanquam H
hic quæ tandem diceretur eſſe ſuſpitio, vbi ipſe vteri tumor videbatur arguere ſuſpectam? Sed tamen ita erat ille vir ab huiuſmodi paſſione mundus ac liber, vt nec in minimis quidem virgini vellet inferre mœſtitiam. Quia ergo & apud ſe illam retinere iniquum putabat, & publicare, atque in iudicium trahere, nihil eſſe aliud quam in mortē trahere videbat: neutrū horū facit,

ſed

sed adhuc sub lege viuens, supra legem philosophatur. Siquidem aduentante iam gratia, multa sublimioris disciplinæ documenta fulgere oportebat, vt enim sol nondum radijs ostensis, eminus tamen splendore suo maximâ parte orbis illumina: ta & Christus ex vtero virginis iam iamque progrediens, vniuerso orbi, etiam priusquã oriret, illuxit. Denique ante illũ quoque virginis beatæ partum, & prophetæ in spiritu tripudiabant, & mulieres in spiritu piæ dicebant futura, & Ioannes nondum claustra egressus vteri, gaudia sua tradebat, & matri. Propterea igitur, & Ioseph tantam philosophiã mentis ostendit. Neq; enim aut in iudiciũ tradidit sponsam, aut ipse salté ei manifestũ
I vteri exprobrauit tumorem, sed tantummodo a se illam separare conatus est. Cum in his ergo omne negocium verteretur, atq; in summa res difficultate consisteret, aduenit repentè angelus, qui omnia simul mœsta, & aduersa dissolueret. Inquisitione dignum videtur, cur non priusquam intelligeret vir grauidam virginem, vnde esset grauida angelus edocuerit: sed posteaquam ille suspitione cruciatus est, tunc iste id quod acciderat, indicauerit. [Hæc,] inquit, [eo cogitante, ecce angelus domini.] Et certe virgini ante conceptum de nunciat, quod futurum est: quod quidem ipsum non effugit quæstionem. Nam & si angelus non dixit viro, qua tamen ratione id virgo celauit? Quæ enim & ab angelo audierat, & virum turbatum videbat, cur tantum mœrorem sermone non abstulit? Quanam ergo ratione non antequam turbaretur, hæc ei angelus reuelauit? Oportet enim, vt quæ prius proposita sunt, priora soluantur. Cur hoc inquam, angelus ante non dixit? Ne scilicet Ioseph de rei nouitate dubitaret, & tale quid forsitan pateretur: quale Zachariam
Luc. 1. c legimus pertulisse. Facilè quippe est credere verum esse quod dicitur, quando iam res ipsa oculis offertur: antequam verò incipiat fieri quod promissum est, laboriosè prorsus
K dicta, & præsertim inusitata credũtur. Propterea istud nec angelus iudicauit, & virgo id, quod & audierat, & sentiebat, abscondit. Neque enim sibi vllo modo à sponso credẽdum putauit, si ad eum rem nimis nouam, suspectamque deferret, quinimmo magis eum in iram credidit concitandum, si quasi crimen admissum hoc videretur obumbrare figmento. Si enim etiam ipsa virgo, cui tanta erat gratia conferenda, aliquid tamen patiẽ humanũ, & dicit: Quo istud erit quoniam virum non cognosco, quanto magis ille dubitasset, maximè cum id audiret ab vxore suspecta? Idcirco ei de hac re virgo quidem ipsa nil loquitur, angelus vero tempore aduenit congruente. Et cuius inquies, rei gratia non idipsum custodiuit in virgine, vt ad illam quoque post conceptũ veniret? Ne scilicet stupentis ac verecundantis animum anxietas, mœstitiaque consumeret. Valde enim fieri potuit, vt tanti ignara secreti, aliquid de se crudele decerneret: & quantum honestatis amans, tantum famæ turpis intolerans, vel ad laqueũ subito, vel ad gladium conuolaret. Erat enim illa uirgo per cuncta mirabilis, cuius uirtutem Euangelista Lucas declaratus, re- L
fert: quod cum ab angelo verba satis honorificæ salutationis audisset, non semetipsam continuo, vt fit, in gaudium relaxauit, nec nimis credula noua dicta suscepit: sed honesta ac decenti trepidatione permota, cuiusmodi esset salutatio illa quæsiuit. Virgo igitur tanti, & pudoris, & ponderis, vel examinari mœrore potuisset, si tam grande sibi imminere cogitasset opprobrium: cum præsertim neminem sibi quamlibet multa dicenti crediturum putaret, quòd ille conceptus, qui de coniugio non erat, nou de adulterio contigisset. Ne igitur ista sequerentur, venit angelus ante conceptum. Oportebat quippe imperturbatum illum esse uterum, quem hominum ingressurus erat creator. Decebat illam profecto animam ab omni esse immunem cogitationum tumultu, quæ tanti electa est ministra mysterii. Propterea uirgini quidem ante conceptum, viro autem ipso iam instantis partus tempore nũciatur. Quod plerique parum intelligentes, ad Euangelistarum discrepantiam retulerunt, quasi scilicet, Lucas, Mariæ, Mat-
thæus vero Ioseph asserat nũciatum: igno- M
rantes profecto vtrunque id esse consequẽter effectum, quod per omnem hanc historiam obseruare nos conuenit, vt una hac regula multa, in quibus videntur Euangelistæ dissonare, iocientur. Venit itaque angelus ad Ioseph satis anxium, satisque turbatum. Nam & propter illa quæ diximus, & vt magis iusti viri philosophia cla-

Author vel excedit, vel pie intelligẽdus est.

clarescerēt, dilata est præsentia nunciantis. Aduenit autem cum res ipsa iam esset implenda. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus domini in somnis apparuit ei. Considera certè modestiam, ac maturitatem viri: nō modo non puniuit aliunde grauidā, sed nec cuiquam mœroris sui causam retexit, ne illi quidem ipsi de qua eū suspitio mordebat sed secum ipse cogitationum suarum fluctibus æstuando, ab ipsa etiam virgine studuit abscondere tanti causam doloris. Neq; expellere eam de domo voluit, sed a se tacitè dimittere. Tam māsuetus ille vir erat, tāq; moderatus. Hæc ergo eo cogitāte, in somnis apparuit ei angelus. Cur in somnis, & non potius apertè, sicut & pastoribus, & Zachariæ apparuerat, & Virgini? Quia. s. erat vir prorsus fidelis, & manifestiori reuelatione non indigens. Nam virgo quidem, quippe cui tā & noua nunciarentur, & magna, A multoq; maiora, quā Zachariæ fuerant nūciata, & ante rem ipsam doceri debuit, & p apertissimam reuelationē doceri. Pastores quoq; tanto debuerunt instrui manifestius quanto magis ab eiusmodi eruditione per agrestem erāt vitam remoti. Hic vero post vteri indubitatum tumorem, cū iam mœrore animi, & maligna suspitione tabesceret, & ad expectationē iā iamq; meliorē aliqua optaret ratione transferri: hoc iam erat in animo, vt si fortè appareret quispiā, qui mę rentem in viam spei lætioris induceret, & facile reuelationem susciperet, & libenter. Et idcirco postquam suspitione cruciatus est, visione recreatur: vt hoc ipsum quod post suspitionem docetur, ea quæ dicuntur vera esse demonstret. Cum enim quod nulli fuerat ipse confessus, sed inclusum tantūmodo mente voluebat, id etiam loquente sibi angelo recognoscit, certissimum & absque vlla ambiguitate prorsus documentū est, q̄ a Deo ad illum missus aduenerit. Ipsius enim est solummodo, cordis arcana prospicere. Considera igitur quanta in hac dilatione compleantur. Nam & admiranda viri philosophia monstratur, & expectata opportunitas temporis ad fidei proficit firB mitatem, & historiæ veritas in suspecta seruatur: quæ ostendit iustum virum ea esse perpessum, quę illum pati consequentia rerum ipsa cogebat. Quemadmodum igitur angelus ei fidem suggerit ambigenti, audi, atq; mirare quanta in hoc philosophia sermone resplēdeat. Cum enim venisset, dixit ad eum. [Ioseph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.] Principio satis necessario Dauid intulit mentionem, vnde vtiq; Ioseph Christū didicerat nasciturum: deinde tum non sinit eum conturbatione vexari, dum nomine progenitoris ingesto, illius eum p̄missionis admonet, quæ ad omne facta est genus Iudæorum. Cæterum cuius rei gratia Dauid eum filium nūcuparet ostendens: Noli, inquit, timere. Et certe alicubi Deus non idem facit, sed rege quodam de muliere secus, q̄ oportuerat cogitante, castigatorio sermone vtitur, & cōminationis pleniss imo, cū tū ibi quoq; ignorantia excusaret admissum. Neq; n. sciens Ge. 12. d ille Sarani alii copulatā in vsum vxoris acceperat, & tū cum crimine careat verberat: & 20. a hic verò multò mitius agitur, ac lenius: q̄pe vbi & maximarum rerum dispēsatio cō C tinetur, & ingens inter virum vtrunq; discrimen est. Propter quod nequaquam huiusmodi cogitatio correptionis indiguit. Dicendo. n. noli timere: proculdubio eum demonstrat timentem, ne scilicet offendat dominū si adulteræ copuletur. Per quod ostēditur, quia nisi hic interessisset metus, nec ille de eius dimissione aliquid cogitasset. Ex his igitur omnibus illud profecto declarat, q̄ Dei ad Ioseph venerit missus imperio, cuncta quæ cogitauit, quæq; perpessus est in medium proferendo. Nec verò nomen virginis memorasse contentus, addidit coniugem, haud ita vocaturus si corrupta fuisset. Coniugis autem nomine sponsam intellexit, sicut eos quoque qui adhuc sponsi sunt, generos appellare scriptura consuetuit. Quid autem est accipere? Domi profecto retinere. Iam enim illam mente dimiserat: sed dimissam, inquit, Deus tibi copulat, non parentes: copulat verò non in fœdus solemne coniugij, sed in consortium communis habitaculi, & copulat per meæ Io. 19. c vocis officium. Sicut enim illam postea com D uendat Christus ipse discipulo, ita etiam Piè accipe catholicam autoritatis mentē. nunc angelus sponso, solatium tantummodo eius habituram absque fœdere nuptiarum. Deinde etiam rem ipsam exprimens, qua plurimum vrebatur maritus, de maligna quidem suspitione tacuit: honestius autem, multoque dignius causa partus exposita, sistam quoque prorsus restinxit: ostēdens quoniam propter quod solum sponsam, Erat. n. desponsata p verba de p̄-

ēti. Hic & verũ cõiugiũ, & vera copula coniugalis, & cõiunx legitima, tam & si non erat cõsensus in futurũ actũ carnalis copulæ, nisi í potentia tãtum.

sam, & secum habere metuebat, & a se demittere cogitabat, ob hoc ipsum magis illam accipere debeat, secumque retinere, si in cœpta velit permanere iustitia, per qđ affatim trepidationem eius mœstitiamque dissoluit. Non modo, inquit, illicito non est violata complexu, verumetiam supra naturam moremq; fœcunda est. Noli igitur de tam fœlici partu sponsæ attrahere mœrorem, immo verò in maiorem prorumpe lætitiam. [Quod enim in ea natum est, de spiritusancto est.] Nouum dictum atque mirabile, & humanis cogitationibus supereminens, supra leges vadens omnino naturæ. Quonam igitur modo hæc ille vir crederet, qui nihil prius tale sermone cõceperat? Ex eorum quæ iam peracta erãt reuelatione, idcirco enim omnia, quæ celabantur in eius animo, angelus reuelauit: memorando certè, quæ patiebatur, quæ verebatur, quæque etiam meditabatur efficere, vt cum cognouisset ista, etiam illa susciperet. Neque verò de præcedentibus solum ad fidem ducit ambiguum, verumetiam de futuris [Pariet enim,] inquit, [filium, & vocabis nomen eius Ietum.] Non enim quia ex spiritusancto est, idcirco te a ministerio tantæ existimes dispensationis extraneum. Nam etsi nihil habeas in hac generatione commune (virgo quippe permãsit intacta) tamen quod est proprium patris, quodque nihil infuscat virginis dignitatem, hoc tibi facile concedo, vt scilicet nato nomen imponas: tu enim illum primum vocabis. Quanquam enim non sit filius tuus iste, qui nascitur, tu tamen curam erga illum, & solicitudinem ostendens parentes & propterea te illi ab ipsa statim nominis impositione coniungo. Deinde ne quis illum ex hoc vere patrem vocaret, audi quã cautè, quamque solicitè ea quæ dicuntur addiderit. [Pariet,] inquit, [filium.] Non dixit, pariet tibi: sed posuit illum suspensum. Non enim illi, sed vniuerso prorsus orbi peperit Christum. Propterea & nomen eius de cœlo angelum detulisse Euangelista memorauit, vt hinc quoque ostenderet illum mirabilem esse partum, quo eius nomen ad Ioseph, & per angelum, & a Deo missum doceret. Nam & ipsum vocabulum non inaniter positum est, quod certè mille continet thesauros bonorum. Propter quod illud etiam angelus interpretatur, bonis mœrentem spebus animando, & hoc quoque illum modo ad credendum, quod loquitur, inuitat. Facile nanque solicitamur ad prospera, & promptius fidem accommodamus secundis. Cum igitur ex omnibus construxisset fidẽ, a præcedentibus, a præsentibus, a futuris, ab honore eius, quem promiserat nasciturum, introduxit opportune etiam prophetam de Christo loquentem: & singularia per ipsum bona vniuerso orbi conferenda prænunciat. Quænam igitur bona sunt? Remissio scilicet, interitusq; peccati. [Ipse,] inquit, [saluum faciet populum suũ a peccatis eorum.] Hic quoque beneficij nouitas indicatur. Non enim a bello visibili, neque a gladio Barbarorum: sed quod his a longè maius est, a peccato suo populum suum nunciat liberandum: quod præstare nulli fuit hominũ, aliquando possibile. Et cuius, inquies, rei gratia quasi signatè populum suum, & non etiã omnes gentes pariter nominauit? Ne scilicet de manifesto, & inusitato nuncio scrupulum pateretur auditor. Cæterum rectè, ac generaliter hoc verbo includit, & gentes. Populus.n. Christi non tantũ natio Iudæorum est, sed omnes quoque, qui ad eum veniunt, eiusque donantur agnitione. Considera vero quemadmodum nobis ipsam etiam Christi patefecerit dignitatem, primo populũ eius appellans, quem per ipsum a peccatis dicit esse saluandum. Nihil enim hoc aliud est, quàm ostendere Dei filium esse qui nascitur, nec se de aliquo homine rege nũc proferre sermonem. Neq;.n. potest peccata dimittere, nisi solummodo diuina natura. Tanta igitur cœlestis muneris liberalitate donati, cuncta omnino faciamus, ne tam grandibus beneficijs irrogemus iniuriam. Si.n. etiam antequam hæc caperemus dona merebamur tamen propter peccata puniri, quanto magis postquam tam ineffabilia sumus beneficia consecuti? Et hoc non frustra, nec absque certa nunc ratione commemoro: sed qꝑ video plerosq; desidiosius post acceptum baptismatis viuere sacramẽtum, quàm eos, qui nondum sunt illo mysterio consecrati. In plurimis enim nulla omnino signa Christianæ inuenio disciplinæ: non in publicis locis atque communibus, non in ipsius ecclesiæ conciliabulis facilè reperias, per quod inter fidelem infidelemq;

Ioan. 10 & 11.

Isa. 43. Lucæ. 5.

delemq; distinguas. Solo enim hoc celebrandi mysterij tpe dignosci potest, cum videlicet alios excludi videris, alios vero intus teneri. Oportebat autem vniuscuiusq; fidem non locis, sed moribus indicari. Na secularium quidem decora dignitatum, consequenter ab extrinsecus positis cernuntur insignibus: nostra vero intelligi oportet ex mentibus. Fidelis enim nō modo a cōione mysterii, verumetiam de nouitate vitæ debet agnosci. Fidelem enim sal esse conuenit, & luminare mundi. Sin verò ne tibi q̄dem ipse luceas, & ne propriā quidem putredinē fœtoremq; detergas, quibus te indicijs ego fidelē potero agnoscere? An quia sacrati aquas fontis ingressus es? At hoc ipsum quod datum tibi fuerat ad salutē, fit tibi grauioris causa supplicij. Honoris siquidem magnitudo his, qui non dignè viuunt honore, cumulus incipit esse pœnarum. Igit fidelem non ab his tantum, quæ accepit a Deo, verumetiā ab his, quæ obtulerit ipse Deo, conuenit refulgere, & vndiq; esse notum atq; manifestum, & ab incessu, & ab aspectu, & a veste, & a voce. Et hęc dixerim I
non vt nosmetipsos ad ostentationem nostri, sed ad ædificationem cæterorum vtiq; Matt. 5. Ro. 15.
aptemus videndos. Nunc vero vndecunq; voluero te dignoscere, inuenio te a contrarijs publicari. Si te ex loco scire curauero, proculdubio in circo te theatroq; prospiciā totos prorsus dies in vanissimis illis cętibus exigentem, vel in foro corruptis hominibus pestiferisq; coniunctum. Sin verò ex ipsis motibus corporis notitiam tui habere quæsiuero, videbo te horrentibus cachinnis, & fœdissima iucunditate resolutum, vt fluxam quandam perditamq; meretricem. Sin autem te a veste considerem, nihil te a scenico habitu distare cognoscam. Iam si te uoluero a comitibus addiscere, inueniā te adulatoribus stipatum, atq; parasitis. Si a sermone, nihil te audiam omnino sanum, nihil serium, quodq; ad disciplinam nostrā spectet, loquentem. Si a cibo, maior hic, profecto materia accusationis orietur. Vnde igitur, respondē mihi, fidelem te esse potero cognoscere, cū omnia ista quę diximus, contrariam de te ferant sententiam, teque apertissimè infidelem esse conuincant? Et quid dicam, vtrum fidelis? Nec si homo verè sis, possum euidenter agnoscere. Quando enim ut asinus calcitras, vt taurus supbis, libidine incensus sic hinnis ut equus: K
quando in epulis vrsorum imitaris uoratū, Abestijs
& pinguedine corpus mulorum more distē vitia mu
dis: cum exercenda simultate, camelum, lu- tuata.
pum imiteris rapina: cum irascaris, ut serpens, & atrocitate scorpionum percutias: cum subdole insidieris, vt vulpes, cumq; veneno malignitatis armeris, ut coluber, & vipera: cum quasi diabolus ipse aduersus fratres crudelia bella suscipias: quonam vnquā modo, qua ratione in hominū te possum numero collocare, nulla in te cernēs humanæ signa natnræ? O rem plenam doloris atque lachrymarum. Fidelis & cathecumeni di- Amplifi
stinctionem reperire cupiebam, sed nec in- cat locū
ter homines, & feras quod sit discrimen eundem
inuenio. Quid enim te appellare debeo? Fe- compa-
ram? Sed illæ vno aliquo horum vitio te- ratione.
nentur, tu verò simul in te omnia colligendo longe ferarum irrationale stultumque transgrederis. An diabolum te potius appellem? Sed ille nec pecunias concupiscit, nec tyrannidi ventris obsequitur. Cum igitur plura in te vitia sint, quam in bestiis atque dæmonibus, respondē obsecro, vnde te possum iure hominem nuncupare? Si vero te hominem appellare nequeo, quo tandem modo potero fidelem vocare? Ve- L
rum hoc est multo deterrimum, quod tamen cum omnium vitiorum squalore turpemur, nec intelligimus quidē nostræ animæ fœditatem, nec eius prorsus deformē cognoscimus. Nam tu quidem apud tonsorē residens, diligenter capitis tui attendis comā, sumpto siquidem speculo, multo cum studio, summaq; cura æqualitatem cōsideras, & nitorē capilli: nec tñ in imagine tui temetipsum inspexisse cōtentus, tum ipsum artificē, tum alios adstātes solicite homo iam senex non vereris iuuenili stultitia insanus, interrogare, an alicubi incomptius manus properantis operata fit, an satis deceat frontem leniter attonsa cælaries. Animæ vero nostræ, quæ non solum deformis est, uerumetiam ferarum omnino conformis, & quæ Scilla aliqua, vel Chimæra (vt fabula celebrat) effecta est, nulla nos cura, nulla solicitudo vnquā remordet: cum certe hic quoque speculum sit paratum, proculdubio spiritale, & longe illo vtilius speculo, longeque lucidius. Non enim ostendit tantummodo suam vnicuiq; fœditatē, sed eam in maximum quoq;, si volumus,

conuertit

M conuertit decorem. Hoc est enim virorum memoria sanctorum, ac beatæ illorum conuersationis historia, & generaliter diuinarum lectio scripturarum, positeq; a Deo legis agnitio. Si volueris salte fixè, intenteq; cordis oculo fulgentes illas sanctorũ imagines intueri, totũ continuo mentis tuæ deforme conspicies. Cumq; illud agnoueris, nullius profectò rei indigebis alterius, per quam ab huiusmodi turpitudine libereris, tam nobis vtile istud est speculum, tamq; nos facili transformatione cõuertit. Nemo igit diutius in ferarũ effigie perseueret. Si enim seruus nequaquam domũ patris ingreditur: cum bestia etiam fueris effectus, quando poteris ipsum saltem introire vestibulum? Et quid dico bestia, quando vnusquisq; vitiosus omni bestia comprobetur immanior? Illæ quippe, quanquam naturaliter sęuiant, si humana tamen arte palpentur, plerunq; mansuescunt: tu autem qui illarum profectò naturalem feritatem, in eã quæ contra naturam est mansuetudinem sępe commutas tuam mansuetudinem naturalem in feritatem, quæ naturæ tuæ est inimica, cõuertis: cumq; naturaliter feram ad mansuetudinem trahis, te naturaliter mansuetum in ferarum rabiem natura repugnãte perducis. Et leonem quidem mitigas, red disq; tractabilem: furorem verò animi tui omni prorsus efficis leone sæuiorem. Et certe cum ibi sint duo impedimenta, vel maxima, quòd fera ipsa, & ratione priuatur, & longè omnium alterius generis animalium excedit furorem: tu tamen de copia donatæ tibi a Deo sapientiæ, ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in bestijs, cur in temetipso naturæ obfuscas bonum dum malum adamas voluptatis? Itaque si te, vt alium hominem mansuefacerres, iuberem, nihil hic quidem impossibile viderer imponere: quãquàm excusare posses, non te esse dñm voluntatis alienæ, neque cuncta in tua potestate cõsittere. Nũc vero tua hæc proprie fera est, & cui certissimo iure domineris. Quam igitur habes apologiam, quemve reperies honestum excusationis colorem, qui cum solerti studio hominem quodammodo facias de leone, tu tamen negligens leo efficiaris ex homine? Nam illi quidem donas supra suam aliquid habere naturam, tibi vero nec naturales quidem affectus reseruas. Et qui bestias feras ad mansuetudinis prouehis dignitatem, temetipsum de throno deijciẽs, B & honore regali, ad irrationalium cogis furorem. Ponamus enim (si placet) iram quoque bestiam esse quandam: quantum igit ab aliis erga mitigandũ leonẽ studiũ cõmodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationẽ mitem atq; mansuetam. Siquidem hæc fera, & vnguibus sæuissimis armatur, & dentibus, & nisi illam solicitè mansuefeceris, cũcta simul disperdet, atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla sic vipera viscera queunt humana laniare, vt hominis iracundia ferreis quibusdam vnguibus vniuersa confodiens. Neq; enim solummodo corpori nocet, sed ipsius etiam corripit animæ sanitatem: cunctas si quidem eius omnino vires discerpit ac deuorat, eamq; ad omnia inutilem facit. Nonnulli hominum vermes quosdam in interioribus corporis nutrientes, ne respirare quidẽ sinũtur, vexatis profectò adeliscq; visceribus: nos tamen venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depascitur: quid vnquam sanum, aut forte possumus cogitare? Quonam igitur modo ab hac tã noxia pestẽ fugiemus? Si illam vtiq; potionem bibamus, quæ omnes intra nos vermes serpentesque mortificet? Et quodnam, inquies, C istud est poculum? Pretiosus scilicet Christi sanguis, si cum fiducia vtique sumatur. Omnis enim hoc remedio morbus extinguitur: post hoc sanctarum quoque scripturarum diligens, & deuotus auditus, & misericordia auditui copulata. Per hæc enim omues mortificari illæ possunt, quæ animã nostram tabefaciunt passiones. Et tunc verè vita ac sanitate potiemur, qui certe nunc nihil fere a mortuis discrepamus. Neque enim possibile est nos verè viuere, nisi in nobis vitia omnino moriantur. Hæc necessario nos perimunt in futuro, si nos viuere hic illa patiamur, quinimmo etiam ante illam mortem, hic exigunt a nobis horrenda supplicia. Siquidem vniuersa hæc vitia, & crudelitatis plena sunt, & auiditatis, nosque quotidie deuorare non desinunt. Itaque & dentes eorum non immeritò esse dixerim dentes leonum, immo etiam sæniores. Nam leo quidem simul vt fuerit expletus, semesum continuo cadauer relinquit: hæc verò vitia nec satiantur

riantur aliquando, nec ab anima nostra vsquam recedũt, captumq; à se hominem diabolo similium faciunt. Quorum certe tanta vis est, vt seruitium, quod Christo Paulus
D inferum superumque tutus securusque exhibuit, idipsum a suis exigant captiuis etiã. Nam si, vel amore corporum, vel cupiditate pecuniarum, vel gloriæ aliquis delectatione capiatur, superos inferos continuo contemnit, dummodo vitijs obsequatur. Nequaquam igitur dicenti Paulo fidẽ adhibere dubitemus, qui tanto Christi amore flagrauerit. Quãdo diuites inueniuntur aliqui ita desiderijs suis, ac vitijs seruientes cur ita Paulũ seruisse Christo incredibile iudicetur? Idcirco.n. nos imbecilliorẽ in Christum habemus affectum, quia omnis nostra vis in vitiorum amore cõsumitur. Nam & auaritiæ deseruimus, & aliena diripimus, & inani gloriæ libenter obsequimur: quia seruitute, quid vnquam esse vilius, aut contemptius dicendum est? Etsi.n. millies clarus habearis, atque conspicuus, nihil hinc tamen in glorio aliquo melior existis: immo hoc ipso multo inhonoratior multoque despectior. Quando enim illi ijdem tui amici, qui te glorificare certatim studeant, clarumque monstrare, propter hoc teipsum rursus irrident, quòd gloriam ab ipsis requiras: quomodo non tibi in contrarium huiusmodi studia verruntur? Vsque adeo autem vitium istud notatur, vt
E sicut laudamus omnes eum, qui non fornicationem, non adulterium concupiscit: ita etiam prædicemus istum, magisq; miremur, qui amorem refugit gloriandi: cum è regione accusare potius, quàm laudare soleamus eos, qui hominum laudes requirunt. Quid igitur istam magnopere sectaris, cuius vice contraria eius tibi semper occurrit? Si enim glorificari culpis, gloriam despice, & eris omnibus glorioſior. Nunc
Da.3. a verò idipsum pateris omnino, quod Nabuchodonosor legimus pertulisse. Nam ille statuam quondam erexit, a ligno, & mortua corporis imagine magnam scilicet famam aucupaturus, viuus a rebus mortuis claritatem mutuaturus. O ingentem insaniam. Quo se honorare est visus, deridendum præbuit. Nam qui re mortua nixus, magis quàm seipso, & mentis suæ viribus, lignum supra se dignatur, qui non sit ille (obsecro) risu maxime dignus? Vt si aliquis de magnitudine, ac pulchritudine domus, de scalis potius gradibusque marmoreis se esse honorabiliorem putet, quã quòd homo genitus, & rationis nobilitate donatus est. F Hunc itaque plurimi etiam nunc inueniuntur imitari, vt enim ille tunc de imagine aurea, sic modo alij de veste pretiosa, de equis alij, vel curribus, de amplitudine columnarum, & picturis parietum, opinantur se esse meliores. Quia.n. quod erant homines, perdiderunt, solicite huc illucque circumeunt, aliunde tibi gloriam colligentes, omni sane irrisione dignissimam. At non etiam illi fortes Dei, & laudabiles famuli, huiuscemodi rebus: sed illis, quibus oportebat maxime, refullerunt. Siquidem cum adhuc adolescẽtes essent, & peregrini, immo etiam serui, atque captiui, ac necessariarũ rerũ penitus indigentes, multo his clariores fuerunt, quos omnis copia rerum, simul ac pompa comitatur. Et illi quidem Babylonio regi, non illa ingens, & auro fulgens imago, non præfecti regionum, ducesque militiæ, non innumerabilis, ac bellator exercitus, non auri argentique stupenda congestio, eius ambitioni, & ad magnum illum efficiendum aliquid prodesse potuerunt: his verò cunctorum talium possessione nudis sola philosophia suffecit. Et hæc nimirum fuit, quæ illos omnibus, non diuitibus solum, verumetiam diademate purpuraque fulgentibus reddidit clariores, quanto amplius teterrimo aliquo cœno solis flamma resplendet. Ducebantur ad totius penè orbis spectaculum adolescentes, serui, ijdem- G que captiui. Qui cum ante regem intrepidi constitissent, in conspectu eorum ignem continuo iussit accendi, & duces militum satrapæ, præfectique regionum, & omne illud diaboli circunstabat theatrum, & vox vndique fistularum, & tibiarum cantus, & clangor turbatum, totiusque musicæ artis sonus ferebatur in cœlum, sanctorumque auribus obstrepebat, & fornax in immensam altitudinem fuerat accensa, ipsasque iam nubes flamma tangebat. Verum illos nihil horum omnino deterruit: sed quasi pueriles quosdam friuolosq; conatus ridendo despicerent, ita secure fortitudinem animi modestiamque monstrabant: & emittentes vocem omnibus illis buccinis clariorem, tota cum libertate dicebant. Notum tibi sit rex, quoniam dijs Da.3. c

tuis non ſeruimus, & imaginem auream, quam ſtatuiſti, non adoramus. Et conſidera in ipſo tanti feruore certaminis modeſtiam relucentem, Notum tibi ſit rex. Non enim verbis quoq; deſpicere regẽ, atq; inhonorare voluerunt: ſed ſuam tãtummodo erga Deum monſtrare pietatem, propter, quod nec in longum extendere ſermonem. Nã in breui cuncta declarant. Eſt, inquit,
H Deus in cœlo, qui poteſt liberare nos de fornace ignis ardentis, & de manibus tuis rex eripere nos. Quid nobis igitur oſtẽdis diffuſas militum copias? Quid fornacẽ inuſitatis flammarum ardentem globis? Quid micantes gladios? Quid terribiles haſtatorum cateruas? His nanque omnibus longe ſublimior eſt Deus noſter, ac fortior. Deinde intelligentes fieri poſſe, vt eos Deus permittat interim paſſioni ſubijci: ne ſi id accideret videantur illi temere Dei omniporentiam prædicaſſe: conſequenter adiungunt. Quod & ſi iſtud non fiat, notum tibi ſit rex quod dijs tuis non ſeruimus. Si enim dixiſſent, propter noſtra peccata non liberat, & forte non liberaſſet, illis tamen creditũ non fuiſſet: exiſtimaſſent quippe impij non potuiſſe Deum magis, quàm noluiſſe defendere. Propterea hic interim iſtud tacẽt, quod certe in fornace ſæpe cõgeminant, peccata ſurſum, ac deorſum humiliter confitentes. Apud vero regem nihil tale prorſus commemorant, ſed quòd etiam ſi donentur incendio, nequaquam tamen a pietate diſcedant. Non.n. hic pro retributione, atq; mercede, ſed pro ſola totum Dei charitate facie
I bant. Nam & ſeruitutis prẽmebantur iugo, & ærumnas captiuitatis gemebant, & nulla rerum proſperitate fruebantur. Siquidem & patria, & libertate, & omnibus quibus ante potiebantur, exciderant. Non.n. mihi illas in regali aula cõmemores dignitates: ſancti illi qppe cũ eſſent, atq; iuſti, millies in regione propria ſtipẽ petere maluiſſent,
Pſ.83.c modo vt conſecrati Deo templi iucunditate gauderent. Elegi, inquit, abiectus eſſe in domo Dei mei, magis q̃ habitare in taber-
Ibidem. naculis peccatorũ: &, Melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia. Multo igitur magis elegiſſent abiecti eſſe in ciuitate Dei, q̃ in Babylonia regnare: idq; præcipue ex vocibus illis approbatur, quas inter flammas frequenter emittunt, habitatione illius regionis granati. Etſi.n. ipſi ante hanc tentationis procellam plurimo apud illos honore fruerentur, cernentes tamen varia ciuiũ ſuorum, & magna diſcrimina, vehemẽti nimirum mordebantur dolore. Quod vtiq; proprium ſolet eſſe ſanctorum, nõ. ſ. gloriã propriam, nõ honorem, non quicquã aliud omnino anteferre proximorũ ſaluti. Conſidera igitur, q̃ diuerſus ab illis ſit noſter affectus. Illi.n. in medijs quoque ignibus conſtituti, pro vniuerſo populo Dei ſupplicant:
nos vero ne in ſecuritate quidem maxima K
meminimus proximorũ. Sed & ad interpretandum regis ſomnium requiſiti, non propria aliqua commoda propoſita habebant, ſed quod ad cunctorum vtilitatem ciuium pertineret: mortem verò, q̃ facile contemnerent, clariſſimi experimenti probatione docuerunt. Vbiq; autẽ ſe pie pro cũctis, atque humiliter opponunt, Deum per omnia placare cupiẽtes. Deinde qm̃ ſemetipſos ad impetrandam populo veniam ſufficere non credunt, ad patrũ merita confugiunt: ipſi verò nihil ſe amplius profitẽtur afferre, q̃ humiliatũ ſpiritum, ac dolore contritum. Horum igitur virtutem nos quoque debemus imitari, Siquidem etiam nunc aurea imago propoſita eſt, pecunia. ſ. in qua tyrannica quædã mammonæ formatur effigies, & ad ſeruiẽdum ſibi cupidorum corda ſolicitat. Sed nequaquam nos, aut ſonitus tubarum aut tibiarum, citharæque concentus, aut reliqua diuitiarum incentiua commoueant, vt imaginem adoremus auaritiæ: ſed etiãſi ardentem fornacem intrare cogamur, paupertatem dico, eam tamen, & inter ignes L
poſiti diligamus: tunc.n. nos in medio flammarum blanda circundabit roris aſperſio. Ne igitur pauperiei fornacẽ horreſcamus. Nam tum quoq; in ignem coniecti, per ipſum oſtenſi clariores ſunt: qui verò imaginem adorauerunt auream, ſubito ignis perierunt voratu. Sed tũc quidem omnia pariter impleta ſunt: nunc autem alia quidem in hoc ſeculo, alia vero in futuro ſunt implenda iudicio. Hi quippe, qui ne mammonam adorent, eligũt ſentire pauperiem, & hic quidem magnam, ſed multo maiori in futuro claritate fulgebũt. Qui verò hic imaginem adorantes auream, de iniquitate ditantur, tunc profecto extrema ſupplicia perſoluent. De huiuſmodi. n. fornace Lazarus non minus, q̃ illi tres viri, clarus egreſſus eſt. At cõtra ille dives purpuratus,

ac

ac splendidus,qui in parte adorantium iure numeratur,gehennę est deputatus incêdio. Quæ igitur superius dicta sunt,figuram manifeste exprimunt futurorum . Sicut.n.ibi in ignem missi, nihil aduersi omnino senserunt:qui verò foris steterũt,subito ac vehementi incendio concremati sunt: sic etiam
M tunc futurum est. Nã & sancti etiam si flumen igneum transeant, nihil prorsus triste patientur, sed apparebunt absq; dubio clariores: adoratores vero imaginis videbunt ignem omni in se fera sæuius irruentem, seq; ad pœnarum interiora rapientem . Siquis ergo non credit gehennam , ad fornacis illius flammã mente respiciat,& ex contemplatione præsentium credat futura, nec paupertatis,sed iniquitatis fornacem expauescat.Hic.n.& ignis,& dolor est: ibi verò, & ros sentitur,ac requies.Et in illa quidem flamma diabolus medius assistat, in hac verò angeli incendia repellentes. Audiant igitur ista diuites qui fornacem iniquitatis accendunt, & qui pauperibus nihil nocent,diuina illis virtute rorante: se verò in illius horribilis flãmæ prędam sponte præcipitãt, quã proprijs certe manibus accędunt. Tũc itaque angelus descendit ad pueros,nũc vero nos descendamus ad eos,qui in egestatis fornace torrentur,eisq; refrigeria de miseri cordiæ rore præstemus , vt ab illis flãmam inopię repellentes,posimus coronarũ quoque eorum esse participes. Atq; ita flammã gehennæ Christi a nobis vox illa depellat,
Mat.25. quæ dicit.Esurientem me vidistis , & pauistis:sitientem,& potũ mihi dedistis.Hęc.n.
c tum nobis vox,roris loco (fratres) erit,per
A mediam ad nos flammam relata. Descendamus,inquam,cum misericordia in fornacẽ inopiæ: intueamur illos, qui securi per huiusmodi gradiuntur ignem , eiusq; fidentes verticem calcant, Cõsideremus nouũ quiddam,atq; mirabile, hominẽ in fornace gratias suppliciter agentem , hominem in fornace dulci modulatione cantantem , hominem in extrema inopia colligatum,& pluri mam tamẽ Deo gloriam,laudesq; referentem.Illis siquidem pueris inueniũtur æquales, quotquot paupertatem cum gratiarum actione patiunt.Est.n.terribilior pauperies igne,& amplius ferire consueuit.Verum,vt illos non adusit ignis, sed quoniam gratias domino retulerunt,etiam vincula corũ continuo dissoluta sunt:sic etiam tibi,si pauper-

tatem cum gratiarum actione sustinueris , vincula resoluuntur,& ignis extinguitur: si verò non extinguatur, multo maiore miraculo fontis naturã ignis imitabitur . Quod in his certè conspici potest,qui iuxta Euangelium philosophantur., quiq; libentius in paupertate, quam in suis opibus diuites gloriantur.Nam & tunc illi,qui in ardenti fornace constiterant , purissimo rore fruebantur:& licet nõ fuerit ignis extinctus,in medio sui tamen stantes, omnino non attigit . B
Nequaquam igitur extra fornacem positi vramur incêdio,necessitates pauperum inmisericorditer negligendo , ne patiamur, quod illi tunc regis pertulere ministri . Si enim in fornacem pauperum sponte descendas , cum tribus illis pueris profecto consistes,nihilq; in te aduersi ignis operabitur . Sin verò in egestatis ardore positos , quasi de confessu superiore despicias,continuo te flamma vorax consumet . Descende igitur in ignẽ,ne te horribilior ignis inuoluat:neq; extra ignem sederis, ne te subitus flammæ voratus arripiat.Si enim te cũ pauperibus viderit , a læsione tui prorsus absistet:sin vero à pauperibus separatum, aduolabit repente, teq; rapiet ad pœnam . Noli ergo ab eis vsquam omnino discedere , sed cum diabolus imperauerit eos in fornacem inopiæ contrudi,qui aurum contempserint adorare: noli tu ex illorum parte effici,qui conijciunt: sed potius ex eorum,qui in tale conijciuntur incendium:vt efficiaris quoq; ex his qui saluantur,non ex his, qui ad supplicium congregantur.Etenim ros magnus est, nequaquam amore diuitiarum ab inopum miseratione reuocari:suntq; omnibus ditiores,qui diuitijs contemptis virtute claruerunt.Nam & illi tunc contemnendo re- C
gem, rege ipso effecti sunt clariores . Et tu itaq; si mundi opes fideli mente despicias toto eris mundo pretiosior: sicut etiam illi sancti,quibus dignus non erat mundus . Vt Heb.11
igitur dignus cęlestibus efficiaris bonis, de- g
ride præsentia. Hoc siquidem modo,& hic claritate virtutum , & in futuro præmiorũ honore fulgebis,gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui gloria, & imperium cum patre , & sancto spiritu in secula seculorum.Amen.

Homilia V. ex cap. 1.

HOc autem totum factum est vt adimpleretur, quod dictum est a domino per prophetam, dicētem. Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt
Esa. 7. c. nomē eius Emmanuel.] Multos audio, qui dicunt, quòd præsentes quidem, & Euangelicæ veritatis eloquijs perfruentes, dignum tantis rebus cōmodent auditum: egressi verò ecclesiam, cum loco, & animum repente mutent, extinguentes prorsus totum illum deuotionis ignem, quem sermo in eis prædicatio accenderat. Quidnam igitur adhiberi congruit, ne istud eueniat? Si scilicet consi-
D deremus in primis vnde contingat. Vnde
Ps. 15. itaq; vobis accidit tanta mutatio? De con-
Eccl. 13. uersatione nimirum parum attenta, & vi-
1. Co. 15 tiosorum hominum assiduo pestiferoq; colloquio. Non enim oportebat omnino a cœtu ecclesiæ recedentes, contrarijs huic studio negocijs implicari: sed domum continuo reuertentes, sacros replicare libros, & coniugem pariter liberosq; ad eorum, quæ dicta sunt, collationem vocare, hisq; altius animo, ac penitus insertis, tum demum ad ea, quæ huic vitæ sunt necessaria, curanda procedere. Si enim balneum egressus, publica conuenticula euitas, ne beneficium forti fomento negocia molestiora corrumpant: quanto magis cum ab ecclesiæ congregatione regrederis, hoc te oportet efficere? Nunc vero contraria agētes, cuncta disperdimus nondum quippe vtilitate sermonis firmiter in mente defixa, plurimus irruens secularium impetus actionū, omnia pariter euellet. Quod ne accidat, quoties a sancta con-
E gregatione discedetis, nihil magis necessarium iudicate, quàm ea, quæ audiendo didicistis, conseruare meditando. Nimia enim omnino indeuotio, & prorsus extrema est, vt quinque, & sex dies quidem in rebus carnalibus consumentes, vnum spiritalibus diem immo exiguam diei partem nolitis impendere. Nonne quotidie cernitis filios nempe vestros, ea quæ discenda suscipiūt, totius fere diei continuatione meditari? Quanto id magis nos in spiritalibus studijs præstare debemus. Alioqui nihil huc nos proderit conuenire, haurientes vase vndiq; hiante rimis, atq; vndiq; perfluente: & ne tantum quidem studij in horum, quæ dicimus conseruatione ponentes quantum erga aurum, argentumque solemus adhibere. Paucos. n. plerunque numos cum aliquis accipit, & solicite reponit in sacculo, & diligenter obsignat sigillo: nos verò postquam longe auro, gemmisq; pretiosiora suscepimus eloquia, & inæstimabiles spiritalium opes bonorum, nequaquam ea in thesauro animæ recondimus continenda, sed passim, atq; negligenter mentes nostras effluere permittimus. Quisnam igitur nostri aliquando miserebitur, cum ipsi nobis tam aperte inueniamur inimici, atq; in tātam nos pauperiem sponte cogamus? Ne igitur ista con- F
tingant, legem hāc nobis scribamus immobilem, nec nobis modo, sed coniugibus etiā liberisque nostris vt vnum siue totius hebdomadis diem quo ad audiendum concurritur, totum in eorum, quæ dicuntur, meditatione ponamus. Sic. n. & multo diligentiores vos ad ea, quæ sunt dicenda, venietis, & ipsi minus experiemur laboris. Sed etiam scientiæ nobis lucrum profecto maius eueniet, quando memoriter prius audita retinentes, paratius, atq; instructius ad recentia cōuolatis. Non. n. parum ad eorū, quę dicuntur, proficit intellectū, diligenter notasse sensuum consequentiam, quæ a nobis iūcto lectionis tenore contexitur. Quia igitur impossibile est vno die cuncta transcurrere, idcirco multis ea vobis commendamus diebus, contextu memoriæ interrupta iungentes, & longam seriem rerū, quasi resticulam quandam nostræ circumligantes animæ, vt integrum scripturarum corpus appareat. Recordantes igitur diligenter, quæ a nobis antea memorata sunt, pergamus ad reliqua. Quænam verò illa sunt de quibus hodie disserendum est? [Hoc autem,] inquit, [totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem.] Digna prorsus tantum voce signauit miraculum, dicēdo. Hoc autē totum factum est. Quia. n. quoddam pelagus immēsum, & inęstimabile misericordię G
Dei vidit profundū, atq; in rem subito prodisse quod ante in spe nō fuerat, ac repente naturæ leges solutas, recōciliationem Dei, hominumq; factam, superiorem cunctis ad inferiorem descendisse substantiam, & destructum maceriæ interstitium, & impedimenta submota multoq; his plura esse cōpleta, vno fere verbo magnitudinem exprimendo miraculi, ait Hoc autem totum factum.

ctũ est vt adimpleretur, qđ dictũ est a dño. Ne, inquit, æstimes quia istud mõ primum placuerit impleri, olim hoc ordinatũ a Deo atque dispositum est. Quod & Paulus vbique studuit ostẽdere. Iã vero ipsum Ioseph ad Esaiam remittit, vt si verborũ illius fuerit oblitus, q̃ recẽs, & in somnis audierat: saltem prophetæ dicta, in quorum meditatione nutritus est mente contineat. Et virgini quidem nihil tale est prorsus locutus, nimirum, q̃ adhuc puella cum esset horũ notitiam non haberet: viro autẽ, ac præsertim iusto, & prophetica assidue scripta meditanti consequenter hinc disserit. Et superius quidem ait Mariã cõiugem tuam: hic verò posteq̃ prophetam adduxit in medium, tum demum ei credidit nomẽ virginitatis. Neque. n. ante imperturbato quietoq; animo, & virginem illam audisset, & matrem esse: à propheta verò nihil erat auditurus noui, sed certè id quod longi erat tpis meditatione detritum. Verum vt hoc quod dicitur facile credatur, in medium angelus adducit prophetã. Sed nec teste quidem tam claro contentus, ipsum sermonem ad Dei authoritatem reducit. Non. n. Esaiæ, sed Dei illud dictum esse confirmat. Idcirco non ait, q̃ dictum est ab Esaia: sed quod dictũ est à dño. Os quippe fuerat Esaiæ, per quod sermo ipse erat egressus: nũsum verò diuinum. Quid ergo hoc oraculo prædictum est? [Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel.] Et cur, inquies, nõ est hoc nomine. i. Emmanuel: sed Iesus Christus vocatus? Quia. s. non dixit, vocabis: sed, vocabunt: populi sine dubio, & ipse exitus rerũ. Hic. n. ab effectu nomẽ imponitur. Est. n. mos scripturæ, euentus rerũ ponere nominum loco. Quid. n est aliud, vocabunt nomen eius Emmanuel: nisi, videbunt oculi mortalium Deum inter homines versantem: qui etsi ante cũ hominibus fuit, non tñ tam aperte, tamque manifeste? Quòd si hoc loco Iudæi impudenter repugnent, rogabimus eos, qui igitur puer vocatus est, velociter spolia detrahe, cito prædare? Neq; quam. n. hic habent quod respõdere possint. Cur igitur ad prophetam, voca nomen eius, inquit, velociter spolia detrahe, cito prædare? Quoniam illo vtiq; nato, detractio spoliorũ facta est, atq; populatio. Merito igitur res, quæ sub eo tam clara cõcigit, ipsi nomen imposuit. Et ciuitas, inquit, vocabitur ciuitas iustitiæ, mater ciuitatum, fidelis Sion. Nec tũ inuenimus, q̃ aliqñ ciuitas iustitiæ notata sit, sed in Hierusalem semper appellatione permansit. Verum quia istud euenit in melius populi more conuerso, ciuitatem ita prædixit vocandam. Cum. n. tale aliquid acciderit, vt hõ p quẽ accidit, ex facto, q̃ ex nomine clarius indicetur, nomen eius appellat ipsam rei, q̃ per illum facta est, veritatem. Si vero hinc confutati, atq; conuicti, aliter appellationẽ virginis intelligere conantur, aliosq; nobis interpretes proferentes, atq; dicentes: non dixerũt, virginem: sed puellam, primò quidem dicemus illud, qm̃ ad faciendam veræ translationis fidem, omnibus alijs iure Septuaginta interpretes sint digniores. Siquidem alij post aduentũ dñi interpretati sunt Iudæi siquidem permanentes, meritoq; suspecti: quippe qui inimice, & subdole multa corruperint, & data prorsus opera a prophetis mysteria prædicta celauerint. Septuaginta vero ante centum, & aliquanto amplius dñici aduentus annos ad interpretandum tot, ac pariter accedẽtes, ab omni suspitione huiusmodi vindicantur, tum ob ipsum temporis interuallum, & illorum numerum: tum ex ipso, quod super omnia debet valere, consensu. Sin autem illorum, qui postea interpretati sunt testimonium proferre maluerint, sic quoq; a nostra peruenit parte victoria. Siquidem scriptura adolescentulę, vel puellæ nomine, virginem appellare consuerit. Idque non in fœminis solum verũ etiam in viris sæpe signatum est. Iuuenes, inquit, & virgines, senes cum iunioribus. Ac rursus de puella loquens, quæ virginitatem corporis violenter oppressa perdiderit: Si, inquit, proclamauerit adolescentula. i. virgo. Et ea quidẽ quæ superius dicta sunt, hunc sensum facile confirmant. Non. n. frustra posuit. Ecce virgo in vtero habebit: sed cum ante dixisset, ipse dominus dabit vobis signum: continuo subiecit. Ecce virgo in vtero habebit. Et certe si puella quidem in vtero esset habitura, sed hoc tamen communi fieret lege connubij, quod tandem id signum fuisset? Signum quippe omnem prorsus consequentiam, & ordinem rerum debet excedere, & nouum debet esse in omnibus, atque a solenni more diuersum, aliter vero signum esse non poterit. [Surgens autem Ioseph a somno, fecit sicut præcepit ei

Esa. 7. c

Septuaginta interpretes.

Ps. 140. b

Deu. 22 c, d

angelus domini.] Vidisti certe obediẽtiam, vidisti animum facile sacris fidem sermonibus accommodantem, vidisti mentem omnino vigilãtem, ac nulla prorsus corruptione violatam. Neq; n. saltem ipso suspitionis suæ tempore triste aliquid est molitus in virginem: & nunc quoque cum eadem illa suspitione releuatus est, non modo illã nõ conatur expellere, sed & secum retinet, & totius dispensationis minister efficitur. [Accipe,] inquit, [Mariam coniugem tuã.] Nempe considera, q̃ frequenter Euangelista hoc virgini nomen imponat, nolens interim mirabile illud reuelare mysterium, sed tñ iam extinguens suspitionẽ maligñ. [Cum aũt accepisset, non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum.]

M Donec, hic posuit, nõ vt suspiceris, quia vel postea aliquando cognouerit: sed vt discas, q̃ etiã ante partũ intacta permãserit. Cuius igitur, inquies, rei gratia, donec, hic posi tum est? Sæpe scriptura diuina hac vti elocutione consueuit: vt dicendo, donec, nõ definitũ aliquod tempus includat, nam & cũ, a Noe coruus ex arca esset emissus: nõ est, Ge. 8. a inquit, reuersus donec siccaret aqua, & certe nec postea iuuenitur rediisse. De ipso etiã Ps. 89. a loquens Deo: A seculo, inquit, & vsq; in seculum tu es. Sed nullũ hic profecto terminum posuit. Rursus altitudinẽ pacis annun Ps. 71. a ciãs: Orietur, inquit iustitia eius, & multitudo pacis, donec auferatur luna: non tñ vt post illam pacem finẽ statuat huius, q̃d spectamus, elemẽti. Ita etiam hoc loco, donec, posuit, vt à suspitione illud q̃d ante partũ tempus fuit, absolueret. Postea vero quod sequitur, tibi iã æstimandũ reliquit. Q̃d. n. ab eo tibi discendũ erat, hoc ipse dixit, q̃d intacta fuit vsq; ad partũ virgo, quod vero apertum erat atq; manifestum, tuo intellectui dereliquit: vt est certe istud. Quoniam nec postea quidem eam quæ Christi mater effecta est, & nouo illustrata partu, nouoq; conceptu, ille iustus aliquãdo fuerit ausus attingere. Si. n. cognouisset eam, &

A loco habuisset vxoris quomodo illam dominus quasi absq; solatio, & nihil penitus ha-
Ioã. 19. c bentem, discipulo commendaret curasset, iubens ei vt eam reciperet in suam? Vnde igitur, inquies, fratres eius dicuntur Iacobus, & Ioannes? Non aliter omnino, quam
Luc. 8. c quo ipse Ioseph Mariæ putabatur maritus. Multa quippe sunt ad opacãdum illius par-

tus mysterium obducta velamina, propter quod ita etiam eos Ioannes vocabat dicens: Ioã. 7. a Neq; n. fratres eius credebant in eum. Sed tamen hi ipsi, qui parum ante crediderant, clari postea in fide, ac mirabiles extiterant. Quando. n. Hierosolymam Paulus ingressus est, vt cum cæteris apostolis de dogmatum varietate conferret, continuo intrauit Gal. 2. a ad Iacobum. Tam. n fuit ille mirabilis, vt Iacobus. episcopatum primus acciperet. Aiunt. n. genua eius obduruisse callo, tantamq; in eo fuisse carnis incuriam, vt adhuc viuẽtis omnia fere membra morientur: atq; assiduitate orationis, iugiq́ue ad pauimentum prostratione corporis, frontem quoq; eius callo similiter obductam, vt nihil ferè a cameli genibus discreparet. Hic etiam Paulum, cũ pp eum Hierosolymam venisset, maturitatis suæ sermone moderatus est, dicẽs. Vides Act. 21. d frater quot millia sunt credentium ex Iu- B deis, &c. Tantus illius erat pro ædificatione ecclesiæ zelus, tantaq; prudẽtia, immo Dei in illo gratia de Christi virtute resplendens. Qui. n. obtrectabant dño in carne constituto, adhuc in carne passibili, ita eum & admirati sunt, & coluere post mortem, vt cum multa pro illo cupiditate morerentur: quę certè maximè effectum resurrectionis ostẽdunt. Propterea quippe ad vltimum clariora seruauit, vt absq; vllo esset ambiguo virtutis tam grande documẽtum. Si. n. nos eos quoq; quos admiramur viuos, tamen obliuiscimur mortuos: quomodo illi quem audebant irridere viuentem, Deum esse post mortem putarent, si eum nihil aliud esse q̃. hominem credidissent? Quo autem pro illo elegissent mortem ẽt subire, nisi manifestum in ipso cognouissent resurrectionis exemplum? Hæc verò dicimus, non vt audiatis solummodo verumetiam, vt quæ auditis imitemini, fortitudinem scilicet, constantiam, omnemq; iustitiam: vt nemo sui desperatione moriatur, etiam si antea desidiæ torpore languebat, vt vnusquisque nostrum nulla in re alia spem suam, nisi post Dei misericordiam in morum sanctitate C constituat. Nam si istis omnino nil profuit, vel patria, vel domo, vel propinquitate Christo fuisse coniunctos, antequam de propria fulgerent virtute: qua nos dignos venia putamus, qui de iustis propinquis, ac fratribus gloriamur, nisi eos ipsos fuerimus imitati? Nam & propheta idipsum

signi-

Ps.48.b significans, ait. Frater non redimit, redimet homo: etiam si Moses fuerit, etiã si Samuel, et si Hieremias. Audi tñ quid ad illũ loquatur deus. Noli, inquit, orare p populo isto: quoniam non exaudiam te. Quid igitur mi-

Hie.11.c

Ibid.15. raris, si non exaudiat supplicantem? Etiãsi ipse, inquit, Moses adesset, atq; Samuel, me tamen eorum pro talibus deprecantium nõ placaret oratio. Sed Ezechiel saltem si supplicet, audietur. Verum ipsi quoq; dicit dominus, quoniam si assistat Noe, & Iob, & Daniel, filios suos, & filias non liberabunt. Etiam si Abraham patriarcha pro his supplicet, qui in suis vitijs permanendo immedicabiliter ægrotant, abibit Deus relinquẽs rogantẽ, ne vocem pro talibus interuenientis exaudiat. Et si Samuel rursum exorans pro aliquo indigno deprecetur, cõtinuo ad ipsum clamabit Deus. Vsquequo tu luges Saul? Etiam si pro sorore quispiam incompetenter orauerit, audiet quod Moses. Si cõspuens conspuisset pater eius in faciem ipsius, nonne esset immũda? Non igitur quasi oscitantes, & de fides, ex aliorum meritis pendeamus. Habent.n. vim pro nobis, & quidem maximam orationes supplicationesque sanctorum: sed tunc profecto cum nos quoq; idipsum per pœnitentiam postulam, & ad studia meliori cõfugimus. Alioquin etiam Moses ipse, qui & fratrem suũ, & sexcenta illa millia armatorum ab imminenti Dei liberauit ira, sororem tamen suã nequiuit eruere. Et certè nõ erat æquale peccatũ. Illa iniuriosius de Mose fuerat quiddam locuta: at vero omnis illa multitudo, quam diximus, recte in dominum impietatem commiserat. Sed hanc tamẽ vobis quæstionem potius relinquo, ipse vero id quod multo est difficilius, conabor absoluere. Quid.n.iam de sorore dicamus, quam tanti ille dux populi sufficere sibipsi quoq; deprecando non valuit, sed post mille ærumnas laborum, & quadraginta annorum cõmendatum sibi à domino principatũ, prohibitus est a domino terram repromissionis intrare, quam toties ei diuinitus fuerat sermo pollicitus? Quid igitur in causa est? Ne-

Nu.12. c,d

Exo.32. g

E quaquam vtilis in illam terram sancti Mosi fuisset ingressus, & qui omnino plurimos Iudæorum in maximam erroris ruinam supplantare potuisset. Si enim quia per illum fuerant de sola Aegypto liberati, relicto Deo tantummodo Mosen requirebant, ipsius esse prorsus cuncta illa beneficia credẽtes: hunc si introductorem quoque in terram repromissionis habuissent, in quæ non illi impietatis prærupta cecidissent? Vt igitur omnis huiusmodi amputaretur occasio, ipsum quoq; eius est occultatum sepulchrũ. Et Samuel quidem Saulem ab ira Dei liberare non potuit, Israel * vero sæpe populũ saluauit, Hieremias quoq; Iudæos non eripuit vltioni, alium tamen quendam saluasse memoratur, Daniel etiam sapientes Babyloniæ ab interitu liberauit, nec tamen Iudæos iugo captiuitatis absoluit. In Euangelio vero cernimus, non in alijs, atq; diuersis: sed in eisdem ipsis fieri vtrunque personis, & vnum eundemque hominem, nunc quidem sufficientem ad liberationem sui, nunc verò ipsum propriæ salutis effici proditorem. Nam ille quidem mille talentorũ debitor, multis precibus supplicando semetipsum periculo liberauit, postea vero idipsum impetrare non valuit: alter verò econtrario, cum prius perditioni semetipsum totum dedisset, postea tamen sibi plurimum profuit. Quis vero iste est? Qui.s.bona patris adsumpserat. Ex quibus profecto redolet, quod si negligentes fuerimus ac defides, nec per aliorum quidem possumus merita saluari. Si vero mente vigilemus, etiam per nosmetipsos istud valeamus efficere, & multo magis nostro, quàm alieno tuti esse suffragio. Nam & Deus salutem nostram, non tam aliis rogantibus pro nobis vult donare, quam nobis: vt hoc ipso, quo iram in nos eius placare cupimus, ad studia meliora migremus, & fiduciam bonæ conscientiæ colligamus. Sic.n. Chananæam illam aliquando miseratus est: sic etiam meretrici donauit salutem, sic latronem a cruce in paradisum transtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus. Et bene dicimus, non vt pro peccatoribus supplicandum esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in ocium, ac desidiam resoluamus, & dormientes ipsi alijs tantummodo nostra curanda mãdemus. Nam cum dixisset, facite vobis amicos: non hic restitit, sed adiecit, ex iniquo mammona, vt s.tuũ id esset ac proprium. Nihil quippe hic aliud q̃ misericordiæ opera signauit: quodq; miran dũ est, nequaquam nos, si velimus assurgere de ipsa possessionis iniquitate condemnat. Quod.n.dicit, hmõi: acquisisti antea male,

Deu.34

1. Reg. 16.a

In Exodo, & Numero. * Forsan, Moses legendum.

Dani.2. b,c

Mat. 18 d

F

Luc.15. c

Mat. 15 b

Luc.7.a

Ibid.23.f

Hoc actuti esse suffragio. Nam & Deus salutem nostram, non tam aliis rogantibus pro nobis vult donare, quam nobis: vt hoc ipso, quo iram in nos eius placare cupimus, ad studia meliora migremus, & fiduciam bonæ conscientiæ colligamus. Sic.n. Chananæam illam aliquando miseratus est: sic etiam meretrici donauit salutem, sic latronem a cruce in paradisum transtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus. Et bene dicimus, non vt pro peccatoribus supplicandum esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in ocium, ac desidiam resoluamus, & dormientes ipsi alijs tantummodo nostra curanda mãdemus. Nam cum dixisset, facite vobis amicos: non hic restitit, sed adiecit, ex iniquo mammona, vt s.tuũ id esset ac proprium. Nihil quippe hic aliud q̃ misericordiæ opera signauit: quodq; miran dũ est, nequaquam nos, si velimus assurgere de ipsa possessionis iniquitate condemnat. Quod.n.dicit, hmõi: acquisisti antea male,

Hoc actuti esse suffragio. Nam & Deus salutem nostram, non tam aliis rogantibus pro nobis vult donare, quam nobis: vt hoc ipso, quo iram in nos eius placare cupimus, ad studia meliora migremus, & fiduciam bonæ conscientiæ colligamus. Sic.n. Chananæam illam aliquando miseratus est: sic etiam meretrici donauit salutem, sic latronem a cruce in paradisum transtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus. Et bene dicimus, non vt pro peccatoribus supplicandum esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in ocium, ac desidiam resoluamus, & dormientes ipsi alijs tantummodo nostra curanda mãdemus. Nam cum dixisset, facite vobis amicos: non hic restitit, sed adiecit, ex iniquo mammona, vt s.tuũ id esset ac proprium. Nihil quippe hic aliud q̃ misericordiæ opera signauit: quodq; miran dũ est, nequaquam nos, si velimus assurgere de ipsa possessionis iniquitate condemnat. Quod.n.dicit, hmõi: acquisisti antea male,

Luc.16. b G

impende iam bene: collegisti hactenus inique dispergenunc iustè, & certè, quæ tandem ista virtus est donare de talibus? Sed tamē amans hominem Deus, eousq; descēdit, vt si ista faciamus, bona nobis magna promittat. Verum nos in tantum stultitiæ amētiæq; processimus, vt nec ex iniqua aliquid possessione tribuamus: sed & cum rapinis mille ditati, vel minimā partē fortè dederimus, omnia nos iā impleſſe credimus. An non fortè audisti Apostolum pronunciantem, quoniam qui parce seminat, parcè
2.Co.9. & metet? Qua, quæso, enim rōne parcis, ac
b retines? Non est istud impendere, sed augere neq; fructus, ac negociato impensa dicēda est. Vbi.n. semen est, ibi etiam multiplicatio fructuum consequitur. Tu verò si terrā quidē pinguē, ac fertilem coleres, & q̄ plurimum esset opportuna seminibus, non tantum illam propria horrea seminādo vacua reres, verūetiam mutuaueris aliunde, quod seReres. Maximum nanq; detrimentum putaH res, in re tali diligere parcitatem. In cęlo verò operans, atq; ibi fructum requirens, vbi nulla aeris inæqualitas, corruptio nulla ventorū est: sed plurimo vbiq; cum fœnore semina iacta proueniunt, cunctaris, ato; dissimulas, nec intelligis, quia possimus, & parcendo perdere, & spargendo colligere. Spargeergo, ne perdas: noli retinere, vt magis congreges, sed fructuosissimo eroganda genere, vt lucreris, impende. Et si seruare illa oportet, noli ea ipsa seruare (hoc.n. mō vniuersa dispereunt) sed Deo potius cuncta cōmitte, & nemo quicquam poterit inde diripere. Noli igitur tu hic velle negociari: neque.n. nosti lucra colligere, sed cum potius fœnerare, qui longe maiorem fœnore reddit vsuram: ibi (inquam) potius fœnerare, vbi nulla inuidia prorsus, nullus timor, nul
1.Co.8. læ versantur insidiæ: fœnerare nullius rei penitus indigentem, sed propter te tñ tanquam necessaria postulantem. Da pascenti omnes, & propter te esurienti, ne ipse egestate moriaris. Da ei qui idcirco pauper effectus est, vt te diuitem faceret: fenerare vnde possis non mortem fructificare, sed vitā. Istæ nanq; vsurę regnum, illæ autem acquirunt gehennam, illæ.n. auaritię sunt, istæ verò philosophiæ: & illæ quidem crudelitatis,I istæ vero pietatis. Quam ergo satisfactionem parare poterimus, qui cū, & amplius, & tutius, & opportunius possimus accipere & cum libertate omni, & absq; formidine, absq; obtrectationibus, ac periculis possidere, a talium lucrorum studio recedētes, vilia ista sectamur, ac turpia, continuo peritura, ac maximum nobis paritura supplicium? Nihil.n. præsenti vsura turpius, nihilq; cru delius. Siquidem huiusmodi fœnerator negociatur aliena discrimina, & vberiores (vt putat) quæstus de alterius infœlicitate consequitur, atq; insuper quasi pictatis mercedem reposcit, velut metuens ne immisericors fortè videatur: cum profecto prætextu miserendi, atque opem ferendi, maiorem misero foueam crudelitatis effoderit, specie iuuandi atterens inopem, ac manum potrigendo deijciens: & quasi in portum ex tempestate suscipiens, sed improuiso turbine in multo magis crudele naufragium, velut inter scopulos, ac latētia saxa demergēs. Quid igitur, inquis, hic præcipis? Vt pecuniam cōgregatam, mihiq; vtilem in vsus alterius commodem, nec vllam inde prorsus mercedem reposcam. Absit. Non ego istud dico, sed satis cupio etiā te pro illa accipere mercedem: non hanc sane vilem, & prorsus exiguam, sed longe vtiq; maiorem. Vsurā.n, K tuam, non aurum volo esse, sed cęlum. Cur ergo in paupertate teipsum concludis? Cur terræ totus affigeris, nimiumq; in ea sordide volutaris, & repetis exigua pro magnis? Hoc.n. illorum est, qui ditari prorsus ignorant. Cū.n. Deus pro paruula quadam pecunia, bona tibi cœlestia, & ęterna promittat: tu verò dicas, cœlum mihi non det, sed pro cœlo largiatur aurum, quod profecto periturum est: hoc est velle in pauperie remanere. Qui autem veras opes, ac diuitias concupiscunt, ea quæ mansura sunt potius eligūt, quam illa, quæ pereunt: huiusmodi.n. præponunt magna paruis, & temporalibus sempiterna, fiuntq; digni, qui vtraq; percipiāt. Qui enim cœlum terræ amore contemnit, etiam ista profecto perdet: qui verò huic illud præponit, vtriſq; potietur, & multo certe tutius, multoq; iucundius. Quod vt etiā nobis fiat, despicientes cuncta omnino præsentia bona, potius eligamus futura. Ita enim, & illis, & istis fruemur, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, cum patre, & sanctospiritu in secula seculorum. Amen.

Homi-

Homilia. VI. ex cap. II.

L CVm autem natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, in diebus Hærodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes. Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellã eius in Oriẽte, & reliquæ.] Multa nobis opus est vigilantia, multa prece, ut præsentis difficultatem loci possimus absoluere, & quinam isti sint Magi, & vnde venerint, & quonã mõ, quove suadente discesserint: quæ nam ẽt illa fuerit stella, quæ magos ad Christum vsq; perduxerit. Quinimmo si placet, ea primũ proferamus in medium, quæ de hoc loco disputant veritatis inimici. Siquidẽ tm̃ amentiæ illius diabolus inspirat, vt hinc quoq; se contra virtutis rationẽ opinẽtur armari. Quidnam ergo proponunt? Ecce, inquiunt, etiã Iesu nato sydus apparuit: quod certè grande documentum est, certissimam astronomiæ esse rationem. Porrò id aperte falsum cõuincitur. Si.n. secũdũ legẽ est natus astrorũ, qũo astronomiã soluit, fatumq; destruxit, ac totum omnino exclusit errorem, omnemq; vanissimã artis huius obruit officinam? Quonã etiam pacto Magi ex stella illa Iudæorum regem illum esse didicerunt, cum certe non istius regni ille rex esset, sicut etiam Pilato ipse respondit: Regnum, inquit, meum non est de hoc mundo? Nihil quippe tale monstrauit, quale mundi huius reges habere cõspicimus. Neq; .n. hastatas ille, atq; clypeatas ostendit militum cateruas, non equos regalibus phaleris insignes, nõ currus auro oltroq; fulgentes. Nõ enim istum, nec alium quempiam similem circa se habuit ornatum: sed vilẽ hanc prorsus vitam egit, ac pauperem: duodecim tantummodo homines, cosq; despicabiles secũ trahendo. Sed & si regem illum esse Magi nouerant, cuius rei tamen gratia ad eum venirẽt? Neque .n. illud ad astrologiæ spectat artem, vt eos, qui nascuntur, cognoscat stellis: sed vt è regione de hora, punctove nascẽtum, ea quæ illis sunt euentura, prædicat. Isti verò neq; parienti adstiterant matri, neque tẽpus quo rex noster natus esset agnouerant, vt hinc videantur præcinendi futura sumpsisse principium: sed è contrario, cũ multum ante tempus in regione sua stellam apparere vidissent, venerunt ad eum, qui erat natus, videndum. Quod quidẽ ipsum, quantum ad rationem spectat humanam, multo esse inconsequentius comprobatur, quàm id quod pauloante præmissum est. Quænã.n. Magos ratio cõmouit? Quænam etiam spes impulit præmiorum, vt ad regẽ adorandum venirent, tam vasto præsertim a se terrarũ spatio separatum? Quod etsi super ipsos regnaturus fuisset, nec sic quidem haberet peregrinatio tam longa rationem. Nam si in regali fuisset aula natus, ac patre regnante: consequenter forte quis diceret illos in honorem patris puerũ adorare voluisse, & hoc sibi ad conciliandum regis animum suffragium comparasse: nunc verò cum illum, nec suũ regem sperent futurum, sed gentis alienæ, magnoq; spatio ab illorã regione diuisæ, neq; patrem eius regem esse videant: qua ratione tanti iter laboris arripiunt, & adorant paruulum in matris gremio pauperis collocatum, & offerunt munera, maximo certe cum periculo ista facientes? [Audiens.n. hæc ab eis Herodes, pariterque populus, turbatus est.] Verũ hæc, inquis, minimè præsciebant. At omni prorsus ratione nuda hæc probatur obiectio. Nam etsi valde insipientes fuissent, istud tamen nequaquam ignorare potuissent, q̃ ingressi vrbẽ in qua rex alter habitaret, talia prædicando, aliumq; illius populi regẽ esse mõstrando, non mille cõtra se gladios commouerent. Cur ergo etiam adorarunt pannis adhuc infantiæ colligatum? Nam si virilis iam fuisset ætatis, dicere quis forte potuisset, quia aliquod ab eo auxilium præstolantes, in apertum se periculum tradidissent. Quod tamen ipsum extremæ omnino fuisset dementię, vt Perses aliquis, ac Barbarus, nullumq; habens cum Iudæorum gente cõsortium, vellet a domo sua patriaq; discedere, relinquere etiã famulos, amicos, propinquos, regnoq; se alterius subiugare. Si verò id stultũ fuisset, multoq; id quod sequitur, esse stultius comprobatur. Quid verò istud est, quod scilicet tam longi spatia itineris emensi, cum adoraſſent puerum, multosq; aduersum se excitassent tumultus, continuo sunt reuersi? Quæ verò etiam regni vi disse feruntur insignia? Humile profecto tugurium, squalidumq; præsepium, & paruulum pannis vilibus inuolutum. Cur verò ipsa obtulere munera? Quave de causa? Putasne lex erat, aut mos aliquis, vt vbicunque terrarum regibus natis huius tribueretur

M

Ioã. 13. 8

A

retur deuotionis obsequium: & isti totum prorsus circumeuntes orbem, eos quos scirent ex vilibus, atq; pauperibus reges futuros, suppliciter adorarent, & hoc antequam
C illi solium regale conscenderent? Sed omnino nullus id dixerit. Cuius ergo illum adorauerunt rationis intuitu? Sed & si de præsentibus aliquid beneficijs cogitabant, quid tandem remunerationis à paruulo, & matre inopi sperare potuerunt? An ut in posterum sibi apud regem gratiam collocarent? Et vnde scire illi poterant, quia ille nõ obliuiscereturtam properatæ adorationis iam maturus in regno, qui in ipsis adhuc fuisset incunabulis adoratus? Quòd si illum crederent a matre admonendum, illi tñ supplicio essent quàm præmio digniores, qui eum in tam apertum periculum, non tam adorando, quàm pdendo tradiderant. Hinc siquidem Herodes profecto turbatus, omni puerum cura quærebat, omniq; eũ interimere cupiditate properabat. Ita.n. se res habet, vt vbi quispiam regnante alio alterũ regem dixerit futurum, mille eũ periculis exponat, atq; in apertum tradat interitum. Videsne quanta hic absurda nascãtur, si iuxta humanam consequentiam, moremq; cõem hæc esse intelligenda credamus? Nec tamen ista solũ, sed plura etiã alia proferre possumus, maiorem habentia quæstionẽ, q̃ ista, quæ diximus. Sed ne obscuris obscura nectẽtes, fastidium vobis, laboremq; faciamus: agè iã ad ea, quæ proposita sunt, explananda venia
D mus, ab ipsa sumentes stella absolutionis exordiũ. Cũ.n didicerimus, quænam sit illa stella, vel qualis: & vtrum vna de multis, an prorsus noua, & ab alijs discreta syderibus, & vtrũ naturaliter stella videatur: cum (inquam) didicerimus ista, facilè sciemus, & reliqua. Vnde ergo manifestius poterũt ista cognosci? De ipsa profecto Euangelicæ lectionis historia. Quòd.n.nõ vna fuerit hæc stella de pluribus immò (vt ego arbitror) nec stella omnino, sed quædam inuisibilis virtus in specie syderis figurata, ab ipso primum itinere monstratur. Non est.n. stella, omnino non est, quæ per hanc cœli plagam cursum tenere doceatur: sed siue dixeris solem, siue dixeris lunam, astraque cætera ab Oriente ferri omnia in Occidentem videmus. Hæc verò à Septentrionem in Meridiem stella veniebat. Sic.n secundum locorũ situm Palæstina spectabat ad Persidem.

Secundo vero etiam de tempore istud probari possibile est. Neque.n. in nocte cernitur, sed lucente prorsus die, ac sole fulgente. Quam lucendi vim non modo stella nulla, sed nec ipsa quidem luna sortita est: quæ licet multo clarius omnibus coruscet astris, continuo tamen ortu solis absconditur: & E
quæ prius illustrabat omnia, sub multo clariore sydere vix ipsa conspicitur. Hæc uerò stella ipsos etiam solis radios proprio quodam, præcipuoq; fulgore superabat, clarius illis profecto apparens, atq; in tanto eorum lumine magis ipsa resplendens. Tertio autem ab ipsa interpolatione lucendi, stellæ huius nouitas indicatur. Nunc.n. occultabatur omnino, nunc toto prorsus fulgore radiabat. Nam vsq; ad Palæstinam venientibus Magis, quasi dux itineris semper apparuit: cum vero Hierosolymam introissent, sese rursus abscondit. Deinde cum Herodi causam itineris indicassent, eoq; relicto ad puerum pergerẽt adorandum, iterum se illis eadem stella monstrauit. Hoc autem nõ agit motus syderis, sed virtus quædam plena rationis. Neque.n. proprium quempiam illa tunc stella cursum tenebat, sed cum eos videret pergere, etiã ipsa pergebat: cum verò eos stare conspexerat, stabat ad voluntatem prorsus viantium, & vtilitatem cuncta dispensans: sicut ẽt illa quondam in eremo nubis columna pro opportunitate rerum nunc stabat loco, nunc progrediens mouebat exercitum. Quartò etiam ab ipso demonstrationis modo, facile istud lucideq; Exo. 15. d, & 33.
perspicitur. Non enim in excelso constituta b
cœli, eum qui inquirebatur a Magis ostendit locum, neque enim sic discere illi aliquã F
do potuissent: sed descendens, & inferiorẽ aeris partem tenens, istud effecit. Nostis.n. quia tam exiguum, & humilem locum, ac breue tugurium, quod (vt ita dixerim) cor pusculum illud paruuli continebat, nequiuerit de cœlo stella monstrare. Neq; enim tantam illius breuitatem loci, tam inæstimabilis altitudo designare potuisset, quòd certè perfacile à lunari potest orbe cognosci. Luna.n. cum tam multis sit sublimius clara syderibus, in tam grandis latitudinem diffusa terræ, cunctis mundi habitatoribus creditur esse vicina. Quemadmodum igitur stella tam exiguũ locũ, tugurij scilicet, atq; præsepis, ostẽdit: nisi sublime illud relinquẽs ad inferiora veniisset, superq; ipsum fere caput

pueri

pueri constitisset? Quod etiam Euangelista significans: [Ecce] inquit, [stella quam viderant in Oriente, præcedebat eos vsq; dũ veniẽs staret supra, vbi erat puer.] Nempe cõsideras, quantis ex rebus Euãgelista doceat, quia non sit hæc stella de cæteris, neq; secũdum consequentiam astrologiæ puerũ ostẽdat astrologis. Cur igitur apparuit? Vt videlicet infidelitatẽ Iudæorũ magis magisq; conuinceret, & ingratis omnem prorsus aditum excusationis obstrueret. Quia enim Christus aduenies veteri testamento erat finem daturus, vniuersum verò mundũ ad se vocaturus adorandum: qui vtique mari, terraq; esset colendus, ab ipsis statim initijs natiuitatis ostiũ gẽtibus referat, & sic quoque domesticos cultores suos erudit, dũ inuitat alienos. Quia n. audientes prophetas, qui aduentum eius sæpe promiserant, parũ attente eorum verba pensabant, a longinquis regionibus venire fecit, & Barbaros, qui ab illis inquirerẽt regem, vt Persico primum sermone discerent, quæ prophetis nũciantibus discere noluerunt: vt si bonæ fuerint voluntatis, maxima iuuentur occasione credendi: si verò contra manifesta contenderint, omni prorsus excusatione priuẽtur. Etenim non suscipientes Christũ post tantorum de illo testimonia prophetarum: quo tandem impietatem suam obducere colore potuissent, quando vidissent Magos unius apparitione stellæ, & inquisisse Christum, & inuentum suppliciter adorasse? Quod igitur de Niniuitis fecit Deus, mittẽs ad eos Ionam, quod in Samaritana, atque Chananæa, hoc etiam fecit in Magis, & idcirco dicebat. Viri Niniuitæ, regina Austri surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quoniam illi quidem minoribus crediderunt, isti verò, nec maximis. Et qua, inquis, ratione Magos per stellam duci ad Christum, & quonam modo? Oportuit prophetas mitti potius: sed nequaquam Magi credidissent prophetis. Aut voce aliqua desuper intonare. Nec hãc quidem tantopere curassent. Aut angelum mittere. Verum hunc quoque forsitan præterijssent. Propterea igitur omnia huiusmodi derelinquens, per ea illos vocat, quæ familiaria eis consuetudo faciebat, mira quidem dispensatione pietatis ad hominum cõdescendens salutem. Ingens itaque Magis, & clarum ostendit astrum, quodque plurimum ab his, quæ spectamus, syderibus discreparet, vt eis de magnitudine, & de pulchritudine syderis, necnon etiam de ipsa nouitate cursus admirationem moueret. Hæc itaque Paulus imitando, ab ara occasione sumpta cum gentibus disserit, ex domesticis in medium proferens testimonia poetis: Iudæis aliquandiu Christum absque interdicto circuncisionis annunciat, & adhuc sub lege viuentibus sacrificijs sumit initia doctrinæ. Quia enim vnusquisq; cõsuetudinis suæ amicitia ligatur, & Deus, & missi ab ipso ad totius orbis salutem magistri de ipso cuiusq; more gentis materias sibi assumunt dicendi. Ne igitur opineris indignũ, quòd Magi per stellam vocantur. Hoc enim modo, omnesq; ceremonias, omnesque ritus, & sacrificia, atq; purificationes, & neomenias, & arcam, templumq; ipsum reperies. Siquidem hæc omnia originem a cẽtium ruditate traxerunt. Sed Deus ob deceptorũ salutem per ea ipsa se coli passus est, per quæ illi dæmones ante coluerant, aliquandiu illa in melius inflectẽs, vt eos paulatim, & a consuetudine sua reduceret, & ad philosophiam perduceret altiorem. Hunc igitur ipsum dispensationis suæ morem seruauit in Magis, quos per stellæ apparitionẽ vocauit, unde eos inde efficeret celsiores. Denique quos vocauerat, & ad præsepe ipsum stella præeunte deduxerat, eis non iam per stellam, sed per angelum loquitur, ita eos gradatim ad meliora perducit. Hoc etiã Ascalonitis, hoc legitur fecisse Gazensibus, horumq; finitimis. Etenim istæ quinque tunc vrbes postquam letali plaga, arca ad se veniente, percussæ sunt, nullamq; extantis malis liberationem poterant inuenire, vocatis Magis, & populi multitudine congregata, quemadmodum illa dei placari posset ira, quærebant. Tunc eorum respondere vates, vt iuuencas indomitas adhuc primiperas ad plaustrum iungerent, quo arca veheretur, nulloq; eas regente, quo vellent ire permitterẽt: sic apparituram esse dicentes, vtrum adeo plaga illa venisset, an communi quodã casu atq; ægritudine deperissent. Si inquiunt iugã superba ceruice contriuerint, atq; mugientes, ad vitulos recurrerint, casu id factũ eẽ manifestũ est: si verò directo itinere cõtẽderint, & neq; ad mugitũ tẽtauerint redire vitulorũ, neq; ad aliã regionẽ ignotæ viæ errore detorserint, liq;do patebit dei manu

Ionæ. 3. b
H
Mat. 12. d
Luc. 11. d
I
1. Reg. 6. a. & seq. K

manu has vrbes fuisse percussas. Quoniam igitur vatibus ista dicentibus, illarum tunc regionum populi crediderunt, eorumq; impleuere præceptum, deus quoque condescensione solita diuinorum sniam comprobauit: nec maiestate sua putauit indignum, in effectum operis prophanorum dicta perducere idq; agere, vt illi fideliter viderētur ista suasisse. Ad maiorem siquidem dei gloriam pertinebat, si virtus eius ēt inimicorū testimonio panderetur, & si ipsi quoq; gentilitatis magistri consonam ferrent de veri dei potestate sniam. Multaq; præterea horum similia in Iudæorum dispensationibus inuenimus. Nam in pythonissa quoq; hūc tenuit dispensationis tenorem: quod vos iam ipsi iuxta prædictum regulam potestis absoluere. Occasione igitur istellæ hæc a nobis dicta esse sufficiat, de qua vos dicere iam plura poteritis. Dei.n. inquit, sapienti occasionem, & sapientior erit. Tempus vero est, ut ad principium eorum, quæ sunt lecta, redeamus. [Cum autem natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis regis.] Et Magi quidem stellā prælucentem secuti sunt: Iudæi autem nec prophetis quidē insonantibus crediderunt. Quanta vero ratione, & locum designat, & tempus: dicēdo in Bethlehem Iudę: in diebus Herodis regis? Qua vero de causa addidit dignitatē? Quā certe idcirco signauit, qm̄ erat, & alius Herodes qui interfecit Ioannem: sed ille tetrachæ honorē habuit, hic regis. Et locum posuit, & ips, vt nobis in memoriam reuocet antiquas prophetias: quarum vnam Hieremias, alteram Micheas aliquādo prædixit. Et tu, inquit, Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Aliā vero patriarcha Iacob, qui nobis olim tempus ipsum diligenter expressit, & aduentus Christi signum euidēs posuit, dicendo. Nō deficiet princeps ex Iuda, nec dux de fœmoribus eius, donec ueniat cui reposita sunt, & ipse erit expectatio gentiū. Sed & illud quoq; inquisitione dignum puto: unde ad hunc illi potuerunt intellectum venire, & quis eos in hoc suscitasse credatur. Non.n. mihi solius hoc esse stellæ vī, verumetiam dei, per quem illorum ad hoc anima commota est. Qui tale ēt aliquid in Cyro legitur rege fecisse, prēparans eum, ut Iudæorū populū a iugo captiuitatis absolueret: non tñ sic istud operando, ut liberi arbitrij iura perfringeret. Siquidem ēt cum Paulum uocauit è cœlo, nō suam tantummodo gratiā, sed ēt illius fecit obedientiam relucere. Et cur inquies, non hoc magis omnibus reuelauit? Quia, s. non oēs fuerant credituri. Erāt quippe isti cunctis, qui in illa versebantur arte, ad fidem paratiores. Nam & cum plurimæ aliæ gentes perirent, ad solos tñ Niniuitas propheta directus est, & duo latrones iuxta dñm pependerunt, sed vnus tantum electus est in saluté. Considera igitur horum, & admirare virtutem, non modo, quia tam longi itineris subiere laborē, sed ēt quia tam simpliciter, ac libere egere cum rege. Etenim ne sudole missi ab aliquo putarentur, & ducem sui itineris produnt, & lōginquitatem regionis fatentur, & fiduciam mentis ostendunt. [Venimus.] inquit, [adorare eum.] Et neq; tumultum populi atq; clamorem, neq; potestatem reformidant tyranni, vnde mihi videntur isti ēt in regione propria facti esse postea ciuium suorum magistri. Qui.n. hic nequaquam ista dicere timuerūt, multo hæc ipsa liberius patriæ suæ hominibus prædicarunt, quippe prēter stellæ indicium, habebant, & angeli responsum & prophetæ testimonium. [Audiens,] inquit, [Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.] Herodes quippe cō sequenter, vtpote rex, & sibi pariter, & liberis formidās. Hierosolyma vero, quam tanē habuit causam timoris, cū certe illum audierit esse, quē saluatorē eius, atq; beneficū, & liberatorē prophetæ porro ante prædixerant? Quanā igitur rōne Iudæi turbati sūt. De ipsa nimirum prauitate sniæ, qua prius auersabantur dñm beneficia conferentem: & tam glorioſæ, quam consecuti fuerant ab eo libertati, prēferebant miserabilem illam, quam in Aegypto sustinuerunt, seruituté. Tu vero diligentiam considera prophetalē. Nam hoc quoq; ipsum olim propheta prędixerat: & cupient si nati sint, esse igne combusti: Quoniam puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Quanquam enim turbati, nequaquam tamen studeant uidere quod factum est, neque ad adorandum euntes Magos sequuntur: neque in tanta re, tamque mirabili, aliquid curiositatis ostendūt: ita erant contentiosi pariter, ac desides, atque omnibus duriores. Oportuerat nanque eos continuo sentire, quantum sibi esset additum dignitatis, de tāti, scilicet natiui

tate

L

1. Reg. 28. b. & seq.

Pro. 9. b

Ma. 14. a

Mic. 5. a

Ge. 49. b

[M

2. Para. 36. d. & 1. Esdr. 1. b

Act. 9.

Cautè p spice est enim & per se dispositio ad fidem donum Dei.

Ionæ 1. & 3.

Luc. 23.

A

Esa. 9. b

Ibid. a

B

UNIVERSIDAD DE MURCIA

tate regis, qui Persarum ad se regem ortu suo triumphante traxisset, & sub quo omnes populos possent legibus subiugare, vtpote rebus in prosperiora surgentibus, & regno tam clare ab ipso regis sui fulgente principio. Qui tamē nec sic quidem in meliora mutantur, cum paulò ante captiuitate fuissent Persica liberati. Erat enim omninò consequens, vt si nihil de occultioribus altioribusq; didicissent, fœlicitatem tamen suâ ex ipsa præsentium nouitate perdiscerent, meritoque dicerent. Si iam regem nostrum Persæ natum tantummodo contremiscunt, quanto eum magis poterunt timere firmatum, eiusq; imperijs obedire? Erunt ergo profecto nostra omnium regnis gentium clariora: sed nihil prorsus huiusmodi desides animos suscitauit. Tantus siquidem illos torpor obsederat, tantus
G et illos postea languor inuaserat: quod vtrunq; vitium procul à nobis debemus arcere. Oportet enim eum qui aduersus ista depugnat, ipso igne potiorem in se feruo-
Lu. 12.f rem mentis accendere. Vnde etiam dominus ait. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? Propterea & sanctus spiritus in specie ignis apparuit. Verum nos cinere frigidiores, & mortuis insensibiliores facti sumus: & quidem cum ipsum Paulum beatum super cœlum cœli volitare videamus, iploq; igni ardentius transcendentem cuncta, & cuncta superantem, inferna. s. ac superna, & tam præsentia quàm futura. Quod si supra te est illud exēplum, quāquam iam hic termo corporis est (quid enim te amplius habuit Paulus: quia tibi illum impossibile credis imitari) tamē
Acto. 4. ne aliquid contentiosius afferre videamur, prætereūtes Paulum, eos saltem qui primi in Christū crediderant, consideremus. Qui certe, & pecunias, & possessiones pariter, & curas, atq; onera vitæ huius reliquerūt, seq; totos tradiderunt Deo, cunctis prorsus diebus, ac noctibus ipsius adhærendo sermoni. Hęc est.n. spiritalis natura flammæ, vt nullam secum carnalium voluptatū ardere patiatur, sed in alium nos amorem semper accendat. Et idcirco talium rerū cupidus, & si cuncta, quæ possidet cogatur im
D pendere, si deridere gloriam, si exhorrere delitias, si ipsam postremo odisse vitam, cū ingenti ota facilitate perficiet. Etenim præcipuus quidem illius ignis ardor cum alicuius mentem fuerit ingressus, totū inde torporem, ignauiamq; depellit: & eum cuius semel pectus mutauerit, oī prorsus alite præstat esse leuiorem. Iamq; iste talis ea, quæ vñr, cuncta despiciens, in cōpunctione continua perseuerat, largo assidue fluens fonte lachrymarum, multamq; hinc capiens voluptatē. Nihil quippe ita conglutinat Deo, vt illæ lachrymæ, quas, & peccati dolor, & amor virtutum effundit. Qui.n. talis vitæ conseruat tenorē, & si in medio vrbis videatur habitare, quasi in eremi tamen valitate requiescat, & inter solitudines mōtium, & secreta connalliū. Nullo.n. tumultu rerum, strepituq; concutitur: nihil de præsentium auocatione conspiciens, neq; vllam latietatem de hmōi luctu lachrymisq; percipiens, siue propria peccata, siue etia lamen- Mat. 5.a
tetur aliena. Et idcirco Christus hos prę cę 2.Co.13
teris pronunciauit beatos, Beati, inquiens, d
qui lugent. Et quemadmodū (inquies) Pau Phili. 3.
lus ait: gaudete in domino semper? Dixit & 4.a
hoc quidem ille, consiteor, sed eam procul- E
dubio, quæ ex his nascitur lachrymis significans voluptatem. Sicut.n. mundi gaudiū tristitiæ consortio copulatur, ita & secundū dominū lachrymæ iugem pariunt certāq; lætitiam. Sic & illa in euangelio meretrix, virgines quoq; ipsas honestate superauit, & incredibilis in Christum amoris igne succensa, & a maximis sordibus peccatorū largissimo lachrymarum fonte purgata. Quia enim perfecte incaluerat pœnitendo, bacchari (vt ita dixerim) cepit desiderio exagi
tata Christi. Siquidem continuo, & cri- Luc.7.
nes resoluit, & sanctos pedes vberibus diluens lachrymis, ac proprijs extergens capillis, pretioso rigauit vnguento. Et hæc quidem ext. insecus cuncta faciebat: ea vero, quæ in secreto mentis agirabat, multo his erant ignitiora, multoq; maiora, quæ tantummodo Deus ipse cernebat. Et idcirco omnis hoc audiens congaudet illi, ac de eius virtute lætatur, ab omniq; illam crimine decernit alienam. Si igitur nos maligni hanc de illius ferimus conuersione sententiam, intellige quanta iam benigni Dei liberalitate potiatur, quantorumque etiam ante illum diem remunerationis ex ipsa pœnitentia fructum sibi congregarit bonorum. Sicut enim post vehementes im F
bres mundus aer, ac purus efficitur, ita & lachrymarum pluuias serenitas mentis sequitur.

quitur, atq; tranquillitas, oísq; illa de peccatorum tenebris offusa caligo dissoluitur. Et sicut ex aqua, & spiritu, sic rursus ex lachrymis, & cõfessione purgamur, modo ne ad ostentationẽ istud, & laudẽ faciamus. Illa siquidem, quæ huiusmodi deflet intuitu, magis ẽt culpa digna, quam quæ corporalis studio pulchritudinis coloratur fucis, stibioq; depingitur. Illas (inquam) ego requiro lachrymas, quæ non ostentationi proficiunt, sed compunctioni: quæ funduntur occulte, quæq; ex illo dolore profluunt, quæ intra conscientiæ thesaurum, & pectoris arcana celantur, quæ per afflictas genas nullo hominũ teste voluuntur, quæ summo in silentio, & quiete desiliunt, quæ ex intimo cordis ebulliunt, q̃ ex tribulatione, & dolore nascũtur, quæq; solius Dei oculis offerun tur. Quales certe illæ erant annæ aliqñ lachrymæ, de qua dicitur: Labia eius mouebantur, vox autem eius non audiebatur. So 1.Re.1.b
læ quidẽ lachrymæ emittebant ad dñm vocem omni buccina clariorẽ: & idcirco sterilitatẽ eius in fœcũditatẽ mutarunt, & quasi è duro quodã saxo agrum fertilem reddiderunt. Si ergo tu quoq; eiusmodi lachrymas fundas, etiã domini tui efficieris imitator. G
Nam ipse fleuit, & cum Lazarum suscitauit Ioan.11.
& cum ad expugnandam respiceret ciuitatem. Sed etiam tunc profecto, cum de Iudæ e,f
proditione simul ac perditione turbatus est. Lu.19.f
Itaq; flentem quidẽ illum frequenter inuenias, nunquam vero ridentem, sed nec leuiter saltem subridendo gaudentẽ. Nullus.n. Act.20.
hoc Euangelista memorauit. Nam quòd & f
Paulus fleuerit quidem, & per triennium noctibus id fecerit ac diebus, & alij de illo, & ipse de seipso testatur. Quod vero riserit, neque ipse vsquam, neq; de eo quispiã alius ostendit. Sed nec vllus sanctorum, vel de seipso vel de alio quopiam, tale quid aliquan
do significasse narratur. De sola sanè Sara Ge.17.c & 18.b
legimus hoc dictum, sed illico Dei voce Gen.9.c
correpta est. Et de filio Noe, sed propter d
illum risum seruus factus est ex libero. Et hæc dico non vt risum prorsus abscindam, sed vt dissolutionem penitus extinguam. Cuius etenim rei gratia in cachinnum solueris, & defluis, qui tantorum tibi sponte factus ex causa mœrorum, ante tribunal Chri
sti illud staturus terribile, & summa cũ exa 2.Cor.5
mination ratione pro cunctis actibus red- Mat.12.
diturus? Cũ vtiq; non de his solũ iudicandi simus, quæ voluntate, atq; proposito, sed ẽt quæ coacti aliqñ committimus. Qui.n. Proculinquit, negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo. Et certè plerunque contingit, vt extorqueatur ali dubio cõ
cui negatio Dei, sed tamen non effugit ista ditionali coactione.
supplicium. Nam pro hac quoque pœnas H
luemus. Nec de his tantum modo puniendi Mat.10.
sumus, quæ sciendo peccamus, verumetiam d.& Lu.
pro illis, quæ ignorando committimus Ni- 12.a
hil, inquit, Apostolus, mihi conscius sum, Ignoran
sed non in hoc iustificatus sum. Et hoc di- tia mo
xit ille, qui conscientiam suam iugiter pon- do quo
derabat, qui que maxima scientiæ luce resul dam uin
gebat. Testimonium, inquit, illis perhibeo, bili.
quia æmulationem Dei habent, sed non se- 1.Co.4.
cundum scientiam. Veruntamen hoc eis ad a
purgationem omnino non sufficit. Sed & Ro.10.a
Corinthijs scribens, Timeo, inquit, ne si- 2.Co.11
cut serpens Euam seduxit astutia sua, ita cor a
rumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo Iesu. Pro tantis igitur peccatis pœnas daturus, securus tui ledes, miserabili risu, lugendisq; facetijs te simul aliosq; disperdens, & de sola delitiarum voluptate solicitus, bona æterna contemnis? Si ergo inquis, ista non fecero, sed ad luctum fuero lachrymasq; conuersus, quem tandem fructum capessam? Profecto maximũ & omnino tantum, quantũ sermo explicare non sufficit. In secularibus enim iudicijs, quantumlibet post acceptam sententiam lamenteris, & lugeas, non tamẽ effugies flendo supplicium: hic vero si toto I
corde ingemueris ad Deum, soluisti repente sententiam, veniamq; meruisti. Idcirco multa nobis de luctu loquitur Christus, & Luc.6.c
beatificãdo lugentes, & miserando ridentes. Non enim in vnum propterea sæpius conuenimus, vt indecentibus cachinnis resoluamur: sed vt gemamus potius, & regnum ex hoc gemitu hæreditemus futurum. Nam tu quidem si conspectui terreni regis assistas, nec subridere prorsus audebis: ipsum vero angelorum dominum habens vbique præsentẽ, non ei cum tremore assistis, maximaq; reuerentia: sed etiam illo & irascente tu rides, nec vides quòd amplius hinc cum commoueas, quàm peccando commoueras? Neq;.n. ita peccantes auersatur Deus, quã eos, qui post peccata securi sunt. Et tamen inueniuntur quidã tam insensibiles prorsus, ac ferrei, vt post hæc etiam dicãt. Mihi

vero

vero vtinam haud vnquam flere cõtingat, sed præstetur mihi potius a Deo ludere omni tempore, & ridere. Quodnã, obsecro, tali inueniatur mẽte puerilius? Nõ enim Deus
K dat ludere, sed diabolus. Audi igitur quid
Exo.32. passi fuerint aliquando ludentes. Sedit, in-
d quit, populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Tales erant quondam in Sodomis, tales etiam tempore fuere diluuij. Nam & de illis dominus ait: Quoniã superbia, & saturitate panum, & diuitijs affluebant. Illi quoque qui Noe tempore, cum per tot annos fabricari arcã viderent, fugiebant omnem compunctionis dolorem, & male blandæ tantũ lætitiæ seruiebant, nihil omnino erant prouidi futurorum, & ꝓpterea subita omnes illos mersit pœna deluuij, factumque est totius orbis commune naufragium. Noli igitur hæc a Deo poscere, quæ accipis a diabolo. Dei siquidem est humiliatam dare animam, tremẽtem, pressam, pudicam, pœnitentem, atque compunctam. Hæc. n. sunt Dei munera: quia & nos talibus potissimum indigemus. Imminet nanque nobis grande certamen, & aduersus inuisibiles lucta virtutes, aduersus spiri-
Eph.6.c tualia nequitiæ, & contra huius mundi principatus, & potestates pugnandum est: ac studendum, & semper optandum, vt ferum illum superemus exercitum. Quòd si ridcamus atque ludamus, iugem desidiam consuentes, facillimè ante pugnam quoq; proprie corpore vincemur. Non est noſtrum ergo assiduè ridere, resolui cachinnis, molli ri delitijs: sed eorum potius, & earum quæ spectantur in theatris, quæ in lupanaribus inquinantur, eorum qui ad hoc sunt facti parasitorum, & adulatorum. Non est, in-
L quam, hoc eorum qui ad æternum regnum vocati sunt, quique in cœlesti illa ciuitate conscripti, non est spiritualia arma gestantium: quod certe proprium est diabolo militantium. Ille enim est ille, qui etiam in artem iocos, ludosque digessit, vt per hæc ad se traheret milites Christi, virtutisque eorum neruos faceret molliores. Propterea in vrbibus etiam theatra construxit, & illos risuum ac turpium voluptatum incentores parauit, quos abstinentiæ quoque adiumento fecit his artibus aptiores, vt per illorum sanè famem vniuersas prorsus vrbes communi peste corrumperet. Quæ nos fugere
Eph. 5. præcipue beatus præcipit Paulus, suadens vt & stultitiam, & scurilitatem a nobis longius repellamus: ex quibus risus multo pernicioſior est, multoq; deterior. Quando. n. mimi illi atq; ridiculi, blasphemum ac turpe quid dixerint, tunc potissimum quique M stolidiores soluũtur in risum: inde applaudẽtes magis, vnde etiã illos lapidibus exagitare debuerunt, qui fornace sibi ignis horribilis ex huiusmodi voluptate succendunt. Qui. n. laudant ista dicentes, ipsi eis hæc exercere persuadent, & idcirco ipsi potius propter hæc mererẽ subire supplicium. Si. n. nullus esset taliũ spectator ac fautor, nec essent quidẽ qui aut dicere illa aut agere curarent. Qũ vero vos cernunt, & artes proprias, & ipsa exercendi quotidiani operis loca, & illum quẽ ex his paratis quæstum, & prorsus omnia simul vanissimi illius spectaculi amore deserere: auidiori, & illi ad hæc intẽtione rapiũtur, studiumque his maius impendunt. Et hæc dico non vt illos a crimine videar vindicare, sed vt vos distatis initium, & caput iniquitatis huius vos esse potissimũ, qui totam prorsus diem in tam ridicula, tamq; etiam pernicioſa voluptate consumitis, & honestum coniugij nomen, ac reuerendũ in illud negociũ publicatis. Non. n. tam ille delinquit, qui illa simulat, quã tu qui hoc fieri iubes. Nec solum iubes, sed etiam exultatione, risu, plausu adiuuas, quæ geruntur, omnibusq; prorsus modis hanc diabolicã confoues officinam. Quibus iã igitur oculis domi coniugem cernis, quã ibi in psona alterius tãtæ vides iniuriæ A subiacere? Quomodo autem nõ rubore suffunderis, quoties vxoris recordaris, quando eundem sexum tam fœde ibi videris publicatum? Neq; vero istud mihi opponas, quod iam quicquid ibi fit, imitatio sit iocorum, non etiam veritas rerum. Etenim simulatio ista plurimos adulteros facit, & multas domos subuertit. Propterea quæ maximè gemo quòd tam grande malum hoc, malum esse non creditur: sed quod est multo deterrimum, & fauor, & clamor, & plausus adhibetur, & risus, cum in communem pernicie adulterium tam turpe committitur. Quid ergo ais, simulatio est illa, non crimen? Et propterea mille illi mortibus digni sunt: quoniam quæ fugere cunctæ prorsus imperant leges, ea isti non verentur imitari. Si enim adulterium malũ est, malũ est sine dubio eius imitatio. Et nondum dico quautos

adulteros

adulteros faciant, qui hæc adulteria simulatione committunt, quemadmodum etiã impudentes horum imitatores efficiãt. Nihil quippe obscœnius illo oculo, nihilq; lasciuius, qui spectare talia patienter potest: ne dicam libenter. Deinde quale illud est, vt cum in platea nudam fœminã nolis aspicere, immo, neque domi quidem, sed etiã si
B id forte cõtingat, in iniũriam tui factũ putes: quum verò ascẽdis theatrum, vt violes vtriusq; sexus pudorem, obtutusque proprios pariter incestes, nihil tibi inhonestũ credas accidere? Non enim istud accipias, quia meretrix huda est: sed quia natura ipsa est, idẽque corpus, & meretricis, & coniũgis. Si enim nihil in tali re esse opinaris obscœnum, qua gratia cum idipsum in platea videris, a cœpto resilis incessu, & inuere cundiam seuerius exagitas? Nisi forte credis, eandem rem non similiter esse turpem, cũ eam separatim cernis, & cum omnes cõsentientes aspicias. Verum istud risus est prorsus, ac dedecus, & extremę omnino verba dementiæ: potiusque est luto, atq; cęno omnem suam turpare faciem, quã tantę spectaculo fœditatis. Non enim ita cœnum oculis noxium est, vt impudicus ille vultus, & nudatæ meretricis aspectus. Audi igitur, quid iam a principio generi hominũ nuditatem induxerit, & vel hoc pacto turpitudinem illam metue. Quid igitur nudos fecit
Ro. 1.c & Eph. 5.a homines? Inobedientia & diaboli consiliũ, tam hoc illi iam a principio semperque studio fuit. Verum illos quidem cum nudi essent, puduit tamen: vos eam rem laudi ducitis, iuxta illud apostoli, gloriam in turpitudine ponentes. Quoniã igitur te pacto deinceps aspiciet vxor a tali fornicatione redeũtem? Quemadmodum suscipiet, & alloquetur tam indigne naturæ muliebris conditionem sexumque fœdantem, atque a tali spectaculo captiuum seruumque redeuntem
C mulieris fornicantis? Si igitur hæc audiẽtes doletis, maximas gratias vobis agere me, & debere cõfiteor. Quis est enim qui me lætificat, nisi q cõristatur ex me? Ne igitur desinatis super huiusmodi licentia gemere, ac sæpius remorderi. Hic enim dolor fiet nobis conuersionis ad meliora principium. Propterea, & ego sermonem vehementius pressi, vt altiore quadam incisione ab eorum vos, per quos inebriamini, putredine liberarem, atque ad putam reuocarem animi sanctitatem: qua quidem, & præmijs veræ pietati propositis, omnes nos potiri contingat, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, cum patre, & sancto spiritu, in secula seculorum. Amen.

Homilia septima ex cap. II.

ET congregans omnes principes, & scribas populi sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt. In Bethlehem Iudæ.] Vidisti certe, vt sermo superior ostendit, cuncta omnino, quæ facta sunt ad redargutionem proficere Iudæorum: qui priusquam Christũ viderent, ac veneno inficerentur inuidiæ, simpliciter de illo testimonia prædicta recitabant: vbi vero aspexerunt gloriam eius de miraculis coruscantem, liuore corrupti, supprimunt veritatẽ. Sed illa per hęc potius cuncta crescebat, & ab ipsis quoq; iuuabatur inimicis. Considera vero hoc loco etiã, quã improuisa quãq; miranda proueniant: quandoquidẽ, & vicissim docent, & mutuo a se aliquid addiscunt, Iudæi scilicet, & Persæ. Nam Iudęi quidem a magis audiunt quoniã stella eũ a regione Persidis prædicarit: Magi verò a Iudęis discunt, quoniam ipsum Iesum stella monstrauerit, vt prophetę ante prędixerant. Quę certe interrogationis occasio, fit diligẽtioris materia doctrinæ. Ipsi quidẽ veritatis inimici, pro veritate cogũtur legere literas, & prophetiã de Christo nescientib. interpretari: licet non eã omnino totã voluerint publicare. Cum enim dixerint, quia ex Bethlehẽ processurus esset, qui regeret Israel: nequaquã tamen id quod sequitur, addiderũt, in adulationẽ profecto regis: vt ad
E humanę gratię lucrũ, veritatis dãna proficeret. Quid verò istud erat? Et egressus, inquit, eius a diebus ęternitatis ab initio. Et cuius, inquies, rei gratia, si inde erat (vt prędictum est, aduenturus, aliquãto tpe in Nazareth moratus est, per quẽ etiam obscurauit prophetiæ ipsius veritatem? Quinimmo non obscurauit, sed magis etiam, si consideres, reuelauit. Hoc enim ipsum, quod in Nazareth semper mater habitarat, quę illum in Bethlehẽ genuit, ratione, & prouidentia rem ostendit impletã. Et idcirco

non

non continuo, vt natus est, in ciuitatem suã
venit, sed in Bethlehem quadraginta est re-
moratus diebus: vt his, qui diligentius vel-
lent de ipso cuncta rimari, occasionem in-
quisitionis ingereret. Etenim multa erant,
quæ manifestum efficerent, quod latebat, si
modo illi inuestigare voluissent. Siquidem
venientibus propter illũ ab extremo Orien
te Magis, totus omnino populus in admira
tionem suspensus est: sed etiam rex ipse cũ
populo, & propheta in mediũ quasi testis
adductus est, factaq; est magna cuiusdam
Luc.2.e pompa iudicij. Sed & alia quoq; plura tunc
gesta sunt, quæ Lucas diligenter cũcta con-
F texuit, proferens & Annæ viduę, & Symeo
nis iusti, & Zachariæ sacerdotis, & angelo-
rum psallentium, & pastorũ exultantiũ con
sonas de pueri maiestate sententias: quæ om
nia satis erant idonea præstãdi occasionẽ,
vt quod factum fuerat disceretur. Si enim
Magi à Persida venientes, non ignorauerunt eum in quo est ortus locum: quanto
magis qui ibidem conuersabantur, discere
vniuersa potuerunt? Ostendit se igitur ab
initio ortus sui multorum mirabilium testi
monio. Quia verò illi videre tam lucentia
noluerunt, per aliquantum se quidem ips
occultauit: sed rursus alio semetipsum de-
monstrauit modo, & quidem multo clario-
ris testimonio potestatis. Non n.iam illum
Magi, non stella, non angeli: sed pater ipse
cælitus prædicauit. Nã cum Iordanis fluen
Mat.3.d ta cõsisteret, superuenit, & spiritussanctus,
Luc.3.e vocem illam patris super baptizati caput
& deferens, & Ioannes omni libertate sermo-
Ioã 1.d nis multitudinem ad se venientium cohor-
Matt.8. tando, totã omnino Iudęam, habitabilia lo
& Mar. ca atq; deserta, lumine huius prædicationis
4.d. implebat. Testimoniũ quoq; erat magnũ
signorum: nam & terra, & mare, cunctaq;
omnino creatura, clarissima pro Christo vo
ce resonabat. Ipso quoq; virginalis partus
tempore ea sunt facta miracula, quæ abũdè
possent maiestatem demõstrare nascentis.
G Ne enim dicer nt ignorauimus, quando &
in qua regione fit natus: & illa de Magis im
pleta sunt, & alia (vt diximus) plurima,
vt nullus prorsus excusationis relinquere
tur color, qui id quod impletum fuerat, in-
quirere voluissent. Porro considera ipsam
prophetæ diligentiam. Non enim dixit,
quòd in Bethlehem permansurus esset:
sed ex Bethlehem procedat, inquit: vtsi-

gnanter prophetasse videatur, illum ibi tan
tummodo nasciturum. Quidam enim im-
pudenter audaces aiunt, de Zorobabel hęc
fuisse prædicta. Sed qua tandem istud ratio
ne defenditur? Non enim cõpetit, vt egres-
sus eius a principio ex diebus æternitatis
esse dicatur. Quomodo autem saltem illud,
quod antedictum est, ex te exiet dux: de Zo 1.Esd.3.
robabel poterit conuenire, qui non in Iu- c
dæa, sed in Babylone ortus docetur? Vnde
etiam ipsum nomẽ accepit, quia scilicet ibi
fit in sobolem seminatus. Quicunq; habẽt Zoroba-
Syri sermonis peritiam, intelligunt profec- bel.
to, quod loquimur. Supra hæc vero, quæ
diximus, etiam exitus ipse rerum, prædicti
de Christo testimonij asserit veritatem.
Quid enim dicit? [Nequaquam minima es
in principibus Iuda.] Caulam quoq;, quæ
illam magnam, atq; illustrem faceret, adiũ-
gens. [Egredietur ex te dux.] Nemo enim
alius omnino, præter Christum, claram il-
lam fecit, nobilemq; regionem. Post illum
siquidem inusitatem admirandumq; partũ,
ab extremis vsque finibus mundi veniunt
ad visendum illum tugurij, ac præsepij lo- H
cũ. Quod certè olim propheticus signauit,
dicens. Nequaquam minima es in principi
bus Iuda. Id est inter tribuum principes.
Hoc vero dicens, Hierusalem quoque pa-
riter comprehendit. Sed nec sic quidem Iu-
dæi intendere voluerunt, & certè cum ma-
xima ad illos deferretur vtilitas. Idcirco.n.
inter initia non tam de dignitate illius lo-
qui prophetæ inducuntur, quàm de benefi
cio, quod in eos maximum conferebat. Nã
& cum virginis partus instaret. Vocabis,
inquit, nomen eius Iesum: & intulit dicens.
Ipse enim saluum faciet populum suum a
peccatis eorum. Et Magi quidem, non vbi
est qui natus est filius Dei: sed, natus est, in-
quiunt, rex Iudæorum: hic quoque prophe
ta non dixit, ex te procedet filius Dei: sed
dux, inquit, qui reget populum meũ Israel.
Oportebat siquidem condescensorio, & hu
miliore interim sermonis ingressu institui
prædicationis exordia, ne tanti adhuc my-
sterij animos rudes, subito patefacta veri-
tas in scandalum concitaret. Et idcirco ea
magis, quæ ad salutem ipsorum pertinent,
prædicantur, vt ad suscipiendum interim
regem beneficio sibi blandiente concurrãt.
Quæcunque igitur prima testimonia profe I
runtur, & quorum statim post natiuitatem

tempus erat, nihil de illo præcipuũ dicũt, ni
hilq; sublime, nec omnino tale aliquid, qua-
le posteaquam processit in medium, ipsa cla
mabant documenta signorum illa quippe
de potestate eius, & certius loquũtur, & cla
rius. Cum.n. post mirabilia, quæ fecit in-
numera, hymnos in illum pueri canerent, il
lud ei propheticum coaptantes: Ex ore in-
Psal.8.a fantium, & lactentium perfecisti laudem: &
Ibidem. rursus: Qm̃ videbo cœlos tuos opera digito
rum tuorũ: proculdubio creatorẽ illum om
nium esse clamabant. Illud etiã testimoniũ:
quo eius in cęlũ signatur assumptio, ęquali
Ps.109.a tatem cum patre ostendit. Dixit, inquit, dñs
Esa.11.c domino meo, sede a dextris mei. Esaias ve-
rò ait, Qm̃ qui exurget, reget gentes: in eũ
gentes sperabũt. Quo autem dixit, Bethle-
hem non esse mini, nam in principibus Iu-
da? Quia profectò non omni Palæstina tan
tum, sed vniuerso prorsus orbe factus est il-
le vicus illustrior. Sed ad Iudæos videtur
interim sermo aspicere, & idcirco subiũxit.
K [Qui reget populum meum Israel.] Cũ cer
tè totius sit orbis rector effectus: sed, vt di-
xi nolens interim offendere Iudæos, sermo
nem de gẽtilium vocatione celauit. Et quẽ-
Ioan.10 admodum, inquis, rexit populum Iudæorũ?
Rom.9. Et illud quidem propriæ factũ est: sed hic
Ibid. b tamẽ Israel illos appellat oẽs, qui ei ex Iu-
Mat.20 dæorum, & gentilium populo crediderunt.
Ose.13. Et hoc interpretãs Apostolus, aiebat: Nõ.n.
oẽs qui ex Israel, hi sunt Israelitæ: sed quicũ
que per fidem repromissionis nati sunt. Si
verò non oẽs regit: vocatorum crimen est,
non vocantis. Cum oporteret.n. illos adora
re cũ Magis, & glorificare Deũ, quia tale iã
tempus intrat in quo illorum omnia pecca
ta soluantur: nihil nanq; in hoc loco audiũt
de terrore iudicij, nihil de comminatioñe
supplicij, sed de mansueto tantum mitique
rectore: ex aduerso conturbantur, atq; con-
turbant, & mille post hæc moliuntur insi-
dias. [Tunc Herodes,] inquit, [clam vocatis
Magis, diligenter didicit ab eis tempus stel-
læ, quæ apparuit eis.] Puerum proculdubio
interficere cupiens: quod non stultitiæ solũ
sed ẽt furoris indiciũ est. Nã & illa quæ fa-
cta sunt, & illa quæ dicta, satis idonea erãt,
q̃ ab omni illum possent deterrere conatu.
Nõ enim ex hominibus erant illa, quæ na-
tum esse regem docebant. Siquidem & ꝙ
stella Magos ab Oriẽte vocauit, & ꝙ hoies
Barbari longinquæ subierunt peregrinatio-
nis laborem, modo vt adorarent in pannis
atq; in præsepio collocatum: ꝙ olim pro-
pheta omnia ista prædixit, aliaq; eiusmodi
longe maiora erant, quàm vt secundum ho
minum potestatem fieri crederentur: sed il
lum tñ nihil horum omnino cõpescuit, Ta
le quippe est initium malignitatis, vt a nul-
lo impulsa plerunq; sese ipsa præcipitet &
quàm læpe abiq; effectu operis, ærumnosa
& impossibilia gessit efficere. Considera er-
go vecordiã singularẽ. Si.n. prophetiæ ipsi
crediderat, eamq; inuictã putabat, clarum
erat illum aduersus impossibilia conari. Si
verò minimè credebat prouentura esse, q̃
tãto antè prædicta sunt, nec sibi timere, de-
buit, nec puero insidiari. Ex vtroque igitur
frustra susceptus dolus iste conuincitur. Sed
& quòd sperauit Magorum labefactari pos-
se scientiã, ad eandẽ mẽtis spectat insaniã.
Erat.n. extremæ oĩno vecordiæ, vt se crede M
ret a magis potius adorandum, quàm illũ
in cuius vix dum nati honorẽ tot regionũ
itinera confecerant. Si enim prius etiam, q̃
viderant ita sunt in desideriũ eius effusi, iã
cum in contẽplatione ipsa prophetæ essent
prædictione firmati: quanã illos rõne futu-
ros credebat pueri proditores? Et tñ cũ tam
multa sint, quæ illum possent a noxia inten
tione deducere conatur nihilominus cupita
complere. Siquidẽ clã vocatis Magis scisci-
batur ab eis. Existimabat.n. Iudæos ꝙ pue-
ri salute solicitos, nec in tantum illos furo-
ris erumpere, vt protectorem, & Saluato-
rem suum, & ad liberationem illius gentis
ortum, vellent tradere manibus persequen
tis. Idcirco secretè Magos vocat, ac sollicitè
tempus inquirit: non pueri, sed stellæ: &
crudelissimæ venationis auidus, multo cum
ambitu tendit insidias. Consequenti vero
ratione colligitur, stellã ipsam ante multũ
apparuisse tps. Quia.n. Magi plurimi erãt
itineris longinquitate rem orandi, neq; po-
terant mox nato puero assistere, quem vt
mirabilius rei dignitas eluceret, pannis ad
huc infantiæ colligatum oportebat ado-
rari, ante multum tempus eum stella de-
monstrat. Si enim quando puer natus est
in Palæstina, tunc illis stella apparuisset in
Perside: plurimum in itinere tempus te-
rentes, nequaquam illum adhuc in pannis A
inuenire potuissent. Quòd si a biennio, &
infra, Herodes pueros interfecit, non mi-
reris. Siquidem conueniens in eundem ty-

rannum

rannum pauor, & furor, pro abundantia cautionis, & licentia persecutionis, maius etiam tẽpus includit, nequis profecto eius ætatis, & fortè is potissimum propter quem alij interimuntur effugiat [Cum igitur eos vocasset: euntes,] inquit, [interrogate diligẽter de puero, & cum inueneritis, renũciate mihi, vt ego veniens adorem eum.] Nempe considerastis stultitiæ mistum dolum tyránni. Si. n. hęc verè dicis, qua tandẽ ratione dolus latenter interrogas? Sin aũt vt fraudẽ specie consilij tegas: hoc ipso nõ caues, quòd clam de puero interrogas, dolum tuũ a Magis sacris deprehẽdi. Verum, vt paulò antè præmisimus, anima semel malignitate capta, stultior cũctis efficitur. Nó aũt dixit, Euntes discite, de rege nato: sed, de puero, inquit: ita et etiam nomen potestatis inuiderat. Sed Magi præ multa erga regem reuerentia, nihil mali penitus suspicantur. Non enim opinabantur, q̃ in tantum mali gnitatis ille prorumperet, vt tam admirabili dispẽsatione nato moliri auderet insidias.

B Proficiscũtur itaq; nihil horum penitus sentientes, sed ex propriæ simplicitate mentis etiá cæteros æstimantes. [Et ecce stella quã viderant in Oriente, præcedebat eos.] Propterea. n. aliquandiu fuerat abscondita, vt amittẽtes subito itineris sui ducem, interrogare Iudæos de puero cogerentur, remq̃ in notitiam omnium publicarent. Postquã vero interrogauerunt, & ipsos pueri inimicos ad cognoscendam dignitatem eius habuerunt magistros, stella eius rursus apparuit. Sed considera mirabilem ptorsus ordinem rerum. A Persidę illos vsq; Hierosolymá stella deducit; post stellam suscipit eos populus Iudęorum, & rex Herodes, qui adducit prophetam, id quod illis apparuerat prædicantem, Post prophetam vero rursus diriguntur ad stellam, & ab Hierosolymis in Bethlehem ipsa ducente perueniunt. Ibi iam excipiuntur ab angelo, ac de omnibus instruuntur: inde quoq; redeuntes, adhuc stella comitatur. Hinc euidenter addiscas, quia non vnũ erat hoc sydus è cæteris. Nulla quippe hanc habet stella naturã. Neq;. n. ibat propter Magos tantummodo, sed præibat quodammodo apprehensa manu trahens eos, viamq; demonstrãs, lucente prorsus die, ac sole rutilante. Et quidnam opus

C erat, inquis, hoc sydere, cum certè iã vicus ille fuisset repertus? Absq; dubio vt videretur, & puer. Neq;. n. erat præterea quicquã quod illum posset ostendere, cum nec esset ipsa domus conspicua, nec mater quasi clara quædam celebraretur, ac nobilis. Opus igitur fuit stella, q̃ sup ipsum prorsus tugurij culmen insisteret, pp quod & ab Hierosolymis proficiscẽtibus rursus apparuit, nec prius a cursu suo destitit, quàm ad ipsum pleptum peruenirẽt. Duoq; simul mirabilia iunguntur. Fuit. n. vtrunq; mirandũ, vt & Magi adorarent puerum, & eos ad adorandũ stella pduceret; quę certè talia sunt, vt ẽt lapideas mentes ad lumen Dei omnino attrahere queãt. Deinde postquam supra pueri caput institit, iterum se sydus abscondit: quod ipsum maius erat, quàm vt a stella fieri crederetur, nunc videlicet apparere, nunc oculi, seq; rursus ostendere. Hinc proculdubio Magi quoq; incrementa fidei ceperunt. Propterea etiã gratulati sunt, qm̃ quęsitum desideratumq; repererãt, qm̃ effecti fuerãt nuncij veritatis. Et quia non frustra tam longæ viæ spatia cõfecerant: tam ardenti quippe erga Christũ cupiditate flagrabant. Etenim ad locũ peruenies, super ipsum pue

D ri stetit caput, ostendens profecto Dei filiũ esse qui natus est. Cumq; ibi aliquantulum substitisset, ad adorãdum adducit, quos pręcesserat ad viandum, non simpliciter Barbaros, sed illis longè vtiq; sapientiæ dignitate præstantes. Videsne igitur, quàm hæc stella apparuerit necessario? Siquidẽ & post prophetæ testimoniũ, & post sacerdotum, scribarumque interpretationem, illa nihilominus vtebãtur magistra. Erubescat Marcion, erubescat, & Samosatenus ille Paulus, qui nolũt videre, quod Magi, viderũt ecclesiæ progenitores. Nequaquam sic erubuerim nũcupare eos. Confundatur, inquam, vidẽs dominum Marcion in assumptione carnis adorari: confundatur & Paulus, videns non sicut hominem, quem tantummodo hominem suspicatur. Nam q̃ in carne vera sit, ostendunt panni atque præsepe. Quia vero non nudum ideſt non solum adorent hominem, profecto declarat, quia adhuc eui rudem his muneribus honorent, quæ offerri Deo solent. Confundatur cum ipsis ẽt natio Iudæorũ, cernẽs ad credendum in Christũ Magos ac Barbaros præuenire, ne post illos quidem venire sustinens. Ecce enim quæ tunc facta sunt, futurorum expressere figuram. Ab ipso siquidem dominici ad- E

uentus principio declaratum est, qm̃ populum illum fides gentilium præueniret. Et
Mat. 28 d quomodo non ab initio, dices, sed in fine ipso: Euntes docete, inquit, oēs gētes? Quia. s. vt paulo ante memorauimus, figura erat id quod tunc accidit, & quædam prędicatio futurorum. Erat quippe consequens, primos ad fidem Iudęos potius accedere. Quoniam vero spōtè oblatum sibi beneficium respuerunt in contrarium versa res est. Cæterum, nec ad paruulum adorandum Magi priusquam Iudæi accedere debuerant. Nimiæ siquidem coarguunt tarditatis, quos iuxta ipsum omnino dominici ortus sedētes locum, post tot regionum spatia emēsa præueniūt: & hi qui nihil prorsus de Christo audierant præcurrunt eos quos ad eum suscipiendum tot prophetarū vaticinia concitabant. Quia igitur domestica illa præclaraque bona sua ignorarunt, mirum non est a Persis ea esse
Act. 13. g prærepta. Quod certè dicit, & Paulus. Vobis quidem oportebat primum annunciare verbū Dei, sed qm̃ vos indignos iudicastis, ecce conuertimur ad gentes. Etsi igitur antea permanebant increduli, tamē postquam
F idipsum à Magis audierunt, confestim ad Christum debuerunt aduolare. Sed vtiq; noluerunt, & propterea istis dormientibus illi peruenerunt. Imitemur igitur nos saltē deuotionem Magorum, veroq; amore philosophiæ barbarā cōsuetudinem subiugemus. Longo itinere curramus, vt Christum videre mereamur. Nam & illi, nisi procul regionem propriam reliquissent, nequaquā vtiq; Christum videre potuissent. Recedamus igitur à terrenis negocijs, atque curis. Etenim Magi illi cum adhuc morarētur in Perside, stellam videre tantūmodo: quia uero à Perside recesserunt, solem ipsum aspexere iustitiæ: qui certè nec stellam quidem ipsam tandiu videre meruisset, nisi cito à Perside fuissent profecti. Surgamus ergo etiam nos, & licet omnes resistant, nos tamen alacres, & prompti ad pueri accurramus domum. Et si rex, & si populus, & tyrannus huius velint cursum itineris impedire, nequaquam tamē accensi desiderij extinguamus ardorem. Sic enim omnia aduersa calcabimus: qm̃ & illi nisi vidissent puerum, nec periculum quod intētabatur à rege, vitassent. Prius. n, quam puerū cernerent, vndiq; illis opponebantur timores, conturbationes atque discrimina, postquam vero adorarūt, securitas & tranquillitas subsecuta est. Nec iā stella eos, sed
G angelus suscipit: quia. s. adorando facti fuerant sacerdotes, cum supplicatione ēt muneribus oblatis. Et tu itaq; Iudaicū populū repugnantē, vrbē vacātē, insidiantē tyrannū, & fallacē istius seculi vmbram relinquēs in Bethlehem festinus accurre, ac domū spiri- Ioan. 6.
tualis panis ingredere. Et si enim pastor fueris, in diuersorio puerū videbis, & si rex fueris, nec tamen deuotus aduēneris, nihil omnino proderit purpurę fulgore circūdari, & si Magus fortè sis, nihil te ad hūc regem introire prohibebit, modo vt adoraturus, atq; honoraturus Dei filium, & non quasi conculcaturus aduenias: modo vt honorem ipsum cum gaudio ac tremore offeras: possūt enim vtraq; hæc pariter conuenire. Sed caue ne Herodi efficiaris similis, & dicas vt & ego veniens adorem eum: cumque veneris, interimere coneris. Huius etenim similes sunt, qui indignè abuturtur cōione mysterij. Reus est. n. inquā, iste corporis, & sanguinis dñi. Qui. n. eiu modi sunt, habent in se 1. Co. 11
f tyrannum, & regno Christi iugiter inuidentē, longe sane Herode illo nequiorem, mammonam. s. Hoc. n. in homines tenere impe- H
rium gestit, suosq; cultores simulat, & mittit ad Christum, vt specie quidem adorare videantur: quantum vero in ipsis est, interimunt eum, quem adorare se simulant. Timeamus igitur, ne quando speciem supplicum atq; adorantium geramus, opere vero existamus inimici. Igitur adoraturi Christum cuncta proijciamus è manibus. Si habuerimus aurum, offeramus ipsi, non terræ defodiamus. Si. n. illi tunc Barbari in honorem tantummodo dñi obtulerunt libenter aurum qualis tu eris, si ei non tribuas indigenti? Illi tam longo itinere currerunt, vt Mat. 25
natum uiderent, tu uero qua tandem satisfactione poteris absolui, qui ne breuis quidem plateæ spatium transis, ut visites ægritudine afflictum, & uinctū catenis? Et cer- Ibidem.
te solemus ęgrotantium, atque vinctorum, & varia horrentium debilitate misereri: tu vero ne ergo dominū quidem tuum, & eū, qui tantorum tibi est author bonorum, hoc permoueris affectu? Et illos quidem aurū legimus obtulisse, tu vero panem ipsum vix tribuis. Illi uiderunt stellam, atque lætati sunt: tu autem ipsum aspiciens Christum peregrinum nudumque, non flecteris. Quis enim uestrū, qui innumeris estis

Christi

I Christi beneficijs obligati, tam longinquę propter eum arripuit expeditionis laborē, quàm illi Barbari, immo sapientiores profecto sapientibus? Verum quid ego de spatio loquor itineris longioris, cum plurimæ fœminarum tanta iam animi mollitudine resoluantur, vt nisi aduectæ mulis, quálibet exiguo spatio a domibus suis venire nequeant ad videndum dñm in prǫlepio spiritali? Sed ex his quoq; qui certè ambulandi laborē ferunt, alij secularium negociorum tumultus, alij theatrales turbas sanctis cętibus anteponunt. Et Barbari quidem illi priusquā Christum viderent, tam longam exuperauerunt viam: tu vero nec videndo quidem illos probaris imitari. Nam & cum eum videris, ita cū relinquis, vt post illum curras ad theatra, ac mimum potius, & videre, & audire desideres. Atq; vt eadē rursus attingam, Christū quidem in spirituali situm præsepio derelinquis, properas vero iacentē in scena spectare meretricē. Hoc autē quibus tandē putamus dignū esse supplicijs? Respō de (obsecro) si se quispiā introducere te polliceretur, ac regē, & ostēderet tibi illum vndiq; coruscantem, atq; inter varios pompæ suę ornatus, sedentem, putasne theatrale spectaculum aulicæ præponeres dignitati, cum certè ne hinc quidem tibi aliquod commo-
K dum quæreretur? At vero ex hac mensa spiritalium fons emanat bonorum, & hanc tu statim relinquens curris ad theatrum, vt natantes fœminas, & sexum illum publicis oculis intueare expositum: vt (inquā) istud aspicias, sedentem iuxta donorum cœlestiū fontem Christum relinquis. Nam & modo
Io.4.a,b super fontem sedet, non vnam Samaritanam, sed vniuersam alloquens ecclesiam. Vereor autem ne in me quoq; Samaritanæ tantum loquatur. Nam & nunc ei nullus assistit, nisi hi qui solis adiunt fortè corporibus, alij vero ne ipsis quidem profecto corporibus. Tu tamen hinc nequaquam recedas, sed potius permane, potumq; a nobis pete: non vtique aquæ poculum, sed sanctificationis hausurus. Sanctis enim Christus
Ioan 6 1.Co.11. sancta distribuit. Non.n. aquam de hoc nobis fonte largitur, sed sanguinem viuū, qui quanquā ad mortis dominicæ testimoniū sumitur, nobis tamen causa fit vitæ. Tu vero relinquis huius sanguinis fontem, calicemq; reuerendum, & ad diabolicum illum locum festinus accurris, vt spectes meretricē natātem, & naufragium animæ repēte patiaris. Aqua quippe illa pelagus quoddá est immane luxuriæ, quo non corpora submerguntur, sed naufragiū infertur ani- L
mabus. Nam illa quidem in medijs aquis nuda ludit natatu, tu vero de sublimi spectans gradu, in libidinis profunda demergeris. Huiusmodi.n. diaboli retia, non tā in illam descendentes aquam, ibiq; se volutantes capiunt, quàm sursum sedentes. Multo Exo.14.
quippe hi ęquius suffocantur, quā Pharao il b,c
le quondam cum curribus suis, equitibusq; submersus est. Iam si aliquo fieri posset modo, vt vobis illis supernatātes vndis animas ostenderē, haud profecto aliter apparerent, quàm Aegyptiorum illa in fluctibus corpora volucbantur. Sed illud est multo vtiq; piculosius, qp tantam illam perniciem nominant voluptatem, & immane illud perditionis pelagus. Euripū delectationis appellant: cum certè facilius aliquis ac tutius Aegeū mare transeat, atq; Tyrrhenū, quàm illius spectaculi horrendo discrimina. Nā primo quidem per totā noctē omni expectatione nimis anxia, taliū diabolus corda solicitat: deinde id quod tam cupidè fuerat expectatū ostendit, quo continuo eos ligat, ducitq; captiuos. Neq; n. si mistus meretrici nō es, M
immunem te putes esse peccati, cum totum illud voluntate cōmiserit. Nam si ab huiusmodi concupiscentia possideris, ingenti flamma profectò succenderis. Sin verò hæc aspiciendo nihil pateris, culpæ nihilominus teneris obnoxius, factus scilicet scandalum cęterorum, & taliū adhortatio voluptatū, tuamq; faciem ipse confundis, animamque cum facie. Verum ne sola tantum agere castigatione videamur, iam correptionis remedia suggeramus. Quisnam ergo hic est emēdationis modus? Vestris vos trado eruditēdos cōiugibus, cū certè oporteret, scdm Apostolū, vos potius esse vxorū magistros. 1. Co.11
Quia vero per peccatū ordo cōuersus est, & & Eph.
corpus quidē superius, caput vero inferius 5.
effectum, hac saltem via ad honesta redire non pigeat. Quòd si magisterium mulieris erubescis: peccatum fuge, & cito poteris in thronum doctoris ascendere, qui tibi ordinatus est a Deo. Quandiu vero pec- Colo.3.
caueris, non te ad mulierem tantum, sed ēt Prou.6.
ad irrationales animantes, & vilissimas scriptura transmittit. Neque.n. erubescit animal rationis honore donatum, apis atque

formicæ discipulum facere: nec tamen scripturæ culpa est, sed eorum qui nobilitatem propriam perdiderunt. Hoc ergo & nos facere curabimus. Et nunc quidem te mulieri assignamus docendum? sin uero illius monita contempseris, et ad irrationaliũ te magisterium relegabimus. Ostendemus. n. quãti te alites, ac pisces, quã multa et pecorum genera, atq; reptilium, honestate & castitate præcedant. Quòd si eiusmodi animalibus te comparari pudeat, regredere ad propriæ nobilitatis insigne, & immensum illud gehennæ pelagus, flumenq; igneum fuge, i. pestiferam illam piscinam theatri. Hæc est enim, quæ spectatores suos in flammeum illud pelagus mergit, queq; profundum illius ignis accendit. Si. n. ille qui absq; his quoq; irrita mentis videt fœminam, interdum tamẽ ad concupiscendum trahitur, & tantummodo concupiscendo mœchatur: qui non solum videt, sed et totam omnino nudam ac lasciuiẽtem videt, qui nõ mollies libidinis captiuus efficitur? Haud ita illud, quod sub Noe legimus diluuium fuisse, hominum extinxit genus, ut natatrices istæ omnes prorsus spectatores suos multo cum dedecore suffocãt. Siquidem ille tunc imber etiam si mortem intulit corporum, vitia tamen simul deleuit animarum. Hæc vero aqua diuersum manentibus in vita corporibus, animarum operatur interitum. Vos autem siquidem ut aliquod de honore certamen oriatur, omni ambitione contenditis, ut uel vniuerso præsideatis orbi: illo. s. vobis priuilegio blãdientes, q̃ hæc prima ciuitas fidelibus Christianorum nomen imposuit: cum vero de honestate, & castitate certandum est, ne a vilissimis quidem vinculis putatis turpe superari. Quid tu ergo, inquis, nos facere iubes? Abire in montes remotos, & monachos fieri? Et quid ego aliud ingemisco, quàm quòd illis vos solis putatis honestam vitam ornatamq; congruere? Et certè Christus communia omnibus præcepta constituit. Siquis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde eo: non solum monacho dicitur, uerum etiam marito. Siquidem ille tunc mons, in quo hæc Christus docebat: cunctis ferè talibus implebatur. Considera ergo theatrum, ac diabolicos refuge cõuentus, & noli quasi o uerosiorem culpare sermonem. Nõ enim ia terdico coniugia, nec impedio liberã voluptatem, sed cum honestate id fieri volo, non cum obscenitate, vel crimine. Non ego te in montes, ac solitudines ire præcipio: sed benignum esse, & honestum iugiter ac modestum, vel in medio (si placet) vrbis habitantem. Omnia siquidem mandata legis, nobis sunt monachisque cõia, absque sola profecto pactione cõnubij: quanquam hinc quoque beatus Paulus admonet, per cuncta monachis æquare nos cupiẽs. Tempus, inquit, breue est: reliquum est, vt & qui habent vxores, tanquam non habentes sint, præterit enim figura huius mundi. Ac si diceret. Non iubeo vos in montium habitare verticibus, quanquam etiam id quidẽ vellem, modo ne illa opera imitarentur vrbes, quæ in Sodomis vindicata sunt: veruntamen ad istud nequaquam impello. Permane habens domum, coniugem, liberos, modo noli eos spectatores voluptatum efficere incestarũ, noli introducere in domũ tuam pestem theatri. Non audis Paulum dicentem: Vir sui corporis non habet potestatẽ, sed mulier. Itaque cõia huic quoque præcepta cõstituit. Tu vero, si quidem ecclesiam vxor frequentat, grauissimus illius accusator efficeris: ipse autem totum in theatris diem exigens, dignum te accusatione non credis: sed cum sis erga vxoris pudicitiam ita diligens, vt etiam superfluum te atque immoderatum esse non pudeat, quippe qui a necessarijs processionibus sæpe contineas illam, tibi tamen cuncta prorsus arbitraris licere. Sed minime hoc tibi permiserit Paulus qui eandem etiam mulieri tribuit potestatem: Vxori, inquit, vir debitum reddat. Quonam igitur modo a te honoratur vxor, quæ tam indigna suggillatur iniuria, cum tu corpus quod in illius potestate est, meretricibus copulas? Tuum quippe corpus vxoris est. Quem, inquam, illi tribuis honorẽ, cum tumultus ac lites in domum introducas tuam, cum illa ipsa vitia, quæ obscœnè admittuntur in publico, domi nutriuntur licenter: cum quotidie confundas, & coniugem verecũdantem, inuitisq; talia auribus audientem, immo præ cæteris temetipsum hac turpitudinem decolores? Multo. n. erat tacere consultius, quàm tã obscœna loqui, quæ et seruos loquentes iustum est verberari. Quãtu ergo satisfactionem parabis, rñde quæso, qui intelligis ea ne transitorio quidẽ aspectu esse digna, quæ tu omni spectare

A Nempe demeritum reatis gehẽnæ.

Mat. 5.

B

d Ibidem

1. Co. 7. c

Ibid. a

D Ibidem

ctare ambitu concupiſcis: quęq; etiam memorare turpe eſt, ea cūctis honeſtis artibus ſanctisq; præponis? Ne igitur videar oneroſior, hic iam terminabo ſermonē. Si vero in eiſdem perſeueraueritis, acutiore ferro,
E & altiore inciſione diſcindam: nec vnquam prorſus quieſcā, quoadusq; diabolicum illud diſpergam theatrum, vt mundus eccleſiæ cœtus purusque reddatur. Ita enim & a præſenti turpitudine liberabimur, & vitam acquiremus futuram, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria, & imperium cum patre, & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA OCTAVA ex capite ſecundo.

ET cum intraſſent domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerūt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.] Quemadmodum igitur Lucas ait, quòd in præſepio poſitus eſſet? Quia ſcilicet cum fuiſſet enixa, ibi eum continuo reclinauit. Erat enim valde difficillimum vacantem reperire alicubi domum, propter conuentum ac frequentiam Iudæorum, quos in vnum eadem tunc deſcriptio
Luc. 2. a nis cauſa collegerat; quod certè Lucas euidenter expreſſit, dicens. Et reclinauit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio. Poſtea verò eum ſuſtulit, & in ſuo gre
F mio collocauit. Siquidem vt Bethlehem ingreſſa eſt, partum celeriter abſoluit: vt hinc quoque cauſam totius diſpenſationis agnoſceres, quia ſcilicet non fortuitu iſta, nec ſimpliciter accidunt: ſed ſecundum prouidētiam Dei, & prophetiæ conſequentiam, vniuerſa completa ſunt. Verum quid illud eſt, quod Magis puerum adorare perſuaſerit? Nam neque virgo ipſa erat nobilis, nec domus in qua habitabat illuſtris, nec quicquā ex his omnibus quæ videbantur, eiuſmodi erat, quod Magis admirationē faceret, eoſque ad puerum alliceret adorandum. At vero illi, non modo adorant, ſed etiam apertis theſauris ſuis offerunt munera, & munera certè Deo, quàm homine digniora. Thus ſiquidem, & myrrha ipſi potiſſimum congruebant. Quiſnā igitur illud eſt quod eis, & domo, & patria relicta, tanti itineris ſpatia tranſire perſuaſerit? Quod proculdubio fecit, & ſtella quam viderant, & a Deo donata lux, quæ illorum mētibus, quaſi aliud quoddam ſydus effulſerat, eoſque paulatim ad perfectiorem ſcientiam prouehebat. Cū enim eſſent cuncta alia vilia, niſi illud eorum animos incitaſſet, nunquam profectò tantum illi honoris paruulo detuliſſent. Idcirco nihil, ibi de ſenſibilibus iſtis grande conſpicitur, ſed anguſtum tugurium, ac vile præſepium, & inops mater, vt melius nuda Magorum philoſophia clareſceret, & vt diſcas quia non quaſi homini tantum, ſed etiam Deo authori omnium ſupplicarint bonorum, propterea nullo eorum, quæ extrin G ſecus videbantur, offenſi ſunt, ſed & puerū fideliter adorabant, & munera ſuppliciter offerebant, quæ tamen plurimum, & a Iudæorum ruditate diſtarent, & eccleſiaſticæ philoſophiæ conuenirent. Siquidem ſcientiam iſti, & obedientiam, & charitatem figuraliter offerebant: non oues non vitulos. [Reſponſo autem accepto,] inquit [in ſomnis, ne redirent ad Herodem: per aliam viā reuerſi ſunt in regionem ſuam.] Conſidera igitur etiam hoc loco admirabilem Magorum fidem, qui in nullum hinc ſcandalum commouentur: ſed ad cuncta obedientes permanent, atque flexibiles, nihilque omnino turbantur, neque ipſi ſecum diſputāt, dicentes. Si magnū quiddam eſſet hic puer, & potentiæ aliquid obtineret, nobis adoratoribus eius, quid opus eſſet fuga, occultuſque diſceſſus? Cur enim nos, qui palam ac libere venis, nec tanti populi fragorem, nec tyranni furorem pauentes, quaſi reos quoſdam atque fugitiuos, angelus ciuitate propellit? Verum nihil omnino tale, vel ore proferunt, vel mente concipiunt. Hoc eſt enim fidei inſigne, vt abſque controuerſia vlla obediant imperanti, nec tamen mercedem repoſcant obſequij. [Qui cum diſceſſiſſent, ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens. Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptū.] Dignum eſſe hoc loco iudico trepidationē quandā mentis fateri, & quaſi metuere pro Magis, pariter ac puero. Etſi n. illi turbati

non sunt, sed fideliter omnia susceperunt, nos tñ scrutari dignum est, cur non & Magi præsentes saluentur: & puer: sed illi quidē in Perfidem reuertantur, hic autē cum matre in Aegyptū transfugiat: cum multo potius fuisse videatur in manus eū Herodis incidere: nec tñ cum incidisset latere, sed claro prorsus diuinitatis auxilio vindicari. Verum hoc modo rebus impletis, creditum non fuisset vere illum susceepisse carnem, tā tique hodie mysterij sacramenta nutarent. Si. n. etiam cū ista facta sint, & plurima iuxta humanæ naturæ dispensata rationem: alii qui tñ ausi sunt suspicari, qm̄ fabula quædā fuerit carnis assumptio: in quæ nō illi impietatis p̄rupta recidissent, si omnia iuxta quod dignū est, propriæ virtutis potentia egisset? Magos vero celeriter emittit, simul & Persarū regioni mittens magistros, & inefficacem reddens furorem tyranni: vt discat se impossibilia moliri, & cōceptam extinguat
I inuidiam, seque in studio vani laboris abducat. Est autem diuinitatis virtute dignum,
Decipere; eo q. dē pio sē su, quo scriptura & vetus, & noua aliquando vtitur. 1. Reg. 6. b
non modo conterere inimicos, verumetiā cum omni illos facilitate decipere. Sic enim & Aegyptios populi sui vtilitate seduxit, cumq; palam in Iudæorum manus illorum posset transferre diuitias, occultè hoc magis fieri, ac decipiendo præcepit: quod certe illum apud inimicos non minus fecit, quam alia signa, terribilem. Denique Ascalonitæ, omnesq; per circuitum alienigenæ, quando arcam Dei cœperunt, percussique plaga, suaserunt ciuibus suis, ne aduersus Dei repugnarent manum: cum cæteris mirabilibus hoc quoq; in medium protulerūt dicentes. Quare grauatis corda vestra, sicut grauauit Aegyptus & Pharao, cor suū? Nō ne postquā illusit eis, dimiserunt populum suum, & abijt? Hæc verò dicebant, cum ad documentū virtutis Dei signis manifestius factis, nequaquam istud esse inferius iudicarent. Id igitur ēt in præsenti causa factum est, quod certe facile posset tyranno incutere terrorem. Itaq; considera quænam Herodem esse passum, consequentia rerum ipsa declarat: qui certè suffocari ēt præ indignationis magnitudine potuit, cum se ita illusum atq; irrisum doleret. Quòd si non est hinc melior effectus, non Deus qui ista dispēsauit, in culpa est, sed nimia liuentis insania, qui ne his quidem cessit, quæ vtique
K consolari, & à tanta eū abducere malignitate potuerūt. Sed alio rursus aditu ac malignitate in vlteriora processit, vt multo grauiorem ultitię suæ reciperet vltionem. Et cuius tandem (inquies) rei gratia in Aegyptum paruulis mittitur? Prima quidem illa causa est, quā Euāgelista signauit, vt impleretur, inquit, quod scriptum est [Ex Aegypto vocaui filium meum.] Deinde vt in illa quoque regione melioris spei ponerentur exordia. Quia. n. Babylon atque Aegyptus præ omnibus terris flamma impietatis ardebant, & ab ipsis statim principijs offendit quia vtranq; emēdaturus esset, & igne potius fidei succēsurus, ex his vtiq; persuadēs ēt de alijs mundi partibus speranda esse meliora. Nam Perfidi quidē Magos remittit, ipse vero cum matre in Aegyptū decēdit. Supra vero ista q̄ diximus, ēt hinc aliquid aliud addiscitur, quod certè non ad exiguā philosophiam pertinere doceatur. Quid vero istud est? Quòd ab ipsis videlicet vitæ inimicis, ad tentationes debeamus atque insidias præparari. Cerne igit ab ipsis omnino incunabulis Christi, istud effectū. Nam statim
L vt ortus est contra eum tyrannus furit, & ipse in Aegyptū fugit, continuoq; in montana transitur, & mater innoxia in regionē Barbarorum fugatur; vt tu videlicet hæc audiens, cum dignus fueris specialis alicuius negocij ministeri effici & videris te tribulationes varias & mille sustinere discrimina, nihil omnino turberis, neq; tecum ratiocineris, ac dicas. Quidnā istud est, quod mihi infertur immerito? Cui certe laus potius & corona congruit: quique esse deberem clarus ac nobilis, vtpote dominica præcepta perficiens. Sed vt isto munitus exemplo viriliter cuncta sustineas, sciens tribulationes maximas, & inseparabiles quasdam comites esse virtutum. Perspice igitur istud non tantum in matre pueri, verumetiam in illis Barbaris fuisse completum. Nam & illi reorum more clam fugiunt: & ista, quæ nunquam domum suam fuerat egressa, & tum ærumnosum conficere iter iubetur, propter partum illum mirabilem, ac spiritalem. Sed considera rem prorsus nouam, atq; mirificam. Palæstina insidiatur, Aegyptus recipit ac seruat eum cui tenditur insidiæ. Non solum quippe in filijs patriarchæ, verumetiam in ipso domino præcesserunt secuturorū figuræ. Siquidem multa ēt quæ in ipso tunc facta sunt, præcine-
M bant

Osee. 11 a

Eccle. 2.

bant ea, quæ postea erant futura. Quod in asina quoq; & pullo eius impletum est. Ap paruit igitur nō angelus Mariæ, sed Ioseph loquens & quid ait? (Accipie puerum, & matrem eius.) Hic iam non dicit, coniugem tuam, sed matrem eius: quia absoluta per signū partus, & explosa suspicio est, & absq; vlla ambiguitate vir crediderit libere iam, & aperte angelus, neq; filium, neq; cō iugē, eius appellans: sed puerum, inquit, ac cipe, & matrem eius, & fuge in Aegyptū. Causam quoq; iungit fugæ. [Quoniā, inquit, Herodes quærit puerū, ad perdendum eum.] Quę cum audisset Ioseph, nequaquā passus est scandalū: neque dixit, Incerta ista res est, ac prorsus ambigua, tu paulò ante dicebas, quia saluabit populū suum, & nunc seipsum quidem non potest de periculis liberare, aut si potest, quid nobis est opus labore, ac transmigrationem longinqua contraria omnino sunt facta promissis, sed horum nihil prorsus opponit. Vir. n. erat fidelis, neq; curiosę reuersionis tempus inquirit, quod vtiq; ab angelo non signate fuerat expressum. Sed esto ibi, inquit, vsquequo dicam tibi. Verum ille, nec per ista quidem factus est segnior, sed obediuit libenter, & credidit, oēs prorsus tribulationes cū
A gaudio sustinendo. Enimuero misericors deus męstis rebus quædam etiam iucunda permiscuit. Quod certe in sanctis omnibus fecit, quos neq; tribulationes, neq; iucundi tates finit habere continuas: sed tum de aduersis, tum ex prosperis iustorum vitam, quasi admirabili varietate contexuit, quod hic quoq; eum fecisse considera. Videndo quippe sanctus Ioseph grauidam sponsam, in conturbationem incidit maximam, atque in horribilem quēdam cogitationis tumultum. Iugis. n. illum de puella adulterij suspicio mordebat: sed affuit repente angelus suspicionem soluens malignam, & timorem hunc prorsus extinguens: deinde videns puerum signo natum, maxima exultatione repletus est: sed rursus huic etiam gaudio periculum grande successit, cum tota vtiq; ciuitas turbaretur, ipse rex fureret, & ad necem puerum quęreret: sed & hunc mę rorem alia rursus lætitia subsecuta est, apparitio videlicet stellæ, & adoratio Magorum. Post hanc quoq; iucunditatem iterū periculū, iterūq; formido. Quarit, inquit, Herodes aiam pueri: & fugere necesse est, & in longinqua transire. Nondum quippe opportunum erat, vt signorum miracula coruscarent. Si. n. a prima prorsus infantia mirabilia monstrasset, homo proculdubio cre- B
ditus non fuisset. Idcirco nanque non vtcū que tempus fugitur, sed & tumor vteri cernitur, & nouem mensium tempus voluit, & ipse partus absoluitur, & nato nutrimentum lactis adhibetur: perq; aliquot annos silentio res tanta celatur, & virilis expectatur ætas, vt per hæc oia credibile efficiatur susceptę hominis sacramentum. Qua igitur ex causa non sunt facta miracula? propter matrem, propter Ioseph, propter Symeonem iam iamq; moriturum, pp pastores, propter magos, propter ipsos quoque Iudæos. Siquidem voluissent ea, quæ fiebant, diligenter experiri, non paruum inde ad illa, quę secutura erant, habuissent profectū. Quod si nihil prophetæ de Magis loquuntur, nequaquam omnino turberis: nanque omnia prædixerunt prophetæ, nec cuncta siluerunt. Quemadmodum. n si vidissent hoies factum quod nunq̄ audissent futurū, & conturbationis plurimum, & stuporis habuissent: ita rursus si cuncta omnino ante didicissent, & illi etiā somnum (vt ita dixerimus) de securitate paterētur, nec quicquā nouum Euangelistis fuisset relictum. Si ve C
ro de prophetia Iudæi ambigerent, dicētes: [Ex Aegypto vocaui filium meum,] de se dictum potius, q̄ de Christo esset prædictū: resp̄onderem profecto esse hūc quoq; pro- Ge. 49.
phetiæ morē, vt multa sæpe in alijs dicant d
quidem, sed in alijs impleantur: vt illud qđ de Symeone, & Leui dr̄: Diuidam eos in Iacob, & dispergam eos in Israel. Hoc. n. non in ipsis, sed in eis etiam factum est, qui de illorū stirpe processerunt. Et quod in Cham a Noe dictum est, in Gabaonitis posteris Ge. 9. d
eius impletur. De Iacob quoq; similiter in- Iosue. 9.
telligitur accidisse: siquidē benedictio illa, q̄ a, & seq.
dicit, Esto dns fratrum tuorū, & adorent te Ge. 27.
filij patris tui: non in ipso habuit effectum. d. & 28.
Quemadmodum enim id possit intelligi, cū a. & 33.
econtrario iste timuerit fratrem, atq; tremuerit, eumq; millies adorarit? Sed vtiq; in a
eis, qui ex eius stirpe descenderunt. Hoc igitur ēt in p̄senti potest qua stione defendi. Quis. n. magis, ac proprie Dei filius esse dr̄. Exo. 32.
Illene populus qui adorabat vitulū, qui ido a, & seq.
lis initiabat, quiq; filios suos dęmonijs im- Ps. 105.
molabat: an vero dominus Iesus Christus, f
qui

qui natura filius dei est, & toto patrem honore veneratur? Itaq; nisi aduenisset iste, ne
D quaquam prophetia dignum finem habere potuisset. Considera igitur quemadmodū istud ipse Euangelista designet, dicēdo. [Vt impleretur.] Ostendit.n. quoniam nisi venisset iste, non vtique fuisset impletū. Qđ quidem ipsum, beatam virginem non mediocriter claram facit, ac nobilem: quæ id habuit quod toti illi erat populo gloriosū, qui superbius se, atq; insolentius efferebāt, quod deducente deo de Aegypto fuissent teuersi, idque ad gloriam suam sæpe iactabant. Hoc.n. etiam propheta denotans ait.
Amos.9 c Nonne alienigenas adduxi de Cappadocia,
& Syros ex fouea? Fecit etiam virginis hūc
Ge.46.a & seq. esse primatum. Quinimmo & populus, & patriarcha cum descēderent in Aegyptum, & inde rursus ascenderent, istius reuersionis signabant figuram. Nam & illi fugiendo mortem, quam comminabatur fames, descenderunt in Aegyptum, & hic mortem fugit, quæ per insidias imminebat. Sed illi quidem à fame, quæ tunc acciderat, liberati sunt: hic vero etiam descendens in Aegyptum, omnem illam regionem suo sanctificauit ingressu. Diligenter vero perpende, quemadmodū cū humanitatis humilibus, diuinitatis excelsa clarescant. Nam cum di-
E xit angelus, [fuge in Aegyptum:] Nequaquam se socium itineris futurum esse polli citus est, neq; illuc scilicet euntibus, neque redeuntibus: proculdubio designans maximo ipsius propter quem fugiebant paruuli, esse munitos comitatu, qui vbi certè primus apparuit, in melius cuncta conuertit. Nam & Magi illis & Barbari superstitionē patriam relinquentes, ad verum dominum veniunt adorandū, & Augustus ipse futuro in Bethlehem partui per descriptionis seruit imperium, & Aegyptus suscipit, ac tuetur insidias fugientem tyranni. Nanque tactu ipso domini gustum quendam sanctificationis adipiscitur: vt cum illum audierit ab apostolis prædicari huius quasi priuilegij honore decoretur, quod dominum prima susceperit. Et certè solius hic Palæstinæ videbatur esse primatus: sed facta est postea ista feruentior. Deniq; si quis nūc ad Aegypti veniat solitudines, Paradiso prorsus omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus, & populos martyrum & choros virginum, & omnem quidem tyrannidem diaboli dissoluram, Christi autem regnum coruscans: & illam Magorū quondam, ac philosophorum parentem, F
cunctarumq; huius generis animum repertricem, quaq; etiam cæteris propria inuēta tradiderat, videbit modo piscatorū magistrio gloriantem, & cōtemptis omnibus iam illis repudiatisque doctoribus, publicanos, vbiq;, ac sutores pellium circunferentem, atq; ad maximam fidei suæ gloriam Crucē domini præferentem. Et hæc omnia bona non in vrbibus solum, sed etiam in desertis florent locis. Est.n. cernere tota illa regione diffusum exercitum Christi, & admirabilē illum regium gregem, virtutumq; cœlestiū conuersationē in terris micantem. Atq; hęc non in viris solum, verumetiam in fœminis splendere conspicias. Nam illæ quoq; non minori, q̄ viri virtute decorantur: non clypeo arrepto in equum insilire callentes, vt honestissimi illi, ac sapientissimi gentilium iubent magistri: sed multo certè vehementius bellū gerētes. Communis.n. illis, ac viris aduersus diabolum pugna est contraque huius mundi potestates, nec vspiam teneritudo sexus his congressibus impares facit. Non.n. natura corporis, sed volūtate animi Eph. 6.
exercentur ista certamina. Propterea sæpe in huiusmodi acie fortius viris fœminæ decertarunt, ac trophęis insignibus claruerūt. Non ita varijs astrorum choris cœlum re- G
fulget, vt Aegyptus innumeris monachorum, ac virginū distinguitur, atq; illustrat habitaculis. Siquis illam Aegyptum veterem nouit rebellē Deo, ac magnitudine superstitionum furentem, adorantem irrationales animantes, porros & cepasq; pauitantem: hic optime Christi potest nosse virtutem, per quem facta est tam admirāda mutatio. Nec sanè antiquis testibus indigemus adhuc.n. stultissimę illius gētis reliquię manēt in exēplo prioris amētiæ. Sed ex his tā plurimi superstitionē pristinā respuentes, iamque depositio insultantes furori, de cœlo, & his, quę in cœlo sunt, philosophantur, & patrijs moribus obloquuntur, & progenitores suos sæpe miserantur, & philosophos nihilipendunt. Ipsis enim rerum vocibus eruditi sunt, quod illorum inuenta verba sint anilium fabularum: veram autem, cœlocq; dignam hanc solam esse philosophiam, quæ illis à piscatoribus prædicata

est.

est. Propterea cum hac dogmatum veritate, plurimo ét studio virtutis ornantur: cunctis quippe præsentibus rebus exuti, mundoq; crucifixi, nihilominus ad perfectionis vlteriora contendunt; proprij siquidem operis corporis ad indigentium vtuntur alimo-
H niam. Neq;.n. quia ieiunant, aut vigilant, idcirco ocium sibi indulgent diurnum: sed noctes quidem sacris hymnis, ac vigilijs: dies vero orationib⁹ us, manuumq; operibus exercent, apostolicæ cursum virtutis imitantes. Si.n. ille, inquiunt, toto pone ad ipsum respiciente mũdo, vt inopes pasceret, & opificem professus est, & vsum pristinæ artis exercuit, idq; faciens ne nocturno quidem sopori indulsit: quanto nos magis qui secreto eremi fruimur, vocatione quietis huius ad spiritualem vti decet operam? Erubescãt hoc loco locupletes oẽs, sed in ipsis diuitijs pauperes, quando illi quidem nihil præter corpus proprium possidentes, vim quãdam manibus suis afferunt, adnitentes omnino atque certantes fructus hic egentibus inuenire. Nos vero cum plurimũ opum occultemus interius, ad misericordiæ opera, nec de superfluis aliquid attingimus. Quam igitur (respondeq; quælo) excusationem poterimus inuenire? Quam ueniam? Et certe cõsidera,
Exo. 16. a ꝙ isti aliqñ pecuniæ fuerint amatores, quin etiam cum cæteris vitijs vẽtris imperio seruientes: ibi.n. erant ollæ carnium, quarum Iudæi in eremo recordantur: ibi multa ty-
I rannis ventris, & gutturis: sed tamen quia noluerunt in contrarium repente mutati sunt, & Christi susceptentes ignem in cœlum subito subuolarunt. Quique prius ad iracundiam ardentiores omnibus fuerant, & ad libidinem corporis proniores, nunc in corporeas potestates temperantia, cæterisq; speciebus virtutum imitantur. Quisquis regionis illius gnarus est, ista quæ dicimus, recognoscit. Si vero habitacula illa nondum nouit, consideret virum per cunctorũ vsq; hodie ora volitantem, quem apostolorum simillimũ Aegyptus protulit, beatum dico, & magnũ illum, de quo sæpe auditis, Antonium, & respiciat, quia hic quoq; illius fuerit regionis indigena, cuius etiam Pharao, sed nihil sit inde vitiatus. Nam & visione dei dignus est habitus, & talẽ vitã prorsus ostendit, qualẽ habere studeant milites Christi. Hoc autem facile cognouerit, quisquis eum legerit librum, qui vitę eius texit historiam, in quo ét prophetiam lucentem videbit. De his.n. quos Ariana pestis inuasit, manifestissime prophetauit: quantaq; ecclesijs labes immineret, edocuit: Deo vtique reuelante hæc, & cuncta ante oculos eius figura pingente. Quod certe, vel præcipuum catholicæ fidei documentum est, nullum videlicet hæreticorum talem posse monstrari.
Sed ne me hæc audire videamini, ipsum po K
tius librum legentes, diligentius cuncta discetis, ut maxima inde philosophiæ incitamenta capiatis. Obsecro autem, vt non solum meditemur scripta illa, sed ea quoq;, quæ exprimuntur, imitemur: neque, vel locum: vel educationem, uel maiorum nostrorum vitia prętexamus. Si enim nosipsos diligentius voluerimus excolere, nihil nos horum prorsus impediet. Siquidem, & sanctus Abraham habuit patrem impium, neque tamen illius hæres impietatis effectus. Et ezechias pphanissimi Achaz filius fuit, sed Dei amicus esse promeruit. Et Ioseph in media tum seruiuit Aegypto: sed gloriosam sibi texuit castitatis coronam. In medio quoque Babyloniæ tres pueri, in media quoque Chaldæorum domo inter illos delitiarum uarios apparatus, in summa tamen arce philosophiæ constiterunt. Et Moses in Aegypto, & Paulus in toto orbe terrarum: nec tamen his omnibus quicquã horum impedimento fuit, quominus cursum virtutis implerent. Et nos igitur cuncta hæc exempla carnentes, superfluas quipem curas, & varias peccandi occasiones penitus amputemus, eumq; quo virtus paratur, amplectamur laborem. Sic enim, & L
Deum ad maiorem in nos benevolentiam prouocabimus, & merebimur, vt nobis in spirituali certamine cooperetur, atque ita bonis potiemur æternis, quæ omnes nos percipere contigat, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium cum patre, & sancto spiritu in secula seculorum. Amen.

Homilia nona ex capite secundo, Georgio Trapezontio Interprete.

TVnc Herodes videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, a bimatu, & infra, secundum tempus,

pus,quod exquisierat à Magis. Et certe non eum oportuerat irasci, sed cõprimi potius, ac timere, atq; intelligere, quòd rem stultam conaretur: sed coerceri omnino nequit animus praua semel voluntate vitiatus,iãq; imbecilliter ægrotans, neque cedit magnis quamlibet a deo remedijs indultis. Considera igitur istũ prioribus malis addere posteriora certantẽ, & homicidia homicidijs iungentẽ, perq; oĩa velut furibundũ in præcipitia labentẽ: quasi.n.ab aliquo dæmonũ,
M ira,iracundia,inuidiaq; vexatus, nulla prorsus rõne frænatur:sed cõtra ipsam omnino furit naturam, & iram qua aduersus Magorum illusionem fremebat, in paruulos vertit innocuos:tale quiddam in Palęstina face
Exo.1.b c re aggressurus, quale Pharao in Aegypto perpetrarat.[Mittens enim,]inquit, [interfecit omnes pueros in Bethlehem, & in oĩbus finibus eius,à bimatu,& infra, secundũ tempus quod exquisierat à Magis.] Hic iã vos diligenter attendite,etenim multi multa super hmõi infantibus dicere conantur, iniuriam facti criminãtes: & alij modestius quidem sciscitari malunt: alij vero confidentius certant, immo furiosius. Vt igitur hos quidem ab insania, illos autẽ ab imperitia liberemus, patimini nos de hac causa vel breuiter disputare. Si.n.illud criminari volunt, qm̃ despecti sunt à deo paruuli, cũ iussu occiderentur tyranni: criminentur ẽt illorum militum necem, qui traditum sibi
Act.12. a Petrum aliqñ custodiebant. Sicut vero hic fugiente puero Iesu, alij paruuli pro illo, qui solus quærebatur, intereunt: sic ẽt tunc Petrum de catenis, & carcere ab angelo liberatũ,tyrannus quidẽ,huic(de quo loquimur) &
Act.12. a opere similis, & noie, cũ req̃isset, nec tñ inuenire potuisset,pro illo eos,a quibus custodiebatur,milites interemit. Et q̃d hoc,inquies,spectat ad causam?Hæc.n.non est solutio, sed geminatio qõnis. Et ego id
A quidẽ noui, propterea q; oĩa eiusmodi profero, vt vno absoluam cuncta compendio. Quonã ergo mõ ista soluẽda sunt, quamue poterimus probabilem proferre rationem? Qm̃ non quidem Christi fuga paruulis cã mortis extitit, sed crudelitas regis. Sicut ẽt illis militibus non Petri liberatio causa interitus fuit, sed Herodis profecto vecordia: qui si vidisset parietem carceris temere prosilum, feras violenter reuulsas, habuisset colorem, quo vel dolum, vel desidiam custodientibus apostolum militibus imputaret. Cum vero integra, atque ita vt fuerant omnia permanerent, cum clausa ostia cernerentur, cum & custodum manus eadẽ catena constringerent (erant quippe pariter colligati) potuit ex his facile conijcere, si iuste id quod accideret iudicasset,quia neque virtute,neque calliditate hoĩum id fuisset effectum, sed diuina proculdubio potentia, atque mirifica ex quo illud quoque fuisset secutum, vt non iniq; vindicaret in milites,sed deum qui id egerat,suppliciter adoraret. Sic.n.fecit cuncta, quæ fecit, vt non
B mõ custodes in periculum non induceret: verum etiã per illos regem ipsum in viam veritatis aduceret. Si vero ille sapientissimo aĩarum medico, & ad cõmodũ hoĩum cuncta facienti esse voluit ingratus: inobedientia languentis in culpa est, non peritia curantis. Quod in puerorum quoque causa dici consequentissime potest. Quo.n.Herodes sæuissime colore rationis iratus es,cum te a Magis illusum videres? Non cognoueras ortum illum esse diuinum? Non tu principes conuocaueras sacerdotum? Non ipse congregaueras scribas? Non etiam illi, qui a te fuerant conuocati, prophetam secũ in iudicium illius concilij protulerunt, qui olim ista prædixerat? Non intellexisti noua veteribus consonare? Non audisti quoniam Magos stella deduxerit? Cur non erubuisti tam laudabile studium Barbarorum? Cur non libertatem illorum fiduciamq; miratus es? Cur non es reuersus ad veritatẽ? Cur non ex præcedentibus etiam extrema pensitasti? Cur non ex his oĩbus collegisti, nequaquam Magorũ illusioni deputãdum esse quod factum est:sed diuinæ vtique virtuti,prouide omnia atque vtiliter ordinanti? Quòd si esses etiã Magorum fraude deceptus,quid hoc iudicaret innocuis? His, C inquit, assentior. Bene enim Herodem omni excusatione nudasti, & ostendisti scelestissimum prorsus homicidam, nondum tamen soluisti de iniquitate ipsius facti quę stionem. Etsi enim ille egit iniuste, cur tamen deus agi ista permisit? Quid igitur ad huiusmodi obiecta respondeam? Illuc profecto, quod semper, & in ecclesia, & in domo,& in publico,& omnino vbiq; inculcare non desino, quodq; a vobis summa cũ diligentia cupio seruari. Stat enim certa illa, fixaq̃ regula,& vna contra omnes huiusce modi

iuscemodi aptissima, ac validissima quæstiones. Quænam igitur hæc regula est? Queue ratio? Quia videlicet qui lædere velint multi sint: qui vero ab alio lædatur, oino nullus. Et ne in longum vos sententiæ huius conturbet ambiguum, rem celeriter absoluam. Quicquid illud a quolibet hominum passi fuerimus iniuste: aut remissione peccatorũ Deus, aut amplioris mercedis retributione compensat. Atque vt lucidius incipiat esse quod dixi, rationem inuenius exemplis. Ponamus. n. aliquem seruum multarum pecuniarũ proprio esse dño debitorẽ, vim quoq; perpeti ab iniquis hominibus húc seruum, & q̃dam eorum, quæ habebat amittere: si igitur dñs valens coercere raptorem, atque
D violentum, non quidem seruo restituat erepta, sed tñ cuncta quæ perdidit, sibi illa computaret reddidisse: puta sne læsus est seruus? Nequaquã. Quid vero si receperit plura q̃ perdiderit, nonne ét lucra domui occasione collegit? Quod certe ab oĩbus absq; vllo pbatur ambiguo. Hoc igitur, & in nobis cum iniuste aliquid patimur cogitemus: quia scilicet pro illatis nobis afflictionibus, aut remissionem accipiamus oĩum peccatorũ, aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clarioribus honoremur coronis. Audi enim Paulum loquentem super eo, qui fuerat forni-
1. Co. 5. b catus: Tradidi, inquit, huiusmodi hominem satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die domini Iesu. Quorsum, inquies, dicuntur ista? Nobis enim de illis sermo est læsis, qui ab aliquibus lædantur inimicis, non qui a doctoribus corriguntur? Nullo siquidem, si diligenter ista spicias, hæc medio separantur. Etenim in quæstionem vertitur, si pati quippiam mali noxium dicatur esse patienti. Sed vt de eo quod prius
E quæritur, sermonẽ faciamus, recordare beati Dauid, qui cum videret Semei illũ amarissime instantem, exq; periculis insultantem ac mille cum opprobrijs obruentem:
2. Reg. 16. b duces vero militiæ ardere in comitiatoris interitum, prohibuit: & dixit: Dimitte illũ, vt maledicat, vt videat dominus humilitatem meam, & reddat mihi bonum pro male-
Ps. 24. d dicto hoc in isto die. In psalmis quoque canendo dicebat. Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me: & dimitte omnia peccata mea.
Luc. 16. Lazarus quoque propterea intrauit in requiem, quia patienter innumera huius vitę aduersa sustinuit. Non igitur læduntur, qui lædi nobis videntur: si modo viriliter illata patiantur. Quinetiã hinc cumulatoria percipiunt, siue corripiantur a Deo, siue a diabolo verberentur. Et quod, inquis, peccatũ habebant paruuli, vt illis opus fuerit ignoscí? De his quidem qui fuerunt ætate legitima, recte hoc dr. Qui vero tam immaturũ sustinuere finẽ, quanã illa propter quæ interfecti putentur, delicta fuerunt? Non ne audisti paulo ante dicentem: qm̃ si ea q̃ soluantur peccata non fuerint, erit tñ retributio mercedis his qui iniuste aduersa aliqua patiuntur? Quod igitur ob fuit in tali causa F
paruulis interemptis, & ad tranquilissimũ, tutissimumq; portũ celeriter euectis? Qm̃ si vixissent, inquis, multis potuerant florere virtutibus: Sed idcirco non exigua est p̃ H
standa merces, qm̃ in tali causa interitum pertulerunt. Possumus vero illud referre, q.s. non eos permisisset Deus tam celeriter hinc rapi, si eos præclari cuiusdam meriti futuros esse præscisset. Si. n. etiam illos, qui in summa malignitate victuri sunt, tanta tñ cum patientia sustinet: quãto magis hos nõ ita siuisset auferri, si eos magnos quosdam præuidisset futuros? Et hi quidem sunt nostri super hac quæstione sermones, immo ne ipsi quidem nostri oés: sed sunt alij multo his remotiores, quos diligenter nouit ille, qui cuncta dispensat. Huic igitur comprehensione huius rei certiore commissa, ad sequentia prouchamur, & ex afflictionibus cæterorum fortiter omnia ferenda discamus. Etenim non parua tunc Bethlehẽ luctus tragœdia cõprehendit, cũ passim paruuli ab ipsis matrum raperentur vberibus, ad crudelem illam mactationem ducerent. Quòd si adhuc aío paruus es, & infra perfectionem probatæ in aduersis Philosophiæ iaces, disce illius qui ista præceperat, finẽ tyranni, & in hac aliquantulum consolatione respira. Satis enim ille tunc celerem ob tale facinus pœnam recepit, tantoq; congruentia sceleri supplicia persoluit. Siquidem vitã istã morte teterrima, & multo hac quam insontibus intulerat miserabiliore finiuit: G
malaq; alia mille sustinuit, quæ facile nostis, quotquot Iosephi super his legistis historiam. Quã ego, ne in longum verba producerem, neue continuum textum expositionis inciderem, supervluum duxi præsenti inserere sermoni. [Tunc impletũ est quod dictum Act. 12. Antiquitatũ lib. 17. cap. 8. 9. & 10.

dictum est per Hieremiam prophetam, dicēte. Vox in Rhama audita est, ploratus,& vlulatus multus, Rachel plorās filios suos, & noluit consolari,quia non sunt.] Admirabilis consequētia:quia vero auditorem magnitudine horroris impleuerat,cum vtique violentam illam iniquam atq; crudelē descripsisset mactationē:rursus eum consolat, & dicit,q̄ non idcirco illa facta sint,quia ea Deus prohibere nequiuerit,aut futura non viderit:sed q̄ certe,& præscierit,& per prophetam longe ante prædixerit. Nequaquā igitur turberis,& concidas, ad ineffabilem prouidentiam eius prospiciēs:qm̄,& per illa,quę operatur ipse,& per ista quę ab alijs fieri sinit,perspicue possumus intueri. Qđ igitur dñs discipulis loquēs ait,hic aūt coaptandum est. Quibus qm̄ cōdemnationes, captiuitates, & totius orbis oppugnationes interneciuaq; prælia præcinebat, releuans eos,& consolans, ait. Nonne duo passeres esse væneunt, & vnus ex illis non cadet in terram sine patre vestro, qui in cœlis est? Hæc vero dixit,ostendens, quia nihil fieret eo nesciente, sed spectante quidem cuncta: non tm̄ cuncta faciente,ac si diceret. Nihil omnino turbemini,neue paueatis:ille enim qui & præuidet ista omnia, quæ & sustinetis, & pōt profecto prohibere, vobis vtiq; proficiendo non prohibet: quod in nostris quoq; tentationibus cogitare, & satis hanc idoneam consolationem poterimus accipere. Et quid,inquis, ēt Racheli cū Bethlehē cōe dicit? [Rachel,] inquit, [plorans filios suos.] Quid aūt Rhama ꝑtinet ad Rachel? Rachel mater fuit Beniamin, quam defunctam sepelierunt in Hippodromo, qui est iuxta Bethlehem. Quia igitur,& sepulchrū vicinum erat, & campus ipse in Beniamin sorte contigerat, Rhama quoq; ad eandem pertinebat tribum, & a principe tribus, & ab ipso interfectionis loco consequenter eos,qui occisi sunt,filios eius vocauit. Deinde cum ostēdisset incurabile illud vulnus infixum,ait.[Et noluit consolari, quia non sunt.] Rursus ēt hic dicimus,qđ paulo ante dicebā nunq̄ nos debere oīno turbari, cum accidunt aliqua, q̄ promissionibus Dei aduersari videātur. Ecce.n.aduenīente ipso domino ad illius populi,immo totius orbis salutē qualia populi exordia, mater fugit,intolerabilibus patria calamitatibus occupat, cædes innumeræ, omnibusque amariores mortibus perpetrantur,ploratus, & luctus ingens vbiq;. Neq; est cur conturberis, sit ille rempublicā suam semper auspicatur, ingens virtutis suæ nobis exhibens argm̄: sic apostolos suos deduxit, atq; omnia resistuens contraria contrarijs, componit, quò maiori cum admiratione fiant. Cæsi igitur eiectiq; & mille tormenta passi apostoli, victores tandem persecutorum suorum euadunt. [Defuncto aūt Herode,ecce angelus dñi apparuit in somnis Ioseph in Aegyto, dicens:Surge,& accipe puerum, & matrem eius,& vade in terram Israel.] Non iam dicit,fuge: sed,vade.Videsne rursum tribulationi requiem succedentē, deinde periculū imminere post requiem? Rediens.n.montana illam regionem reliquit,& in propriam rursus habitationē reuertitur, & crudelem illum paruulorum interfectorem vidit extinctum. Deinde ingressus domū, priorū discriminū reliquias offendit,filium.s.tyranni viuentē,atq; regnantē. Quonam aūt modo in Iudæa regnabat Archelaus, cum ipsi prouinciæ Pilatus Pontius præsideret? Recens adhuc erat Herodis interitus,& necdū regnum illud fuit in multa diuisum: itaque nuper patre defuncto filius interim ꝑ ipso tenebat imperium. Nā frater quoq; Herodis eodem erat nōe, ꝑꝑ quod euangelista signanter addidit. [Pro Herode inquit patre suo.] Quòd si in Iudæam ꝑꝑ Archelaū, inquies,venire metuebat:debuit ēt Galilęā ꝑꝑ Herodē timere. Sed mutandæ regionis causa iam nulla remanebat,cum iā res profecto esset quietæ. Ois quippe impetus psequentis in Bethlehem eiusq; finibus desæuierat: qua vtiq; cæde completa,opinabatur. Archelaus oia iam peracta, atq; in illa multitudine paruulorum, eum quoq; qui solus q̄rebatur,extinctum. Alioqui si sciisset mortuo patre, non occisum eum quem regem timebat futurum,solicitior ipse fuisset in reliquum,atq; persequendo paternæ crudelitatis imitator. Venit igit̄ Ioseph in Nazareth,simul & periculum fugiens,& amori patriæ concedens: quod vt faceret securius, angeli super ea re responsum accepit: q̄q̄ Lucas non dicat eum illuc ex responsi authoritate venisse, quia more purificationis impleto reuersi sunt in Nazareth. Quidnam igitur dicendum est, quòd scilicet Lucas illud tempus profecto describens, quod fuit priusquā in Aegypto fugarentur,

Mat. 10 c

H

K

L

Ge. 48. b

rentur, hæc dixerit. Neq; n. ante emundationem illuc eos Deus ire iussisset, ne vtiq; contra legem aliquid videretur admissum: sed ritum quidem illos purificationis implere, non tamen Nazareth redire præcepit, ac tum demum in Aegyptum fugere. Sed illi regionem patriæ diligentes, istud vltro fecerunt. Qui. n. in Bethlehem non nisi ob causam descriptionis ascenderant, cum prope ne stándi quidem ibi haberent locum ea re propter quam illuc ventũ fuerat impleta, reuersi sunt Nazareth. Propterea quippe, & angelus cum ipsorum faciés voluntate, in propriam illos domum remittit. Verum ne istud quidem ocioſe factum putemus, quod certe porrò antè prędictum est. [Vt impleretur,] inquit, [quod dictum est a propheta, quoniam Nazaræus vocabitur.] Quis igitur hoc asseruit prophetarũ? Ecclc.3. Nequaquã scruteris ista, neq; in huiusmodi fueris curiosus. Multa. n. ex propheticis periere monimentis, quod de historia Parlipomenon probare possibile est. Desides. n. cũ essent Iudæi: nec desides modo, sed & impij: alia quidem perdiderunt negligenter, alia verò tum incenderunt, tum concideruntEt de prophanitate quidem tali Hieremias refert, de negligẽtia vero in 4. Regnm 4. Reg. 22. b, & legimus, quoniam post multum temporis seq. vix Deuteronomij sit volumen repertum, detossum quodam in loco, ac penè deletũ. Si autem absq; vlla incẽsione templi, absq; vllo impugnante ciuitatis tumultu, sacri tamen libri variè deperibant: quis iã istud inter illa depopulationes, vastationes q; hostium, inter illa templi, ac totius vrbis incendia contigisse miretur? Cęterũ quia prophetæ prædixerant, idcirco etiam apostoli Nazarenum eum frequenter appellant. Hoc ergo est, inquis, quod prophetiã de Bethlehem fecit obscuram? Nequaquam, immo hoc ipsum illos potius admonebat, & ad pIoã. 1. g scrutandum ea, quæ de illo dicta sunt, conci Nazare- tabat. Sic etiã Nathanael ad eum inquirenthculus. dum venit, dicens. A Nazareth potest aliquid boni esse? Erat enim viculus ipse vilissimus: immo non ille tantummodo, sed Ioã. 7. g cũcta prorsus regio Galilææ propter hoc dixit. Interroga, & vide quoniam propheta a A Galilæa nõ surgit. Verum ille tamẽ ne inde quidem erubescens vocati, ostendit quòd nullius, quæ secundum hominem magna videtur, indiget. Nam & discipulos de Galilææ regione elegit, vbiq; occasiones amputans desidia, ac torpore languentibus: ac docés q; nullus rei indigeamus externæ, si voluerimus studere virtuti. Propterea ne domum quidem vspiam possedit. Filius, inquit, hoLuc. 9. g minis nõ habet vbi caput reclinet. Et Hero Luc. 9. b dis insidias fugit, & natus in præsepio collo & 13. f catur, & in diuersorio manet, & matrem elc Ibid. a. gitpauperẽ: nos videlicet erudiens, ne quid a, c horum esse erubescendum putemus. Itaq; ab ipsis omnino principijs vniuersam mundi pompam, omnem superbiam, atq; arrogantiam calcans, solius nos sectatores præcipit esse virtutis. Cur enim tu de nobilitate patriæ tumescas, cum te ego totius mundi iubeam esse peregrinum? Cum q; talẽ esse te liceat, vt ad comparationem tui totus hic orbis iudicetur indignus? Quemadmodnm. n. Christianus istã debet despicere, q̃ ne ab ipsis quidem gentilium philosophis alicuius pretij iudicantur: sed longe extra bona hominis constituta, & extremi cuiusdam status sortita regionem. Et cur, inquis, Paulus tale quid dicit? Secundum electionem autem charissimi, inquit, pp patres. Ro. 11. d Sed require, qñ, & de quibus, & ad quos loB quens hoc apostolus dixerit. Ad eos nempe hic sermo est, qui ex gẽtilibus Christiani, de fidei priuilegio magnum quiddam tumebant, contraque Iudæos sese insolentius iactabant, atque hoc ipso eos à societate fidei repellebant. Reprimens igitur illorum tumorem, ad fidem istos trahit, atque ad eundem zelum crudelitatis accedit. Cæterum, quando de magnis loquitur viris, atque in omni virtute fortissimis, quemadmodum loquatur attende. Qui autem, inquit, Heb. 11 hæc dicunt significant se patriam inquirere & si quidem illius meminissent, de qua exierat, habebant vtique tempus reuertendi, nunc autem alteram meliorẽ expectant. Et rursus. Secdm fidem mortui sunt oẽs isti, Ibid. c non reportantes promissiones, sed de longe eas aspicientes, & salutantes. Et Ioannes Luc. 3. b quidem ad se venientibus inclamabat. Ne velitis dicere, quia patrem habemus Abraham. & item Paulus. Non. n omnes qui ex Israel, hi sunt Israelitæ: neq; qui filij carnis, Ro. 9. b hi filij Dei. Quid. n. filios Samuelis necessitudo iuuit parentis, cuius non fuerunt virtutis hæredes? Quid autem etiam Moysi li 1. Re. 8. beris paternę profuit cura iustitię, cuius eis a nõ successit imitatio? Itaq; ne ad illos pris C

impe-

imperium quasi ex successione defertur, qui illum vocabulum tantum signabant parentem: sed ad eum migrat, qui illius erat filius virtute, non genere. E regione verò
AA. 16. a quid Timotheo nocuisse creditur, ꝙ fuit de patre gentili? Quid autē è diuerso, Noe filius de patris virtute lucratus est, qui ex ingenuo factus est famulus? Vidisti certè quā non sufficerit ad suffragium liberis, paterna nobilitas. Vitia siquidem voluntatis vicerunt priuilegia naturæ: & peccantem non modo de nobilitate patris, verum de ipsa
Ge. 25. c libertate etiam pepulerunt. Etau quoque nonne sancti Isaac erat filius, magno etiā patris fauore munitus, qui scilicet studebat, atque cupiebat primatus ei benedictionem donare, propter quod etiam ille omnia patris iussa faciebat: sed tamen quia prauus moribus erat, nihil ex his omnibus adiutus prorsus est: sed & iuxta naturæ ordinem prior, & de patris voluntate securior, quia tamen displicebat Deo, oīa, quæ iam tenere videbatur, amisit. Et quid ego de hominibus loquor? Iudæi quondam filiorum Dei honore gaudebant, sed decoloratos vitijs nihil iuuit tanta nobilitas. Si igitur Dei
D quis filius factus, nisi huic nomini meritum virtutis addiderit, etiam maius subito profecto habebit supplicium. Quid mihi iam auorum, atque proauorum memoras dignitates? Hoc autem non in veteri solum, sed in nouo etiam testamento contigisse
Ioā. 1. b certum est. Quotquot, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Sed plurimis tamen ex huiusmodi filijs nihil patrem Paulus profuisse denunciat. Si
Gala. 5. a circuncidamini, inquit, Christus vobis nihil proderit. Quomodo igitur his, qui curam sui habere voluerint, humanum poterit prodesse suffragium? Nequaquam ergo hominum accedamus sententię, qui de nobilitate, ac diuitijs gloriantur, ne in extremam inopiam decidamus: sed illam potius expetamus opulentiam, quæ consistit in splendore virtutum. Illam vero paupertatem refugiamus, quæ nos constituit in squalore vitiorum, per quam ille diues versus in
Luc. 16. pauperem est, qui ne vnius quidē erat guttę dominus, aquam certè multis precibus ambiebat: nec est omnino inter nos quispiam qui tanta egestate teneatur. Quamlibet enim aliqui nimia tabescant fame, aquæ tamen non gutta solum, sed & copia æquali ter perfruuntur: nec ea solū, sed multo etiā E
maiore solatio, at non etiam ille diues, qui Ibidem.
vsque ad guttæ quoque inopiam singulari egestate deuenerat quodq; erat multo acerbius: nullū omnino aliud paupertatis solamen poterat inuenire. Quid igitur tota mē te diuitijs inhiamus, quādoquidem nos istę in cœlum euchere non possunt? Respondeo, quæso, si terrenus forte rex diceret, nō posse diuitum quenquam in ipsius fulgere regno, aut aliquo honore decorari: nunquid non certatim omnes abijcerent inhonoritas repulsasque diuitias? Si igitur apud terrenum regē honorem nobis auferrent opes Mat. 19.
continuo despicabiles fierent: rege verò cœ c, &
lorum inclamante nobis, ac dicēte, quia dif- Mar. 10
ficile sit nos cum diuitijs diuinæ illius habitationis intrare vestibulum, non impendimus omnia? Nunquid non libentissime carebimus vniuersis, modo vt cœlorum regnum introire mereamur? Et quia tandem digni venia sumus, qui his nos omni ambitione circundamus, quibus reiectis interclusam hanc nobis viam facile possumus aperire? At verò nos thesaurum nostrum non solum in arcis recondimus, verum etiam terrę defodimus, modo ne illum custodiendum transferamus in cœlum.
Quod faciendo tale quiddam facis, quale F
si aliquis agricola accipiens frumentum in terra fertili seminandum, vberem quidem agrum relinquat, in lacum vero frumentum omne demergat, vt eo nec ipse potiatur, & frumentum sui corruptione depereat. Sed ille videlicet ab eis mira, & prorsus electa ratio proferatur. Quoties enim nos ista culpamus, dicere solent, non parum sibi consolationis afferri, quod ea videant cum diligentia sibi cuncta seruari. Quinimmo non videre sibi ista reposita esse, grande solatium est, & mira securitas. Tu vero propter reconditas tibi opes non solum solicitudinis anxietate cruciaris, sed etiam mala cætera, multoq; his grauiora perpeteris, formidando mortes, pugnas, & insidias, tum ne publica sæuiat fames, & populus vacui ventris impulsu aduersans domum tuam corripiat, cum corre ipse tu potius amando diuitias, & famem in vrbem, & quod est fame grauius, hoc ipsum domui tuæ discrimen imponas. Neque enim facile videas aliquos inopiæ necessitate deficere. Possunt quippe multa

varijs

varijs modis ad huiuſce miſeriæ ſolatium prouideri: propter pecunias vero, atque diuitias, cæterasq; huiuſmodi caulas, plurimos tum occulte, tum publicè interemptos eſſe monſtrauerim. Et multis quidem taliũ
G exemplis malorũ, vitæ, agri, fora, omniaq; iudiciorum loca plena ſunt. Quinimmo ſi reſpicias mare ipſum, humano ſanguine videas cruentari. Non enim in terra tantummodo tyrannis iſta dominatur, ſed in pelago quoque multa cum inſolentia, temulentiaq; bacchata eſt. Nam hic quidem congregandi auri cupidus nauigat, alter vero propter ipſum necatur aurum, & vna atq; eadem tyrannis alium mercatorem, alium facit homicidã. Quid igitur poteſt ærumno ſius amore pecuniæ, vel etiam pernicioſius inueniri, quando propter eam plurimi, & peregrinantur, & periclitantur, & ſæpe etiã
Eccl.12. trucidantur? Et quis, inquis, miſerebitur incantatoris, a ſerpente percuſſi? Oportebat
c enim, vt ſcientes hanc crudeliſſimam tyrannidem, procul eius refugerent ſeruitutem, atque atã inutili, & imperio o amore requieſcerent. Et quanam, inquis, hoc ratione poſſibile eſt? Si ſcilicet alium. i. cœleſtis regni amorem intra tuũ ectus includeris. Qui n. concupiſcit illius regni gloriam, faci? irri-
Rom. 6. debit au ritiam. Qui ſemel Chriſti ſeruus
Ibid. 11. effectus eſt, non erit mammonæ famulus:
1. Ioã. 3. cuius certe è regione ſit dominus. Illa enim vt fugientem ſequi, ita fugere conſueuit ſequentem. Nullum ſic honorat, vt contemptorem ſui: nec ita irridet, aliquem, vt eos, qui illam nimiè concupiſcunt: nec irridet modo, verumetiam vinculis eos mille circunligat. Itaque ſoluamus aliquando hos peſſimos arctiſſimoſq; nodos. Quid rationalem animam in famulum addicimus, ir-
1. Tim. 6 rationalis materiæ, omniumq; malorum parentis? Sed ò grande ridiculum. Nos enim illam inceſſimus, at vero illa nos rebus impugnat, ſicut ſeruos quoſpiam per orbem nos iugiter inhonorans, & quaſi venales p cuncta circũferens. Quo quid turpius poſſit, quidve indignus inueniri? Si enim inſenſibiles materias non vincimus, quemadmodum incorporeas poſſumus ſuperare virtutes? Si viliſſimam terram, & abiectos lapides minime deſpicimus, principatus quoq; quomodo nobis poteſt ætesque ſubdemus? Quemadmodum vero ipſum illud poterimus decus caſtitatis tenere? Si enim aſpectu ſubito ſplendor auri etiam nos ſui cupiditate ſuccendit, quonam modo poſſumus pulchram faciem pudico animo, ac oculo præterire? Etenim tanto quidem in hanc tyrannidẽ amore cõcurrũt, vt eos ipſe quoq; aſpectus auri ſæpe perturbet. Qui etiam facetũ ſe loqui aliquid arbitrantur, cum quaſi ludẽdo dicunt, iuuari quoque oculos quotiescumque aureus numus aſpicitur. Sed periculoſe, ò homo, in talibus ludis: nihil enim perinde, & animæ oculis, & corporis, vt huiuſmodi cupiditatis morbus incommodat. Hic quip Mat. 25
pe eſt amor ille teterrimus, qui lampades a
ſtultarum virginum extinxit, easq; a ſponſi excluſit thalamo. Hęc enim, vt dicis, ſpecies oculis accommoda, non ſuit ludam ad domini reſpicere voluntatem: quinetiam, vt cæcum duxit in laqueum, mediumque diru Mat. 27.
pit, poſtque illa omnia ad gehennæ ſupplicia tranſmiſit. Quid eſt hac igitur peſte ini- a
Act. 1. c quius, quidve perniciosius: non dico de materia pecuniarum, ſed importuna iſta cupiditate hominum, atque furioſa crebro, & pugnas ciet, & multo ſanguine mortalium madet, omniq; fera prorſus immanior incidentes ſibi rapido ore dilaniat: quodq; his multo eſt grauius, ne ipſos quidem facit ſentire laniatus. Oportebat enim eos, qui tam dira patiuntur, & ad prætergrediẽtes quoſque tendere ſupplices manus, & impensè in auxilium conuocare, qui è diuerſo etiã delectantur, & gratificantur his morſibus. Quo quid vnquam poteſt infelicius, quidve furioſius iudicari? Hæc igitur omnia in- K
telligentes, fugiamus morbum hunc omni- Eccl. 10.
no letalem, & venenatiſſimos auaritiæ morſus remedio congruente curemus. Satis ab hac procul peſte fugiamus, vt & hic tutam vitam habeamus, atq; tranquillam, & theſauros conſequamur futuros, gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Homilia. X. ex cap. III.

IN diebus illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.]De quibus hoc vult intelligi diebus? Neque illud hic videtur tempus notare, quo adhuc Ieſus puer Nazareth veniſſe legitur: nã poſt triginta ferè annos aduenit Ioanne, ſicut Lucas euãgeliſta

significat. Quemadmodũ ait igitur, in illis diebus? Mos est scripturarum, & vtiq; celeberrimus, hoc vti locutionis modo, non solum cum ad præteritam narrationem aliud continuo tempus adiungitur: verumetiam cũ illa narrat, quæ post multorum annorũ spatia contingunt. Sic denique & dominus cum in Oliueti monte resideret, & accederentes ad eum solicite discipuli de captiuitate
L Hierusalem, deque ipsius sciscitarentur aduentu: & certè nostis quàm grandi vtrunque hoc tempus medio diuidatur, cum de
Mat. 24. a & Mat. 13. a vrbis subuersione dixisset, sermonemq; de his disputans terminasset, iamq; ad dicendum de mundi fine tranfire: tũc, inquit, hęc vel illa erunt. Dicendo autem, tunc, non vtique tempora, quæ plurimum a se erant discreta, coniunxit: sed illud tãtummodo quo hæc euentura erant, tempus notauit, dicẽs. [In diebus illis.] Non.n. quasi continuo hęc secutura monstraret, id posuit: sed in illis, inquit, diebus, in quibus certè ista contingerent, ad quæ narranda progreditur. Et cuius, inquies, rei gratia post triginta annos Iesus venit ad baptisma istud cum legem erat veterem soluturus? Propterea vsq; in hãc ætatem, quę omnia potest capere peccata, in legis obseruatione permansit, nequis diceret, ideo eum soluisse legem, quia eam nõ valuisset implere. Neque.n. omnis prorsus ætas cunctis vitijs opportuna est. Nam primos adhuc annos imprudentia, & imbecillitas animi simul obsidet: adolescentiæ verò tempus feruentior impugnat libido: reliquã verò ætatem habendi maxime solicitat cupido. Propterea igitur omnem hãc Christus expectauit ætatem, per quod omne tẽpus iustitiam legis impleuit: ac tum demũ venit ad baptisma, quasi cumulum illud cũctis obseruationibus legis imponens. Audi etenim, quid loquatur. Sic, inquit, decet, nos implere omnem iustitiam. Quod dicit, hmõi est. Omnia iam legitima compleuimus, nec vllum transgressi sumus aliquando mãdatum: vnum adhuc deest solummodo, oportet etiam istud adiungi, sicq; à nobis iustitia omnis implebitur. Iustitiam verò hic complementum cunctorum nominat mãdatorum. Christum igitur propter eam, q̃ diximus causam, ad baptisma venisse manifestum est. Sed inquirendum videtur, vnde ipsum baptisma, & quamobrem fuerit institutum: quia.n. non a semetipso Ioannes sed Deo illum mittẽte ad mysteriũ istud accesserit, etiam Lucas euidenter ostẽdit, dicens. Verbum domini factum est ad Ioãnem filium Zachariæ: id est, præceptum Dei. Et ipse ait. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit. Super quem videris spiritum sanctum descendẽtem, hic est, qui baptizat in spiritusancto. Qua verò de cã ad baptizandi est missus officium? Et hoc nobis idem Baptista declarat, dicens: quoniam venerit in regione Iordanis prædicans baptisma pœnitentiæ, in remissionem A peccatorum: & certè remissionem hoc baptisma non habebat. Hoc. n. munus illius baptismatis erat, quod postea Christus instituit. In hoc.n. vetus homo noster crucifixus est, ac sepultus, & ante Crucem nusquã prorsus remissio extitit peccatorum. Siquidem vbiq; ipsius hoc sanguini deputatur, idem.n. istud Paulus affirmans. Sed emun- 1.Co.6. dati, inquit, estis: sed sanctificati estis non c per baptisma Ioannis, sed in nomine do- Act.1.a mini nostri Iesu Christi, & spiritu Dei no- Luc. 3.a stri. Et alibi ipse dicit. Ioannes quidẽ prædicauit baptismum pœnitentiæ, & non ait, remissionis: sed vt crederent in aduenientem post eum. Cum.n. nondum pro peccatis mundi hostia fuisset oblata, cum nec dum spiritussanctus descendisset, nec peccatum est solutum, nec inter dominum, atque homines inimicitia sublata, nec maledictio expuncta: quomodo remissio peccatorum facta dicitur? Quid igitur est, quod ait, in remissionem peccatorum? Erat omnino Iudæi peruersæ mentis, nec peccatorum
M suorum mordebantur reatu: sed cum maximis sceleribus tenerentur obnoxij, audebant sibi tamen arrogare iustitiam. Quod certè præcipuè a fidei illos veritate deciuit. Hoc.n. etiam Paulus accusans, ait. Quoniã B ignorãtes Dei iustitiam, & suam quærẽtes Ro.10.a statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Et Ro.9.g rursus. Quid ergo dicemus? q̃ gentes, quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam. Israel autem sectando legem iustitiæ in legem iustitiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Hæc igitur causa malorum cum esset, venit Ioannes, nihil aliud faciẽs, quàm vt illos ad peccatorum suorum cognitionem trahat. Hoc illius etiam habitus ipse ostendit, qui vtiq; cõpunctioni, ac pœnitentiæ congruebat. Hoc ipsa quoque prædicationis verba

eius

eius declarant. Nihil.n.aliud aiebat,quam,
Luc.3.b Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quia igitur propriorum obliuio peccatorum, ſicut etiam Paulus oſtendit, inſolentes eos aduerſus Chriſti dona faciebat:è regione vero delictorum memoria requirendi liberatoris, & conſequendæ veniæ deſiderium ſuſcitabat:ad hoc Ioannes præparaturus aduenit ſuadens eis refugium pœnitentiæ: non vt caſtigarentur,ſed vt humiliores pœnitendo facti,& peccatorum ſuorum crebrius recordantes, ad dona remiſſionis accurrant.
C Vide igitur, quàm hæc diligenter expreſſerit:cum enim dixiſſet,quia venerit prædicare baptiſma pœnitentiæ:intulit,in remiſſionem peccatorum:quaſi diceret,ego illis confiteri peccata ſua,& pœnitentiam agere perſuaſi, non vt caſtigarentur omnino, ſed vt dignius poſtea remiſſionis dona ſuſciperẽt: niſi.n.ſeipſos ante damnaſſent, neque ſane gratiam requiſiſſent. Non quærentes vero gratiam, neque remiſſionem profecto aſſecuti fuiſſent:ita iſtud baptiſma, alterius.i. Chriſti baptiſmatis præparatio eſt:& idcirco dicebat, vt crederent aduenientem poſt eum. Præter illam quam diximus, aliam quoque cauſam baptiſmatis ponens.Neque enim dignum erat,vt beatus Ioannes ſingulas adiret domos, & quaſi apprehenſa manu circunduceret Chriſtum, atque ipſum credendum eſſe clamaret, ac præſentibus cunctis atq; cernentibus beatam illam vocem emitteret,cæteraq; cuncta compleret. Propterea igitur venit ad baptiſma. Nam & baptizantis fama, & cauſæ dignitas omnes trahebat,atq; ad Iordanem vocabat, & frequentiſſimum quoddam colligebat theatrum:propterea, & aduenientium ad ſe tumorem reprimit, eisq; ſuadet,nequaquam de ipſo magnum aliquid ſuſpicari, oſtendens illos extremorum eſſe reos malorum
D ob quæ maximum illis imminere ſupplicium,niſi agant pœnitentiam, & parentibus derelictis,eaq; quam de illis habeant iucunditate contempla, toto aduenientem Chriſtum orbe ſuſcipiant. Quo adhuc tempore in occulto erant nõ modo dignitas, verumetiam præſentia ipſa Chriſti, ita vt a pluribus,& mortuus crederetur, recordantibus videlicet eam cædem, quæ paruulos depopulata eſt.Etſi.n.duodecimo oſtendit ſuæ ætatis ſuæ anno,rurſus tamen ſe celauit, ac texit.Propterea igitur ad manifeſtandam cognitionem ſui clariore opus habebat,& celſiore principio.Et idcirco tunc primũ incepit beatus Ioannes ea,quę Iudæi nuſquam, vel a prophetis, vel quibuſcunque alijs audierant,voce clariſſima prædicare.Nihil vero iam de terrenis promiſſionibus loquẽs, regnum profecto annuncians in ſtare cęlorum regnum:hic autem aduentum Chriſti, abſq; dubio Chriſti,& prioré ſignificat, & ſecundum.Et quid,inquies,ad Iudæos?Neque.n.quid dicit,intelligunt.Sed propterea inquit, tectius loquor, vt ipſa permoti obſcuritate dictorum, ad inquirendum illum veniant, quem audiunt prædicari: in tantum venientes ad ſe ſpebus melioribus erigebat,vt publicani plurimi, & milites quid E
eos facere oporteret, inquirerent, ac ſolicite interrogarent, quemadmodum vitam ſuam inſtituere deberent. Quod certe ſignum euidens erat, eos præſentium rerum curis leuatos, ad celſiora ſuſpicere: iamque fideliter imaginati, tum ſupplicia, tnm præmia futurorum. Cuncta quippe, quæ audiebant, quæque cernebant, ad altiorem eos ſapientiam ſubleuabant. Conſidera enim quale tunc fuerit, videre hominem poſt triginta annorum ſpatia ab eremi vaſtitate venientem, filium certe pontificis, nullus prorſus ex rebus neceſſarijs indigentem, & mirabilem profecto omnibus, & per cuncta reuerendum,quem Eſaias quoque teſtimonij ſui authoritate decorabat. Nam,& ipſe aderat prædicans eum, ac dicens. Hic eſt quem olim venturum promiſi clamantem in eremo voce clariſſima, ac prædicantem. Tanta enim gratiæ largitate omnia hęc futura propheticus ſermo prædixerat:vt non ſolum dominum,ſed etiam ipſum miniſtrũ eius multo ante præcineret: nec illum ſolummodo prænunciaret, verumetiam locum in quo erat habitaturus,ſed & modum prædicationis eius doceret, quantaque per illum morum emendatio eſſet futura ex- F
primeret. Conſidera igitur quemadmodum in eaſdem ſententias, etſi non in eadem omnino verba, conueniant euange- Eſa. 40.
liſta ſcilicet, & propheta. Quid enim de Ioanne Eſaias ait? Cum (inquit) aduenerit, clamabit. Parate vias domini, rectas facite ſemitas eius. Ipſe vero cum aduenisſet, aiebat. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quod vtique tale eſt,quale ſi dice-

Hic, & Luc. 3.b ret, parate vias domini. Vides vigitur, & p illa, quæ propheta prædixerat, & per ista, quæ ipse prædicebat Ioanes, vnum idemq; monstrari. s. & ꝙ præcursor, & viam domini paraturus aduenerit: non vt remissionē peccatorum daret: sed vt eorum præpararet animas, qui omnium dñm erāt recepturi. Lucas vero etiam amplius aliquid adiecit. Neq; n. initium solummodo indicasse contentus, omnem de ipso propheticæ ordinem narrationis inseruit. Omnis, inquit, Esa. 40. a vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas: & videbit ois caro salutare Dei. Vidisti certe quemadmodum ante veniens propheta cuncta prædixerit: videlicet, & quantus etiam ad Christum populi concursus, & quanta per Christum in melius rerum esset futura mutatio, quamque affluens bonorum cœlestium largitas, quæve horum omnium causa esset bonorum: quanquam hæc ipsa, per allegoricam G significauerit figurā, quod certe genus loquendi maxime Prophetas decet. Cum. n. dicit: Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas: ostendit, & humiles sublimandos, & è diuerso sublimes humiliandos: ac difficultatem legis, fidei facilitate mutandam. Non iam, inquit, ad iustificationem merendam sudores peccatoribus imminentes, & labores: sed gratia omnibus occurrit, ac venia plurimo salutis plena cōpēdio. Deinde causam quoq; ipsam, quę id faceret ostendēs: Qm̄, inquit, videbit omnis caro salutare Dei. Non Iudęi iam solummodo, atque ꝓselyti, sed omnes terræ prorsus, ac maria, atq; vniuersum humanum genus. Siquidem appellatione prauorum, omnem corruptā vitam vitiosamque signauit: publicanos. s. atq; meretrices, latrones, magos q; significans, qui de priori conuersatione prauissimi, ratis * in religionis coituram esse cōcordiam: hic quoq; causam ipsius societatis adiungens. Ea vero Esa. 11. c est: Insurget, inquit gentium rector: in eum gentes sperabunt: Quod ibi vtique alio sermone signauerat dicendo: Qm̄ videbit omnis caro salutare Dei. Illud sursum deorsumque significans, ꝙ scientia Euangelij Esa. 52. d huius, ac singularis potentia toto diffundēda esset orbe terrarum, quæ humanum genus a feris moribus, & lapideis cordibus, ad plurimā mansuetudinem, ac teneritudinē mentis repente conuerteret. [Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & Zonam pelliceam circa lumbos suos.] Animaduertistis nempe quemadmodum ipsi prophetæ aliqua prædixerint, aliqua vero euangelistis dicenda seruauerint. Et idcirco Matthæus, & prophetiā posuit, & propria subiunxit: non vtiq; quasi superfluum esset, atq; ociosum putans, si I de sancti habitu quoq; dixisset. Erat. n. enim mirabile humano in corpore tantam videre tolerantiam. Quod certe Iudæos magis ad credendum tradebat, cum in Ioanne Heliam cernerent, atq; in illius beati recordationem, per istius virtutem redirent: immo multo etiam maiore admiratione caperentur. Siquidem ille in vrbibus pascebatur, hic vero ab ipsis incunabulis in eremo semper inhabitauit. Oportebat. n. pręcursorē illius, qui oia vetera dissolueret, id est maledictionem, mœrorē, doloré, laborē atque sudorē, aliqua & ipsum muneris huius symbola gestare, & superiorem illa condemnatione esse. Itaque non aratro curuus incubuit, nō in sulcos campum scidit, non in sudore faciei suæ panē comedit: sed erat illi impræparata mensa, & facilis amictus, & habitatio facilior amictu. Neque enim vel tecto indiguit ille, vel lecto, non mensam, vel aliqua huiusmodi requisiuit, sed angelica quadam vita mortali in carne replenduit. Propterea etiam vestimentum de pilis camelorum habuit, vt habitu quoque ipso mundi contemptum doceret: suadens cæteris nihil cum terra habere commune, sed ad priorē nobilitatem reuerti, quam certe habuerat Adam priusquam de victu, vestituque curaret. Ita ille tunc habitu pœnitentiæ pariter, & regni indicia præferebat. Neque vero dixeris & vnde illi cilicinum, vestimentum? Vnde etiam ipsa zona? Qui certe K

* forsan rictis.

Mat. 21. c

H Esa. 65. d

in

in eremo ipse versabatur. Si.n.hinc pateris quæstionem,alia quoq; horum similia plura reperies. Quemadmodum in solitudine hyemes plurasque sustinuit, & hoc tenero adhuc corpore,atq; ætate puerili. Quemadmodum valuit rudis adhuc natura carnis, tantas inæqualitates aerum cum illa ciborum tenuitate tolerare, vt de reliqua eremi afflictione fileamus. Vbi nunc illi sunt,qui nimis illam inanem,atque vanam Cynicorum impudentiam pro virtute sectantur? Quem.n.philosophia,aliquandiu quidem inclusum dolio coartari:post hæc vero ingenti luxu, intemperâtiaq; dissolui fulgere annulis,prolui phialis, puerorum atque puellarum ministerijs abundare, multaque alia pompę vanitate circũdari, & sub professione philosophiæ vtraq; immoderatione delinquere? At non etiam Ioannes talis apparuit,sed eremum ita ille habitauit,vt cœlũ: omnisque veræ philosophiæ virtute decoratus est, & quasi angelus aliquis è cœlo, ita in ciuitatem a solitudinis vastitate descendit. Ingens quidem athleta pietatis,ac velut toto spectante mundo, Dei iudicio coronatus,& cœlestis cuiusdam philosophiæ dignitate resplendens. Et hoc nondum destructo vtique peccato, necdum lege cessante, aut morte deuicta, nec confractis certe æneis portis: sed vetere adhuc morte regnante. Tantum enim valet fortis aĩus, ac virtutis semper amore flammatus: & vbique obuia sibi impedimenta transiliens: sicut etiam Paulus in noui iam testamenti obseruatione faciebat. Et cur,inquis,etiam zona vsus refertur? Mos iste apud antiquos vigebat priusquam in mollẽ istũ, ac fluidum habitum laberentur,sic itaque & Petrus cinctus inuenitur,& Paulus. Virum, inquit,cuius hæc zona est. Helias quoque,sanctiq; cæteri istud virtutis insigne gesserunt,qp scilicet in iugi opere versabãtur, siue iter ageret, siue aliud quid necessarij, ac properandi laboris arriperẽt. Nec pp ista tantummodo, sed vt omnem quoq; superbiendi rationem conculcarent, seque ad oẽm laborem ipso quoque habitu præpararent. Quod quidẽ ipse Christus pro maxima prædicat laude virtutis. Quid inquit,exijstis videre in desertum? Hominem mollibus vestimentis indutũ? Ecce qui mollibus vestiuntur,in domibus regum sunt. Si vero ille in omni vitæ ratione mundissimus, cœloque ipso clarior,& prophetis celsior, quo nullus hominũ maior fuit quique tanta apud Deum familiaritate gaudebat, ad oẽm tamen patientiã durabat laborum, satis alte deliciarum fluxa despiciens, atq; ad omnem se vitæ rigorem coartans: quam nos satisfactionem afferre poterimus, qui post tot Christi beneficia,postque mille nostrorum contra peccatorum, ne animam quidem partem illius castigationis imitamur: sed comessationibus, & potationibus dediti, ac peregrino odore fragrantes, vel potius fœtentes, nihilq; a theatralibus fœminis discrepantes ac nosmetipsos eneruantes vndiq;, ac vndique relaxantes, in prædam diaboli præparamus? [Tunc exibat ad eum omnis Iudæa,& Hierosolyma, & omnis regio Iordanis: & baptizabantur ab eo, confitentes peccata sua.] Videsne quantum præsentia valebat prophetæ? Quemadmodum ad se fecit vndique populos conuolare, quemadmodum illos ad peccatorum suorum cognitionem reduxit. Erat siquidem admiratione dignissimum, tantam in hominis habitu fulgere virtutem, tantamque in illo splendore constantiæ dignitatem: quem vtique tam ingentem videbant, & aduersus omnem illam multitudinem, quasi contra pueros insurgentem, plurimaq; vultus gratia coruscantem: cum id quoq; ad cumulum admirationis accederet, quòd multo post tempore apparuisset propheta. Siquidem diu illis iam gratia ista defecerat,postque longum tempus ad eos fuerat reuersa: ipsum quoque prędicationis genus nouum erat,atque diuersum. Nihil quippe vsitatũ annunciabat ac solitum, nulla prælia, nulla certamina, nullas de terreno hoste victorias: non morbos ac fames, non expugnationes Babylonicas ac Persidas,non vrbis captiuitatem, neque eorum omnino quicquam quæ prius audire consueuerãt: sed cælum annunciabat, & illud quod ibi promittitur regnum, atque gehennæ è diuerso supplicium. Propterea, quanquam haud multo ante, omnes qui per solitudines aberrabant,trucidarẽtur, tanquam qui Iudæ,& Theudæ complices essent, nihilo segniores tamen illi ad hunc concurrebant. Neque enim Ioannes ad tale aliquid illos conuocabat, vt eis tyrannidem defensionemq; suaderet, aut huiusmodi temerarium aliquod, & inconsideratum facinus:

Ibidem.

Ioseph. antiquita. li. 18. c. 1. & 2. & li. 20. cap. 5. Idem li. 20. antiqui. c. 4.

B sed vt auditores ad cœlorũ regnum vocaret. s. Ideo neq; secũ illos retinet, nec per eremũ circunducit sequẽtes: sed venientes suscipit, & ad cœlestẽ eruditẽ philosophiã cõtinuò domum remittit: per oĩa illos docens cuncta etiam terrena despicere, atq; ad præmia regni futurorũ bonorum, & in eorum quotidie desiderio concitari. Hunc igitur ẽt nos studeamus imitari, & omnem luxuriã ac temulentiam relinquentes, ad prætiosiorẽ vitã nos vndiq; coartemus. Tẽpus quidẽ confessionis æquè & lotis baptismate, & illotis prophanisq; incũbit: his quidem, vt post patientiam criminum vulnera pœnitentia interueniẽte curẽtur, & ad sacra mysteria redire mereantur: illis verò vt eam, quam post lauacrum cœleste conceperant maculam diluentes, ad dominicam mẽsam munda iam conscientia, securaque conueniant. Absistamus igitur ab hac fluida dissolutaque vita. Nequeunt enim omninò, nequeunt aliquando in vnum & confessionis lacrymæ, & corporis conuenire voluptas. Et hæc vos doceat beatus Ioannes & cibo suo, & habitu, & habitaculo. Quid igitur, inquies? Ad huius tu vitæ arduũ nos impe-
C ras coartari? Non impero planè, sed suadeo: quòd si facitis, & laudo: sin vero istud vobis impossibile iudicatis, saltem in vrbibus constituti pœnitentię opera monstremus. Etenim iam iudicium assistit in ianuis: quod si adhuc esset procul, nec sic quidem oportebat agere securius: siquidem generalem illum mundi finem vniuscuiusque nostrũ vitæ finis imitatur. Quia vero propè sit, atq;
Ro. 13. d in ianuis, audi Paulum monentem. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Et rur-
Heb. 2. a sus. Quantulum quantulum, donec veniat qui venit, & non tardabit. Et signa
Heb. 10 g quidem iam constat impleta, quæ illum diem quodammodo videntur vocare. Et
Mat. 24 a prædicabitur inquit, hoc Euangelium regni in vniuerso mundo, in testimonium omnibus gentibus: & tunc venit consumatio. Diligenter considerare quæ dicta sunt. Non dixit, cum creditum fuerit à cũctis: sed cum omnibus (inquit) fuerit prædicatum & propterea subiunxit, in testimonium omnibus gentibus: ostendẽs nõ se expectaturum, vt omnes prius credant, & ita ipse qui prædixit adueniat. Quod enim ait, in testimonium omnibus gentibus: hoc est dicere, in accusationem & redargutionem eorum qui Euangelio credere noluerunt. Veruntamen nos audientes ista, immo cernentes, altissimo torporis sopore deprimitur, & illudentia nobis phantasmata somniamus, quasi nocte omnino profundissima soporati. Nihil siquidem à somnij vanitate præsentium differt rerum figura, siue illæ tristes, siue sunt prosperæ. Exurgite ergo iã (deprecor) à somno teterrimæ illius noctis, exurgite, vt possitis solem videre iustitiæ. Nemo. n. solem dormiens intuetur, nec radiorum eius decore oculos illuminat: sed cuncta quæ se opinatur videre, figmenta sunt sõnij. Propterea q; maximè indigemus cõpũctiõe pœnitẽtię, multarũq; lachrymarum: & ob hoc ipsum, quia cum peccamus, nullo dolore compũgimur: qa magna peccamus, atq; oĩno talia q̃ modum indulgentiæ uideantur exercere: atq; hoc nõ esse falsum, testes sunt plures qui audiunt. Agamus tũ pœnitentiam, & non modo venia peccatorũ, verumetiam præmiorũ gloria perfruemur. Pœnitentiam verò dico, nõ solũ vt à malis prioribus desistamus, verũ etiam vt bonorũ operũ fructibus impleamur. Facite, inquit, fructus dignos pœniten- Ibid. 3.
tiæ. Quo autem modo fructificare poterimus? Si vtique peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti, & incipe donare iam propria. Longo es tempore fornicatus: à legitimo quoque vsu suspendere coniugij, ac per petuã continẽtiã sæpius paucorum dierum castitate meditare. Iniuriã, vel opere cuiq̃, vel sermone feciſti: refer benedictionis verba conuicijs & percutiẽtes te nunc officijs, nũc ẽt beneficijs placare cõtende. Neq;. n. vulnerato sufficit ad salutem tantum modo spicula de corpore euellere, sed ẽt remedia adhibere vulneribus. Delicijs ante, & temulentia diffluebas: ieiunio, & aquæ potu vtrunq; cõpensa, vt famem superes imminentẽ. Vidisti impudicis alienũ decorẽ oculis: fœminã iam oĩno non videas, maiore tactus cautione post vulnera. Declina, inquit, a malo, & fac bonum & rursus
Prohibe linguam tuam malo, & labia tua Ps. 33.c
ne loquantur dolum. Sed doce me etiam Ibi. 33.c
bonum facere, qui malum vitare docuisti. Ibidem.
Inquire, inquit, pacem, & persequere eam. Non tantum hanc dico pacem, q̃ cum hominibus, verumetiam quæ cum deo est colenda. Et bene ait, persequere. Exagitata est enim vndique, & prorsus exposita, ac
terram

terram relinquens in cœlum profecta. Sed tamẽ possumus cam rursus reuocare si volumus, si vtiq; iracundiam, superbiam, atque
F iactantiam, omniaque abijcientes impedimenta pacis, modestam hãc vitam, puramque sectemur. Nihil est. n. ira, ac temeritate deterius. Hæc nanque est, quæ nunc in tyrannicam quandam superbiam animos extollit, nunc eosdem prorsus seruili deiectione commutat: & hinc quidem ridiculos, inde verò reddit odiosos, contrariaq; in vnũ vitia coniungit, adulationem arrogantiæ copulando. Quòd si nimitatem circũcidamus irę: & modeste humiles, & tute sublimes esse poterimus. Nam & corporibus nostris intemperantia a superfluitate oritur. Cumque fines proprios, certamque mensuram vius naturalis excesserit, tunc mille morbi, tunc fnnera acerba consurgunt: vt animalibus quoq; inuenimus accidere. Circuncidamus igitur a nobis intemperantiam, & salutare pharmacum bibentes, in corporis, atq; animæ sanitate maneamus. Sic. n. etiam orationi digne, ac perseueranter poterimus incumbere. Nam etsi nõ continuo accipimus, quod rogamus, nihilominus permaneamus petentes, vt mereamur accipere. Neque. n. vult Deus sua dona differre: sed tardius dando, quod petimus, instantiam nobis orationis indicit. Propterea & aliquandiu, & annuere precantibus differt, & tribulationes irruere permittit, vt ad ipsum, & frequentius confugiamus, & expressius, nec ab eo
G discedamus aliquando. Tale aliquid faciũt amantiores filiorum parẽtes, cum paruulos suos viderint a se quidem sæpe discedere, æquæuorum autem suorũ lusibus detineri: præcipiunt famulis terribilia multa simulare, vt exagitati etiam metu paruuli, ad maternum sinum confugere festinent. Ita etiã Deus non modo ab alijs nos sæpe tribulari finit, sed nonnunquam etiam ipse plagam minatur: non vt eam in nos inducat, sed vt nos ad se potius adducat. Siquidem cum ad ipsum fuerimus reuersi, continuo dissoluit timorem. Quòd si quales in tribulatione sumus, tales etiam essemus in requie, nequaquam egeremus afflictionibus erudiri. Et quid ergo de nobis loquor? Illis quoque, quos legimus, sanctis plurimum erudi
Ps. 118. c rionis de tribulatione veniebat, propter q̃ propheta dicit. Bonum mihi, quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Ipse quoque dominus dicebat Apostolis. In mundo tribulationes habebitis. Idipsum si- g
gnificabat, & Paulus, cũ diceret. Datus est 2. Co. 12
mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, b
qui me colaphizet: & idcirco ter dominum deprecatus est, vt ab eo illa tentatio discederet: sed impetrare non potuit, quia scilicet maxima per illam commoda colligebat. Quod si etiam sancti Dauid vitã velimus H
inspicere, inuenimus cum profecto inter pericula clariorem: nec illum tãtum modo, verumetiam cæteros sanctos. Nam beatus Iob maxime cum tribularetur, effulsit, & Ioseph Deo in tribulatione plus placuit, Iacob quoque, & eius pater, quique vnquam iustorum fuerunt, clariores de tribulationibus texuerunt coronas, victoresq; proclamati sunt. Quæ quidem omnia considerantes, iuxta sermonem sapientiæ, non deficiamus, non festinemus in die tentationis: sed ad illud precipuum erudiamur vnum, vt viriliter cuncta toleremus, nec de his, quæ nobis accidunt, quæstionẽ curiositate moueamus. Nosse. n. qũ tribulationes auferri oporteat, illius est, qui eas permisit inferri. Illatas vero cum omni gratiarum actione tolerare nostræ opus est voluntatis: quod si fiat: bona proculdubio etiam consequemur. Vt igitur hæc cuncta proueniant. s. vt & hic probationes, & illic clariores esse mereamur, suscipiamus æquo animo quicquid fuerit illatum: gratias agentes ei, qui multo amplius, q̃ ipsi nos, quid nobis expediat, agnoscit: quiq; in amore nostri facile parẽ Isa. 49.
tum vincit affectum: & ad singula quæq; di I
scrimina vtraq; hæc nobismetipsis iugiter incantantes, tristitiã comprimamus. Glorificemus verò in omnibus dominum pro nobis cuncta facientem, & nobisq; omnia prouidentem. Sic. n. facile, & eas, quæ virtuti opponũtur, repellemus insidias, & immarcessibiles consequemur coronas, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium cum patre, & spiritusancto in secula seculorum. Amen.

Homilia XI. ex capite tertio.

Videns aũt multos Pharisæorũ, & Sadducęorũ venientes ad baptismũ suũ dixit eis. Genimina viperarũ, qs demõstrauit vobis fugere à vẽtura ira.] Facite ergo fructũ dignũ pœnitẽtiæ. Et ne velitis dicere in-

tra vos patrem habemus Abraham. Dico enim vobis:quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filius Abrahę.Iã enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis: ergo arbor quæ non facit fructum bonum,excidetur,& in ignem mittetur. Ego quidem baptiza vos in aqua in pœnitentiã: qui autem post me venturus est,fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare] Quemadmodum igitur Christus, ait quia non crediderũt Ioanni? Quia scilicet
K non erat aliud,non credere Ioanni:nisi,quę ille prędicabat,nolle suscipere.Nam & prophetas, & legislatorem videbantur audire: sed tamen obedire eos illis negauit, quoniã prophetatũ ab illis dominum suscipere nolu-
Ioã. 5. g erunt. Si.n.inquit,crederetis Moysi forsitan,& mihi.Et cum interrogarentur a Christo,baptisma Ioannis vnde esset: dixerunt,
Mat. 21 c Si dixerimus,de terra:timemus populum,si verò dixerimus,de cœlo:dicet nobis,quo ergo nõ creditis ei.Et ex his omnibus illud liquido cõprobatur,quòd aduenerint quidẽ, & baptizati sint, non tamen ad fidẽ quoq; quæ prædicabatur accesserunt. Nam Ioannes Euangelista quoq; malignitatem eorũ euidenter ostendit, ex eo.s.quòd ad Baptistam miserant scisitandum,si tu es Helias,
Ioã. 1. c si tu es Christus,propter quod intulit. Qui autem missi fuerant,erãt ex Pharisęis.Quid igitur populi? Nonne idipsum quidem putabant? Sed illi simplici illud suspicabantur animo,nulla prorsus ratione fucato.Pharisæi verò occasionem qua aliquid reprehen-
Luc. 2.a derent,quærebant. Quia.n.manifestũ erat
2. Re.7. c ex vico regis Dauid Christum esse venturum, hic verò de Leuitica veniebat tribu,
1. Para. 17.b insidias ei in interrogatione posuerunt:vt si hic aliquid loqueretur, illi ad accusandum
L repente consurgerent.Hoc igitur etiam per ea,quæ sequuntur,exposuit:Ioanne quippe nihil horum, quæ illi expectauerunt confitente, tamen reprehendere non morantur, dicentes. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Atq; vt discas,quoniam alia quidẽ Pharisæi,alia verò populi ad eum voluntate veniebant: audi quemadmodũ Euangelista istud quoque declaret: de populo quidem dicens,quia aduenirent, vt baptizaren
Hic. & tur ab eo,confitentes peccata sua: de Pharisæis verò,haud similiter. Quoniam videns
Mar.1.et multos venientes,ad baptisma,dixit: serpen
Luc.3.b tes, genimina viperarum. O admirabilem animi magnitudinem, stupendamq; constãtiam,quã liberè illis omnibus loquitur,qui propheticum semper sitiebant cruorẽ, quique in nullo erant serpentibus mitiores. Quanta & ipsos,& ipsorum parentes libertate castigat.Sed dicat hic aliquis: libertatẽ quidem illam fuisse præcipuum:cæterum illud esse quærendum, vtrum rationẽ aliquã habuerit ipsa libertas. Neq;.n.peccãtes viderat, sed post peccata conuersos, propter quod nec increpare debuerat, sed è regione laudare,atq; suscipere:quia.s.vrbibus,ac domibus derelictis, ad eremum cucurrissent,
vt veritatem prædicationis audirent. Quid M
ergo dicemus? Non vtiq; illum absq; consideratione tãta fœcunditate fremuisse, & neq; præsentibus,neq; absentibus pepercisse.Nã
equia reuelante sibi Deo, cordis eorum occulta perspexerat, eosq; superbũ sapere de parentum nobilitate cognouerat; hanc illis perditionis esse causam,& hinc in vltimam eos sciebat præcipitatos esse desidiam, satis necessariè radicem arrogantiæ huius inci-
dit. Propterea illos Esaias Sodomorũ prin Esa. 1. c
cipes,& Gomorrhæorum plebem vocat. Et
alter propheta dicit. Num sicut filij Aethio Amos. 9
pũ vos estis mihi? Et prorsus omnes ab hac b
eos persuasione deducũt reprimentes illorũ tumorem, qui eis innumerabilium causas pariebat etiam malorum.Sed prophetæ,inquies,consequenter,siquidem illos peccantes videbant: hic vero qua de causa, quaue ratione idipsum facit, cum eos certè videat ad obediendum paratos? Proculdubio,vt illã duricię molliret. Nam si sermonẽ ipsius diligenter intendas, increpationi temperamentum laudis admiscet. Hæc quippe didixit admirans, quòd ea quæ illis penè impossibilia videbantur, vel serò implere potuerunt.Huiusmodi igitur increpatio inuitantis est potius, atque ad vigorem animi
coarctantis.Cum.n.illos resipuisse miratur A
& pessimã prius eorum conuersationẽ fuisse, nunc laudabilem esse conuersationẽ declarat. Quid, inquis,factum est,quòd cum illorum essent filij, tãq; nequiter educati, susceperunt subitò pœnitentiam,& eam nobis,non suis parẽtibus offerẽtes? Vnde hęc facta est repentè tanta conuersio? Quis voluntates eorũ asperas mitigauit? Quis vulnera immedicabilia curauit? Et considera quemadmodũ illos ab ipsis omnino principijs attentos attonitosq; reddiderit, de

gehenna

gehenna scilicet inferendo sermonem. Non enim aliquid vsitatum locutus est: neq; dixit, Quis vobis demonstrauit bella vitare, & irruentes fugere impetus, barbarorum captiuitates, morbos, ac tames, sed aliud quoddam supplicium comminatur, quod núquá certè illis fuerat ante manifestum. [Quis, inquit, demonstrauit vobis fugere à ventura ira?] Bene autem illos etiam genimina viperarum vocauit. Siquidem id serpentiú genus ita in parentis festinat exitium, vt aluo qua portatur exesa, in vitam prodeat morte gignentis: quod isti quoq; faciebant, patrum sanguine, ac matrũ madentes, & scelleratis manibus eos a quibus ad veritatis lumen ducebantur, interficientes magistros. Nec sola tamen increpatione contentus,
B adiungit etiam verba consilij. [Facite, inquit, dignos fructus pœnitentiæ.] Non inquit, sufficit a malignitate fugisse, nisi ad virtutis studia tranleatis. Non hic vsitata illa opus est etiam mobilitate, vt ad tempus quoddam per compunctionem repressi, rursus ad malitiæ vestræ familiare redeatis. Non enim tali conditione venimus, quali etiam priores prophetæ: multo sublimioré in partem rerum est facta mutatio. Siquidé adest ipse iudex, & dominus regni, ad celsiorem homines philosophiam ducens, atque
Phili.3. in cœlum vocans, & ad eam, quæ ibi fulget conuersationem trahẽs: propterea occultatum etiam de gehenna pando sermonem. Nam & bona, & mala quæ annunciantur, æterna sunt. Nolo te ergo in eisdem vitijs permanere, nec proprias culpas obumbrare suffragijs. Abraham, Isaac & Iacob superba voce relonantes, ac de sanctorum vobis parentum nobilitate plaudentes. Hæc verò dicit, non quo prohibeat eos esse ex illis genitos cõfiteri: sed quo ꝑculdubio moneat, ne præclarę illi iustitiæ confidant parentũ, cum tanta illi squaleãt vitiositatis incuria.
C Simul, & conscientiarum secreta prodit, & futura prædicit. Nam postea inueniuntur hæc ita dixisse. Nos, inquiunt, patrem habemus
Ioã. 8.d Abraham, & nulli seruiuimus vnquam. Quia igitur hoc erat, quod in superbiam eos maxime erexerat, atque perdiderat, id etiam ipse reprimit in primis. Considera verò quemadmodum patriarchæ honore seruato, illos ad studium correctionis hortetur. Dicendo enim ne velitis dicere, quoniam patrem habemus Abraham: non ait, nihil vobis prodesse potest patriarcha: sed minus quodammodo id locutus, ac lenius [Potest, inquit, Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.] Nonnulli quidem opinantur, hoc illum dixisse de vocatione gentilium, quos metaphoricos lapides nominauerit. Ego tamen aliam quoque huius dicti intelligentiam esse prospicio. Quæ verò est ista? Ne, inquit, putetis, quoniam si pereatis ipsi, absq; filijs orbumq; patriarcham Deus esse patiatur. Non erit istud, omnino non erit. Deo enim possibile est filios ei etiam de lapidibus suscitare, atq; ad nobilitatem propinquitatis eius adducere. Siquidem & ante sic factum est: homines quidem ex lapidibus fieri, tale est quale fuit puerum de sterili matre procedere. Quod etiam propheta significãs: Aspicite (inquit) Esa.51.a
in solidam petram, de qua excisi estis: & in
D foueam lacus, de quo effossi estis. Aspicite in Abraham patrem vestrum, & in Saram, quæ genuit vos. Huius igitur illos ꝓphetię admonens: & ostendens quoniã prius quoque tam admirabili modo eum fecisse parentem, vt quodammodo ex lapidibus ei filium dedisse videatur, nunc quoq; istud dicit esse possibile. Et considera quemadmodum terreat quidem, nec tamẽ prorsus abscindat. Non.n. dixit, iam suscitauit: ne semetipsos desperare cogantur: sed potest, inquit, suscitare. Nec vero ait, potest homines ex lapidibus facere: sed quod multo erat pretiosius, filios inquit, Abrahę. Nempe cõfidera quemadmodũ illos a iactatione etiã carnali, & refugio istius propinquitatis abduxerit, vt potius in conuersione vera, & conuersatione sancta spem salutis locarent. Vidisti quemadmodum cognationem carnis excludens, hanc (quæ per fidẽ constat) induxerit. Perpende igitur quemadmodũ iam inde quoque augeat hunc timorem, & solicitudinem mentis intendat. Cum enim dixisset, potest Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ: intulit. [Ecce securis ad radicem arboris posita est.] Vt sermonem faceret per cuncta terribilem, opus quippe erat talium auditorum magistro castiE gationis plena doctrina, per quam commoueret, atque excitaret animos multo iam tempore in terrenis operibus volutatos. Quid enim dico, inquit, quòd a patriarchæ sitis cognatione remouendi, quòd visuri alios ex lapidibus in vestram succedere dignita-

dignitatem? Non.n.hucusq; tantum suppli
cia vestra peruenium, verumetiam in vlte
riora procedũt.[Ecce iam,] inquit, [securis
ad radicem arboris posita est.]Nihil terribi
lius hac ipsa exhortatione sermonis.Nõ.n.
adhuc illis falcem volantẽ, non destructio-
nem ẽpis, non conculcationem vineæ cõ
minatur:sed securim secantem,quodq; mul
to est terribilius,imminẽtem, & iam iamq;
Esa. 5.c cædentem. Quia.n.in prophetarum verbis
increduli sæpe dicebant, Vbi est dies dñi,&
veniat cõsilium sancti Israel, vt sciamus,eo
ꝓ multa annorum spatia, quæ dicebantur,
venirent necessarie ab hac illos desidia re-
trahens,mala ipsorũ vicina cõstituit. Id.n.
egit dicendo,iam, & radicibus securim ad-
motam esse monstrando. Nihil,inquit,est
medium, sed ipsi iam radici imminet pror-
sus abscisio.Neq; enim,aut ramis minatur,
F aut fructibus,sed ipsi vtiq; radici: ostendẽs
illos, si forte neglexerint, immedicabiliter
esse feriendos, & ne spem quidem curatio-
nis esse habituros. Non.n.qui aduenit ser-
uus,vt priores: sed profecto omnium domi
nus grauissimam certè cõtemptoribus suis,
ac potentissimam inferens vltionem. Atta-
men cum etiam maxime terruisset,non eos
sinit desperatione cõcidere,sed vt paulo su-
perius,non dixit quoniam suscitabit Deus:
verũ,quia potest suscitare filios Abrahæ:cõ
solationem quandam admiscendo terrori,
ita hic quoq; non ait,quòd radicem iam ip
sam ictus securis attingat: sed,quia interim
posita sit,& radici ꝓrsus admota. Nec quic
quam iam esse dilationis ostendit. Cũque
eam iuxta,inquit,admouerit, vos tñ ipsius
facit incisionis authores:si velitis quippe cõ
uerti,& esse meliores,securis ita remouebi
tur,nihil prorsus operata.Si verò in eisdem
studijs permaneatis,radicitus arbores dese-
cabit. Propterea,nec a radice remouetur,
nec tamen aduersus radicem mouetur, &
cædit:quorum vnum agit, ne vosmetipsos
in ocium resoluatis: aliud vero, vt discatis
posse vos etiam breuissimi temporis cõuer
sioni saluari. Et idcirco vndiq; auget timo-
G rem,excitans eos ad pœnitentiam, & penè
compellens. Nam & astemmate abduci pa
rentum,& in filiorũ locum alios induci, &
pœnam iam in ianuis assistere, & intolera-
bilia esse patienda.Vtraque hæc.n.quæ per
radicem,securimq; monstrauit,idonea erãt
etiam nimis iacentes oppressasque torpore
animas suscitare, & ad studium virtutis at-
tollere. Hoc igitur etiam Paulus ostendẽs,
ait:Quoniam dominus breuiatũ faciet ver-
bum super vniuersum orbem. Sed nihil ti- Esa. 10.
meas, quinimmo vel maxime time, modo & Ro.
ne in desperationem venias per timorem. 9.f
Adhuc quippe habes spem cõuersionis in-
columem: non.n.processit immutabilis il-
la iamque ad puniendum definita senten-
tia,neque vt cæderet,venit securis (alioqui
quid illam ferire prohiberet iam radicibus
imminentem) sed,vt te terrore faceret me-
liorem, & expectatum fructum afferre cõ-
pelleret: ꝓpter quod intulit.[Omnis arbor
quæ non facit fructũ bonum, excidetur,&
in ignem mittetur.] Cum vero dicit, Om-
nis,vniuersum honorem carnalis nobilita-
tis excludit:etiam si ipsius,inquit, Abrahæ
fueris nepos, & mille a quibus ducis genus
patriarchas enumeres,duplicem pœnam su
bibis, si bonorum fructuum inanis extite- H
ris. Horum itaque seueritate verborum,&
publicanos terruit,& militum corda treme
re fecit, non in desperationem illos vtique
mittendo, sed ab omni prorsus desidia li-
berando. In ipso siquidem timore pluri-
mum erat consolationis inclusum: dicen-
do.n.[Quæ non facit fructum, excidetur,
& in ignem mittetur,] ostendit quod quæ
facit fructum bonum,ab omni proculdubio
supplicio vindicetur. Et quomodo, in-
quiunt,fructũ facere possumus,ictu iam se-
cutis instante,& breuitate temporis coartã
te,atq; inducarum fœdera resoluente? Po-
testis, inquit, Non.n.talis est iste fructus,
qualis est arbor, longum nimirum tempus
expectans,& horarũ necessitatibus seruiẽs,
nec ab sq; magna difficultate proueniens:
sed velle sufficit, statimque arbor erumpet
in germina. Neq;.n.tantummodo radicis Velle: ꝓ
natura, verumetiam ars agricolæ arborem culdubio
istam colentis plurimum ad ferendum fru- operato-
ctum opitulatur. Ne igitur dicerent,nimia rium.
nos festinatione contubas, vrges prorsus,
atque angis, superponendo vtiq; securim,
& excisionem celerem comminando, tum
etiam exigendo fructus tempore instantis
supplicij:intulit,quo ostenderet afferẽdi fru
ctus facilitatẽ. [Ego inquit,vos baptizo in
aqua:q aũt post me venit,fortior est me,cu
ius nõ sũ dignus corrigiã soluere calciamẽ
ti.Ipse vos baptizabit i spũsancto, & igne.]
Per hęc profecto demõstrat,quia sola opus
sit

I sit voluntate, ac fide, non laboribus, ac sudoribus: quamq; est facile baptizari, quam sit etiam facile mutari fieriq; melioré. Postq̃ vero mentes eorum concussit terrore iudicij, & expectatione supplicij, & nomine securis, & ipsorum repulsione, & aliorum introitu filiorũ, & geminatione pœnæ, abscisionis scilicet, & cõbustionis: cumq; vndiq; eorum duritiam molliuisset, atq; ex tot malorum timore ad liberationis desiderium suscitasset, tum demum de Christo intulit mentionem: neq; verò simpliciter, sed multo cum cumulo eminentiaq; sermonia. Deinde cum ostendisset grande illud medium, quod inter se Christumq; distingueret, ne ad gratiam idipsum dicere videretur a comparatione rerum earum quas vterque daturus erat, pulchre pleoecupauit. Neq; n. cõtinuo dixit, Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius: sed postquam baptismatis sui professus est simplicitatem: nec quicquam illud amplius habere monstrauit, quàm vt eos ad pœnitentiam duceret: non enim dixit, in aqua remissionis: sed, pœnitentiæ: tum demum ponit etiam Christi baptisma ineffabilium donorum liberalita-
K te cumulatum: ac si diceret. Neq; quia post me illum audistis venire, quasi posteriorem despiciendum putetis: donorum eius audite virtutem, & liquido cognoscetis, quia nihil grande, nihilque dignum illius honore protulerim, dicendo: Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. Cumque audieritis, quòd me ille sit etiam fortior, nequaquam putetis me istud comparationis more dixisse, qui ne inter seruos quidé eius sum dignus collocari, etiam seruos extremos, neque vilissimam partem in ipsius mihi ministerio vendicare. Propterea. n. nõ posuit calciamenta simpliciter: sed, corrigiam: quæ certè omnium videtur extrema. Deinde ne humilitatis potius, quam veritatis putetur esse quod dicitur, ex ipsis documentum rebus assumit. (Ipse,) inquit, (baptizabit uos in spiritusancto, & igne.) Videsne quanta sit Baptistæ, quamque admiranda sapientia? Quando. n. ipse prædicat, affert omnia plena terroris, & quæ animos auditorum maxima prorsus comminatione concutiant, quando verò illos ad Christum remittit, iucunda ponit, ac prospera, & quæ facile possint recreare metuentes. Nõ enim comminantem securam, non excidendam, & comburendam proponit arborem, non iram; futuram adducit in medium, sed L
indulgentiam peccatorum, interitumq; pœnarum, iustificationem, sanctificationem, liberationem, filiorum adoptionem, fraternitatem, cohæreditatem, communio nẽque Christi, & sanctispiritus dona largissima. Hæc etenim vniuersa pariter cõplexus est, dicendo. Ipse vos baptizabit in spiritusancto: ipsa quoque translatione sermonis exprimens gratiæ largitatem. Nõ enim dixit, dabit vobis spiritumsanctum: sed baptizabit vos in spiritusancto. Iam verò commemoratione ignis adiuncta, rursus ipsius gratiæ vehemens, atque incomprehensibile signauit. Perpende igitur quales tunc fieri consequens fuerit auditores, cum certè cernerent posse se subito effici similes prophetarum, illorum vtique magnorum. Propterea quippe etiam ignis intulit mentionem, vt eos ad illorum recordationem vocaret, quibus ignis specie apparuerant visiones. Sic enim beato Mosi in rubo loquutus est Exo. 3. a
Deus, sic omni populo de monte Sina, sic Exo. 19.
Ezechieli quoque de Cherubin. Considera c
verò quemadmodum etiam suscitet audito Exe. 1. u
rem, primum vtique illud ponens, qđ post g
omnia esset futurum. Oportebat quippe M
prius, & agnum occidi, & interim peccatũ, & inimicitias solui, & fieri sepulturam, & resurrectionẽ sequi, & tum demũ aduenire spiritumsanctum. Veruntamen interim nihil horum dicit, sed illud ponit extremũ, pp quod certè facta sunt omnia: quodque tale est, vt huius dignitatem simul ostẽdat, & lubentissime, & ab illis audiri possit, & recipi: vt cum didicerit, auditor qm̃ spiritũ accipiat Dei, ipse iam secum retractet quonam id fieri possit modo, tam late regnante peccato. Vnde illum rursus excipiens solicitudine attonitum, atque ad discendum paratum, consequenter infert etiam de passione sermonem, nullo vtiq; iam hinc scãdalo subsistẽte, post tam grande donationis augmentum: propter qp clamat rursus, & dicit. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Non. n. remittit, sed quod profecto maioris pietatis est, tollit, inquit. Non. n. idem est, peccatum indulgere simpliciter, & suscipere. Illud enim absque periculo fieri potest, hoc verò per mortem. Rursus verò dicebat, quia filius Dei est. Sed ne hoc quidẽ apertam illius ostendebat audientibus dignitatem.

gnitatem. Neq; n. iam nouerant illum esse Dei filium naturalem, sed de tanto spiritus-
sancti munere etiam illud profecto firma-
tur. Propterea etiam pater mittens Ioannē,
A hoc dignitatis Christi documentum dedit.
Super quem videris, inquit, spiritum descen
dentem sicut columbam, & manentem su-
per eum, hic est qui baptizat in spiritu san-
cto. Vnde etiam ipse pronunciat. Et ego vi-
di, & testimonium perhibui, quia ipse est fi
lius Dei: vt videlicet ostenderet, ex illo etiā
istud liquido claruisse. Denique quia pro-
spera nunciando recreauerat auditorem,
atq; aliquantulum a timore laxauerat, se-
quenti eum rursus sermone restrinxit, ne
ad desidiam a securitate transiret. Talis nā-
que erat natio Iudęorū, vt si amplius fuis-
sent in lætitiam per iucunda laxati, facile in
deterius verterentur: propter quod terribi-
lia rursus inducens ait. [Cuius ventilabrū
in manu sua.] Superius tātummodo supplici-
um numerauerat, hic vero ostendit, & iu-
dicem. Iamque signate pœnam ipsam mor-
tem esse dicit æternam, dum inquit. [Paleas
autem comburet igne inextinguibili.] Vi-
desne eum, & dominum esse rerum, & eun
deum rursus agricolam pariter, ac patrem?
Ioā. 15. De quo pater meus, inquit, agricola est.
Quia. n. dixerat, securis ad radicem arboris
posita est: necessarium huic operi laborem
putares, vixq; inter abscindendum vnum-
quemq;, & reseruandum haberi posse iudi-
B cium, ex alio opere inducit etiam facilita-
tem: ostendens ipsius vniuersum esse mun-
dum, neq; eum vocasse alienos: nunc vero
cuncta permixta sunt. Etsi enim appareat
fumētum refulgens, sed tamē quasi in area
sparsum est, non quasi in horreo congrega-
tum, in futuro erit multa discretio. Vbi nūc
illi sunt qui gehennam esse non credunt?
Duo quippe pariter hic posuit, quia scilicet
& credentes baptizet spiritu sancto, & com-
burat incredulos. Si igitur illud verum est,
proculdubio, & istud est verū. Propterea. n.
simul vtrunq; prædixit, vt ex hoc quod iā
factum est, etiam illud quod adhuc differ-
tur, credamus futurum. Nam ipse quoque
Christus dominus hoc solet, sæpe in eis-
dem rebus, sæpe etiam in contrarijs duas
prophetias pariter collocādo: quarum vnā
hic impleat, alteram spondeat in futuro:
vt ab his qui de promissionibus eius perti-
nacius dubitant, ex hac quæ iam facta est,
etiam illa, quæ impleta nondum est, creda-
tur implenda. Siquidem & illis, qui propter
ipsum mundi huius cuncta contemnerent,
centuplum in præsenti tempore, in futuro
autem vitam promisit æternam: ex his vti- Mat. 19
que, quæ in præsenti seculo præstat, vera d
esse etiam futura declarans. Quod etiam Io Mar. 10.
annes hoc fecit loco, simul vtrunq; ponen- C
do: quoniam. s. & baptizet in spiritu sancto,
& comburat igne inextinguibili. Si igitur
non & Apostolos baptizasset in spiritu, &
quotidie omnes volentes, posset de eo quo-
que, quod simul posuit fortasse dubitare. Si
verò quod difficilius videbatur, & grādius,
ac supra omnem prorsus esse rationem, fa-
ctum tamen est, sitq; quotidie quomodo il
lud quod & facile, & iuxta rationem fit, nō
verum esse contendis? Quia verò dixerat,
baptizabit vos in spiritu sancto, & igni: magnaq;
hinc repromittebat bona: ne cuncta,
quæ erant dicta despicies in turpe te ocium
relaxares, intulit ventilabrum, perque hoc
iudicium designatum. Nolite, inquit, puta-
re sufficere baptisma, si post illud praui esse
persistitis. Opus. n. nobis est multa philoso-
phia, multaq; virtute. Propterea illos post
comminationem securis, ad lauacrum co-
hortatur: post gratiam vero lauacri, de ven-
tilabro, igniq; deterret: atque illorum, qui
necdum baptizati sunt, nullam prorsus di-
scretionem facit, sed generaliter. Omnis, Luc. 3. b
inquit, arbor quæ nō facit fructum bonum & 6. f
excidetur, & in ignem mittetur. Per quod
cunctos profecto infideles significat punié
dos. Inter baptizatos verò distinguit, quia
proculdubio sic sciebat futurum, vt plurimi D
ex his etiam, qui credidissent, indignum fi-
de fructū suæ conuersationis ostenderent.
Nemo igitur sit palea, nemo fide fluctuans
nemo cogitationibus prauis obnoxius, vbi-
libet ab illis iactanctus. Si. n. in frumenti so-
liditate permanseris, etiamsi tribulatio ir-
ruat, nihil dabit incommodi. Siquidem in
area iacens frumentum, rapidæ etiam cur-
ruum rotæ, nihil comminuunt prorsus. Si
verò in infirmitatem decideris palearum:
& hic intoleranda patieris, a cunctis omni-
no cōcisus, & ibi immortale supplicium su-
stinebis. Siquidem omnes hmōi, etiam an-
te illius fornacis incendium, pabulum hic
efficiuntur irrationalium passionum, sicut
& paleæ ab irrationalibus vorantur animali
bus, & ibi rursus esca erunt igniū, atq; ma-
teria.

teria. Neq; vero istud loquendi genus ocio sum esse aliquis existimet. Nam recta edicere, quia ipse de vniuscuiusq; actibus iudicabit, non tanta finit suscipi facilitate sermonem. Quòd vero eundem sensum comparatione permiscet, atque ea continuo vtitur, efficacius suasit, & maiore consolatione au
E ditorum animos affecit propter quod plurima eis dominus quoq; ipse loquitur sic. Nam & agrum, & aream, & messem, & uineam, & torcular, & sagenam, & piscium capturam, cæteraq; huiusmodi, in quorum quotidie versabatur vsu, verbis suis sæpe miscebat. Quod etiam Baptista hoc fecit loco, eorum quæ prædicta sunt præbens grãde documentum, sancti. s. spiritus donum: ac si diceret. Qui tãtum potest, vt etiam peccata dimittat, & sanctum spiritum largiat, quanto magis poterit ista perficere? Vidisti nempe, quam consequenter resurrectionis iudiciiq; verbum ante præmiserit, & qua, inquit, ex causa noluit ea signa memorare, q̃ ab ipso continuo erãt futura. Quia. s. hoc quod ait, maius omnibus erat propter quoque istud cuncta illa facta sunt miracula. Itaq; caput ipsum ponẽs bonorum, simul oia comprehẽdit, destructionem profecto peccatorum, mortis interitum, maledictionem remotam, longa prælia dissoluta: in paradisum introitum, in cœlos ascensum, conuersationem cum angelis copulatam, futurorum communionem bonorum: pro his quippe omnibus sanctispiritus pignus ac-
F cipitur, quem. s. Euangelista memorando, simul & resurrectionem corporum nominauit, & miracula illa signorum, & in cœlorum regno consortium. Et illa vtique bo-
Isa. 64. na, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit.
1. Co. 2. Per illud nanque donum hæc nobis cuncta præstantur. Erat ergo superfluum mentionem facere signorũ, quæ paulò post essent futura, & certissimo oculorum probanda iudicio. Magisque oportuit disputari, quòd filius esset Dei, q̃ Ioannem absque collatione præcederet, quòd peccatum tolleret mũdi, quòd de cunctis operibus exigeret profecto rationem, quòd spes nostræ vltra mẽsuram præsentis seculi tenderentur: atque in futuro digna vnusquisque, aut præmia susciperet, aut supplicia sustineret. Ista. n. oculis interim inferri non poterant. Hæc igitur scientes omnia, maximo virtutis studio feruecamus, dum adhuc certè in area sumus. Licet. n. quandiu hic degimus, de palea in frumentum mutari. Nequaquam ergo iaceamus, neq; ad omnem ventum huc illucq; rapiamur: neque scindamur a fratribus, etiamsi exigui nobis videantur, & viles. Nam & frumẽtum paleis mensura quidem minus est, sed natura pretiosius. Ne igitur præteruolans seculi huius vmbras, atq; imagines concupiscas, quæ vtiq; ignibus præparantur: sed amplectere humilitatẽ Deo placitam, firmam. s. ac dissolui omnino nesciam, quam nullus gladius incidere
G nullus queat ignis exurere. Propter huiusce modi. n. & paleas patienter expectat, vt fiãt ex illius coniunctione meliores. Propterea nondum iudicij examẽ agitatur, vt omnes pariter coronentur, vt multi ad virtutem a vitijs transeamus. Inhorrescamus igitur audientes huius parabolæ sermonem. Siquidẽ ignis ille nescit extingui, & quomodo inexguibilis perseuerat? Nonne cernis solẽ istũ semper ardentem, & nunquam prorsus extinctum? Non legisti incensum rubum, nec
Exo. 3.a tamen ipso incendio concrematum? Si ergo tu quoque extinguere vis flammam, misericordiæ operibus abundæ circundare, atq; hoc modo ne experimentum quidem illius ignis accipiet. Si. n. his quæ dicuntur, absq; vlla ambiguitate credideris, nec videbis qdẽ illud incendium. Si verò incredulus perseueres, ibi ipso satis experimento discès, q̃n iam non valebis effugere. Ineuitabile quippe supplicium est his, qui rectam vitã
Iac. 2.a habere neglexerint. Neq;. n. sola cuiquam fides sufficit ad salutem. Nam & dæmones credunt, immo etiam contremiscunt: sed maximo etiam prorsus morum quoque indigemus ornatu. Propterea quippe, & in
H ecclesia vos sæpius congregamus: non vt huc tantummodo introisse videamini, sed vt aliquem fructum ex ipsa congregatione referatis. Si verò semper adsitis, absque vllo autem hinc discedatis profectu, nihil vobis ingressus iste, nihil hæc poterit prodesse sedulitas. Si enim pueros tradẽtes magistris, cum nihil eos proficere viderimus, acerrimi cõtinuo accusatores efficimur magistrorum, abductosque ab eis discipulos, ad alium doctorem sæpe transferimus: qua possumus satisfactione defendi, qui ne tm quidem studium virtuti tribuimus, quantum terrenis istis exiguisq; rebus solemus impendere, sed vacuas semper domum ta-

bulas

bulas reportamus, cum certe plures hic sint, ac multo potiores magistri? Nam & prophetas, & Apostolos, & patriarchas, omnesq; iustos per singulas quasq; ecclesias vobis adhibemus magistros: & nec si quidē aliquid profectus acquiritur. Sed si duos, aut tres psalmos ex more sonantes, & solemnes orationes negligenter, & omnino (prout casus quidē attulerit) effundentes habeatis, abunde sufficere vobis creditis ad salutem: nec auditis prophetam loquentem, quin dñm potius per prophetam: Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Ne igitur & nobis istud proueniat, dele literas, vel potius signa confusa, quæ in tua diabolus mente formauit, atq; affer mihi cor liberum a secularium curarum tumultu, vt ibi, quæ voluero omni cum licentia diligentiaq; conscribam. Nunc autem nihil ibi potest aliud agnosci, quàm pessimi magistri, te terrimæq; illæ literæ, auaritia. s. rapina, dolus, zelus, inuidia. Et idcirco tabulas vestras accipio, eas nec legere quidem possum. Nó enim illas inuenio ibi literas, quas vobis relinquimus cūctis certe dominicis diebus in scripta: sed pro illis alias quasdam detortas. s. atq; confusas: quas cū deleuerimus, aliasq; denuo, quæ sunt de sancto spiritu, scripserimus, vos nihilominus abeuntes, ac diaboli magisterio vestra corda præbentes, offertis illi, vt suas ibi literas rursus inscribat. Quisnam igitur horum finis sperabitur malorum, etiam si ipse nō dicā, vniuscuiusq; vestrum conscientia recognoscit. Ego tamen opus meum implere non desinam, rectas vobis literas scribens. Si autem vos studia vestra cassetis, nobis quidem merces manebit immobilis: vobis autem: sed nihil volo tristius dicere. Obsecro itaq; rursus, ac deprecor, saltem studium imitemur erga ista puerorum. Illi enim primo quidem solas discunt in scholis literarum figuras, deinde legere illas, perque ista paulatim ad certam viam perueniunt lectionis, quæ eisdem nihilominus literis continetur. Hoc igitur nos etiā faciamus, totamque iustitiam singulas eius partes menti dando discamus. Et primo quidem nō iurare, ac non peierare meditemur, inde quasi ad alia elementa venientes, discamus non liuore mentis, non amore corrumpi: non cura ventris, non ebrietate, non crudelitate delinquere, omnemque prorsus animi superare torporē: post hæc verò ad spirituali a transeuntes, meditemur continentiam, ventrisq; neglectum, iustitiam, castitatem. Deinde vt inanem quoq; gloriam respuamus: & sic modesti, ac mente compuncti, atque simul omnia copulantes, nostris inscribamus animabus: & eadem semper in domo, & in publico, apud amicos, cum cōiugibus retractemus, & liberis. Sed a primis interim, ac facilioribus inchoemus, a non iurando videlicet: quod quasi primum disciplinæ elementum sæpe meditemur, & præcipuè domi. Ibi enim plurimi sunt, qui hāc bonam meditationē frequenter impediant. Nunc enim aut negligens famulus, aut nequam, mentem a sui quiete deturbat, nunc ēt contristat vxor, & ad indignationem irāque conuertit, nunc in docilis, atq; indisciplinatus filius, ad minas, ac iuramentum remittit. Quòd si in domo sæpius ab his iratus, nihilominus cœperis obtinere ne facile ad iuramentum traharis: poteris victor etiā in publico permanere: atq; ita neq; in vxorem, neque in seruum, neq; in alium quenq; contumeliosus existere. Nam & vxor, vel laudando alterum quempiam, vel semetipsum sæpe miserādo, virum in maledictionis verba succendit: tu tū ne cogaris vituperare laudatum, sed cuncta viriliter sustineto: & cum a tuis seruis dños videris laudari alienos, nihil omnino turberis, sed fer cūcta patienter. Sit tibi prorsus domus tua quasi quidam certaminis locus, & palæstra virtutis, vt ibi velociter exercitatus, & omni cautione vallatus, his qui foris sunt, absq; periculo misceatis. Hæc etiam in gloria contemnenda facere te conuenit. Si enim inanem gloriam apud vxorem, seruosq; calcaueris: apud nullum prorsus alium hac facile peste capieris. Vbiq; enim morbus iste arcem tenet, maximè tamen vxoris præsentia conualescit. Si igitur ibi eius violentiam destruamus, facilè illam apud oēs superabimus. Idipsum verò aduersus alia quoq; vitia seruemus, domi contra illa exercentes animum, & quotidiana meditatione firmantes, hac spiritali assidue vtentes palestra. Vt autem faciliores hmōi exercitationes nobis eē possint, & castigationē nobis aliquid iferamus, cum de proposito quippiam lege transgredimur: sit vero castigatio ipsa non damnū aliquod inferens, sed mercedem, ac lucrum maximum referens. Id autem est, vt s. nosipsos condēnemus, & longiore ieiunio laniemus,

atq;

Esa. 29. Mat. 15.

ātq; hmōi tolerantiam indicamus laborum: sic.n. vndiq; multa nobis lucra prouenient. Nā & hic dulcem vitā virtutū ipsarum dele ctatione ducemus,& futurorumdono potie mur bonorum, deiq; insolubiles amicitias sortiemur. Veruntn ne ista proueniant, cū hic vtilia fueritis dicta mirati, negligentes, &(vt cui libuerit)proiicientes mētis vestræ tabulas,diabolo eas scribendas rursus offertis. Quid ergo faciendum est,cū hinc vnusquisq; discedit? Vocet coniugem suam, cui omnia ista memoriter replicet,eamq; sibi in hoc opus copulet adiutricē, atq; ab hodierna iam die bonam istam frequenter palæstram,quasi oleo quodam,ita sancti spiritus auxilio. Sed & si semel,& si iterum, & si sæ pe cecideris hæc exercēs, nihil omnino de-
A speres:sed ista rursus rursusque cōgredere, nec ante prorsus absistas,q̄ claram victo diabolo tibi texas coronam,& thesauro tutissimo opes virtutū recondas.Si enim in vsum semel bonæ istius philosophiæ transeas, ētsi postea aliquis ibi torpor obrepat, nō tamē facile poteris horum quippiam,quę pcepta sunt,transgredi, bona.l.consuetudine firmitatem iam imitante naturę. Quàm enim facilè est dormire, comedere, bibere, respirare: tam nobis facilia erunt etiam opera virtutis: ex qua etiam capiemus honestissimā voluptatem,quietissimo in portu sedentes, & serenitate continua perfruentes.Sic enim nauim nostram variis opibus onustam, in diem perducemus futurum,& coronas perpetuas consequemur: quas omnibus nobis eueniat promereri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui gloria, & imperium,cum patre,& spiritusancto, in secula seculorum. Amen.

Homilia 12.ex cap.3.

TVnc venit Iesus a Galilæa in Iordanē, vt baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum dicens. Ego à te debeo baptizari,& tu venis ad me?] Cum famulis
B dñs,cū reis iudex baptizandus venit:verum nihil tibi hinc conturbationis oriatur,in his quippe humilibus illius sublime resplendet. Qui enim dignatus est tanto tpe gestari vtero virginali, cumq; nostra in diem procedere natura,cędi atque crucifigi,cunctaq; perpeti, quæ passus est: quid imitaris etiam si baptizari suscipiat, eumque aliis ad seruum venire non respuat? Illud est quippe admirationis omnimodo plenum, quod scilicet ille,qui erat deus,homo fieri voluit.Iam verò alia iuxta rationis ordinem consequuntur. Propterea enim & Ioannes præoccu- Mar.1.a
pans dicit, quoniam non sit dignus soluere Luc.3.d
corrigiam calciamenti eius,cunctaque alia, ex quibus illud est,quòd sit omnium iudex, & secundum meritum vniuscuiusq; retribuat, quòdque sanctum spiritū omnibus liberaliter largiatur: vt cum eum videris ad baptisma venientem, nihil prorsus humile suspiceris. Idcirco enim Ioānes præsentem quoque illum prohibet dicens.[Ego à te debeo baptizari,& tu venis ad me?] Quia.n.illud erat baptismum pœnitentiæ,& in accusatione peccatorum inducebat,nequis putaret,quoniam & ipse tali proposito ad Iordanem veniret: promonuit hoc, agnum certe illum, ac redemptorem vocando, ab omni immunem,quod in toto erat orbe, peccato. C
Qui enim cuncta humani generis poteras Isa.53.
peccata delere, multo magis absque omni 1.Pe.2.
erat ipse delicto. Sed quod vtique erat amplius,qui tollit,inquit,peccatum mundi: vt post ipsum illud quoq; cum omni iam facilitate suscipiat,cumq; susceperis,animaduertas q̄ duo pariter magna dispensans veniat ad baptismum,propter quod & venienti clamat Ioannes.Ego à te debeo baptizari,& tu venis ad me? Quid igitur Christus? Quod Io.13.a.
postea fecit in Petro,hoc prius in Ioāne seruauit. Nam & ille pedes sibi eum lauare ꝓhibebat:sed cum audisset, quod facio ego, nescis modo,scies autem postea: & non habebis partem mecum:celeriter ab intentione sua destitit; atque in diuersam transiuit repente sententiam:Et iste similiter cum audisset. [Sine modo, sic enim decet nos implere omnē iustitiā parere nō distulit.] Nō enim erant pertinaciter contentiosi, sed dilectionem suam,atq; obedientiam ostendebant,per quæ omnia domino meditabātur esse subiecti. Considera verò quemadmodum illum per hæc ipsa a cunctatione deducat,per quod præcipue id quod fiebat,videbatur esse suspectius. Denique non ait, ita
D iustū est: sed,sic (inquit) decet. Quia enim satis ipse esse ducebat indignū, vt baptizaretur a famulo,aduersus indecentiā contrarium eius opposuit: ac si diceret. Nonne istud,vt quoddam indecens refugis, & idcir co me prohibes? Propterea ergo dimitte, quia

quia est vtiq; decentissimum. Nec verò ait simpliciter, sine: sed addidit, modo. Non.n. (inquit) erunt ista continua, cito me in his quę concupiscis videbis: nũc vero sine istud impleri. Deinde quemadmodum deceat, ostendit. Vnde igitur illud decere monstrauit? Quia, inquit, omnem iustitiam implebimus. Hic quippe signauit, dicendo: [Sic enim decet nos implere omnem iustitiam.] Iustitia siquidem est, omnium mandatorũ plena custodia. Quia vtiq; iam, inquit, cuncta mandata perfecimus: hoc autem solum modo erat reliquum, id quoq; ipsum oportet adiungi. Venit.n. soluere maledictum, quod erat de præuaricatione legis impositum. Prius igitur me, inquit, illam oportet implere, vosque a maledictione eius eruere: ac tum demum ei cessationem dare. Decet itaque omnem me implere legem, quia vtiq; decet etiam maledictũ soluere, quod ob præuaricationem legis illatũ est: propterea quippe, & carnem assumpsi, & veni.

E [Tunc dimisit eum, Et baptizatus Iesus, cõfestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cęli, & vidit spiritum descendentem sicut columbam, & venientem super se.] Quia.n. multo maiorem illo esse Ioannem putabãt, eo quòd omni tempore in eremo versaretur, essetq; summi filius sacerdotis, stola tali indutus, & quæ maxime admirationem mouebat, de sterili matre progenitus, Iesus verò, & de obscura natus puella: nã plurimis adhuc virginitatis erat partus incognitus & nutritus in domo, & in omnium medio versatus, & communi hac veste tectus, facile illum inferiorem putabant, nondum eorum scientes aliquid, quæ adhuc habebãtur abscondita. Accessit autem, vt etiam baptisma ipsum a Ioanne susciperet: quod certè maxime abundat ad confirmãdum istius suspicionis errorem, etiam si illa, quæ prius posuimus, defuissent. Arbitrabantur enim, quòd hic vnus esset quidam è vulgo: nec putabant, quod si ille singulare, ac magnum aliquid obtineret, ad baptisma inter cęteros venire potuisset. Propter quod videbatur Ioannes multo illo admirabilior, multoq; præstantior. Ne igitur apud plurimos opinio ista firmaretur, baptizato illo, & cœli

F aperiuntur, & spiritussanctus continuo descendit, & cum spiritusancto vox patris vni geniti sui prædicat dignitatem. Quia enim vox illa, quæ dixit, [Hic est filius meus dilectus,] credebatur a multis Ioannis potius conuenire: nec enim adiecit, vt diceret, iste qui baptizatus est: sed, iste, simpliciter, & vnusquisque id quod auditum est, de Baptista magis, quàm de baptizato dictum putabat, tum ob ipsam baptizantis dignitatẽ, tum propter omnia illa, quæ diximus, venit spiritussanctus in specie columbæ, & vocem traxit ad filium, cunctisque tecit esse perspicuum, quia istud, quod a.t, [Hic est filius meus dilectus,] non de Ioanne Baptista, sed de filio baptizato deberet intelligi.

Quemadmodum igitur non crediderunt, qui sub Moyse, quando etsi non talia, pluri ma tamen sunt facta miraculæ: nihilominus post illa omnia, post voces, post tubas:, post tonitrua, post fulgura, & vitulum fabricaue runt, & Beelphegor initiati sunt: ita & hi ip si, qui tunc aderant, cum vidissent Lazarũ suscitatum, tam longe tamen a credendo ei, qui hoc ipsum operatus fuerat refugerunt, vt ipsum quoque interficere sæpe conati sint. Si igitur relurrectionem a mortuis arte oculos habentes, ita tamen erãt maligni: quid miraris si delatam cœlitus vocem minime receperunt? Quando enim anima ingrata fuerit, ac praua, morboque languoris G oppressa, nullo omnino horum superatur: vt è regione voluntas bona non satis indiget signis iuuari. Ne igitur quæras, quomodo non crediderunt, sed illud require, si nõ omnia facta sint propter quod illos oportuerat credere. Siquidem per prophetam Deus pro illis omnibus, quæ facere consueuit, carmen quoddam satisfactionis instituit. Quia enim erant Iudæi profecto perituri, extremoque supplicio deputandi, nequis de illorum malignitate prouidentiam culparet Dei, ait. Quid faciam vineę meæ, quod ei adhuc, non fecerim? Idipsum itaque etiam hoc etiam considerandum loco, quid scilicet oportuerit fieri, quod a Deo factum esse possit negari: vt siquando de Dei prouidentia aliquis sermo moueatur, hoc vtaris satisfactionis modo aduersus eos, qui illi de multorum malitia obtrectare conantur. Considera igitur quanta hic faciat opera miranda, & initia futurorum. Non enim Paradisus, sed cœlum aperitur ipsum: illa vero ad Iudæos quondam habita oratio, sit deinde proposita nobis. Nunc verò, domino iuuante, ad instituta sermonem reuertamur. [Et baptizatus

Exo. 19. & 33.

Ioã. 11. & 12.

Esa. 5.b

ptizatus Iesus, ascendit protinus, ex aqua, & aperti sunt cœli.] Cuius igitur rei gratia
H cœli patuerunt? Vt discas etiam tu cum baptizaris, hoc fieri, Deo te iam ad patriam cœlestem vocante, nihilq; cõe cum terra hre suadente. Quod & si non vides, tamen non idcirco discredas. Semper.n. inter initium spiritalium, ac mirabilium dispensationum apparent sensibiles visiones, taliaque signa stupidioribus, claraq; visione egentibus, neque vllam incorpoream naturam comprehendere cogitatione valentibus præstantur, vt ea cum vel semel, vel postea fuerint præ-
Act. 2. a dicata, statim fidei ardore suscipias. Nam & super Apostolos sonus factus est spiritus vehementis, & ignearum vtiq; linguarum species apparuit, sed propter adstãtes profecto Iudæos. Nunc vero etiamsi euidentia signa non fiant, ea tamen quæ olim facta referũ tur, suscipimus. Cæterum, & columba tunc ideo apparuit, vt extenti quodammodo digiti vice Dei filium Ioanni, cæterisq; monstraret: vt disceres; quoniam super te quoq; cum sacro fonte dilueris, sanctus spiritus veniat: iam vero non visibili specie, qua vtiq; non egemus, cum nobis pro cunctis sola fi-
Sola, ad excludẽ dam signorum necessitatem. des sufficiat, Cur autem in specie venit columbæ? Mansuetum hoc animal, ac mundum est. Quia igitur est mansuetudinis spiritus propterea in eius specie apparuit. Simul etiam veteris nos videtur admonere historiæ. Nam cum vniuersum aliquando
I orbem naufragium commune mersisset, & omne prorsus hominum genus periclitaretur, illud interim certe animal apparuit, finemq; illius tempestatis ostendit, atq; oram portans oliuæ, pacem mundo reddi tam nunciauit. Quæ omnia erant futurorũ figura. Tunc enim multo erat hominũ vita deterior, multoq; maiori digna supplicio. Ne igitur ipse desperes, illius te historiæ cõ firmat admonitu. Nam tum quoq; desperatis iam omnino rebus, liberatio facta est atque correctio: sed tunc vtiq; per pœnam, modo vero per gratiam, atque ineffabilem indulgentiam redemptoris. Propterea, & columba cernitur nequaquam oliuæ ramũ ferens, sed omnium liberatorem nobis euidenter ostendens, spemq; suggerens prosperorum. Non enim ex arca vnum educit hominem: sed postquam apparuit, vniuersum prorsus orbem attolit in cœlum, quæ certe pro oleæ ramo, omni generi hominum adoptionem detulit filiorum. Considerans igitur tanti amplitudinem muneris, nequaquam illius inferiorem existimes dignitatẽ, quia se in huiusmodi specie demonstrauit. Audio quippe dicentes aliquos, quantum inter homines columbamque differimen est, tantam Christi, & sanctispiritus esse distantiam: quia ille quidem in nostra vtique natura, hic vero in specie sit vi- K
sus columbæ. Quid igitur ad talia responderi potest, nisi quia filius quidem Dei, naturam hominum profecto susceperit, spiritus vero sanctus non assumpserit naturam columbæ: idcirco Euangelista, non in natura, sed in specie columbæ dixit: nec vnquam omnino postea, sed tunc certe solum in hac visus est figura. Si vero propterea minoris illum esse autumas dignitatis, inuenientur iuxta ratiocinationem tuã Cherubin quo- Eze. 11.
que multo esse potiora: & tanto vtiq; quan 17. a
to columbę aquila præcellit, siquidem illius Dan. 7.
quoq; illa fuscepere figuram. Et rursus præ- Gen. 18.
stantiores angeli esse creduntur: sæpe.n. in fi & 19. a
gura hois ostensi sunt Sed non est illud, oi- & 32. a
no non est. Aliud nanq; est ipsius rei veri- f
tas, aliud vero tẽporalis visionis submissio. Ioue. 5.
Noli igitur tam grandi beneficio ingratus d
existere, noli ei vicem referre contrariam, qui tantorum rigauit te fonte donorum. Vbi.n. adoptio filiorum est, ibi etiam omnium malorum prorsus interitus, & cunctorum collatio fit bonorum. Propterea Iudaicum quidem baptisma aboletur, ac desi- L
nit, nostrum vero sumit exordium. Quodque in paschæ mutatione factum est, idipsum efficitur in nouatione baptismatis. Nã & pascha cum vtrunque dominus celebrauerit, illi quidem terminum posuit, huic vero principium. Hic vero Iudaicum postq; impleuit baptisma, continuo et ianuas ecclesiæ reserauit. Sicut ergo in vna tunc mẽsa, ita in vno nunc flumine, & recepit vmbram, & addidit veritatem. Sancti.n. spiritus gratia, in Christi baptismate est, Ioannis vero baptisma, hac donatione priuatur. Propterea igitur cum quidem alij baptizarentur, nihil tale factum est oino, in illo vero solo qui illud erat traditurus, impletur: vt cum his, q̃ dicta sunt, etiã illud addiscas, quia. s. non erat meritum baptizantis, sed baptizati virtus operata est. Tunc. n. & cœli aperti sunt, & spiritus sanctus superuenit. A veteri quippe nos in nouum transfe-

pens teſtamentum,& portas nobis ſupernas
reclusit,& ſanctum inde ſpiritum miſit,qui
ad illam nos patriam cum dignitate maxi-
ma conuocaret. Non n.angelos,nos neq; ar
changelos faciens,ſed Dei filios,atque dile-
ctos ad gloriam ducit æternam. Hæc igitur
vniuerſa conſiderans, videlicet & charitatē
vocantis, & illius ad quam vocaris patriæ
M claritatem, & honorem quo vtiq; donatus
Gal.vlt. es, vitam exhibens muneribus congruentē,
crucifige mundo,tibiq; mundum, cunque
omni diligentia cęleſtis in te decus conuer
Luc. 2.b ſationis exorna. Nec quia corpus tuū tāsla
Act. 1.b tum adhuc in cœlum non eſt, ideo iam pu-
tes cum terra aliquid te habere commune,
cū caput iā certè tuum regnet in cœlo. Et
idcirco cum in terris adhuc dominus verſa
retur,angelos inde deduxit, cumq; eis rur-
ſus aſcendit:vt tu quoq; priuſquam illos a-
ſcendas, ita tibi poſſibile eſſe dicas habitare
nunc terram, vt tunc habitaturus es cœlū.
Per maneamus igitur cuſtodientes eam
quam initio ſuſcepimus dignitatem,& futu
ra quotidie regna quæramus, omniaq; præ
ſentia vmbras eſſe prorſus,ac ſomnia iudice
mus.Neq; ſi rex terrenus aliquis aſſumens
te pauperē,ac mendicū, repente ſibi adopta
ret in filium, tu iam ad tugurij tui reſpice-
res vilitatem:& certè non grandi hæc diſcri
mine ſeparantur: ita nunc igitur nihil præ-
ſentium putes eſſe pretioſum. Longe quip-
pe maiora ſunt ad quæ vocatus es capeſſen
da,Qui.n.vocat, dominus angelorum eſt:
ea verò,quæ conferentur bona, & explica-
tionem ſermonis, & cogitationem mentis
excedunt. Non.n.te à terra tranſponit in
terram,vt terrenus iſte rex:ſed a terra extol
lit in cœlum, & a mortali ad immortalem
profecto naturam, atq; ineffabilem gloriā:
A quę tunc ſolummodo cernēda a nobis erit,
quando etiam poſſidenda. Tantorum igi-
tur particeps futurorum bonorum,noli au-
ri argentiq́ue curis onerare mentem, cæte-
risq́ue huiuſmodi vmbris, atq; imaginibus
illudere.An forte non putas omnia iſta quę
cernimus, comparatione cœleſtis regni mē
dicorum panniculis eſſe viliora?Et quemad
modū illo eris honore dignus, quamve ſa-
tisfactionem parabis,immo q̄ non ſupplicia
perſolues,poſt tam grande donum ad vomi
tum priorem tranſcurrēs?Non tam.n.quaſi
homo ſimpliciter, ſed vt Dei filius peccas,
ſeuerius punieris: & ipſa excellentia digni-
tatis,maioris tibi fiet cā ſupplicij. Nam nos
quoq; haud ſimiliter famulos peccantes ca-
ſtigamus,& filios, & maxime quando ma-
gna a nobis aliqua fuerint beneficia conſe-
quuti. Si.n.ille qui Paradiſi fuerat ſortitus
habitaculū, propter vnum vtiq; delictum
poſt honorem pertulit mala: nos poſtquam
cœlum accepimus & cohæredes vnigeniti
facti ſumus, quam veniam ſperare poteri-
mus,ſi ad ſerpentem curramus poſt colum-
bam? Non eſt hic.n.terra es, & in terram
ibis:nec dicendum eſt, operaberis terram:
non illa(inquam)hic audiemus priora: ſed
(quod eſt multo his amarius, triſtiusq́ue) B
exteriores tenebras,inſolubilia vincula,ver
men perpetua venena fundentem,& ſtrido
rem dentium flebiliter inſonantem. Et ſa-
nè merito. Qui.n.nec inter tanta beneficia
melior effectus es, iuſtiſſime extrema illa,
atq; ſæuiſſima tormēta patieris. Cęlum ali- 3. Re.18
quando Helias aperuit,& clauſit:ſed vt plu
uiam,aut emitteret,aut teneret: tibi autem
non idcirco apertum eſt cęlum, ſed vt illuc
profecto conſcenderes:quodq; eſt amplius,
non vt aſcenderes tantum, verum vt alios
quoque,ſi velles,ſimul leuares, tantam ſibi
in ſuis omnibus poteſtatem fiduciamq́ue
donauit. Quia igitur ibi eſt domus noſtra,
ibi etiam omnia recondamus,nihil hic peni
tus relinquentes. Quicquid.n.hic dimiſeri-
mus,amittimus.Hic ſiquidē,& ſi oſtijs the-
ſauros tuos,& ſi clauibus,ſeriſq; cōmunias,
ſi apponas famulorum mille cuſtodias, & ſi
ſuperes omnes inſidias malignorum, & ſi
oculos effugias inuidentium, & ſi nulla per
tineas damna patiaris, etiamſi nullum om-
nino rebus inferat detrimentum vetuſtas
(quod vtiq; inter impoſſibilia numerandū
eſt) mortem tñ nunq̄ valebis effugere, ſed
vno tibi momento tpis omnia illa rapien- Luc.12.
tur:nec rapientur modo,ſed in manus ēt ini Iob 27.
micorū plerunq; tradentur. Si verò in ſu- Matt. 6.
pernam illam domum opes tuas transferas,
omnia proculdubio iſta ſuperabis. Non.n.
oſtiū,non ſeras, & claues ſuperponi erit ne-
ceſſe.Tanta eſt ſecuritas illius ciuitatis,tam
indeſpoliabilis regio, & quæ omnino inuia
corruptioni,malitięq; permaneat quod cer
te conſtat eſſe veriſſimum. Nonne igitur
extremæ vecordiæ eſt, hic quidē vbi repoſi
ta corrumpuntur,ac pereunt,omnia congre
gare: ibi verò vbi ſi aliquid recondamus,ēt Mar.10.
augeri poterit, non minimam quidē com-

mendare

mendare partem, & hoc cum ibi sumus sine fine victuri? Propterea, nec gentiles fidem his, quæ a nobis dicuntur, accommodât. De actibus enim non sermonibus nostris futurorum volunt habere documentum. Nunc vero cum videant ædificari a nobis splendidas domos, agros, balnea atque hortorum amœnitates parari, nolunt credere, quòd alterius nos vrbis perfectionem paremus. Si enim, inquiunt, verum esset istud, vendentes prorsus cuncta, quę possident, illud profecto præmitterent. Itaq; de præsentibus facile coniectant. Vident quippe locupletiores quosq;, domos atq; agros illis maxime iunctas vrbibus comparare, in quibus habi
D tationem locarunt. Sed nos è contrario facimus, & terram quidem quam paulo post relicturi sumus, multo cum studio nobis parâtes, pro paucis certe iugeribus, & exiguis habitaculis non modo aurum: sed propriũ quoq; sanguinem frequenter impendimus. Vt vero cœlũ nobis emamus ipsum, ne hæc quidem quæ nostris vsibus supererant, erogamus. Et hoc cum & exiguo illud pretio emere possimus, & in perpetuum possidere, si semel emerimus. Propterea extremas merito pœnas luemus, nudi illuc euntes, ac pauperes. Quinimmo non pro nostra paupertate tantum, verumetiam pro eorũ quos nostri similes facimus, intolerabilia etiam supplicia perferemus. Cum enim videant gentiles eos quoque erga ista studium omne figentes, qui cęlestibus mysterijs perfruũtur, multo iam ipsi magis præsentia contuẽtur, plurimum sane super nostrum caput ignium congregantes. Quando enim nos, qui eos deberemus docere cuncta hæc contemnere, quæ videntur, ipsi ex omnibus maxime in istorum desiderium concitamur: quemadmodum ipsi salui esse poterimus,
Mat. 5.b qui certe pœnas pro aliorum quoque perditione soluemus? Nonne audis Christum
E loquentem, quoniam pro salibus nos esse in hoc mundo velit, atque lampalibus, vt & diffluẽtes delicijs restringamus, & pecuniæ solicitudine obtenebratos illuminemus? Quando igitur ipsi potius properamus in tenebras, qũ ipsi potius relaxamur: quæ tandem nobis supererit spes salutis? Nulla est, omnino nulla: sed mugientes prorsus, presisq; dentibus infrementes, manibus simul ac pedibus colligatis, in gehennæ trudemur incendium. Et hoc postquam nos abunde vitæ huius cura confecerit. Hæc igitur omnia considerantes, vincula tanti abrumpamus erroris, vt nec in illa incidamus, quæ nos inextinguibili igni tradant, & præsenti hac catena solicitudinum liberemur. Qui enim pecuniæ seruit, & præsentibus compedibus stringitur, & futuris paratur: qui vero istius cupiditatis immunis est, vtraque libertate potietur: quam vt ipsi etiam consequamur, grauissimum auaritiæ conterentes iugum, ad cęli fastigia tubleuemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & honore, cum patre, & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

Homilia XII. ex cap. IIII.

TVnc ductus est Iesus spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Et cum ieunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator, dixit ei. Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit. scriptum est. Non in solo pane viuit homo, Deut. 8.
a sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem & statuit eum super pinnaculũ templi, & dixit ei. Si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim. Quia an- Psal. 90.
c gelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus rursum.] Tunc istud, ad quodnam tempus aptandum est? Proculdubio ad illud quo descendit spiritus sanctus: cum etiam desuper delata vox ait. Hic est filius meus. Mirum est vero quòd dixit a spiritu, id est, sancto: ab hoc enim illum in desertum ductum esse significat. Quia enim omnia ad nos erudiendos, & facienda sibi, & patienda susceperat, in eremum quoque se patitur abduci, & cum diabolo inire certamen: vt vnusquisq; cum fuerit baptizatus, si post baptisma maioribus tentationibus vrgeatur, non vtique turbetur, quasi insperatũ sibi aliquid obuiauerit: sed permaneat cuncta viriliter sustinendo, vtpote quæ sibi consequenter contigerint. Idcirco enim accepisti arma, non vt ocieris, sed vt pugnes. Propterea Deus in te tribulationes irruere permittit, primo quidẽ vt discas qm̃ Christi baptisma multo te fecerit fortiorẽ, deinde, vt in egregia illa animi mediocritate pmaneas,

neas, neque donorum: ſ. magnitudine elatus, neque tentationum mole depreſſus, ad hæc vero, vt malignus ille dæmon, cum de tua a ſe diſceeſſione dubitat, ex ipſa tribulationum tolerantia diſcat, quòd perfecta ab illo abrenunciatione diſceſſeris, quarto, vt fortior, & ipſo prorſus ferro valentior tentationum exercitatione reddaris, quinto vt capias grande documentum thelaurorũ tibi à domino creditorum. Neque enim ſu perueniret tibi, neque aduerſus te diabolus irrueret, niſi in maiore te poſitum honore conſpiceret. Hinc enim aduerſus Adam inſurrexit aliquando, quia multa illum digni tate vidit conſpicuum. Propterea, & contra ſanctum Iob nequitiæ ſuæ arma com-
Mat. 26 mouit, quia vtiq; videbat illum ab omni
d Deo miris laudibus coronatum. Et quemadmodum igitur dominus dicit, Orate ne intretis in tentationem, propterea non eum
H vltro eſſe in eremũ, ſed a ſancto ſpiritu ductum eſſe commemorat, iuxta diſpenſationis profecto rationem: vt nos videlicet apertiſſime ſignatum eſſe videamus, quia non ſponte noſipſos in tentationes oporteat inſilire: ſed ſi contracti fuerimus, viriliter repugnare. Et conſidera. Qm̃ illum aſſumens ſpiritus duxerit, non in vrbem, neque in forum, ſed in eremum. Quia enim diabolum volebat allicere, non de eſurie ſolum, verumetiam de loco occaſionem illi tentationis ingeſſit. Tunc quippe maxime aliquos diabolus aggreditur, cum ſolos viderit, atq;
Gene. 3 ab alijs ſegregatos. Sic denique mulierem ab initio aggreſſus eſt, ſolam illam excipiens, atque a viro inueniens ſeparatam. Quando enim viderit aliquos copulatos, haud ſimiliter audet accedere. Vnde maxi-
Eccle. 3. me oportet etiam ob hanc cauſam frequenter nos alijs aggregari, vt non facile in diaboli captionem paremur. Inuenit ergo illum in inuio ſolitudinis. Quòd enim talis eſſet eremus, Marcus diligeuter notauit de domino, dicens. Et erat cum beſtijs. Conſi-
Mar. 1. b dera vero cum quanta ad eum arte maligni tatis accedat, quodve præcipue tempus obſeruet: non enim ieiunantem tentat, ſed eſurientem, vt ſ. diſcas quam ſit bonum grande ieiunium: & quia hæc aduerſus diabolum
I arma ſint maxima, quodq; poſt baptiſma non delicijs atque temulentiæ, non menſæ epulis onuſtæ, ſed ieiunio animũ debemus intẽdere. Proptrrea enim & dominus ieiunauit, non quia hoc indigeret ipſe, ſed vt nos vtiq; doceret, quibus peccata ante baptiſma dominatio ventris intulerat. Vt n. ſi aliquis ægrotum quem ad ſanitatem reduxit, iubeat illa non facere ex quibus morbus ille contigerat: ita etiam poſt baptiſma ieiunium contra vitium edacitatis induxit. Nã & Adam de Paradiſo intemperãtia ventris eiecit, & diluuium ſub Noe iſta commeruit & fulmina in Sodomitas ipſa deduxit. Et ſi enim fornicationis quoque ibi crimen horrebat, ſed hinc tamen vtriuſque radix ſup-
Eze. 16. f plicij pullulauit. Quod Ezechiel quoque notando dicebat: Verumtamen hoc erat peccatum Sodomorum, quoniam in ſuperbia, & in ſecuritate panum, & in abundantijs effluebant. Et ſic etiam Iudæi maxima prorſus mala frequenter operati ſunt, & ad impietatem delicijs, atque ebrietate compulſi, propterea & ipſe quadraginta dies ieiunat, nobisque oſtẽdens remedia ſalutis, nec tamen vltra progreditur, ne. ſ. admirationis enormitas incredibilem faceret ſuſcepti hominis veritatem. Nũc vero nequaquam fit iſtud, quia prius Moſes, & Helias Dei potẽtia ſuſtentati, in hanc ieiunij longitudinem
K peruenire potuerunt. Si vero vlterius progreſſus fuiſſet, plurimis etiam incredibilis fuiſſet carnis aſſumptio. [Cum igitur quadraginta dies ac noctes ieiunaſſet, poſtea eſurijt.] Occaſionem diabolo tentandi præbens, vt prius ipſe congreſſus quomodo ẽt ab aliis vinci poſſit, oſtenderet. Sic. n. faciũt athletæ, qui cum diſcipulos ſuos vincere docent, data opera in palæſtris cum alijs certamen exercent, vt in luctantium corporibus faciant artem ſpectare vincendi: quod in hac quoque colluctatione conſtat eſſe effectum. Quia enim diabolum ad certandum voluit attrahere, eſuriem ſuam ei fecit manifeſtam, & non repulit prouocantem. Sed cum eũ ſuſcepiſſet ad luctam: & ſemel, & iterum, & tertio cũ facilitate, quæ cũ maxime decebat, eliſit. Sed ne ipſas victorias tranſcurrendo vtilitatibus veſtris aliquid detrahamus, a primo inchoantes conflictu, vnumquodque certamẽ diligẽtius retractemus. Poſtq̃ eſurijt, inquit. [Accedẽs diabolus dixit ei ſi filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.] Cũ enim audiſſet venientẽ de cœlo vocem, atque dicentem: Hic eſt filius meus dilectus: audiſſet etiam Ioannem teſtimonium illi tam inſigne perhibentem,

ac

ac hominem deinde ipsum esurientem vide
L ret, magno teneri cœpit ambiguo. Nã neq; hoiem illũ esse nudũ credere poterat, ppea quæ diuina vox de eo protulerat: nec rursus istud recipere, q̃ filius esset Dei, quẽ esuriẽtẽ videbat. Itaq; maxima rerũ conclusus angustia, voces emittit ancipites. Et sicut in paradiso accedẽs ad hoiem, finxit illa, quę nõ erant, vt quæ erant, discereret: ita hic quoque nesciens manifestẽ suscepti hominis ineffabile sacrm, & quisnam esset hic p̃ns: alia retia iacere molitur, per quæ se absconditum istud, atq; secretum oppinatur addiscere. [Si filius, inquit, Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.] Nõ dixit, si esuris: sed si filius Dei es, videlicet existimans posse se illi aliquid per laudum blandimenta furari. Idcirco nõ commemorauit esuriem, nec hoc ei quasi exprobrare, atq; obiicere videretur. Magni tudinem quippe tantæ dispensationis ignorãs, istud ei erubescendum putabat: propter quod dolosa illum adulatione palpando, solius admonet dignitatis. Quid igitur Christus? Insolentiam eius fastumq; deiiciẽs, & ostendens id, quod acciderat, nec cõfusione dignum, nec indignum sua esse sapientia: id
M quod ille in eius adulatione absconderat, in medium profert, palamq; constituit. [Non in solo, inquit, pane viuit homo.] Ita nihil erubuit a necessitate ventris incipere. Tu vero maligni dæmonis perpende nequitiã, & vnde faciat initia luctandi, & quemadmodum propriæ non obliuiscatur artis. Per quæ enim, & primum expulit hominem, & alios certè plurimos malis mille circunde dit: per hoc etiam nunc texit dolos, prouocans, scilicet ad appetitum ciborum. Multos igitur stultorum nunc etiam audire possumus, qui dicant mala propter ventrem in numera committi: sed Christus ostendit, quòd amatorem virtutis nihil tyrannis ista indecens facere compellat. Denique, & esuriit, & non obedit imperanti: nos profecto crudiens ne vnquam diabolo credamus. Quia enim homo hinc ostendit Deum, legemq; transgressus est: ex abundanti tunc docet, quòd & si non tibi præuaricationem ille præcipiat, nec sic quoque esse credendum. Et quid dico præuaricationem? etiã si aliquid vtile dæmones iubeãt nec sic qui
Luc. 4. f Act. 16. dem illos debes audire. Sic enim etiam illos dæmones loqui vetuit, qui eum Dei filium prædicabant; & Paulus rursum idipsum inclamantes increpauit: & certe erat vtile quod dicebant: sed magis eos, magisq; deprimens, eorumq; insidias destruens, exagitabat salutaria quoque dogmata prædicantes, vndique eorum ora claudens, & tacere præcipiens. Idcirco ne hic quidem dictis eius annuit Christus. Sed quid ait? [Nõ in solo pane viuit homo.] Quod vero dicit, hoc est. Potest esurientem Deus etiam in sermone pascere. De veteri autem testimonium protulit testamento, atque præcepit, siue famem, siue aliud patiamur aliquid, nunquam tamen dominum relinquamus. Si vero quis dixerit, & quidem debuit hoc quod petebatur ostendere: respondebo. Cuius rei gratia, quaue id exigente ratione? Non enim vt crederet, hæc ille dicebat, sed (quantum opinabatur) vt ipsum de infidelitate cõuinceret. Si quidem etiam primos homines hac arte decepit, eosq; parum Deo credidisse conuicit. Contraria enim dixit ille promittens, eosque manibus spebus inflauit: quum persuasione feciſſet incredulos, etiam de illis bonis, quibus fruebantur, exclusit. Sed Chtistus ostendit se, neque tunc diabolo, neq; postea Iudæis, iuxta diabolum sapientibus, signumq; postulantibus, annuisset vbiq; nos docens, vt etiam si aliquid eiusmodi facere possimus, nihil tamen vel absq; ratione, vel cum aliqua vanitate faciamus: nec diabolo vnquam credamus, etiam si magna quædam necessitas vrgere videatur. Quid igitur sceleratus ille, atq; deuictus? Postquam præceptum suum illi persuadere non potuit, & hoc cum tanta vrgeret esuries, ad aliud procedit, & dicit. Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quoniam angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te. Cur autẽ ad singula tentamenta proponit, ac dicit. Si filius Dei es? Idipsum etiam nunc facit, quod fecit in primis. Sicut. n. tũc de Deo detrahẽs ait. Scit. n. Deus, quia in quacunq; die manducaueritis, aperiẽtur oculi vestri: per hæc ostendere volens illos circunuentos esse a Deo, atque deceptos, nullumq; ab eo beneficium consecutus, ita hoc quoque idipsum profecto significat quodammodo, dicens. Frustra te filium suum nominauit, taliq̃ donatione decepit. Aut si certe aliud est, documentum nobis aliquod tantæ ostende virtutis. Deinde quoniam ille fuerat de scripturis locutus, etiam dñs testimonium illi

A

Deut. 8.

Mat. 12. c, e

Mar. 8. b

Luc. 11. d

B

Psal. 90.

protulit de propheta. Quemadmodum igitur Christus verba eius audiuit? Nihil vtiq; indignatus est, nihilq; commotus, sed cum multa modestia scripturarum ei rursus voce respondet. [Non tentabis dominũ Deum
Deu. 6 c tuũ.] Nos vtiq; docens, quia diabolum per
C patientiam ita oporteat, atq; tolerantiam, non per signa, superari: nihilq; ad ostentationẽ nostri, atq; amorem facere gloriãdi. Considera verò diaboli insipientiam, de testimonio, quoq; ipso, quod protulit. Nam ea quidẽ quæ a domino prolata sunt, satis apte vtiq; prolata: quæ verò ab illo vsurpata, inepte nimium, ac prorsus incongruè, & quæ nulla parte sui domini responsionibus obuiarent. Neq; n. quod scriptum est, quia angelis suis mandauit de te: suadet, vt se ipse iaciat, atq; præcipitet: præterea verò, neq; de domino istud dictum est, quãquam hoc quidem de illo non arguat. Et certè cum ille iniurioso sermone abusus fuisset, valdeq; cõtrariè: nemo. n. à Dei filio istud exposcit. Dæmonum quippe est seipsos iacere deorsum, Dei verò homines erigere iacẽtes. Nã si potentiam oporteret ostendi, non semetipsum proijciendo, ac præcipitãdo ostenderet, sed alios profecto saluando. Cæterum seipsum in præcipitia, ac prærupta proijcere, diabolicæ est mẽtis insania. Quoties. n. istud aliqui faciunt, consilio nimirum seductoris agitantur: at Christus etiam cum illa dicta sint, nondum se tamẽ reuelat, sed quasi homo ei interim loquitur. Dicere. n. quia non in solo pane viuit homo: &, Non tentabis dominum Deum tuum: non valde seipsum manifestantis erat, sed vnum se ostendentis
D è cæteris. Neq; verò mireris, si diabolus Christo loquens sæpe huc illucq; vertatur. Nam vt præliantes solent, cum acceperint letales plagas, multo vtiq; sanguine perfluentes, tenebrasq; patientes, moribunda circumferre membra: ita hic quoq; prima statim, ac secũda sauciatus plaga, in alia, atq; alia verba deuoluit: & tñ hic quoq; tertium certamen ingreditur, & ducens illum in montem excelsum valde, ostendit ei omnia regna mundi, & dixit. [Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Tunc dicit. Vade satana, scriptum est. n. dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.]
Deu. 6. c Quia. n. iam in patrem ipsum nequissimus ille peccauerat, omnia quę illius sunt sua esse dicendo, seq; eorum dominum sacrilege profitendo, quasi cunctorum esset creator, tunc cũ iam vtiq; corripit: & ne tunc quidem vehementius, sed omnino simpliciter, atq; mediocriter. [Vade,] inquit, [satana.] Quod præceptum magis, quàm increpatio fuit. Postq; verò ei dixit, Vade, continuo illum vertit in fugam. Neque. n. alijs iam per semetipsum tentationibus appetijt. Et quomodo, inquies, Lucas ait, Quia omnem tentationem consummauerit? Mihi quidem videtur ipsa tentationum capita ille cuncta dixisse, vt ea quoq; omnia pariter intelligas quæ sub istis quasi principalibus continentur. Hæc. n. sunt, quæ in se mala innumera comprehendunt. Seruire ventri, inanis appetitu gloriæ quippiam facere, ac furioso pecuniarum amore superari. Quod vtique etiam sceleratus iste cognoscens, quasi omnibus vitijs fortiorem pecuniarum cupiditatem locauit, ante iam quidem, & prorsus ab initio certaminis idipsum meditatione parturiens: extremum verò illud reseruans, quasi quod omnibus valentius esse iudicaret. Hic quippe mos deceptioni eius est, vt quæ magis ad supplantandum idonea esse credit, hæc adhibeat extrema. Quod certè etiam in sancti Iob tentatione seruauit, pp quod hic quoque cũ ab illis, q̃ videbãtur faciliora, atque infirmiora cępisset, ad fortius trãsijt. Quemadmodũ igitur istud superari oportet? Ita proculdubio, vt ipse Christus edocuit: vt s. refugiamus ad dominum: & ne fame quidẽ ipsa deijciamur, credentes ei, q̃ vel solo possit alere sermone: & ne in illis quidem, quæ accepimus, bonis tentemus datorem, atque vt cœlestis tantummodo gloriæ claritate contẽti, terrena ista pro nihilo
F iudicemus: & sp sciamus esse vilissimum, quicquid mensuram necessarij vsus excesserit. Nihil n. sic diabolo subijci hominem facit, vt inhiare opibus, atque habendi amore superari. Idque ex his, quæ nunc fiunt, facile doceri potest. Nam modo quoq; non desunt, qui in vitijs, atq; deliitijs omni ætate vixerint, ibi tamen iuxta rationem duntaxat tuam eodem excipiuntur statu. Quis tandem vnquam tyrannus, quis ita crudelis, ita truculentus, ac barbarus, tã dure de cultoribus, suis ac subditis iudicabit? Vides certè stultitiæ magnitudinem. Consideraſti vbinam huiusmodi ratiocinatio terminet? Age igit, & si nulla alia, his saltẽ rationibus eruditus, ab hac malignissima suspitione
Luc. 4. b E
desiste.

desiste. Fuge longius vitia, & laborem, qui est pro virtute, complectere. Non. n. vsq; ad præsentium possessionem bona nostra perueniunt. Quòd etsi aliquis dixerit, quis inde veniens, ea quæ ibi sunt, indicauit? Respō de. Homo equidem nullus, nam illi forsitan credendum non fuisset, vtpote pompā magnam omnino facienti rebus, easq; elatius proferenti, at vero omnium dominus cuncta illa nobis maxima cum veritatis reuerētia reuelauit. Quid igitur hoie nobis opus est indice, cum idem ille qui exacturus est
Mat. 13. & 25. ista supplicia, clamet quotidie, quia & gehē nam parauit, & regnum: atq; horū præbuit
G nobis clara documenta? Si. n. nequaquam ibi iudicaturus esset, ne hic quidem vnquā vltionem de infidelibus expetisset. Nā hoc quoque quam putamus habere rationem, ꝙ malorum quidam non puniuntur alij, cū alij puniantur, nisi forte dūm personarū acceptorem quis dixerit? Itaq; vanum etiā illud est, si credantur alij quidem pœnas soluere, alij hinc impune transire. Hoc. n. prio re illo est errore deformius: sed si bono me animo volueris audire, hanc quoque quęstionem breuiter absoluam. Quænam igitur hæc absolutio est? Neq; ab omnibus hic Deus exigit vltionem, ne resurrectionem vtique desperando iudicium, quoque despe res futurum, quasi omnium iam hic suppli cijs persolutis: nec tñ oēs sinit impune trāsire, ne cuncta prorsus absq; vlla esse prouidē tia suscripis. Sed & punit, & non punit: per ea quidem, quæ punit, ostendens ibi ab eis, qui hic immunes supplicij fuerint, exacturum se esse rationem: per ea vero, q̄ non punit, sperare nos faciens esse terribile prorsus post ista iudicium. Si vero generaliter dissimulans fuisset, priorū nullum hic aliqñ pu-
H nisset, nullum beneficijs honorasset. Nunc aūt cum vides ꝓpte, & cœlum extendisse, & accendisse solē & fundasse terram, & maria fudisse, & aera pandisse, & lunæ dispositisse cursus, & immutabiles anni leges hominibus ordinasse, aliaq; omnia cernis nutu eius cursum suum absq; cessatione persicere, omnis quippe nostra, irrationabiliumque natura, reptilium, serpentium atq; gradientium, volantium quoque, ac natantium fretis, in stagnis, in fluminibus, in fontibus: tum eorum, q̄ in montibus vagantur, ac vallibus, tū quę in aere in domibus, in campis, tum semina vniuersa tum germina, arbores quoque, & siluestres, & mites, & steriles, aliæ feraces, cæteraq; omnino cuncta ab illa nihil laborante prorsus manu, tum creata, tum mota in nostram dispensantur salutem, nec solum ad necessarium nobis vsum, verumetiam ad exercenda liberalitatis officia, & communicandi ministeria præstantur: tantum igitur cernens ordinem rerum, & certe ne exigua quidem à nobis numerata pars est, audes dicere, quòd ille qui tanta est propter te operatus, ac talia, æternæ te obliuioni tradat, cumque asinis, ac porcis mortuum iacere patiatur: & cum tanto te munere suæ pietatis honorauerit, qua te angelis quoque fecit æqualem, post I labores innumeros, sudoresque despiciet? Et quanam hæc poterunt rationis similitudine colorari? Hæc enim etiam si nos for- Luc. 17 te, taceamus, lapides proclamabunt, tam certa, & clara sunt, atq; ipso lucidius sole fulgentia. Quia igitur hæc omnia propter te facta sunt, æmulare atque imitare victoriā. Et si ad te ex cultoribus dæmonis, ac de illa sapientibus aliquis accedat, vbique expro bret, ac dicat: si magnus quidem es atque mirabilis, transfer hunc montem: nihil omnino turberis, nec ad iracundiam velut quadam feritate rapiaris, sed commoda ratione respondē, dicens illud quod dominum certe tuum audisti paulo ante dicentem. Non tentabis dominum Deum tuum. Et si ille gloriam, potentiamque proponēs, & infinitam pecuniæ multitudinem, adorare te iubeat, sta perseueranter prorsus, ac fortiter. Non solum enim in communem nostrum omnium dominum hoc diabolus fecit, sed quotidie prorsus quoscunque famulos eius huiuscemodi machinis fretus oppugnat, haud in montibus solum, & in eremo atque deserto: nec per semetipsum tantummodo, sed in vrbibus, & in foris, & iudiciorum locis, & per homines naturæ nobis societate coniunctos. Quid igitur facere nos conuenit? Ex toto videlicet illi non credere, atque obstruere prorsus auditum, & odisse etiam blandientem. Tuncq; K illum auersari maxime, cum maiora promittit: quia & Euam quando maxime ipsebus extulit, tunc vtique deiecit, magisque illi inuexit incommoda. Nam & hostis est ferox, & bellum infert non denunciatum. Nec tantum nos pro salute nostra, quantū ille pro perditione decertat. Aduertemus

huic igitur non sermonibus tantum, sed & operibus: non cogitationibus solum, sed & actibus: nihilq; ex his, quæ illi solent placere, faciamus. Sic.n oia quæ Deo placitura sunt faciemus. Nam ille quidem multa sæpissime pollicetur, non vt det, sed vt potius accipiat, promittit plurima de rapinis, vt auferat regnum atq; iustitiã, & quasi quosdam laqueos tendens atq; decipulas, thesauros pollicetur in terra, vt etiam nos, & istis thesauris, & cœlestibus spoliet. Vult nos in hoc seculo ditari, ne videat diuites in futuro. Et si non potuerit per diuitias abillis nos excludere beatitudine præmiorum, alia ad nos via.i. paupertatis, accedit: quod sanctũ quoq; Iob impugnando faciebat. Quia.n. vidit nihil ei nocuisse diuitias, retia ex pau-
L pertate contexuit, inde saltem credens eum posse laqueari. Quo quid aliquando queat esse vecordius? Nam qui potuit modeste ferre diuitias, multo magis poterat etiam fortiter ferre pauperiem. Et qui præsentes opes absq; cupiditate possederat, facile non requirebat absentes. Itaq; beatus ille non opulentia, sed inopia factus est illustrior. Siquidem diuitias malignus spiritus auferre potuit, charitatem vero qua erga Deum ille, feruebat, non modo auferre non potuit, sed fecit etiam fortiorem: & quem cunctorum possessione nudauerat, maioribus postea doluit abundare diuitijs. Et idcirco in magna rerũ versabatur angustia, cũ quanto plures, quãtoque maiores admouit plagas, tanto eum potentiorem videret effectum. Itaque cum omnia peregisset maximoque tentationum strepitu, nihil tamen explicare potuisset, quasi ad antiqua illa arma cucurrit, ad fœminam, & personam sibi induit, quasi pie aliquid prouidentis, per quam calamitatum eius tragœdiam miserabiliter inculcat: & simulat se ad ipsius ex tantis liberationem malis istud afferre consilium: verum nec sic quidem valuit obtinere. Vidit enim
Iob. 2. c doloſam eius esca̅m vir ille mirabilis, & lo-
M quentem ex diabolo coniugem, maxima repente prudentia in silentium coarctauit: quod nos quoque facere conuenit. Nam etsi fratris, etsi amici charissimi, etsi coniugis, etsi nec sanctorum, vel cuiuslibet alterius personam indutus, aliquid nobis eorũ, quæ loler, loquatur: non illum per quem loquitur, sed illum qui loquitur, auerlari atq; horrere debemus. Nam quoque plurima similia horum facit, ac diuersarum nos personarum consolatione, & compassione solicitat: quæ videntur quidem specie esse blanda, re vero letifera: si quidem venenosis omnibus nocentiora verba nouit infundere. Blandiri enim vt noceat, diaboli est, corripere vero, vt prosit, Dei. Nequaquam igitur aliter quàm se habet intelligere conemur, neque per omnem modum vitæ huius trãquilla sectemur. Quem, inquit, diligit dominus, corripit. Quando enim prosperitate fruimur, cum in malignitate viuimus, tunc magis nobis est, ac magis dolendum. Nam semper quidem nos oportet metuere peccãtes, maxime autem cum nihil triste perpetimur. Quando enim per partes ab vno quoque nostrum pœnas exigit, leuiorem nobis ipsam animaduersionem facit: quando vero patientius nostra videtur dissimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnam reseruat, quando enim iustis nõ desit tribulatio, quanto magis illa expectanda est peccatoribus? Perpende igitur quanta Pharao Dei patientia quondam potitus, extremam pro cunctis postea pertulit vltionem. Nabuchodonosor quoque postquam plurima, & magna peccauit, grauius in fine punitus est. Et purpuratus ille dives, quo magis nihil triste sustinuit, hoc ipso infœlicior fuit. De præsenti enim vita deliciatus abscessit, dignam pro his omnibus vindictam daturus, vbi certe, nec consolationem inuenire posset malorum. Et tamen sunt quidam ita frigidi prorsus, ac stolidi, vt præsentia magis eligant, & ridicula illa verba depromant. Interim fruar præsentibus, & tunc de incertis probabo. Indulgeam ventri, seruiam voluptati: abutar istius vitæ iucunditate, da mihi quod præsens est, accipe quod futurum est. Et in
H quo tandem ab hircis, & porcis differunt tam irrationabilia proferentes? Equi, in-
Hie. 15. c quit, insanientes in fœminas facti sunt: vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Non concedit propheta, vt eos qui tales fuerint, homines nuncupemus. Quis ergo culpare nos poterit, cum porcis atque asinis stultiores putamus eos, qui ea, quæ
B clariora sunt quam quæ cernuntur oculis, esse adhuc putant obscura, & ignota? Si enim nulli alij credis, audi dæmones saltem, cum Dei potentia verberantur, qui certe ad nobis nocendum, & facere meditã-

tur,

Heb. 12
Pro. 3. b
1. Pet. 4.
Prou. 11.
A
Exo. 14
Dan. 4.
Luc. 16.

tur,& dicere. Neq;.n.negare poteris,q̃ omnia illa agant ad nostrã desidiam nutriẽdã, & gehennæ resoluendũ timorẽ,atq; vt nullũ credatur futurũ esse iudiciũ. Sed tñ hi q̃ ista cupiunt persuadere, semper clamãtes nihilominus,atq; vlulantes,frequenter prædicant ibi exercenda supplicia. Vnde igitur hæc dicunt,& contra,q̃ volunt loquuntur? Nequaquam aliunde,nisi quia ad aliud cruciatus sui nimietate coguntur. Neq;.n.spontevel hoc illi voluissent fateri,vel q̃ a mortuis hominibus sæpe torquentur,vel q̃ omnino aliquid triste patiuntur. Cur igit hæc dicimus? Quia.s.gehennam,ẽt dæmones esse fateantur,qui a nobis gehennã credi omnino nolũt. Tu vero cum tanto honore potiaris, & ineffabilium mysteriorum sis certè particeps,ne illos quidem inueniaris imitari:sed ipsi quoq; deterior effectus es. Et q̃s inquis, venit ab inferis, & talia nunciauit? Sed & de cęlo,quis venit,& dixit quia deus sit, qui cuncta condiderat? Animam quoq; C vnde nos habere manifestum est? Si enim sola illa crediturus es, quæ vñr, & de cœlo, & angelis, & de anima ac mente dubitabis: sic tibi omnia prorsus veritas dogmata deperibunt. Et certè si manifesta vis credere,inuisibilibus magis te oportet fidem,q̃ visibilibus commodare. Quanquam enim admirabile satis sit,magnumq; quod dixi,tamen verum est, & habentibus intellectum absq; vllo ambiguo confitendum. Oculi enim carnis sæpe falluntur, non vtique in illis, quæ inuisibilia esse constat, illa quippe ex toto nesciunt, sed etiam in his ipsis, quæ videntur aspicere. Falluntur autem, & spacij longitudine,& aeris æqualitate,& mente aliò intenta, & ira,& solicitudine,& mille aliis, quibus eorum perspicuitas impeditur. At vero mentis oculus diuinarum scripturarum lumen aspiciat, multo certius,atque ab omni prorsus errore alienum, harum quæ sunt incipiet habere rerum iudicium. Nequaquam ergo nobis illudamus ipsi, ne per desidiam vitæ nostræ,quæ de talibus est orta dogmatibus, perq̃ ipsa dogmata magis nobis conflemus incendium. Si enim iudicium non est futurum, neque pro malis actibus supplicia soluemus: sequitur, vt neque pro sanctis laboribus præmia capessamus. Perpendite igitur, quousque vestra blasphemia prouehatur, qui dicitis D iustum, mitem, ac misericordem Deum tãtos suorum labores,sudoresq; despicere. Et qua tandem istud poterit ratione defendi? Itaque etiam si aliunde omnino nequeas, exemplo tamen propriæ domus ista considera, & tunc manifestam hanc stultitiam deprehendes. Nam si millies ipse sis immisericos, atque crudelis, & vltra omnes feras rationis extraneus, nequaquam tamen pateris, vt amantem tui seruulum moriens inhonoratum relinquas, quem certe & libertate donas, & pecunia, cęterisque muneribus: & quia ipse nihil ei iam poteris præstare post mortem, cum patrimonij tui hæredibus solicitè commendas, rogans pro illo, ac deprecans, facisque prorsus omnia ne illum irrenumeratum relinquas. Tu igitur tam malignus, erga seruulum tamen tã benignus, ac misericors inueniris: Deus vero, infinita illa bonitas, ineffabilis misericordia, inæstimabilis pietas, famulos suos Paulum, Petrum, Iacobum, Ioannem, cæterosq; horum similes, propter ipsum confectos fame, afflictos vinculis, verberibus sciissos, fluctibus mersos, bestiis traditos, quotidieque morientes, perpessos quanta nec numerari quidem possunt, incoronatos, inhonoratosque despiciet? Et ille quidem, qui iudicium instituit hunc agonem, eum, qui in Olympico certamine victor extiterit prædicat, & coronat, & dominus seruum, & rex militem, cunctri generaliter bene de se meritos, quibus possunt remunerat bonis: Deus vero solus post tam largos sudores postque tam multos labores, nec amplum, nec exiguum prorsus bonum propriis cultoribus recompensabit? Sed sancti illi atque iusti, cunctisque prorsus virtutibus dediti, illic demum iacebunt, vbi adulteri, homicidæ, ac parricidæ, vbi viatores etiam sepulchrorum? Et quam tandem habent ista rationem, si nihil est post illum, quo hinc auferimur, abscessum: sed vsque ad præsens est omne nostrum? In eodem vero statu, sunt etiam, qui studia habuere diuersa, immo ne in ipso quidem per omnia? Nam aliter fiet illis, qui hic propter Deum in ærumna, & illis, qui dicunt: hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Qui quidem homines sunt natura, sed per voluntatem suam diaboli facti sunt instrumenta. Vnde & tunc non per seipsummet tantummodo, sed per alios quoque accedebat ad Christum. Quod E

etiam

etiam Lucas significando dicebat, Discessit ab eo vsq; ad tempus: ostendens quòd postea per sua aduersus illum instrumenta pu
F gnauerit. [Et ecce accesserunt angeli, & mi
Luc. 4. d nistrabant ei.] Quandiu enim fuit in conflictu positus, nequaquam eos apparere permisit: ne, ante victoriam superandum fugaret: postquam vero illum per cũcta dedecit, & victam fugere præcepit, tunc angeli conlequẽter apparẽt: vt tu discas, quod te quoque post confectam de diabolo victoriam, angeli repentè suscipiant, plaudentes tibi, teq; stipatorũ vbique more comitantes. Sic igitur, & Lazarum post fornacem paupertatis ac famis, totiusq; prius angustiæ, lusci
Luc. 16. e, f pientes ad requiem pertulerũt. Quod enim paulo ante memoraui, multa nunc eorum Christus ostendit, quibus nos postea perfruemur. Hæc igitur considerantes, omnia
Mat. 11. suademus animæ nostræ, q̃ postquàm hinc
2. Co. 5. fuerimus profecti, & ante terribile illud adstaturi sumus tribunal, & omnium quæ hic agimus rationem reddituri. Nam & supplicia perferemus, si in peccatis pseueramus: & potiemur coronis, bonisq; ineffabilibus perfruemur, si paruo hoc tempore nos voluerimus excolere, eorumq; qui his cõtradicere ausi sunt, ora claudamus: ipsi vero gratissimam eligamus virtutis viam, vt digna cũ fiducia ad iudicium illud abeuntes,
G promissa nobis præmia consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, cum patre, & spiritusancto, in secula seculorum. Amen.

Homilia XIIII. ex capite IIII.

AVdiens autem Iesus, q̃n traditus esset Ioannes secessit in Galilæam, & relicta ciuitate Nazareth, venit, & habitauit in ciuitate Capernaũ maritima, in finibus Zabulon, & Neptalim: vt adimpleretur qđ
Esa. 9. a dictum est per Esaiam prophetã. Terra Zabulon, & terra Neptalim, via maris trãs Iordanem Galilææ gentiũ: populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnã: & sedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cœlorum. Ambulans aũt Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: erant enim piscatores, & ait illis. Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hoium. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioãnem fratrem eius in naui cum Zebedeo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi aũt statim H relictis retibus & patre secuti sunt eum. Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & sanans omnẽ languorem, & omnem infirmitatem in populo.] Qua tandem ratione secedit? Nos videlicet docens, non vltro in tribulationes irruere, sed secedere potius, atq; discedere. Neq; n. crimen est nõ semetipsum in pericula sponte proijcere, sed non fortiter cum incideris permanere. Hoc igitur nunc docens, & materiam subtrahens inuidiæ Iudæorũ, secedit in Capernaum: tum prophetiam, quæ de ipso cõcinerat adimplens, tum ét capere festinans orbis magistros. Ibi quippe illi exercendæ tunc artis suæ studio morabantur. Tu vero considera quemadmodũ eund ad gentiles occasionem a Iudæis semper accipiat. Nam hic quoq; cum præcursori eius insidias tetendissent, ipsum in Galilæam gentium ire compellunt. Vt aũt intelligas, quia neq; ꝓportione de Iudæorum hic gente dicatur, neq; oẽs memorentur tribus, cõsidera quẽadmodum regionem illam propheta secernat. [Terra Zabulon, & terra Neptalim via maris trans Iordanem Galilęę gentiũ populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnã.] Tenebras hic nõ istas profecto sensibiles, sed errores, atq; impietates vocauit: propter quod & intulit [Qui sedebant in tenebris & vmbra mortis, lux orta est eis.] Vt I
enim discerес, quia neq; lumen, neq; tenebras has sensibiles nominaret: & cũ de lumine loqueretur, non simpliciter lumẽ posuit, sed lumen magnũ, quod alibi appellat, & verũ: & tenebras memorans, vmbrã mortis vocauit. Deinde mõstrans, quia non ipsi inquirentes inuenerint: sed vltra illos Deus desuper illustrauit: ipsum, inquit, eis lumẽ exortũ est, ac refulsit, non ꝓ illi prius ad lumen accesserint. Ante aduentum quippe Christi in extremis nimirũ malis vita erat hominũ constituta. Neq; n. ambulabant: quod vtiq; signũerat, ne spem quidẽ illos liberationis habuisse: sed sedebant a tenebris cõprehẽsi, quasi ignorantes prorsus quòmã promoue-

ri de-

ri deberent. Sedebant in tenebris, vt qui om
nino nec ſtare iam poſſent. [Tunc cœpit Ie
ſus prædicare, & dicere. Pœnitentiam agite,
appropinquabit enim regnũ cælorũ.] Tũc
iſtud, quando ſignificat? Cum. I. Ioannes in
carcere incluſus eſt: quã ré & ipſe ab initio
prædicauit. Quid aũt opus erat Ioanne, cũ
Chriſtũ ſatis ipſa operum ſuorũ teſtimonia
prædicarent? Vt videlicet hinc quoq; illius
dignitatẽ diſceres, ꝙ ſicut pater, ita ẽt filius
haberet prophetas. Sic. n. Zacharias ipſe di-
K cit in ſpiritu. Et tu puer propheta altiſſimi
Luc. 1. d vocaberis. Deinde vt ne impudentibus qui-
dem Iudæis defenſionis pars vlla remane-
ret, quod quidẽ ẽt ipſe poſuit, dicens. Venit
Ioannes neq; manducans, neq; bibens, & di
Mat. 11. c cunt: dæmoniũ habet. Venit filius hominis
manducans, & bibens, & dicunt. Ecce ho-
Luc. 7. c mo vorax, & potator vini, publicanorũ, &
peccatorũ amicus, & iuſtificata eſt ſapientia
a filijs ſuis. Tum ẽt fuit omnino neceſſariũ,
vt ea quæ de illo erãt dicenda, non ab ipſo
prius, quàm ab alijs dicerentur. Qui. n. poſt
tot ac tanta illa teſtimonia, atq; documen-
ta clamabant: Tu teſtimonium perhibes de
teipſo, teſtimoniũ tuũ non eſt verum: niſi
prius Ioanne dicẽte, proceſſiſſe in mediũ, ac
pro ſe teſtimoniũ ipſe dixiſſet, quid nõ illi
fuiſſent locuti? Propterea nec prædicat ante-
aquã Ioannes, nec mirabilia operatus eſt,
quoadu ſq; ille incideret in vincula: ne hac
exiſtente eã, magna pars populi ſcinderet.
Idcirco nec aliquod ſignũ fecit Ioannes: vt
ex hoc quoq; multitudinem traderet Chri
ſto, quæ ad eum ſignorum admiratione cõ-
flueret. Si. n. poſt tantum diſpenſationis te-
norem ante carcerem Ioãnis, atq; poſt car-
cerem diſcipuli eius tã pertinaci aduerſum
L Ioã. 1. c Chriſtum æmulatione feruebant, vt non ip
ſum, ſed Ioannẽ Chriſtũ eſſe contenderent:
ſi horũ nihil fuiſſet, quid tandẽ non accidiſ-
ſet erroris? Propterea ẽt Matthæus ſignauit,
quia tunc cœpit prædicare. Cumq; cœpiſſet,
illud prædicauit in primis, quod certe docue
rat, & Ioannes. Et necdũ interim de ſe ali-
quid memorat, ſed prædicationem quã præ
dicauerat ille cõfirmat, hæc. n. erat quæ faci
lius poſſet audiri, quia. ſ. nullã de illo dignã
opinionem gerebant. Idcirco incipiens, ni-
hil dicit aduerſum aut moleſtum, vt ille qui
imminentẽ ſecurim, arborem, radicitus exci-
dendã, aream purgandã & ignem inextin
guibilẽ memorabat, ſed a bonis orditur ac
proſperis, cœlum. ſ. & illud, quod ibi eſt re-
gnum futurum audientibus nunciando.
[Et ambulans iuxta mare Galileæ vidit Si-
monem, qui dicitur Petrus, & Andreã fra-
trem eius mittentes retia in mare, & dicit
eis. Venite poſt me, faciam vos piſcatores
hominum. Hi autem relictis retibus, ſecuti
ſunt dominum.] Et Ioannes quidem aliter
dixit eos vocatos: vnde manifeſtum eſt ſe-
cundã hanc vocationẽ fuiſſe, idq; multis ex Ioan. 1. f
rebus oſtenditur. Nã ibi quidem dicit quòd M
ad Chriſtum antequã Ioannes in carcerẽ
duceretur, acceſſerint: hic vero poſtquam il
le inciderit in vincula. Et ibi quidẽ ꝙ An-
dreas Petrum: hic vero quòd Ieſus ambos
vocet. Et Ioannes quidem ait, ꝙ Ieſus ve-
nientem ad ſe Petrum videns, dicit: Tu es
Simon filius Ioanna tu vocaberis Cephas, Ibidem.
quod interpretatur Petrus. Matthæus verò
aſſerit, quòd iſto iam non ine vocaretur.
Videſ, inquit, Simonem qui dicitur Petrus.
Sed a loco etiam quo vocati ſunt, alijſque
multis id ſcire poſſibile eſt, & ab eo quòd fa
cile obedierunt vocanti, ſuaq; omnia reli-
querunt. Erant quippe ſufficienter iam an-
te prædocti, & ibi quidem Andreas, in do-
mum veniens, multaq; a Chriſto audiens
inuenitur: hic vero vnum audientes, nudũ-
que verbum, confeſtim ſequuntur. Videtur
quippe fuiſſe conſequens, vt prius quidem,
& audierint, & ſecuti ſint, poſtea vero cum
& Ioannem in carcere ligatum, & ipſum ſe-
ceſſiſſe vidiſſent, reliquiſſeq; eos magiſtrũ,
atq; ad artem propriã reuertiſſe. Sic deniq;
piſcantes eos rurſus inuenit. Ipſe aũt neque
prius eos cum vellent abire prohibuit, neq;
quia diſceſſerant in finem reliquit: ſed con-
cedens eis, cum reſilire voluerunt, ad eoſdẽ
iterũ capiẽdos venit: qui certè eſt optimus
ſpiritalibus quoq; piſcationis modus. Perpẽ
de vero, & fidem, & obedientiam vocatorũ
& cognoſcas quàm dulcis ſit piſcatio: ſiqui-
dem in medio ipſius operis conſtituti, cum
illum audiſſent iubẽtem nihil diſtulerunt,
nihil omnino conctati ſunt: non dixerunt,
reuertemur domũ, loquemur propinquis:
ſed cuncta illico relinquẽtes, fecerũt, ꝙ He- 3. Reg.
liſæus quoq; ſub Helia legit impleſſe. Talẽ 19. d
ꝙppe à nobis obediẽtiã Chriſtus efflagitat,
vt neq; punctum tpis differamus, ẽt ſi nos
aliquid neceſſariũ vrgere videaẽ. Propter
qđ, & aliũ quandã accedẽtẽ ad ſe, & rogãtẽ
vt ad ſepeliẽdum patrem rediret: ne id qui-

dem

Mat. 8.c & Luc. 9.g

dẽ facere permiſit, oſtendens quia Chriſtus cunctis ſit ẽt neceſſitudinibus præferendus. Sed dicas forſitan, maxima fuiſſe promiſſa: & hoc eſt ꝓ quod illos maximè admiror: quia cum nondum ſignum aliquod factum fuiſſe vidiſſent, tam firmiter promiſſionis magnitudinem crediderunt, vt ẽt Chriſtum ſequi rebus omnibus anteferrent. Ex illis quippe ipſis quibus capti ſunt verbis, facilè crediderunt alios quoque per eadem a ſe capiendos. Iſtis igitur hoc promiſit Iacobo vero, & Ioanni nihil tale pollicitus eſt. Siquidem obedientia præcedentium his quoque ad credendum iter parauit, ſed vt multa iã de illo ante audierant prædicari. Vide autẽ q̃ etiam diligenter inopiam eorum Euangeliſta ſignauerit. Inuenit, inquit, eos reficientes retia ſua. Tanta erat egeſtatis magnitudo, vt vetera contexerent: quia emere noua nequibant. Nec ſanè parua hæc ſunt documenta virtutis, facilè omnem tolerare pauperiem, de iuſtis laboribus viuere, mutua ſibi charitate connecti, ſecum habere inopẽ patrẽ, atq; in eius obſequio laborare. Quia iſtos ergo iam ceperat, tunc incipit, eiſdem præſentibus mirabilia monſtrare, quæ vtique faciendo Ioannis de ſe dicta firmabat. Synagogas vero ſæpius introibat, hinc quoque Iudæos docens, quia non eſſet aduerſarius quidem Dei, ac ſeductor animarum, ſed quia patri conſentiens adueniſſet: ingreſſus vero ſynagogas, non modo prædicabat, verumetiam ſigna ædebat. Quando enim nouum ſit aliquid, atq; præcipuum, ſigna Deus facere conſueuit, præſtans quædã pignora ſuæ potentiæ his, qui legem eius ac

Gen. 1.c & 2.c

cipiunt. Sic igitur cum hominem facturus eſſet, prius mundum creauit, ac tum demũ

C

facto homini legẽ in paradiſo dedit. Et cũ

Gene. 7. & 8.

ſancto ẽt Noe legem poſiturus eſſet, magna vtiq; mirabilia monſtrauit, per quæ inſtauratum omnino creaturam, ac terribile illud pelagus per annum certè integrum toto fecit orbi diffundi, iuſtumq; illum in tanta totius mundi tempeſtate ſeruauit. Abrahæ

Gen. 14. Ge. 12.d

quoque multa ſigna legitur præſtitiſſe, vt claram illam de regum bello victoriam, vt inſignẽ quoq; aduerſus Pharaonem plagã, vt cũ de variis illum periculis liberauit. Sed & Iudeis quidem cum legem eſſet daturus,

Deut. 4. & Exo. 5. & 6.d.

prius mirabilia illa, & prodigia magna oſtẽdit, ac tum demum eis præcepta legis impoſuit. Ita hic quoque cum ſublimen quandã viuendi introduceret etiam diſciplinam, & quæ nunquam ab illis fuiſſet audita, authoritatem mandatis ſuis præſtruxit de claritate ſignorum. Quia enim ęternum regnum, quod prædicabat, ex his quæ vñr etiam illa, quæ nondum ſunt viſa monſtrabat. Cõſidera verò quam nihil Euangeliſta ſuperfluis immoretur, quemadmodum non ſingulos nobis eorum, qui curabantur enumeret: ſed nubes quaſdam ſignorũ grandi verborum parcitate tranſcurrat. [Obtulerunt, (inquit) ei omnes male habentes, variis lãguoribus, & tormentis comprehenſos, & dæmonia habentes, & lunaticos, & paralyticos & curauit eos.] Verum illud inquiritur, cur a nullo eorũ fidem popoſcerit. Neq; enim

D

dixit quod aliis poſtea dixiſſe narratur. Creditis qm̃ poſſum hoc facere? Quod certè hic ideo non dixit, quia nondum potentiæ ſuæ documenta præſtiterat. Deinde hoc ipſum, ꝙ eum ſimpliciter adibant, & certatim infirmos ei ac debiles offerebant: non mediocrum profectò eorum fidem docebat. Nam è longinquo eos vtiq; portabant, non portaturi proculdubio, niſi prius de illo magna præſumerent. Sequamur etiam illum igitur nos, varios ſiquidem lãguores habemus animarum; & hi ſunt quibus principaliter vult mederi. Propterea enim etiam illas ægritudines ſanat, vt iſtas ſcilicet de noſtris animabus expellat. Accedamus ergo ad cũ, nec ab illo quicquam de præſentis vitæ proſperitatibus expectemus, ſed indulgentiam peccatorum precemur. Nam etiam nunc dabit ille, ſi nos non negligimus poſtularet. Tunc enim in Syriam ſolummodo fama

Matt. 4. d

eius exierat, nunc vero totum terrarum orbem peruaſit. Et illi quidem cum audiſſent

& Luc. 4.f.

cum dæmonia fugaſſe, vndiq; confluebãt: tu vero cum longe plura, longeque maiora virturis eius experimenta iam ceperis, nequaquam tamen exurgis, & curris? Nam

E

illi quidem, & patrias reliquerunt, & parentes, & amicos, atque cognatos tu vero ne domo quidem abſcedis, multoque maiora, quàm ſequaris relinquis. Imo ne iſtud quidem a te poſcimus, ſed conſuetudinem ſolummodo malignam relinque, & domo tua, atque cum tuis manendo poteris facilè ſaluari. Nunc vero ſiquidem habuerimus aliquam corporis paſſionem, omnia facimus, cuncta mereamur, vt in reliquum ægritudine liberemur: anima vero noſtra tã

malè

malè se habente dissimulamus, semper differimus? Propterea ne corporeis quidem languoribus liberamur, qm quæ maximè necessaria sunt superflua esse ducimus, quæ vero pene dissimulanda, hæc omnino necessaria iudicamus: & fontem ipsum incuratum relinquentes, mulorum riuulos purgare co
Ioã. 5.a namur. Quòd autem earũ, quæ sunt in cor-
Luc. 5.d pore passionum maligna sæpe anima causa,
Ce. 4.& & triginta annorum paralyticus, & ille qui
1.Ioã. 3. per tectum legitur fuisse depositus, & ante omnes Cain ipse monstrauit, multisq; alijs exemplis idipsum poterit comprobari. Exic cemus igitur fontem malorum, & cuncta continuo languorum fluenta siccabuntur, non modo enim paralysi dissolui, peccare verum etiam languor est, & longe illo lan-
F guore deterior, ac tanto vtique, quanto est corpore anima præstantior. Accedamus igitur ad eum, & iam modo precedamus igitur ad eũ, & iam modo precemur, vt stringat animam nostram vndiq; dissolutam, omniaq; hæc temporalia relinquentes, pro spiritalibus supplicemus: si vero horum solicitudinem geris, cũ illis ẽtrista curato. Nec quia non doles ipse cum peccas, age te securum: ob hoc quoque ipsum gemas magis, quia ne sentis quidem de peccato dolorem.
Prou. 5. Hoc enim fit, non quia peccata non mor-
Eccl. 21. deant, sed quia insensibilis est anima quæ peccat. Deniq; ex illis istud, quòd dico perpende, qui propria peccata iam sentiunt: nonne huiusmodi quoq;, qui secantur, vel vruntur, amarius videntur vlulare? Quanta faciunt, quanta patiuntur, quantum lugent, qnantum etiam lamentatur, vt a mala conicientia liberentur? Quod certe non facerent, nisi secundum animam vehementer dolerent. Est igitur primum bonum nihil omnino, peccare: secundum vero, post peccatum sentire, quod commiseris, atque lugere. Si vero ne istud quidem habemus: quemadmodum precabimur Deum, & peccatorum remissionem petemus, de quibus nihil omnino curamus? Cum enim ipse ille qui deliquit, ne hoc quidem ipsum, quod peccauit, studeat agnoscere: pro quibus deũ
G delictis rogabit, quæ adhuc commisisse se nescit. Hæc vero ignorans, quonam modo nosse poterit diuini beneficij largitatem? Solicitè igitur propria delicta considera, vt discas quorum remissione doneris, atque ipsi benehtio gratis exitas. Nam tu quidem cũ hominem in te fortem cõmoueris, & amicos, & vicinos, & ianitores rogas, & pecunias erogas, & plurimos dies patienter impendit, humiliter adstando, ac sæpius supplicando, [illegible] semel, & iterũ, & millies te repellat, q in te fuerat offensus, tu nihilominus non quiesci: sed solicitudine maiori concussus, suppliationẽ quoq; adhibes longiorem, nobis vero cum indignetur omnium Deus, oscitamus atq; oscitãdo recubamus, deliciamur, inebriamur, & cũcta quæ sunt malæ cõsuetudinis frequẽtamus? Et quando illum possumus facere placatũ: quonam modo autem nõ illum aduersum nos amplius commouemus? Non dolere. p. quia peccaueris indignari atque irasci facit Deum, quàm illud ipsum, quod ante peccaueras. Propter quod in ipsam iam dignum erat demergi terram, & ne solem quidẽ istũ videre, nec respirare prorsus, quia cum tam H reconciliabilem nobis habeamus Deum, eũ tamen, & ad iracundiã prouocamus, quotidie commouentes, nec ad pœnitentiam aliquando cõfugimus. Et certè ille ne hoc quidem quòd irascitur, odio & auersatus nos, fecit, sed vt sic saltem ad se attrahat quos nõ vult perire? Alioqui si etiam iniurijs lassitus 2.Pe. 3. iugiter beneficia præstaret, amplius profecto contemneres. Ne igitur istud eueniat, aduersatur ad tempus, vt te secũ habeat in æternum. Confidamus ergo ipsius misericordię, & solicitissimè pęnitentię opera mõstremus, priusquã ille illucescat dies, qui nobis minime iam istud prodesse permittat. Nunc enim fere totum consistit in nobis: tunc vero solus profecto iudex habebit in te sententiæ potestatem. Præoccupemus igi Ps. 94. a tur faciem eius in confessione, fleamus atq; etiam lugeamus. Sic enim poterimus ante certam illam horam, definitamque sententiam rogare iudicẽ, vt nobis peccata dimittat, iam nec introitu opus erit ad iudicium Dei: vt è diuerso nisi id faciamus, publicè ac toto mundo teste nos audiet, nec spes vlla veniæ restabit. Nullus quippe illuc vadens eorum valebit peccatorum effugere tormẽta, a quibus hic non fuerit absolutus. Sed sicut illi qui, vt sæpe cernimus, catenati, de
I his carceribus ad iudicium protrahuntur: sic omnes quoque animæ, cum hinc fuerint variis peccatorum restibus circumactæ, ad terribile illud ducentur tribunal. Nullo enim præsens vita differre videtur

a car-

à carcere. Sed ſicut cum triſte illud introimus habitaculum, circundatos videmus, ac vinctos catenis: ita etiã nunc ſi extra omnia nos phantaſmata collocantes, vniuſcuiuſq; ingrediamur animã, videbimus eam duriorib⁹ fero vinculis, colligatã, & maximè ſi in diuitum intremus animas, qui quanto copioſius ſuis opibus ambiuntur, tanto oneroſius vinciuntur. Sicut.n. cum aliquem videris vinctũ, & ceruice, manibus, pedibusq; ferratum: propterea illum maximè miſeraris: ſic ét cum videris diuitem cũctis rebus omnino circundatum, noli eum propter illa putare locupletem, propter quę debes infœlicẽ vocare. Præter illa ſiquidẽ vincula habet cuſtodem carceris ſequiorem, amorẽ. ſ. pecuniarum, qui ſemel à ſe vinctum nequaquã de hoc carcere exire permittit. Sed mille illi imponit catenas, & oſtia, & ſeras, atq; cuſtodias, & in interiorem illum conijciens carcerem, etiã delectari his vinculis facit, vt ab illis quibus oneratur malis, ne ſpem quidem vllam liberationis inueniat.

K Quòd ſi intenta mentis acie animum eius inſpexeris, non modo illum ligtũ, verũetiã ſqualentẽ, atq; ſordentẽ ac vermibus plenũ videbis. Neq; enim meliores delitiarum iudicandæ ſunt voluptates, immò etiam horribiliores: ſimul quippe corpus, animamq; corrumpunt, & vtrãq; ſubſtantiã mille ęgritudinum fontibus rigant. Propter hæc ergo omnia liberatorẽ animarum noſtrarum deprecamur Deum, vt & vincula iſta dirũpat, & ſæuum hunc à nobis cuſtodem repellat, grauiſſimoq; illo nos liberans onere catenarum, omni alite perniciorem intellectũ noſtræ mentis efficiat. Sic autẽ illum precemur, vt etiam noſtram iungamus voluntatem videlicet, ac ſtudium, atq; in bonis operibus exequendis congruum alacritatis vigorem. Ita enim etiam breui tempore poterimus a malis, quæ nos obſident liberari, & tunc ſaltem vbinam fuerimus addiſcere, ac digna perfrui libertate: quam nos conſequi omnes, eueniat, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperiũ cum patre, & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Amen.

Homilia XV. ex cap. V.

L IN illo tempore. Videns turbas Ieſus, aſcẽdit in montem. Et cum ſediſſet acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiẽs os ſuũ docebat eos, dicens. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.] Conſideremus fratres cõtemptum honoris, & gloriæ. Neque enim ſecum circumducebat ſequentes, ſed quando quidem petebat ratio curandi, ipſe omnia circumibat viſitãs turbas, atq; regiones. Quando vero plurima ad eum multitudo collecta eſt, vno in loco reſidet: & non in vrbis, foriq; medio, ſed in monte, atq; deſerto: nos videlicet erudiens, nihil ad oſtentationem noſtri facere, ſed a cunctis potius tumultibus liberari, & præcipue cum philoſophandũ eſt, ac de rebus ſerijs diſſerendum. Cũ aſcendiſſet atq; ſediſſet, continuo ad eum acceſſere diſcipuli. Vidiſti certe virtutis augmentũ, & quẽad modum ſint facti repente meliores. Nã ignorum quidem ſpectatores erant plurimi: iſti vero etiam audire magnum aliquid ac ſublime cupiebant. Quod certe illum, & ad magiſterium prouocauit, & ab his fecit inchoare ſermonibus. Non enim corpora ſola curabat, ſed etiam animas medicabatur, a quarum cura rurſus ad corporũ remedia tranſibat, ipſas quippe vtilitatum vices ſæpe variebat, & doctrinæ verborum ſuorũ ſalutarium operũ dona miſcebat. Simul etiã M impudentiſſima hæreticorũ ora claudebat, vtriuſq; curam gerendo ſubſtantiæ, ſeq; integri animalis eſſe creatorẽ docendo. Propter quod plurima vtriq; naturæ ſua prouidentia conferebat, nunc illam, nũc iſtã medendo. Quod hoc ét facit loco. [Aperiens,] inquit, [os ſuum docebat eos.] Et cuius rei gratia vr adiunctum, aperiens os ſuum? Vt proculdubio diſceres, quia non cũ loqueretur modo, verumetiã cũ taceret, docebat. Nunc quidẽ os aperiens, nunc vero ipſis vocẽ operibus emittens. Cum vero audis, docebat, ne optineris ſolis eum locutũ eſſe diſcipulis: ſed propter illos & cæteris. Quia.n. Mat. 13. erat adhuc multitudo illa vulgaris, totaque terrena, conſtituens ante ſe diſcipulorum chorũ, ad ipſos verbũ facit: vt ex ſermone, quo eos docet, ét his plurimum a talibus diſtantẽ faciat philoſophiæ diſciplinã. Quod igitur & Lucas ſignificãdo dicebat, quia ſermonẽ ad eos verterit, idipſum ét Matthęus manifeſtans ait. Quoniã acceſſerint ad eum Luc. 6. d diſcipuli, & docuerit. Vnde igitur incipit? Quæ fundamenta nouæ nobis collocata diſciplinæ? Audiamus itaq; quę dicuntur. Dicta

ctum est namq; præsentibus, scriptum vero his omnibus, qui postea essent futuri.
Deu.29 Propterea docens quidē ad discipulos respi
A cit, verum nequaquā in eis sua dicta determinat, sed infinitè, & incircunscriptè cunctas beatitudines in cōe proponit. Nō.n.dicit, beati estis vos, si pauperes. Et certè etiā si ad illos hoc directè signateq; dixisset, futura nihilominus fuisset dominus doctrina
Mat.27. d cōis. Nam & cum dicit, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi: non ad eos tantummodo loquitur, sed per eos ad vniuersum prorsus orbē. Et qū eos beatificat, persecutionem ferentes, exagitatos vndiq;, & intoterabilia illi patientes, non eis solum, sed & cunctis eadem implentibus texit coronam. Veruntamē vt istud magis magisq; lucescat, & discas ea, q̄ dicuntur a Christo: tibi quoque & cunctis generaliter hominibus, si attendere velint, esse communia: audi quodnam his mirabilibus verbis ponat exordium. [Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cœlorum.] Qui sunt pauperes spiritu? Humiles. s. mente, atq; contriti spū. Spiritū hic.n. posuit ꝓ anima, & voluntate. Quia.n. sunt humiles plurimi non sua sponte ducti, sed necessitate rerum coacti, relinquens hmōi: neq; enim hoc inter laudanda numerandū
B est: eos qui se humiliant, & comprimunt voluntate, primos beatos appellat. Et quā ob causam non humiles voluit appellare, sed pauperes? Quia hoc loco vtique præstantius est, siquidem illos hic humiles memorat, qui Dei præcepta metuunt, atque ēt cō
Esa.66. tremiscunt. Quod per Esaiam prophetam
a Deus amanter excipiens dicebat. Super quē requiescam, nisi super humilem, & quietū, & trementem sermones meos? Multi quippe sunt humilitatis modi: & hic quidem est humilis mediocriter, alter vero cumulate. Hanc igitur humilitatem etiam propheta collaudat, non vtcunque compressam desi-
Ps.50. d gnando mentem, sed omnino contritam. Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus nō spernit. Sed etiam tres pueri pro magno sacrificio hanc offerunt Deo dicentes, sed in anima contrita, & spiritu humiliato suscipiamur. Hanc ergo nunc etiam Christus beatam vocauit. Quia enim profecto mala maxima, & quæ toti ferè orbi intulere pernicie, de superbia mentis exorta sunt, quā-

doquidem ille, qui talis certè ante nō fuerat, per hoc diabolus effectus est, quod etiā 1.Ti.3.b
Paulus significando dicebat, Ne in superbiam elatus, in iudicium incidat, & in laqueum diaboli, Et primus ille homo his a C
diabolo spebus inflatus, postquam se arroganter extulerat, cecidit in mortem: dominum.n. se credens futurum, etiam quod habebat amisit, hoc enim ei & dominus exprobrans, ac stultitiæ eius insultans, ait, Ecce Adam factus est sicut vnus ex nobis, cæteriq́ue postea hinc ad impietatis præcipitia deuiarunt, æqualitatem Dei cogitationum sibi phantasmate mētiendo, quia, inquam, hanc esse constat causam malorum, & radicem fontemq́ue peccati, contrarium ægritudini remedium docendo conficens, quasi fundamentum quoddam forte, atque munitum, hanc primum sententiam collocauit. Siquidem vnusquisque, humilitate supposita, tutissimè cuncta alia superponit ædificās: hac vero subducta, etiāsi ad ipsum vsque cęlum conuersationis sublimitate peruenias, simul omnia subtrahuntur, atque in finem pessimum relabuntur. Nam siue orationem, siue ieiunium, siue misericordiam, siue pudicitiam, siue aliud quid bonorum, absque humilitate congreges: statim cuncta
defluūt, cunctaq́ue depereunt. Quod etiam Luc.18.
Pariseo legimus accidisse, qui cum ad ip- b
sum virtutis cacumen ascenderet, amittens simul vniuersa descendit, quia scilicet non habuit matrem bonorū. Sicut enim superbia oīum fons malorum est, ita humilitas cunctarum origo virtutū. Iure igitur hinc D
incipit, vt arrogantiam radicitus de auditorū pectoribus euellat: & hoc ad discipulos ait, qui humiles semper extiterant: quippe qui ne occasionem quidem habuerant insolentiæ, cum essent vtiq; piscatores ac pauperes, nec minus de imperitia, quā de ignobilitate despecti. Et si ergo non hoc propter discipulos diceret, dicebat tamē propter cęteros, qui vel tunc aderant, vel postea erant futuri, ac disciplinam ipsam per Apostolos recepturi, ne illos per superbiam fortè contemnerēt, immo etiā ꝓpter ipsos profecto discipulos. Etsi enim tūc forsitan minimè, sed postea tamē hac indigebāt maxime cautione: post tot certè illa mirabilia, post signa, post honorem ab vniuerso sibi penè orbe delatum, post illam postremo fiduciam, quam se apud Deum habere

gaude-

gaudebant. Non enim diuitiæ, non potẽtia, non ipsum omnino regnum ita quenquam poterant efferre, vt ea quæ Apostolis suppe tebant. Quinimmo ẽt antequam facultatem acciperẽt signa faciendi, abũde extolli, quibant, cum viderent magistrum theatro illo vndiq; admirante circundari, per quod certe pati poterant aliquid humanum. Idcirco E in primis mentes eorum humiliat, & cõprimit, doctrinam suam non sub specie mãdatorum, atque exhortationis inducit: sed sub præmiis beatitudinum, vt sic iert sermonem ipsum faciat gratiorem: & studium doctrinæ suæ cunctis recludebat. Nõ enim dixit, ille & ille, sed quicunque ista fecerint, omnes beatitudine seruos fieri: siue ignobilis, atque pauper, siue plebeius, siue peregrinus nihil te fieri beatum vetat, si istius virtutis æmulator extiteris. Hinc igitur vnde maximè oportebat, exorsus progreditur ad mandatum aliud, quod videtur contra totius mundi pugnare sententiam. Cum enim omnes putent gaudentibus inuidendum, eos vero, qui in mœrore, pauperie, luctuque, versantur miseros existiment: hos ipsos pro illis appellat beatos, dicens. Beati qui lugent. & certè isti infœlices ab hominibus iudicantur: sed idcirco ante doctrinam signa præmisit, vt facillimè crederent talia sentienti. Verum hic quoque non simpliciter lugentes posuit, sed propter peccata lugentes. Quippe cum illud aliud etiam vehementer vetetur, de secularium, scilicet rerum dispendiis: quod significabat, & Paulus dicendo, Quoniam seculi, quidem tristitia mortem operatur, quæ autem 2.Co.7. c secũdum Deum est tristitia, pœnitentiam F in salutem stabilem operatur. Istos, hic igitur beatos vocat, qui vtilem voluerunt habere tristitiam. Et non simpliciter posuit testes, sed omnino cum cumulo, nõ vt quippe mœrentes, sed lugentes. Si quidem præceptum illud totius philosophiæ magisterium est. Si enim illi, qui uel filios mortuos lugent, vel coniuges, vel alium quempiam proximorum: toto illo doloris sui tempore: non pecuniarum tenentur amore, non corporum: non gloriam concupiscunt, non consumuntur inuidia, non iniuriis per mouentur, non aliis vitiis obsidentur, vt potè solis luctibus mancipati: multo magis, qui propria peccata lugent, sicut ea lugere dignum est, celsiorem philosophiam mentis ostendunt. Deinde præmium illis aptissimum ponens: [Quoniam ipsi, inquit, consolabuntur.] Vbi vero, dic mihi, consolabuntur? Et hic profecto, & quod est amplius, in futuro. Quia enim præceptum ipsum valde videbatur onerosum, ac vehemẽter molestum, hoc se promisit daturum, quod illud, quàm maximè leue possit efficere. Itaque si velis consolari, luge. Neque putes exempli gratia allatum esse, quod dixi. Quando enim consulatur Deus, etiam si millia mœrorum irruant, cunctis superior existis. Si quidem ipsis doloribus præmia Deus ampliora constituit: quod certe hoc ipso quoque designat loco, beatitudinem lu G gentibus deputando, non secundum dignitatem operum, sed iuxta suorum munerum largitatem. Perpende verò, quod non est hoc operis humani, sed indulgentiæ Dei. Nonne lugentes isti ob peccata lugent? At vero his sufficit, si Deum satisfactione placauerint, vt ab eo veniam consequantur. Sed quia ipse magno homines amore miseratur, neque in summotione pœnarum, neque in remissione culparum retributionem suam terminat, sed eos qui ob peccata lugent, & beatificat, & multa consolatione donat: non autem de propriis tantum, verumetiam de alienis iubet lugere delictis. Quales etiam sanctorum oratione fue Exo.17. runt, vt Mosi, vt Samuelis, vt Pauli, isti c quippe omnes aliena peccata lugebant. & 3 i.g Beati mites, quoniam ipsi possidebunt ter- 1. Reg. ram. Dic quæso, quam terram? Terram 15.c quidam intelligibilem dicunt: verum istud Ro.9.& omnino falsum est, nec in scripturis vsquam & Eph. repetimus intelligibilem terram. Quid- 3.c & nam hoc ergo est, quod dicitur? Sensibile Phi.1.b hic præmium statuit, sicut & prius, Hono- & 2. ra, inquit, patrem tuum, & matrem tuam, Thessa. sic enim eris longæuus super terram, & rur- 1.d sus dominus ipse latroni: Hodie mecum H eris in paradiso. Neque enim de futuris solummodo bonis, verum etiam de præsentibus cohortatur, propter tardiores, scilicet Mat.15. auditores, & antequam futura veniant præ- a sentia requirentes. Propterea igitur in pro- Eph.6.a eessu Euangelij dicit, Esto consentiens ad- Luc.23. uersario tuo cito. Deinde istiusmodi philo- f sophiæ ponens præmium, ait. Ne tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro. Vides ne vnde terruerit, a præsentibus scilicet, & quæ frequenter eueniunt? Et rursus:

sus: Quicũq; dixerit fratri suo, racha, obnoxius erit concilio. Paulus quoque creberrimè & præmia sensibilia proponit, & de prę-
1. Cor. 7. per totum. sentibus adhortatur, vt cum de virginitatis bono differit, nihil.n. ibi super cęlesti honore commemorat, sed de præsenti vtilitate
1. Co. 7 c rem commendat, dicens: Propter instantẽ necessitatem. Et rursus. Ego autem vobis
Ibidem. parco. & iterũ. Volo autẽ uos sine solicitudi-
Ibidem. f ne esse. Sic igitur Christus spiritalibus sensibilia miscebat. Quia ergo mitis quisq; propria putatur amittere, contrarium pollicet̃, dicens: quòd ipse sit qui tutissime cuncta possideat, non audax scilicet ac proteruus.
I Aliter verò quia in veteri testamento sæpe
Ps. 36. b propheta cecinerat, Mansueti autem hæreditabunt terram: à familiaribus iam illi populo, notisque verbis sermonem texuit, vt non in omnibus inusitatè loqueretur. Hæc vero dicit, non tantum ad præsens vsque tempus sua promissa perducens, sed cum futuris etiam ista promittens. Nam cum & spiritalia pollicetur, hæc certè vobis quæ sunt in præsenti vita non eripit. Et rursus cum præsentia repromittit, non tamen magnitudo promissionum solummodo vsque
Matt. 6. d ad ista pertingit. Quærite, inquit, primum
Mat. 19. d regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Et rursus. Quicunque dimiserit domũ
Mat. 10. aut fratres, cẽtuplum accipiet in seculo isto & in futuro habebit vitam ętternam. [Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam.] Quam vero iustitiam? Vtiq; rationalem istam quę ex aduerso auaritiæ collocatur. Quia.n. commendaturus erat misericordiam, ostendens quomodo misereri oporteat: id est, non ex auaritia nec rapina, opportunè beatificat iustitiam acquirentes. Et considera quãta idipsum exaggeratione cumulauerit. Nõ enim dixit, Beati qui iustitiam seruant: sed, beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: vt non vtique mediocriter, sed cum omni illam cupi-
K ditate teneamus. Quia enim hoc est auaritiæ proprium, neq; sic cibum desideramus ac potum, vt possidere latius, induique preciosius: concupiscentiam istam quæ habendi amore flagrat, iubet in meliora conuerti: deinde rursus sensibile præmium statuens, ait: [Quoniam ipsi saturabuntur.] Quia.n. plurimos diuites facere putatur auaritia, dicit hoc esse contrarium, magisque id præstare iustitiam. Noli igitur iustitiam exercens formidare pauperiem, neque famem timere, cum certe illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt: vt ex aduerso ille qui iustitiam diligit, tutissime omnia bona possidet. Si enim qui aliena non inuadunt, tanta rerum vbertate potiuntur: quantò magis qui propria fideliter largiuntur? [Beati misericordes.] Hic non pecuniarum tolum modo erogatores designare mihi misericordes videtur, sed idipsum cum aliorum quoque mandatorum obseruatione facientes. Varij sunt enim miserationis modi, latum quoque hoc omnino mandatum est. Quod igitur huius virtutis est præmium? [Quoniam ipsi misericordiã consequẽtur.] L
Et videtur æqualis quidem esse retributio, sed est tamen longè ipsa virtute præstãtior. Isti enim quasi homines profecto miserentur, cum ab omnium Deo misericordiã cõsequentur. Par aũt non est humana miseratio atq; diuina: sed quantũ beneuolẽtiæ, ma-
Eccle. 2. & 18. litiæq; discrimen est tantum ab illa ista discernitur. [Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.] Ecce rursus præmiũ spiritale. Mundos vero hic appellat, aut vniuersalem virtutem tenentes, & nullius sibi mali conscios, aut continentia conspicuos. Nihil enim nobis est ita opus ad vidẽdum Deum, vt istius puritate virtutis. Propter quod Paulus ait. Pacem sectamini, &
Heb. 12 d sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deũ. Videre aũt dixit, quemadmodum hominibus videre possibile est. Quia enim sunt plurimi qui se a rapina quidem, auaritiaque contineant, fornicentur tamen, atque luxurientur: ostendens, quia primum illud minimè sufficiat, etiam istud adiecit. Sicut
1. Co. 7. a & Paulus ad Corinthios scribens: Macedonibus testimonium reddidit, quia non solum misericordia essent diuites, verum alijs quoque virtutibus abundarent. Cum enim illorum in pauperes liberalitatem differeret, intulit: quoniam seipsos dederunt primum Deo, deinde nobis. [Beati pacifici.] Hic non modo dissentire illos prohibet, atque aduersum se mutuò dimicare: sed aliud quiddam maius inquirere. s. M
vt etiam alios dissidentes in sacram studeãt reuocare concordiam. Ac rursus præmium spiritale subiungit. Quòd vero istud est? [Quoniam ipsi filij Dei vocabuntur.] Siquidem vnigeniti hoc præcipuum opus fuit distantia copulare, conciliare pugnantia. Deinde ne opineris bonam esse vbique

pacẽ,addidit.[Beati qui persecutionẽ patiũ tur propter iustitiã].i.pro virtute atq; pietate,pro defensione cęterorũ. Solet quippe iustitiã oẽm prorsus animi appellare virtutẽ. [Beati estis cũ exprobrauerint vobis homines,& dixerint oẽ malum aduersum vos mẽtiẽtes.]Siue.n.seductores,siue maleficos siue pestiferos,siue aliud vos tale quippiam vocẽt,eritis,inqt,beati.Quidnã possit his p̃ ceptis inusitatius inueniri, p̃ quæ illa nobis desideranda dicit,q̃ alij putant esse fugiẽda? Egere dico,atq; lugere, persecutionẽ pati, audire maledicta. Eò nihilominus non modò id dixit,verũ ẽt facilè p̃suasit, nec duobus,aut decẽ,non viginti aut cẽtũ hominibus aut mille, sed vniuerso iã penè mundo. Cũq; dicerẽtur illa quæ videntur onerosa & grauia, cótraq; multorũ cõsuetudinẽ venientia, nihilominus admirbatur venerans oĩa illa audiẽtium multitudo, tanta quippe A erat virtus docentis. Attamen ne putares, quia quolibet modo audire maledicta præstaret beatos, duos tantum seperauit modos, cum scilicet vel propter ipsum audiuntur, vel falsa iactantur:Si verò ista non fuerint, non modò non est beatus hæc audiẽs, verum etiam miserrimus. Deinde respice rursus in præmium. [Quoniam merces vestra multa est in cœlis.] Tu vero etiam si non per singulas beatitudines regnum audias repromitti, nequaquam tamen mœrore turberis. Et si enim retributiones ipsas indifferenter appellat eas: tamen profectò cunctas ad vnum cœlorum regnum adducit.Quando autem dicit: & lugentes consolabuntur, & misericordes misericordiam consequentur,& mundi corde Deum videbunt, & pacifici filij Dei vocabuntur: nihil omnino aliud nisi cœleste regnum per hæc cuncta designat. Qui enim horum dicuntur potiri, illud sine dubio consequentur. Ne igitur tantummodo pauperum spiritualium hoc esse præmium suspiceris,sed & esurientium iustitiam: & mitium,& prorsus omnium quos idem beatitudinum textus includit. Propterea.n.in cunctis virtutibus, & promissionibus beatitudinem posuit,vt nequid sensibile sperandum putares. B Neq; enim esset beatum talibus coronari, quæ in præsenti vita continuo soluuntur, ac defluunt, & fugacius quam vmbra præteruolant. Cum verò dixisset,quoniã merces vestra multa est in cœlis,aliam quoque consolationem intulit,dicens. [Sic.n.persecuti sunt & prophetas, qui fuerunt ante vos.] Quia enim regnum cœlorum adhuc erat in spe,atque expectatione,solam consolationem illis de eorum societate præstat, qui ante illos afflictiones varias pertulerunt.Ne,inquit, putetis quòd mala aliqua docẽtes,& noxia sancientes, ista patiamini, vel ab eis quasi prauorum sitis magistri dogmatũ persequendi. Non enim de prauitate doctorum, sed de malignitate auditorum pericula ista insidiæq; contingent. Non ergo vobis obtrectabitur, qui talia patiemini:sed illi profectò qui inferent passionem: in testimonium vero vobis est tempus paratum.Neque in prophetis iniquitatem aliquam Deoque aduersam culpando doctrinam,alios quidem eiiciebant,alios verò lapidabant,alios malis innumeris obruebant: neq; hoc vos ergo perturbet. De eadẽ quippe sententia nunc quoque cuncta perficiẽt. Vidisti quemadmodum eorum sensus erexerit,iuxta Mosen illos, atque Heliam omnino constituens? Sicut etiam Paulus ad Thessalonicenses scribens, ait. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum Dei,quæ sunt in Iudæa in Christo:quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris,sicut & illi à Iudæis,qui occiderunt dominum Iesum,& prophetas,& nos persecuti sunt,& Deo non placent,& omnibus hominibus aduersantur, quod hic quoque Christus implcuit,& in aliis quidem beatitudinibus.Beati,inquit,pauperes, beati misericordes, hic verò non infinitè posuit, sed ad ipsos prorsus dirigendo sermonem, dicens. [Beati estis cũ exprobrauerint vobis, & dixerint omne malum aduersum vos.] Videlicet ostendens ipsorum hoc esse præcipuum,& proprium super omnes prorsus magistros. Simul etiam suam hic prodidit dignitatem,& honorem,quæ æqualiter cum patre communicat.Sicut enim illi, inquit,propter patrem, sic etiam vos propter me ista patiemini.Quando enim dicit,persecuti sunt prophetas,qui fuerunt ante vos: istos quoque iam prophetas factos esse declarat. Deinde ostendens,quia hoc eos maximè iuuet,ac faciat clariores:non dixit,maledicent vobis quidem, vosque etiam persequentur: sed ego tamen fieri istud vetabo. Neque enim discipulos suos non audiendo D maledicta, sed audiendo, ac fortiter sustinendo,

Heb. 11 g C 1.Thes. 2.c

nendo, & persecutores suos ipsis operibus arguendo, vult esse munitos. Hoc autem multò est illo vtique præstantius, sed longe potius est percuti: nec tamẽ malum aliquod pati, quàm omnino non percuti. Hic igitur dicit, Quia merces vestra multa est in cœlis
Luc. 5. d Lucas verò etiam cũ additamento, cumq; maiori consolationis cumulo hoc eum dixisse commemorat. Non solum.n. illos qui propter Deum maledictis expositi sunt, beatos dicit à Christo vocari, sed etiã eos quibus à cunctis benedicitur infœlices. Væ, inquit, vobis cum benedixerint vobis omnes homines. Et certè etiam apostolis benedicebant homines, sed profecto non omnes. Et idcirco non ait: væ cum benedixerint vobis homines, sed cũ benedixerint omnes. Hoc enim impossibile est, cum virtute viuentibus cunctorum ore benedici. Et rursum ait, Cũ eiecerint nomen vestrũ tanquã malũ, gaudete & exultate. Non.n. pro periculis solum quæ passi sunt, verumetiam pro maledictis retributionem maximam pollicetur. Propterea nõ dixit, cum vos exagitauerint atq; interfecerint: sed, cum exprobrauerint
E vobis. Nescio quo enim modo omnibus pene rebus amarius solent mordere maledicta. In periculis quippe multa sunt quæ laborem ipsum faciunt leuiorem: vt multorum exhortatione succendi, vt habere plurimos applaudentes, dignisque passionem ipsam præconijs coronantes: in maledictionibus vero etiam consolatio ipsa subducitur. Neque enim creduntur cunctis periculis sæuius mordere certantem, nec omnino magna esse quæpiam virtus putatur, fortiter sustinere maledictum, cum certè multi etiam ad laqueum conuolarint famæ opprobria non ferentes. Et quid hoc miraris in cęteris, cum proditorem illum impudentissimum, atque contra omnia flagitia nequitiæ fronte duratũ,
Mat. 27. a hoc præcipuè ad laqueum ire compulerit? Iob quoque ipse certe omni lapide atque
Ac. 1. c. adamante tolerantior, cum quidem patrimonium amitteret, malaque innumera sustineret: cumque subitò numerosa sobole esset orbatus, cum quasi fontem quendam vermium toto videret corpore bullientem, supraque hæc vxorem sibi molestius imminentem, persacilè cuncta superauit: ubi uero exprobrare sibi amicos, atque insultare vidit, & malignam illam de se existimationem fouere, & dicere quod talia propter peccata pateretur, ac malitię suę F
solueret vltionem: tunc demum vtique turbatus est ille vir maximus, ille fortissimus. Dauid quoque omittens cuncta quę pertulit, pro maledicto patienter audito vicem à domino reposcebat: Dimitte, inquit, vt maledicat, quoniam dominus mandauit ei, vt videat afflictionem meam, & reddat mihi pro maledictione hac in die illa. Et Paulus non solum pericula sustinentes, nec tantummodo propriis spoliatos bonis laudat & prædicat, verumetiam maledicta tolerantes. Rememoramini, inquit, dicrum priorum, in quibus illuminati magnũ certamen sustinuistis passionum: & in altero quidem opprobrijs & tribulationibus spectaculum facti. Propterea & mercedem huic patientiæ plurimam proposuit Christus: ac nequis diceret, hic ergo non reddis maledicentibus vicem, neque illorum ora consuis: cum mercedem promisisset futuram, commemorauit prophetas, ostendens quoniam nec propter illos in prętenti Deus exegerit vltionem. Si vero tunc quoq; cum adhuc præsentium tribulationum tempus esset, tamen de futurorum illos promissione solatus est: quantò nunc magis, quando & hæc ipsa spes solidior effecta est, & philosophia ꝓfecto sublimior? Considera vero etiam post quot mandata idipsum locarit. Non enim hoc absque certa ratione fecit, G
sed quia voluit ostendere quòd nisi quis illis, quas superius posuit, armatus fuerit ornatusque virtutibus, ad hæc nequaquam possit prodire certamina. Propterea de priore semper etiam mandato sequentis viam struens, auream quandam nobis catenam texuit. Cum enim quis humilis fuerit, erit consequenter & mitis. Qui autem mitis, etiam peccata lugebit. Qui verò ob peccata luget, esurit sititque iustitiam. Qui iustus est, iste etiam misericors: qui & misericors fuerit & iustus, idem etiam compunctus & mundo corde. Qui vero talis est, erit etiam profecto pacificus. Porrò qui ista perfecerit, erit absq; dubio ad pericula prę-
paratus, nec ad maledicta prorsus ulla terrebitur, nec non mala quoque mille patitur. Postquam igitur, prout oportuit, ad virtutum studia cohortatus est, rursus eos laudum admixtione permulcet. Quia.n. erant præcepta sublimia, multoque quàm

Iob 11. & 19. & 22. & ferè per totum.
2. Re. 16 b

in veteri lege maiora, ne trepidarent, nèue turbarentur ac dicerent, & quemadmodũ hæc implere poterimus, attende quid dixerit. [Vos estis sal terræ.] Per quod ostendit quàm necessariè ista præcipiat. Non.n.pro
H vniuerso prorsus orbe hæc vobis doctrina committitur. Non ad duas quippe vrbes, aut decem, aut viginti: neque ad vnam vos mitto gentem, sicut etiam prophetas: sed ad omnẽ terram prorsus, ac mare, totumq; mũdum, & hunc variis criminibus oppressum. Dicendo enim, [Vos estis sal terræ:] ostendit omnium hominũ infatuatam esse naturam, conculcatamq; peccatis, & idcirco illas ab eis maximè virtutes requirit, quæ cunctis necessariæ atque vtiles sunt futuræ. Cum.n. mansuetis aliquis, ac modestus, cũ misericors fuerit & iustus: non in semetipso tantummodo hæc recte facta concludet, verum in aliorum quoque vtilitatem bonos hos faciet emanare fontes, sed qui mundo corde est, atque pacificus, & qui persecutionem pro veritate perpetitur, nihilominus in commodum vitæ suæ statuit exemplũ. Ne igitur opinemini ad mediocria vos ducendos esse certamina, neq; pro exiguis rebus vobis hunc insonare sermonem, vos estis sal terræ. Quid igitur? Ipsine putrefacta medicati sunt? Nequaquam. Nec.n. possibile est, vt ea quæ corrupta sunt, salis perfricatione reparentur. Non hoc fecerunt ergo,
I sed ante se mota, sibique tradita, atque ab illa iam putredine liberata, perfricabant sale, inque hac nouitate seruabant, quam à domino vtique susceperant. Liberare quippe à putredine peccatorum, Christi profectò virtutis est: vt autem non ad illa iterum reuertantur, apostolorũ curæ est ac laboris. Vides quemadmodum paulatim etiam prophetis eos meliores esse patefecerit? Non enì illos filios veteri testamenti, neque mediocres ponit magistros: sed seueros quosdam atq; terribiles. Hoc est enim omnino mirabile: quia non adulantes, neque palpantes: sed è diuerso salis instar vrentes, ferè omnibus se tam desiderabiles reddiderunt. Nolite ergo (inquit) mirari, si alios omittens vos potissimum doceo, atque ad pericula tanta succingo. Considerate quippe quãtis vrbibus, quantisq; populis vos sim missurus magistros. Propterea non vos tantummodo volo esse sapientes, sed vt tales faciatis & cæteros. Huiusmodi autem magistros, in quibus certè tantorum periclitatur salus, maxima decet pollere prudentia, tantaque illis virtutum adesse diuitias, vt alijs quoque vtilitatem ædificationis impertiant. Nisi, inquit, fueritis omnino tales: ne vobis quidem ipsis sufficere profecto poteritis. Nolite igitur de difficultate conqueri, quasi qui doctrinam meam molestam esse dicatis. Infatuatis enim conculcatisq; popu K
lis, per vos ad sapientiam redire possibile est. Si vero id etiam patiamini vos ipsi, vobiscum perdetis & reliquos. Itaque quantò etiam maiorum vobis rerum cura commititur, tantò potiore indigetis & studio. Propter quod intulit. [Si autem sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.] Alij enim etiã si sæpe delinquãt, possunt tamen ad veniam peruenire: si vero hoc magister ipse patiatur, omni satisfactione priuabitur, & supplicia extrema persoluet. Ne enim audientes. Cum exprobrauerint vobis, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos, in medium prodire formident, dicit: quoniam nisi ad ista fueritis parati, frustra etiam prodi tis in publicum. Non.n. uos oportet maledicta hominum timere, sed laudes: quas si audire cupiatis, tunc vere infatuandi estis, atque calcandi: si uero perseuerabitis uosmetipsos vndique castigantes, & deinde audieritis mala, gaudete. Hoc.n. est opus salis, laxa quæque vrere atque restringere. Itaq; iam necessaria subsequitur maledictio, nihil uobis prorsus incommodans, immo etiã testimonium uestrę perhibens firmitatis. Si L
uerò illa timentes, fortitudinem vobis utilem deseratis, multo sæuiora patiemini, & malè scilicet audientes, & contempti à cunctis atque despecti: hoc namque est ab omnibus Conculcari. Deinde ad aliud eos sublimius ducit exemplum. [Vos estis lux mundi.] Iterum mundi, non unius profecto gentis, nec uiginti urbium, sed totius orbis lumen tunc perhibentur: & lumen intelligibile, ipsoque sole fulgentius, sicut etiã sal hoc loco intelligitur spiritale. Prius autem sal posuit, deinde lumen, ut discas quantum sit verborum urentium beneficium, quantumque commodum honestæ rectæq; doctrinæ. Hæc siquidem stringit animos, nec quoquã diffluere permittit, facitque attentius ad lumen uirtutis aspicere, ad

re, ad quam velut apprehensa manu pertrahit audientes. [Non potest ciuitas abscondi super montem posita: neq; accendunt lucernã, & ponunt eã sub medio.] Rursus eos per ista ad bene viuendi diligentiam cohortatur, ostendens, vt studeãt esse soliciti, quasi ante oium .s. oculos constituti, & in medio orbis terrarũ certãtes theatro. Nolite, inquit, aspicere, quia in isto non residemus loco, & in exigua sumus patre certaminis. Sic enim eritis manifesti cunctis, quemadmodum ciuitas in montis vertice collocata, vel sicut lucerna in domo super candelabrum relucens. Vbi nunc sunt Christi virtutis increduli? Audiant ista, & prophetiæ potentiã post experimenta mirantes, maiestatem domini adorando venerentur. Perpẽde.n. qualia polliceatur eis, qui in sua quoq; regione habebantur incogniti, q̃ videlicet terra omni, maraq́ celebrandi sint, & ad terminos vsque mundi fama ducente venturi: immo non fama, sed manifesto beneficiorum, atq; admirandæ operationis effectu. Non enim illos fama portãs fecit vbiq; notissimos, sed ipsa vtiq; documenta virtutum. Sicut enim quidam volucres effecti, ipso etiã sole pernicius omnẽ perlustrauere terram, spargentes vbiq; lumina veritatis. Hic autem videtur mihi illos ad constantiam cohortari. Dicendo enim, Non potest ciuitas abscondi super montem posita suam declarat profecto virtutem. Sicut impossibile, inquit, est super montem posita abscondere ciuitatem, ita etiam prædicationem latere, atq; reticeri. Quia .n. prædixerat persecutiones, & maledicta, & insidias, periculave: ne putarent, q̃ hæc eos possint in silentium coarctare, confirmans eos, ait: Quia non modo non tacebunt, sed etiam vniuersum prorsus illustrabunt orbem, & ob hoc quoq; clari efficientur, ac nobiles. Et hic quidem propriæ ostendit insigne virtutis, in consequentibus vero ab illis constantiam flagitat dicens.

[Neque accidunt lucernam, & ponunt eam sub modo: sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus.] Ego quidem, inquit, lumen accendi, vt vero perseuerat ardens, vestri profectò sit studij, non propter me, vosq́ ipsos modo, verumẽt propter illos, qui eadem luce potientur, vobisq́ ducentibus viam veritatis inuenient. Non.n. poterunt maledictionibus vestrum obumbrare fulgorem, si tamen vos omni cũ diligentia vixeritis, atque ita prorsus quasi, qui vniuersum orbem vestri faciatis imitatione conuerti. Dignam igitur tanta gratia exhibere vitam, vt sicut illa cunctis mox regionibus prædicanda est: ita illi etiam conuersatio vestra conueniat. Deinde aliud quoque lucrum cum hominum salute subiungit. Sane quòd sit prorsus idoneum illos præstare solicitos, atque ad omne virtutis bonum cõcitare. Non solum, inquit, corrigitis orbem rectè sanctèque viuendo, verumetiam glorificari Deum ex vestra cõuersatione facitis: quẽadmodum si contraria gesseritis, & homines perdetis profectò, & Dei nomẽ blasphemijs offendetis. Et quẽadmodũ, inquit, per vos glorificabitur Deus, si vos homines maledictorum fuerint contumelijs consecuti: sed vtiq; non omnes. Nam illi quoq; ipsi qui hoc publicè faciunt inuidentes, apud conscientiã tamen suam admirabuntur vos, atq; suspicient: sicut è regione vitiosos quosque palã quidẽ adulatorio sermone demulcent, sed eosdem in secreto mẽtis accusant. Quid igitur ad ostentationem nos viuere, atq; ad gloriæ amorem iubes? Absit, non dico istud omnino: neque enim dixi, vt recte facta vestra in medium studeatis afferre, nec vt illa monstretis admonui: sed dixi, luceat lux vestra, hoc est, plurima in vobis sit virtus, ac maxime ingens illius accendatur ignis, & ineffabile omnino lumẽ effulgeat. Quando autem tam magna virtus fuerit, & clara, latere non poterit etiam si mille illam contegere velit modus ille, qui possidet. Irreprehensibilem igitur etiam hominibus præstare vitam, vt nullum in vobis verum colorem accusationis inueniant. Sequitur illud, vt etiam si innumeri accusare cupiant, nullus vnquam infuscare vos possit. Bene autem ait, lumen. Nihil est, quod sic hominem faciat insignem, atq; conspicuum etiamsi magno ambitu optet latere, vt splendor iste virtutis. Sicut enim ipso sole circundatus, ita vtique clarus refulget, nec in terram solummodo rutilatus propriæ virẽtis emittit, sed supra ipsum etiam cælũ proprio fulgore radiabit. Hinc itaque illos vberius consolatur. Et si, inquit, maledicta vos audiẽtes doletis: sed habetis plurimos quos ad amorem atque admirationem Dei, vestro adducatis exemplo. Ac ne dicatur, & videatur omnium generaliter maledictorum

commendare patientiam, admoneo ne hoc quidē positum sentiatis inordinatè, atq; cōfuse, sed prouide, & omnino distinctè. Si quidem de illis hic loquitur profecto maledictis, quæ falso & ꝓꝓ Deum obiici solent. Iá vero demonstrat, quia nō modo maledicta hmōi patienter ferre, verumetiam prædicari, atq; laudari plurimū afferat lucri ad Dei gloriam recurrentis, perq; hoc ipsum melioribus speciebus eos attollit. Non enim inquit, tantum valebit obtrectatio malignorum, vt alios quoq; tenebris obducat, quo minus vestrū queant lumen aspicere. Nam cū sal infatuatur, cum lumē extinguitur, tūc vos tm̄modo meritoq; calcabunt: non cum
D recta facientes subiacetis opprobriis. Tunc enim multi erunt omnino mirantes: nō vtique vos tm̄, sed per vos etiam patrē vestrū.
Matt. 5. a Nec dixit Deum, sed patrem: conferendæ illi nobilitatis prærogatiuam hoc iam nomine largiendo. Itaque cum similitudinem illis proprij honoris impertiens pauloante dixisset, Nolite mœrere cum cœperitis audire maledicta: sufficit enim vobis, ꝙ ꝓꝓ nomē meum illa auditis, hic iam Deum eorum appellat patrem, vt honoris similitudinem vbiq; demonstret. Considera quantū istius modi sit commodum, quantum etiam discrimen, si per nos noster Dominus blaspheme
1. Cor. 10. g tur. Sine offensione igitur simus, & Iudæis, & gentibus, & ecclesiæ Dei vitam nostram clariorem sole præstantes. Et si maledicere quis velit, nō ipsum malè audire doleamus, sed si merito istud audiamus. Si enim vitiis sordeamus, etiamsi nobis nullus obtrectet, erimus omnibus miseriores. Si vero virtutibus splendere curemus, vel si totus mūdus contra nos maledictis voluerit personare,
E erimus omnium beatissimi, atque ad nos trahemus omnes, qui venire elegerint ad salutem: & qui non contumelias malignorū, sed vitæ nostræ voluerint considerare virtutem. Omni quidem tuba documenta sunt operum clariora, vitaque munda ipsa est luce fulgentior. Nec obscurari poterit, etiamsi innumeri foerint obloquentes. Si enim habuerimus illa omnia, quæ pauloante præmissa sunt, nec solum modo mansueti, ac misericordes, mundoq; corde fuerimus, atque pacifici: sed si etiam cum maledicimur, non referamus iniuriam, quinimo etiam gaudeamus: non inferius omnino, quàm per ipsa signa spectatores nostros ad veritatem trahemus, venientq; ad nos omnes libenter, sed etiam si seruus, etiam si dæmon aliquis, aut quicunq; tandem. Si vero nonnulli virtutis tuæ conscij, nihilominus te contumeliis insequantur, nequaquā inde turberis, nec consideres, quia publicè in te iaculētur iniurias: sed ipsam illorum interroga conscientiam, & videbis applaudentes tibi, teq; mirantes, ac virtutum tuarum laudes numerantes.
Dan. 3. Considera igitur quemadmodum rex aliqñ Babylonius tres illos in fornace pueros prędicaret, & certe hostis erat, atque apertus
F inimicus: sed quia viriliter eos stare perspexit, prædicat & coronat. Propter aliud certe omnino nihil, nisi quia illo vtique contempto, Dei legibus seruiebant. Diabolus enim cum nihil se viderit effeciſſe, discedit, metuens iam profectò ne maiorum nobis fiat occasio coronarum. Cum vero ille discesserit, quamuis sceleſtus sit aliquis, ac tota prorsus mente contemptus, incipiet tamen intrōspicere virtutem, illa iam qua offendebatur nube submota. Quòd & si homines bona tua videre dissimulent, maiorem certe apud Deum admirationem, laudemq; reperies. Noli igitur dolere, atq; concidere. Nā & apostoli ipsi aliis quidem erant odor mortis, aliis autē odor vitæ. Si enim te nul-
2. Cor. 2. c lam tu culpandi occasionem ministres omni prorsus crimine liberaris, immo magis ac magis beatus efficeris. Resplende igitur fulgore vitæ, & maledico omnino contemne. Non potest enim accidere, omnino non potest, vt qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. Sed nihil hoc ad eum, qui virtute lætatur, quandoquidem clarus illorum occasione resplendeat. Hæc igitur scientes, illud curemus vnum diligenter. s. nostram dispensare vitā. Sic enim ēt illos, qui nunc in vmbra mortis sedent, ad vitam perducemus futuram. Tanta quippe istius luminis virtus est, vt non solum hic fulgeat, verumetiam illuc possit ducere, modo sequantur. Cum enim viderint præsentia nos cuncta contemnere, & ad futura esse præmia præparatos, supra omnino nostrum omnem sermonem ipsis erunt operibus crediturī. Quis enim tantæ vecordiæ
G est, qui videns hominem pauloante diuitiis, ac delitiis irretitum: repente vero exutum his omnibus, & quēdam volucrem factum, ac famen iam ac pauperiem, & omnem prorsus laborem, ad pericula ēt pugnas q; ac sanguinem,

guinem, atq; interfectionem sui, postremò ad omnia quæ vñr metuẽda succinctũ, non manifestum documentum accipiet futurorum? Si verò nosmetipsos præsentibus implicemus, semperq; citerius relabamur, quẽ admodum credere poterũt nos ad perfectionem alterius mansionis vrgeri? Qua vero et poterimus satisfactione purgari, cum nõ tm apud nos valuerit Dei reuerentia, quantum ad sapientes gentiliũ humana gloria? Siquidem eorum se aliqui, & pecuniis exuere, & audacter ad contemptum mortis parauerunt, vt se hominibus ostentarent, propter quod eorum spes inanes fuerunt: quænam ergo nos ratio liberabit, si tanto nobis præmiorum honore proposito, tantaque aperta nobis ad philosophandum via, ne illis quidem similia fecerimus, sed nos pariter perdi
H derimus, & cæteros? Non enim ita incommodat Ethnicus iniquitatem faciens, quem admodum cum illam Christianus operatur & satis vtiq; consequenter. Illorum.n. gloria corruptibilis, ac fluxa est: nostra vero, per Dei gratiam, ex aduersis quoque præcipua esse, & illustris agnoscitur. Idcirco quando etiam nobis maximè exprobrare voluerint, suaq; in nos maledicta augere, istud adiungunt, O Christiane: quod profecto non dicerent, nisi magnam de ipso dogmate existimationẽ tenerent. Non audisti quanta perfecerit Christus, & qualia? Qñ igitur vnum ex illis mandatis poteris implere, cum relinquens omnia, vsuras colligendo circumeas, & fœnori fœnus adiungas, & nunc quidem negociationes instituens, emas seruorum cateruas, diuersorum animalium greges, argentea vasa conficias, nunc agros merceris ac domos? Atque vtinam id solum. Cum vero vanissimis huiusmodi studiis iniquitatem sociam iungas, cum finitimorum terras tuis copules, inuadas domos, pauperes conteras, augeas famen, quomodo potes ipsum saltem ecclesiæ introire vestibulum? Sed nonnunquam fortè pauperum misereris. Noui hoc quidem. Sed ibi quoque etiã
I multa est ægritudo: aut enim cum fastu id superbiæ facis, aut ad gloriæ vanitatem, vel lucrum, ne de bonis quidem operibus mercedem consequaris. Quod quid infœlicius credatur esse, cum in portus tranquillitate naufragium pateris etiam? Ne igitur istud eueniat, cum boni quippiam feceris, noli a me gratiam flagitare, vt Deum certe habeas debitorem. Accipit enim ille fœnus a quibus non putatur accipere. Habes igitur locupletissimum debitorem, cur illum relinquens, me exigis hominem pauperem prorsus ac tenuem? Nunquid enim indignatur hic debitor cum fœnus exigitur? Num aut verax in soluendo non est, aut soluere sponte dissimulat? Non cernis eis nullo explicabiles sermone thesauros, non liberalitatem illam inenarrabilem donatoris? Ipsum igitur tene, ipsumque exige, hac enim exactione iactatur. Nam si ab alio exigi viderit, quæ ipse debet, suam reputabit iniuriam. Nec tibi vltra iam reddet, quinimmo te sibi vltionis faciet debitorem. Vnde me iudicas, inquit, ingratum? Cuius vero mihi es idoneus conscius paupertatis? Quia scilicet me prætermisso, ad alium importunus accedis, alterum fœneratus es, & alterius exactor efficeris. Nam etsi homo accepit, quod dedisti, Deus tamen vt tribueres, imperauit. Se igitur principalem debitorem tuũ, K
seque vult esse vadem, præbens tibi occasiones innumeras exigendi. Noli igitur tantas relinquendo diuitias, tantamque facultatem, & copiam largiendi, a me vt accipias postulare, qui nihil omnino possideo. Cuius enim rei gratia mihi te ostendis, cum misericordiam pauperibus impendis? Num ego tibi, vt tribueres imperaui? Num quid a me vt retribuerem audisti, vt à me consequenter mercedem videaris exigere? Ipse dixit. Qui miseretur pauperi, fœnerator Deo. Deo igitur fœneratus es, ipsum reposce: sed non tibi in præsenti cuncta restituet. Verum hoc quoque tuo commodo facit. Est quippe talis hic debitor, non qui (vt alij) festinet ipsum tãtum modo fœnus exoluere: sed agit omnia vt & vsura currat, & creditum ipsum maneat in tuto. Propterea hic quidẽ reddit ex parte, maximum autem tibi in futuro thesaurum reseruat. Hæc igitur scientes, misericordiæ operibus liberaliter affluamus, plurimumque amorem ostendamus in pauperes, eosque non pecuniis solum, verumetiã cęteris operibus adiuuemus. Et si viderimus publicè (vt fit) cædi aliquem, aut iniuriam sustinere, etiam si pecunia pro eo est danda, præstemus: & si rem verbis possumus L
terminare, ne pigeat. Est enim pro sermonibus merces, immo pro ipsis quoque gemiti-

Pro. 19. c

bus condolentis. Et ideo beatus Iob: Flebā ego, inquit, super oēm infirmū: & ingemui
Iob. 30. d cū viderem homines in necessitatibus. Si vero certa merces ēt gemituum atq; lachrymarum: qñ & verbū, & studiū, aliaq; plurima cōcurrerint, considera quāta sit retributio conferenda. Nā ipsi quoq; cum inimici
Rom. 5. Ephe. 2. Isa. 53. Zac. 12. essemus, Dei vnigenitus nos ei reconciliauit irato medium se inferens & opponens, qui & plagas pro nobis susceptt, & mortē. Studeamus igitur nos etiam eos, qui affliguntur, de malis innumeris liberare. Non quēadmodum nunc certè facimus, qui cum videmus in se aliquos concurrisse, alternisq; iniurijs cædi atq; discindi, quasi data opera subsilimus, confusione aliorum ac dolore gaudentes, & colligimus diabolicum quoddam theatrum. Quo quid crudelius possit ostendi? Vides mutuis se contumelius deonantes, atq; alterna cæde mulctantes, scindētes vestes, ora fœdātes, & quietum adstare te pateris? Nūl eo est, num alia fera aliqua,
M num coluber? Certe homo est, tibi per cuncta cōiunctus: frater est, membrū est: noli peccare, sed dissolue pugnantes. Noli ex eis voluptatem capere, sed eorum corrige voluntatem. Impudentum. n. & ociosorum est in talium rerum gaudere discrimine: iumentorū hoc (inquam) est, atq; irrationaliū prorsus asinorum. Cernis homines mutua cæde turpari, & non hanc esse tuā turpitudinē ducis, & non medius insilis, nec diabolicam illam dispergis cateruam, atq; hominum periçula dissoluis? Et iubes tu, inquit, vt me hmōi manibus inferam, plagisque ipse cōficiar? Primo quidem non patieris istud: & si acciderit, incipiet tibi hoc opus pars quædam esse martyrij, siquidem pp Deum ista ppeteris. Si vero plagas accipere cunctaris, considera qm dns tuus propter te nec Crucem quidē sustinere cunctatus est. Nam illi quidā velut ebrij tenebras de tyrannide patiuntur furoris, quo solo illi tunc vtuntur duce: indigent aūt sano aliquo cuius adiuuentur auxilio, & illi qui facit iniuriam, & iste qui patitur. Hic quidē, vt liberetur afflictus: ille aūt, vt cesset affligere. Accede igitur, & manum porrige sobrius temulento. Est. n. furoris ebrietas, & multo illa quæ cōtigit ex vini ebrietate deterior. Non vides
I sæpe nautas, cum aliquod cernunt incidere
A naufragiū, continuo vela tendentes, maxima intētione properare, vt eiusdē artis homines de periculo tēpestatis eripient? Si vero artis socij tantum opitulandi studiū, cui similibus ostendunt, quanto magis fidei participes hæc omnia implere conueniet? Nā hic quoq; naufragiū est illoq; qđ diximus perniciosius profecto naufragio. Aut. n. vinpatiens blalphemauit, & cunctis quæ habebat bonis repentè vacuatus est: aut peieravit tyrannide furoris oppressus, & nihilominus incidit in gehennam: aut plagam inferēs cōmisit homicidium, perq; id naufragium vitæ ipse sustinuit. Perge igitur, malumque cōpesce, mersos extrahe, iniqueipsos maris fluctus fida mēte descende. Cūq; theatrū illud dissiparis diabolicum, singulos admone separatim: restringue flammam, fluctusq; cōprime, & cōpone. Si vero maior ignis, & fornax fuerit ardentior, ne tunc quidē timeas: habes. n. multos iuuantes, manumq; tibi cōtinuo porrigentes. Si mō initium rei ipse præstiteris, habes supra omnia opitulante tibi pacis Deum, flammamq; illam primū ipso cooperante discutes. Plurimi ēt alij subsequētur, & illorū quoq; recte
H factorum merces ad te profecto perueniet.
B Quid aliqñ Iudæis præcepit Deus, Iudæis, Exo. 23
inquam, adhuc rudibus, humiq; reptātibus? a
Si videris, inquit, iumentū inimici tui cecidisse in via, ne pertranseas, sed accurre, & iumentū quod cecidit subleua cum eo. Multo, inquā, facilius est rixantes homines separare, atq; eos in pacem rursus adducere. Si vero inimicorū asinum, quanto magis animas oportet erigere? Præcipuè cum ista multo sit ruina deterior, per quam. s. non in foueam, sed in gehennæ collabuntur incendiū, nequaquam irarum suarum onera sustinentes. Tu vero videns fratrem tanto furoris fasce depressum, & diabolū propè adstantem, ignemque protinus accendentem, transcurris immisericorditer, atq; omnino crudeliter? Qđ absq; periculo nec in bruto Luc. 10.
animante cōmittitur. Samaritanus quidē ille cum vulneratum videret ignotū, nihilq; ad eum penitus pertinentem: & adstitit, & iumento proprio superposuit, & adduxit ad stabulum, medicumq; conduxit. Et argentum aliud quidē continuo dedit, aliud vero promisit. Tu vero cum fratrem non in latrōnē videas incidisse, sed in ipsas dæmonū turmas, in obsidionē furoris: non in solitudine, sed in medio ciuitatis: nec pecuniā impensurus, nec cōducturus aial, nec proximū

longo

longo itinere deducturus: sola etiam proferre verba dissimulas, & absque vlla oino misericordia, immo ét cum crudelitate præcipua contemnis, ac prēteris? Quo speras, inuocans Deū te habiturum esse placatum? Iā vero ad vosipsos meus sermo conuertitur, qui publice quoq; ista committis. Ad te, inquā, qui vim affers, & iniquitatē facis: dic mihi, plagas tu incutis, & calcibus cędis, & mordes sus ne sylvester effectus es, & asinus agrestis, & canis rabidus? Non pudet, non erubescis in feram ex homine cōuersus, & propriæ nobilitatis oblitus? Etsi n. pauper sis, sed certe liber: etsi opifex, sed nihilominus Christianus. Propter hoc ipsum ergo, ꝙ pauperes, magis necessariam habes quietē. Diuitum est. n. litigare, non pauperum: eorum vtiq; hoc opus est, quos variæ aduersum se materiæ incitant iurgiorum. Tu vero cum diuitiarū non habeas voluptatem mala tū diuitiarum requiris, congregans tibimetipsi inimicitia atq; certamina. Angis fratrē, atq; suffocas, & publice spectantibus cunctis elidis, ac laucias, nec exiſtimas maD iore teipsum confusione fœdari, qui ferarū impetus furibūdus imitaris. Quinimmo ét ipsis deterior effectus es. Illis quidē sunt cū cta cōia. Nam & pariter congregantur, & iter vna carpunt, & societate sua gaudent, nobis vero oino nihil commune est, sed sursum, ac deorsum rixa atq; contentio, maledicta, inimicitiæ, & vsq; ad cōmissum cędis iniurię. Itaq; nec cęlum quidem reuereamur ipsum ad quod certe cōmuniter omnes vocamur: nec terram, quæ nobis itidem in cōmune donata est, neq; ipsam postremo naturam. Ita prorsus omnia simul fœdera charitatis, iracundiæ furor, & amor pecuniæ
Mat. 18. d dissipauit. Non vidisti illum, qui mille erat debitor talētorum, quia eorum remissionē consecutus, conseruum proprium ob centum denarios etiam suffocabat, in mala certe vltima decidisse, atq; immortali traditū esse supplicio? Num reuereris, exemplū nō metuis, ne talia ipse patiaris? Etenim nos quoq;, & plurima domino debemus, & maxima, sed tamen magnanimiter expectat: neque imminet exigendo, sicut nos studemus facere conseruis, neque stringit, neque suffocat: & certe si vel minimam eorū partem a nobis in præsenti vellet exigere, olim
E sine dubio petissemus. Hæc igitur scientes dilectissimi, humiliemur, & debitoribus nostris etiā gratias agamus. Fiunt enim si philosophari volumus, maximę, non solum indulgentiæ, verumetiam mercedis occasio, pauca siquidem damus, plurima recepturi. Quid ergo exigis violēter a paupere? Oportebat, n. etiam si ille vellet exsoluere, te tamen potius remittere nō habenti, vt a Deo modo totum, sed etiā multiplicatum illud acciperes. Nunc vero cuncta a contrario facis, & viuis omnino opibus violentiæ, idq; contendis ne quid ex tuis tibi debitis remittatur: & proximum quidem videris opprimere, cum temetipsum proprio mucrone transfodias, & gehennæ tibi augeas ipse supplicia. Quod si hic paululum philosopheris, caulam tibi tuam redderes leuiorem. Nam & nos vult propterea a virtute liberalitatis incipere, vt occasionem inueniat per quam nobis plura restituat. Quantoscū que habeas igitur debitores pecuniarum, atque culparum, cunctos liberos abire permittens, a Deo istius magnanimitatis repo F sce mercedem. Quādiu n. illos exigere perseueras, non habebis dominum debitorem: si vero illos dimiseris, tunc tenere poteris Deum, atque ab eo huius philosophiæ vicē cum cumulo maxime liberalitatis exigere. Si enim homo forte prætereiens, & abs te debitorē constricta gula teneri videns rogāsque, vt illum quidē dimittas, abs se vero debitum reposcas: haud studeat esse ingratus tibi, cum quod tu dimiseris, ille in se receperit vniuersum: quid Deum credimus, non multipliciter, non infinities redditurū, siquid amore, & præcepto huius obnoxijs nobis condonemus, nil neq; paruum, neq; magnum ab illis reposcamus, liberos abire sinamus? Ne igitur temporalem hanc aspicias voluptatem, quam de exactione capimus debitorum: sed damnum illud, quod sustinebimus in futuro, in illis certe nosmetipsos, quæ sunt æterna, lædentes. Cuncta igitur auaritiæ, atq; malitiæ impedimenta superantes, & pecunias debitoribus nostris, & peccata donemus: vt causam nobis nostram æquiorem paremus: quodque negleximus per aliam explicare virtutem, hoc ex condonatione admissæ in nos malitiæ consequentes, æternorum gaudio potiamur bonorum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum. Amen.

Homi-

Homilia XVI. ex cap. V.

G NOlite putare quia veni soluere legē, aut prophetas.] Quis enim id fuerat suspicatus, quisve oīno istud obiecerat, vt cōtrà necessario videat occurrere? Neq; n. ex dictis eius istiusmodi suspicio nascebat. Nō iubēs esse mites, modestos ac misericordes & corde mūdo, & pro iustitia decertare, nihil vtiq; tale monstrabat: sed totum hmōi quod huic potius suspicioni esse aduersum. Cui igitur hoc dixit? Non ociosè oīno, nec vacuè: sed quia veteribus præceptis multo erat maiora positurus, dicens. Audisti quia dictū est antiquis, non occides: ego aūt dico vobis, ēt ab iracundia temperare, & diuina quadam conuersatione, atq; cœlesti iter celebrare viuendi. Quia ergo ista erat dicturus, ne ipsa nouitas audientium corda turbaret, atq; aduersus domini præcepta, quasi quādam cogitationū seditionem moueret, hac vtitur præmonitione. Et si. n. legem illi nec cogitationibus, nec operibus implerent, quippe quam quotidiana præuaricatione dissoluerent: ipsas tñ literas immobili volebant authoritate permanere nihilque aliud illis adiungi: immo addentes quidē il
H lis supra antiqua præcepta principes suos æquò sustinebant. Verum non cum in melius, sed cum in deterius eorum additamenta proficerent. Siquidem honorem parentibus debitum præcepta addendo soluerent, aliaq; ex lege plurima importunis his additionum suarum redundantijs subruerunt. Quia igitur Christus, nec de sacerdotali veniebat tribu, & quæ erat dicturus, cumulus erat quidam non imminuens, sed augens profectò virtutem: sciens q̄ eos possent; hęc vtraq; turbare: priusquā admirabiles illas leges discipulis inscribat, necessariò præmonendo hoc qđ eorū mentibus obrepere poterat, excludit. Quid verò istud erat obrepens, ac sermoni relultans docentis? Opinabantur illum ista dicendo, legitima antiqua dissoluere. Contra hanc ergo nunc illis suspicionem medetur, & non hic tantū modo
Ioan. 9. istud, sed alibi quoq; rursus iculcat. Quia n.
Ioan. 5. illum quasi de obseruantia sabbati aduersa-
Luc. 5. rium Dei esse credebant, suspiciones eorū curans, hic quoq; satisfactionem adhibet: alibi alias quidē, sed oīno dignas: vt cum di-
I cit. Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor. Alias verò multa condescensione plenas: vt cū ouis sabbato perditæ adducie exēplum, & ostendit pp mutæ animantis saluté sabbatū esse violatū. Circuncisionis quoq; similiter meminit, idipsum profecto facientis, pp quod etiam humilioribus vtitur sæpe verbis, vt suspitionem qua contrarius Deo putatur, tollat. Propterea qui innumeros sermone solo mortuos suscitauit, cum de sepulchro Lazarū vocaturus esset, Ioā. 11. orationē antè præmisit. Deinde ne hoc illū minorem patre, monstraret, vt hanc quoq; suspicionē curaret, adiecit. Sed hæc pp tur- Ibidem. bam quæ circunstat dixit, vt credat quia tu me misisti. Itaq; nec oīa sic facit quasi ipse habeat potestatē, vt infirmitates. s. eorum hac moderatione medeatur, nec cuncta rursus operatur orando, ne aliquibus imposterū malignæ suspicionis argumentum relinquat. Nō igitur quasi infirmus agit aliquid aut quasi quæ ipse non possit: sed excelsa humilibus, & rursus excelsis humilia permiscet. Verum ne hoc quidē absq; rōne aliqua facit, sed cū sibi prorsus congruente sapientia. Cum. n. maiora iure propriæ potestatis operetur, in minoribus tamen ad cœlū respicit. Nā peccata dimittens, & occulta animorū reuelans, & Paradisum reserans, & dęmones fugans, & leprosos expurgans, & pe- K
lagus frenans, & plurimos etiam mortuos Mat. 14.
suscitans, solo vtebatur imperio: quando ve b. 15. d
rò id quod his erat minus, panes multos fe- Ioā. 6. a
cit ex paucis, tunc respexit ad cœlum, ostendens non se hoc de infirmitate fecisse. Qui enim maiora fecerat potestate, quemadmodum oratione in minoribus indigeret? Sed vt paulò antè præmisi, facit istud vt ora obstruat impudentium. Id igitur etiam in dictis eius quoties eum humilia loqui audieris, intellige. Nam & verborum eius, & operum talium variæ causæ reperiuntur & plurimæ: ut cum docet ne à Deo putetur esse alienus, vt cum ad humilitatem suum instituit exemplum: vt cum à quo sit tactus interrogat: vt cum dicit, Iudæos cuncta simul audire non posse: vt cum discipulos docet, ne de illo interim aliquid magnum loquantur. Propter hoc cum multa de se humilia ipse dixerit, excelsa alijs magis dicenda dimisit. Nam ipse quidē cum ad Iudæos loqueretur, aiebat. Antequam Abraham fieret, ego sum. verū discipulus eius haud ita. Ioā. 8. b
In principio, inqt, erat verbum, & verbum Ioan. 1.
erat apud Deū, & deus erat verbū. Rursum

quia

quia cœlum,& terram,& mare, & visibilia omnia,atq; inuisibilia ipse condiderat,nus-
L quam omnino patefecit. Discipulus verò cum libertate maxima,nihilq; subtrahẽs,& semel,& secundo,& frequẽter hoc loquitur
Ibidem. scribens. Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factũ est nihil,&,In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.Et quid miraris, si alij de illo plura dixerint, q̃ de seipso memorauit: qñ plurima quæ rebus ostẽdit, verbis tñ non ad liquidũ voluerit indicare?
Ioã. 9. a Quia.n.hominem ipse fecerit, docuit in cę
Mat.19. a co,qui oculos quos nũquam habuerat creauit. Qñ verò de prima illa hominis formaMar.10. a tione disseruit,non dixit,ego feci,sed qui fecit,inquit,masculum,& fęminam fecit eos.
Mar. 6. & Lu.9 Rursus quia mundum, & quæ in eo sunt ip
Luc. 23 se formauerit, & ex piscibus, & ex vino,&
Ioã. 2.b ex panibus,& ex tranquillitate mari reddiMar. 4. & Luc. 8.d ta,& ex sole quem Crucifixus tenebris obduxit, peráq; alia multa monstrauit, verbis tñ nunquam manifeste istud expressit. Discipuli verò,& id sæpe memorauerunt, &
M Ioannes videlicet,& Petrus,& Paulus.Si.n. illi certe nocte,ac die illum, & audientes loquentem, & videntes signa facientem, & quibus seorsum inquirentibus de quęstionibus multa soluebat: si illi, inquam, quibus tantam vtique virtutem dedit, vt etiã mortuos suscitarent: quosq; ad tñ perfectionis culmen euexit,vt pp eum cuncta cõtemnerent,post insignem illam philosophiam, ac
M virtutem omnia tñ portare non poterant, antequã illos ad audiẽdũ spiritussanctus prępararet: quemadmodum Iudaicus populus exors omnino sapientiæ, tantæque virtutis extraneus,& vel ad audiendum Christi verbum, vel opera cernenda casu quodam aliquando deductus, non eum alienum esse a Deo omnino credidisset, nisi tantam ille cõdescensionem per cuncta seruasset? Idcirco enim etiam cum sabbatum solueret, non principalem legem, quòd illud solueret,induxit:sed excusationes quoq; plurimas,variasq; composuit. Si verò vnum mãdatum resoluens,tanta vtitur dispensatione verborum,ne vtiq; vulneret audientes:quãto magis cum legi integræ integram adderet legem, grandi satisfactionis opus habuit præparatu, grãdiq; cura,ne auditorum animos vulneraret? Propterea igitur non vbiq; manifestè de sua inuenitur docere deitate. Si enim hoc,q̃ legi aliquid adiecit, ita eorum corda turbauit: multo magis si se Deum dixisset. Idcirco ergo, & alibi plurima infra propriam loquitur dignitatem, & hic progrędiens ad legis augmenta, diligenti præoccupatione est vsus. Non.n.semel dixit, A
quia non solueret legem:sed etiam secunda idipsum satisfactione repetiuit, maiusque aliud rursus adiecit. Cum.n.dixisset, Noli te putare qm̃ veni soluere legem, aut prophetas: intulit.[Nõ veni soluere legem,sed implere.] Hoc.n.non solum Iudæorum impudentissima illa,sed etiam hęreticorum valet ora frænare, qui ueterem legem ex diabolo esse confingunt. Si.n.ad dissoluendam tyrannidem illius Christus aduenit, cur legem eius adeo non soluit, vt & impleat? Neq;.n.contentus dixisse, non soluo: quod vel solum certe sufficeret:addit,impleo.Hoc autem dicere, non modo non est aduersarij legis,verumetiam cõseruatoris eius,atq; fautoris. Et qui eam non dissoluit, inquis? Qũo etiam implesse,vel legem dicitur, vel prophetas?Prophetas quidem,quia ea quæ de ipso dixerant,operibus cuncta firmauit. Propter quod per singula euangelista dicebat,vt impleretur,quod dictum est per prophetam. Et qñ natus est dñs,& qñ in eum paruuli admirabilem illum hymnum canebãt:& cum super asinam sedit;& in alijs om
nino multis ea,quæ de illo prophetæ aliqñ B
prædixerant,euidenter impleuit: quæ omnia nisi veniisset ipse, impleta proculdubio non fuissent. Legem uero non uno tm̃,sed altero,& tertio impleuit modo. Vno quidẽ, quia nihil ex legitimis ipse transgressus est. Nam de omni a se lege cõpleta,audi qd dixerit. Sic.n.decet nos implere omnem iusti Matt. 3.
tiam.Iudæis quoq; dicebat. Quis ex vobis Ioã. 8.f
arguet me de peccato? Rursus verò discipu Ioã. 14.
lis. Venit,inquit,princeps mundi huius,& d
in me inuenit nihil. Olim autẽ ẽt prædixerat propheta,quia peccatum non fecit.Vno igitur isto legem impleuit modo. Alio vero,quia per nos quoq; id ipsum facit. Hoc est quippe mirabile,quia non solum legem impleuit ipse, sed idem istud nobis quoque Esa. 53.
facere donauit. Quod Paulus significando c
dicebat: Quoniam finis legis Christus ad Ro. 10.
iustitiam omni credẽti. Et peccatum illum a
damnasse dixit in carne:ut iustificatio legis Ro. 8. a
impleretur in nobis,qui non secundum carnem ambulamus. Et rursus. Legẽ ergo destruimus per fidẽ? Absit,sed legẽ statuimus.

Quia

Ro. 3. d C Quia enim ſtudebat lex hominem facere iuſtum, atq; ad hoc inueniebatur infirma, veniens Chriſtus, & per fidem certiſſimũ modũ iuſtificationis inducens, voluntatem legis impleuit. Quod.n. illa non potuit, hoc per fidem ipſe confecit: propterea quoq; dixit. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. Si vero aliquis diligenter examinet, alium quoque tertium modum impleri ab eo legis inueniet: Quẽ vero iſtũ? Ipſa vtique præcepta, quæ daturus. Non.n. interitus priorum, ſed augmentum potius, & complemẽtum erant ea, quæ dicebantur a Chriſto. Illius quippe ſententiæ qua dicitur. Non occides: non interẽptio, ſed adimpletio magis atque munitio eſt, dicere, non iraſcaris: omniumq; ſimiliter cæterorum. Propter quod cum iam ſemina quædam citra ſuſpicionẽ præmiſiſſet, nunc cum palam ex veterum nouorumq; præceptorum collatione, orationiſque habitu aduerſatiuo ſuſpectus futurus videretur, occupatione vtitur neceſſario, velut per ænigma illa inter ſe comparãdo. Siquidem dicere, Beati pauperes ſpiritu: tale eſt, quale etiam dicere, nolite irafci. Et, beati mundo corde: ſimile huic eſt, quod ait, ad concupiſcendum mulierem nõ videndam. Et, nolite theſaurizare theſauros ſuper terram: & hoc concinit quod ait, Beati miſericordes. Et lugere, perſecutiones pati, & opprobria ſuſtinere, profecto tale eſt, quale etiam per anguſtam viam perſeuerãter incedere. Et eſurire, ac ſitire iuſtitiam, nihil aliud eſt, quàm quod etiam poſt in cõ
Mat. 7. b ſequentibus loquitur. Quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, hæc etiam vos facite illis. Et cum pacificum appellaret beatum, illud penè dicebat, vt relinqueret ante
Ibid. 5. c altare munus, & ad reconciliationem læſi à ſe fratris accurreret, atq; aduerſario celeriter cõſentiret. Sed ibi quidem præmia his, qui virtutẽ perficerent, ordinauit: hic verò non facientibus ſupplicia comminatur. Propter quod ibi quidem dixit, quia manſueti hæreditabunt terram, hic verò, qui fratrem ſuum vocet, reus efficitur gehennæ. Et ibi quidem, quoniam mundo corde videbunt Deum: hic verò, quòd verus adulter ſit qui fœminã aſpiciat intemperatè. Et ibi pacificos filios appellauit Dei, hic vero diſcordes aliunde deterret: ne fortè tradat te, inquit, aduerſarius iudici. Sic & lugentes perſecutionem ferentes, ſuperius vocat beatos: in conſequentibus verò his qui non ea ingrediũtur via, perditionẽ minatur. In qua vtiq; illi ſunt qui latam viã ſpatioſamque frequentant. Sed & quod dicitur, Non poteſtis Deo ſeruire & mãmonæ: huic videtur æquale, quod ait. Beati miſericordes: &, qui eſuriunt & ſitiũt iuſtitiã. Verum quod paulò antè memoraui, quæ hæc ipſa lucidius erat profectò dicturus, nec lucidius modo, verumetiã cumulatius, plurima. ſ. alia illis quã dixerat additurus. Non iam.n. viſitatum miſericordẽ requirit, ſed ẽt tunica te exui iubet ad tegendam alterius nuditatẽ. Neque ſimpliciter mitem, ſed illum qui alterã quoque maxillam præbeat ferire cupienti, per quæ oẽm obiectionẽ, quæ naſci videbatur, extinguit. Neque hoc ſemel, ſed iterum iterumque congeminat. Cum.n. dixiſſet, nolite putare quoniam veni ſoluere legem, aut prophetas intulit. [Non veni ſoluere legẽ, ſed implere. Amen amen dico vobis, donec trãſeat cœlum & terra, iota vnum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiãt.] Quod uerò dicit, eiuſmodi eſt: impoſſibile eſt legis decreta non perfici. Nam minimum quoque eius oportet impleri: quod certè ipſe fecit, omni illam diligentia curaq; ſeruãdo. Hic iam illud nobis profectò ſignificat, qm̃ totius mundi figura mutanda ſit. Nec verò idipſum ſimpliciter poſuit, ſed ut auditorem doceret, atq; oſtenderet perfectioré ſe introducere diſciplinam. Siquidem trãsfigurãda cuncta oĩno creatura, & hominum genus ad alterã patriam ſit uocãdum, atque ad ſublimioris uitæ gloriã præparandum. [Quicunque ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno cœlorum.] Poſtq̃ enim ſuſpicione ſi uindicauit maligna, & uolentium cõtradicere ora clauſit: tunc iam conſequenter & terret, atque in honorem conſtituendę a ſe legis pœnam præuaricantibus maximam comminatur. Quòd.n. non de ueteri hoc lege dictum eſt, ſed de illa quam ipſe erat poſiturus, ex his diſce quæ continuo ſubſequuntur. [Dico enim uobis, niſi abundauerit iuſtitia ueſtra pluſquam ſcribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.] Si uerò de ueteri hoc lege dixiſſet, quemadmodum diceret, niſi abundauerit? Ea enim face re quæ phariſæi ſcribæque faciebant, nondum rationem abundãtis iuſtitiæ habebat.

Mat. 6. d
Ibid. d
E
F

Sed

Sed quod erat hoc abundans? scilicet nec irasci: & adulterium nec videndi ob scœnitate committere. Quia igitur gratia uocauit minima mandata, cum tam magna certe sint, atque sublimia? Quia enim conditurus erat ipse legem: sicut semetipsum humiliat, interdum & mediocria de seipso loquitur: ita nunc etiam de præceptis suis: nos scilicet per hæc quoque docens mediocritatem vbique seruare, & inuidiam nouæ legis attenuans, vtitur quippe sermone, qui diuersis intellectibus possit aptari. Cum uero audis minimum in regno cœlorum, nihil aliud intelligas, quam in tempore regni, atque supplicij Solet etiam cœlorum appellare regnum, non solum ipsa gaudia præmiorum, sed etiam resurrectionis tempus, & præsentiam illam terribilem. Cæterum quænam esset hæc ratio, vt ille quidem qui fratrem fatuum vocasset, vnumque mandatum soluisset, iret in gehennam: hic vero qui & mandatum solueret, & non solueret solum, sed ad ipsum alios etiam induceret, esset tamen vel minimus in regno? Non igitur hoc dixit, sed quia resurrectionis tempore huiusmodi præuaricator erit minimus & abiectus. At uero omnium minimus post iudicium incidet in gehennam. Deinde quasi verè Deus futuram multorum desidiam præuidebat, quia videlicet opinaturi erant exaggerationis illa esse præcepta, & aduersus Euangelium ratiocinaturi, atque dicturi. Ergòne qui fratrem tantummodo fatuum vocauerit punietur: & qui incautè fœminâ viderit, inter adulteros deputandus erit? Igitur contemptum legis antea tollens, vtrisque pœnam est maximam comminatus, & præuaricatoribus scilicet & his qui ad præuaricationem alios cohortantur. Scientes igitur comminationis istius magnitudinem, neque transgrediamur ipsi legem, neque eos qui illam seruare cupiunt, remoremur. [Qui autem fecerit, inquit, & sic docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.] Non enim sibi ipsi tantum unusquisque vtilis esse debet, sed etiam cæteris. Neque enim æqua merces est eius qui solummodo seipsum regit, & illius qui etiam alios acquirit. Sicut enim docere absque operibus condemnat docentem, Qui, inquit, doces alium, teipsum non doces, ita facere quidem, nec tamen alij facienda suggerere, non parum de illa plena mercede decerpit. Oportet igitur in utroque esse perfectum. Cumque primum se aliquis ipse correxit, tunc eundem etiam erga cæteros congruit fieri diligentem. Idcirco enim etiam ipse prius posuit facere quam docere, ostendens quod sic aliquis bene accedere valeat ad docendum. Nec talis omnino aliquando audiet. Medice cura teipsum. Qui enim cum seipsum docere nequiuerit, alios emendare conatur, irrisioni est expositus plurimorum: immo ne docere quidem seipsum ualebit, cum scilicet uerbis eius clariores hominum uoces reclament. Si uero fuerit ex utroque perfectus, magnus uocabitur in regno cœlorum. [Dico uobis, quia nisi abundauerit iustitia uestra plusquàm scribarum & pharisæorum.] Hic iustitiam, uniuersam dicit profecto uirtutem. Sicut etiam de sancto Iob loquens, ait. Erat homo iustus, irreprehensibilis. Iuxta hunc modum etiam Paulus signanter iustum uocabat, cui nec legem positam esse dicebat. Iusto, inquit, lex non est posita. Sæpissime quidem in scripturis generaliter positum hoc uirtutis nomen inuenies. Tu uero attentius gratiæ augmenta considera, quemadmodum scilicet rudes adhuc discipulos ueteris legis obseruatoribus uelit esse meliores. Scribas hic enim atque pharisæos non iniquos, ut putatur, appellat: sed eos qui legis præcepta custodiunt. Neque enim illos qui non custodirent diceret habere iustitiam: neque ei quæ non esset, eam quæ esset, iustitiam compararet. Perspice igitur etiam quemadmodum hoc loco legem constituat antiquam, dum eam confert nouæ. Cuius sanè illam esse quasi cognatam docet, & omnino germanam. Plus enim ac minus eiusdem generis manifestum est. Non igitur legi obtrectat antiquæ, sed profecto intendere uult. Quæ si statuta fuisset à malo, unquam eius incrementa quæsi isset, nec implesset illam, sed penitus explosisset. Et qui inquies, si talis est, non inducit in regnum? Sed modo utiq; nõ introducit, iam post Christi aduentum perfectiori deditos disciplinæ, utpote qui maiori gratiæ ipsius uirtute potiantur, perque hæc maiora debeant inire certamina. Cæterum electos illa sui temporis alumnos in regnum omnes prorsus induxit. Etenim multa Oriente, & occidente uenient, inquit,

G

H

Ro. 2. c.

Lu. 4. d

I

Iob. 1.

1. Tim. 1. b

K

Ex ui nouæ le gis ad q̃ uetus o dinaba tur.

Matt. 8. b

inquit,& recumbent cum Abrahã, & Isaac, & Iacob in regno Dei. Et Abraham igitur, & Isaac,& Iacob,& Lazarus qui magnis cer
Luc.16.c tè prẽmiis fruitur, atq; in Abrahę sinibus in uenitur epulati, & oẽs q perfectè in lege veteri de virtute fulsere, per ipsam profectò fulserunt. Deinde si illa lex mala, si fuisset aliena, nequaquam totam illam veniens ip se Christus impleſſet. Si enim istud tãtummodo attrahẽdi ad se Iudęos studio fecisset, non aũt vt ostenderet cognatam esse illã legi nouæ,eiq; per omnia congruentem,quanam quæso ratione non ẽt gentilium ritus, & legitima seruauit, vt per hoc quoq; gẽtes possit attrahere? Per quæ manifestissime vn diq; reluceſcit,non ideo veterem legẽ desiisse in regnũ inducere,quia mala sit,sed quia perfectiorum vtiq; mandatorum tempus ad uenerit. Si verò ad comparationem legis nouæ, votus imperfectior monstratur, ne hoc quidem illam malam esse conuincit. Siquidem secundum hunc modum,idem istud ẽt noua ipsa patietur.Nam & huius scientia si futuræ scientiæ cõpatetur perexigua & imperfecta quædam particula est,quę cum illa venerit,euacuetur. Cum autem, inquit, venerit quod perfectum est,euacuaqitur quod ex parte est,quod certè vetus à noua lege ꝑfecta est. Nec tamen continuò aduersus nouæ legis loquitur dignitatem. Cùm tamen nobis cœlorum regno potientibus, illã quo que cessaturam esse dicamus: tunc, inquit, euacuabitur quod ex parte est.Sed quamuis maiora succedant,hanc tamen esse magnam nihilominus confitemur. Quia igitur, & ampliora sunt præmia,& eminentior sancti spiritus gratia, consequenter requiruntur etiam maiora certamina. Non enim iam lacte, ac melle manans terra promittitur,non senectus vberior,nec numerositas filiorum, non frumenti viniq; copia, non ouium atque armentorum greges: sed cœlum, & ea
M quæ sunt in cœlo bona, & filiorum adoptio, & cum vnigenito iuncta fraternitas, & societas hæreditatis,& glorificari, & conregnare,& præmia illa quæ promittuntur innumera. Quia enim etiam maiore in regno honore potiemur,audi Paulum loquentem.
Ro.8.a Nihil igitur iam dãnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant,sed secundum spirituꝫ.Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit te à lege peccati & mortis. Cum igitur fuisset præ

Nempè nouam cuius principale est gratia Spiritus sãcti. Obid eo tpe saluati in fide Christi ad nouum pertinere testamentũ dicuntur.

L Ad sanũ D.Pauli sensum hic citatum.

1. Cor. 13.c

uaricantibus comminatus supplicia,ac præmia obedientibus ampla posuisset: cumque ostẽdisset quia meritò à nobis supra prioris iustitiæ mensuras requirat, incipit recentis legis ordinare præcepta,non simpliciter,sed per comparationem legis antiquæ. Propter quod studuit ostendere,quia & præcedentibus non repugnans,sed valde etiam per cuncta consentiens ista præcipiat: & quia consequenter, atq; opportunè prioribus secunda præponat. Quod vt possit esse lucidius, ipsius conditoris legis verba diligentius audiamus.Quid igitur ipse pronunciat?[Audistis quia dictum est antiquis. Non occides.] Exo.20.
Et certè idem est,qui etiam illa præceperat, A
sed absq; illus, cuius hoc interim posuit cõmemoratione personæ. Siue enim dixisset, audistis quia dixi antiquis: fuisset nihilominus sermo receptus difficilis, cunctisq; audientibus inaccessus, siue dixisset, quia dictum est antiquis à patre meo, deinde intulisset, Ego autem dico vobis: maioris hoc profectò esse insolentię iudicassent. Propter quod mediè illud posuit, atq; suspensè, vnũ illud præcipuè conficiens, vt ostenderet opportunissimo cueniſſe tempore ista dicẽdo. Cùm enim posuit,quid dictum est antiquis plurimum iam esse tempus asseruit, ex quo istud accepere mandatum.Hoc verò fecit vt auditorem ad sublimiora progredi præcepta cunctantem acrius incitaret: vt si quispiã doctor dicat puero negligenti. Nescis iam quantum temporis in syllabarum meditatione consumpseris? Tale igitur aliquid etiam significans antiquorum commemoratione facta,ad doctrinam illos aduocat celsiorem, ac si diceret. Habuistis sufficiens omnino tẽpus ista meditandi, iam oportet uos ad sublimiora succendi. Benè autem quod nec ipsum præceptorum confundit ordinem,ſ ab eo primùm cœpit, à quo in parte moralium etiam lex fuerat exorsa. Nam id quoque est in omnibus conuenientiam legis B
ostendere vtriusque. [Ego autem dico vobis,quoniam qui iraſcitur fratri suo temerè, reus erit iudicio.] Vidisti perfectam vtique potestatem, vidisti dignitatem, quæ latorẽ certè legis deceret. Quis enim prophetarũ ita vnquam locutus est? Quis iustorum? Quis patriarcharum? Nullus omnino. Nã illi per singula sæpius inferebant. Hæc dicit Dominus: sed non ita loquitur & filius. Illi enim Domini verba, hic verò patris annunciat.

Ioan.17 eiat. Cùm autem dico patris, sua vtique dico. Mea, inquit, tua sunt, & tua mea. Et illi conseruis suis loquebantur, hic seruis. Interrogemus igitur eos qui veterem legem penitus explodunt. Non irasci, contrarium est eius præcepto quo prohibemur occidere: an potius absolutio, supplementum, per quod illud quoque ipsum custodiri queat? Haud dubium hoc illius sit supplementum, propterea; perfectius. Qui enim in iracundiam non effertur, quanto longius ab homicidio abstinebit? Et qui animi indignationem refrenat, quanto magis manus suas innoxias cõtinebit? Radix quippe homicidii, iracundia est. Qui igitur radicem abscindit ipsam multò facilius ramos eius poterit
C amputare, immo ne germinare quidem illos omnino patietur. Non igitur in legis interitum, sed ad maiorem eius profectò custodiam ista præcepta sunt. Quid enim lex volebat efficere, cum ista mandaret? Nonne vt nequis occideret proximum? Igitur impugnatorem legis homicidia oportuerat imperare. Occidere enim & non occidere, duo sunt absque ambiguitate contraria. Sin verò ne irasci quidem sinit: hoc vtique statuit, & perfectius statuit, quod etiam lex volebat. Non enim similiter auersatur homicidium, qui tantummodo non occidere meditatur, & qui iram quoque ipsam prorsus interemit: satis enim procul ab huiusmodi recessit audacia. Vt autem illos etiam aliunde capiamus, cuncta quæ solent dicere proferamus in medium. Quænam ergo sunt illa quæ dicuntur? Deus, inquiunt, Matt.5. g qui fecit hunc mundum, qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & qui pluit super iustos & iniustos, malus est. Qui verò ex illis quasi modestiores videntur, istud quidem repudiant: iustum verò illum esse dicentes, boni tamen appellatione defraudant. Alterum verò quendam, qui certè omnino non est, nec eorum quæ sunt quicquam creauit, patrem attribuunt Christo: & illum quidem non bonum in suis manere dicunt, suaq; seruare: bonum verò in alienа irruere, eorumque quorum non sit
D creator subitò velle fieri saluatorem. Vidisti diaboli certè filios, quemadmodum de
Ioã.1.b fonte ipso patris loquuntur, alienantes à Deo creaturas eius: cùm beatus Ioannes è regione clamet, in propria venit: &, mundus per ipsum factus est. Deinde legem discutiẽ tes priorem, quæ oculum pro oculo, & dentem pro dente eiici iubet, insiliunt continuò Exo.21. dicentes. Et quemadmodum esse bonus po c test, qui tam dira præcepit? Quid igitur ad Deu.19. ista referemus? Quia scilicet maximam mi- d sericordiæ spem hæc præcepta contineant: non enim vt nobis vicissim erueremus oculos sanxit hanc legem, sed vt metu quo ab alio istud timeamus pati, ipsi quoque tale quippiam in alios caueremus admittere. Sicut enim Niniuitis euersionem minatus est, Ionæ.1. non vt eos interficeret (si enim voluisset 3. istud, nihil potius oportuerat, q̃ tacere) sed vt eos faceret timore meliores, iramq; compescere: si etiam temerè in alienos insilientibus oculis, pœnam statuit, vt & si ipso voluntatis bono nollent à crudelitate desinere, saltem metu cogerentur oculis parcere proximorum. Si verò illud crudele dicitur, & homicidium & adulterium arcere crudele dicatur: sed insipientium omnino ista verba sunt, & extremo furore dementium.
E Ego enim adeò metuo dicere hæc esse crudelia, vt his contraria etiam iniqua perdoceam: quòd certè communis quoque ratio deprehendit. Qui enim dicis, quia oculum pro oculo iussit auferri, idcirco crudelis: ego autẽ refero, quia nisi præcepisset istud, tunc verè apud plurimos talis fuisset, qualem tu eum falsò conquereris. Deniq; sermone fingamus omnem legem esse relolutam, nec quempiam pro huiuscemodi factis formidare supplicium: sed cunctis prorsus malignis licere vti moribus suis, & adulteris, & homicidis, & furibus, & periuris, & parricidis: nonne sub hac licentia omnia pariter vna confessio iniquitatis inuolueret? Nonne mille sceleribus & cædibus vrbes, fora, domus, maria, totusque omnino mundus fuisset impletus? Nam si legibus certè dominantibus, & vigente comminatione, atque terrore, vix tamen voluntates cohibentur malignæ: si etiam hoc præsidium defuisset, quanam posset malitia ratione frenari, aut quæ non in vitam hominum pestis irrueret? Nec tamen solum istud crudele est, permittere, scilicet malis agere quæ velint, sed aliud quoq; isto certè nihilominus,
F ideſt læsum & immeritò afflictum negligere, atque despicere. Dic enim mihi, si quis feros homines, ac semper malignos in vnũ colligens gladiis armaret, totamque circumire ciuitatem iuberet, atq; obuios sibi

quosque

quoſque confodere: quod tandem hoc eſſet immanius? At ſi alius eos quidē qui ab illo armati eſſent ligaret, violenterq; conſtringeret eos vero qui interimendi erant, ab iniquis illis manibus liberaret, quod è regione iſto inueniretur humanius? Hæc igitur etiam ad legem transfer exempla. Quæ.n. oculum pro oculo effodi præcepit, timorem quaſi carnificum pectoribus immittens, illius ſimilis inuenitur, qui illos, quos dixi, cohibuit armatos. Qui uerò nullam omnino pœnam decreuit nocenti, nōne armaſſe tibi iniquitatem videtur, eūque imitatus fuiſſe, qui ſceleratos illos gladiis inſtruxit, inque totius ciuitatis miſit exitium? Videsne quemadmodum non ſolum nullius crudelitatis, verum ēt maximæ pietatis ſint illa præcepta? Si uero propter iſta importabilem legislatorem vocas, ac prorſus oneroſum: q̄d eſt, dic mihi, laborioſius, nou occidere ſolummodo, aut ne iraſci quidem? Quis iudex ſeuerior atque diſtrictior, qui de homicidio, an qui etiam de ira exigit vltionem? Qui adulterum poſt commiſſum opus pœnæ ſubiicit, an qui etiam pro
G ſola concupiſcentia iubet ſubire ſupplicium ſempiternum? Perſpicite igitur etiam in cōtrarium illorum cōuerſum eſſe ſermonem. Nam veteris quidem legis Deus, quem dicunt illi eſſe crudelem, inuenitur eſſe manſuetus, ac mitis, nouæ autem quem bonum fatentur, oneroſus ac durus; ſecundum ſtultitiæ illorum duntaxat errorem. Nos verò vnum atq; eundem vtriuſque teſtamenti aſſerimus conditorem, qui ad varias hominum vtilitates omnia diſpenſarit, & diuerſi tati temporum diuerſitatem utriuſque legis aptauerit. Igitur nec illa præcepta crudelia, nec iſta oneroſa ſunt atq; moleſta: ſed vnius eiuſdemque omnia prouidentię. Qd enim etiam veterem ipſe condiderit, audi prophetam loquentem, immo ipſum magis Deum per prophetam. Diſponam vo-
Eſa. 55. b bis teſtamentum, quod diſpoſui patribus ve-
Hie. 31. ſtris. Si vero iſta non ſuſcipit qui Manichęorum tabe infectus ægrotat, audiat Paulum
Gal. 4. c eadem rurſus iſta dicētem. Abraham enim duos filios habuit, vnum de ancilla alium de libera. Hæc autem ſunt duo teſtamenta.
Exo. 21. Sicut ergo diuerſæ ibi ſunt quidem fœminæ, ſed vir unus vtriuſque: ſic etiam ibi duo teſtamenta vnus vero vtriuſque legis eſt conditor. Atqui vt diſcas vnam eandēque in vtroque manſuetudinem contineri: ibi quidem dicit, oculum pro oculo: hic ve- H
rò, ſiquis te, inquit, percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. Sic enim ibi alienus timor ad modeſtiam ducit nocē tem, ita hic quoque dū commendat læſo patientiam, lædentem multo maiore vltione deterret. Et quemadmodum, inquies, ille terrebitur, eum hic alteram præbere iubeatur? Et quid tandem huiuſmodi conficere geſtit obiectio? Non enim ideo hoc præcepit, vt reſolueret percuſſoris timorem: ſed vt hunc quem præbere iuſſerat, ad omnem tolerantiam præpararet. Nec dixit, quòd impune ille infertet iniuriam: ſed, tu ne referas: duo pariter efficiens, & percuſſorem ſcilicet ſupplicio maiore terrendo, & eum qui percutitur, de ipſa quoque patientiæ virtute ſolando. Sed hæc velut in tranſitu de mandatis omnibus quaſi generaliter dixerimus. Neceſſarium vero eſt ad incertum reuerti, & conſequentiam eorum quæ prius ſunt dicta, contexere. [Qui ira
ſcitur, in inquit, fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio. Non enim omnino iſtum exrinxit affectum. Primo quidem, quia impoſſibile eſt hominem paſsionibus liberari. Nam vt regere illas poſſimus, ita abſque I
illis per omnia eſſe non poſſumus. Deinde quia etiam multis vtilis eſt affectus iſte ſi illo videlicet opportune ac ſcienter vtamur. Itaq; conſidera q̄ ampla quondam bona operata ſit ira Pauli: hanc enim ille adnetſus Corinthios exercendo, a maxima illos errorum peſtilentia libetauit. Per hanc etiam Galatarum gentem, quæ ferè a Chriſto iam exciderat, reformauit, alioſque his plures illiusiræ cenſura correxit. Quodnam igitur opportunum eſt tempus iræ? Quando non ſcilicet noſmetipſos vlciſcimur, ſed cum reprimimus erga alios inſolentes, cumque deſides increpatione conuertimus. Quod uero importunum eſt Ro. 12.
tempus irę? Cum ſcilicet vt noſmetipſos d
vindicemus, iraſcimur: quod Paulus quoque prohibendo dicebat. Non voſmetip- 1. Co. 6.
ſos defendentes chariſſimi, ſed date locum a
iræ. Qñ etiam de pecuniis litigamus. Nam hoc eſt quod idem magiſter omnino deſtruxit, dicendo. Quare non magis fraudem patimini? Sicut enim hinc iraſci, ſuperfluū & inutile eſt, ita ira & neceſſaria eſt, & commodiſſima. Sed plurimi è contrario efferun-

tur

tur quidem, cum ipsi aliquid patiuntur iniuriæ. Reloluuntur vero, & omnino molleſcunt, cum alios, vel maximam afflictionem viderint ſuſtinere: quod certè vtrun-
K que Euangelij verbis repugnat. Non er-
Pſ. 4. a go ipſum iraſci malum eſt, ſed importune, ac leuiter iraſci. Propterea etiam propheta dicebat. Iraſcimini, & nolite peccare. [Qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio.] Concilium hic, iudicium Hebræorum vocauit: quod ideo nunc poſuit, ne noua vbique videretur docere, atque peregrina. Racha verò non grandis alicuius
Racha. eſt ſermo conuicij, ſed magis de contemptu veniens, impatientiaque dicentis, vt ipſi nonnunquam, vel ſeruulis, vel inferioribus quibulque aliquid imperantes dicimus. Vade tu, dic illi. Sed etiam qui lingua vtuntur Syrorum, racha pro eo quod eſt tu, dicere ſolent. Sed miſericors dominus, cum maioribus etiam minima quæque delicta pariter euellit præcipiens, vt mutuo nobiſmetipſis, & honorabilius vtamur, & cautius, vt per hæc maiora quoque peccata moriantur. [Qui autē dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.] Multi hoc graue, atq; oneroſum putant eſſe mandatum, vt ſcilicet pro vno nudoq; ſermone tanta nobis pœna ſubeunda ſit. Vnde quidam iſtud exaggeratione magis dictum eſſe voluerunt. Sed vereor ne noſmetipſos his verbis omnino friuolis, vel potius infidelibus ſeducentes, ibi rebus ipſis ſupplicia extrema ſol-
L uamus. Sed cur, quæſo, mandatum iſtud videtur oneroſum? An fortè neſcis, quia plurima pars culparum, atque pœnarum a ſermonibus ſumat exordium? Nam & blaſphemia per verba, & dei negatio per verba, inde & maledicta, & iniuriæ, atque periuria, & falſa teſtimonia, & ipſa frequenter homicidia. Noli igitur aſpicere, quod vnus hic ſermo ſit: ſed quantum periculi habeat, expende. An ignoras inimicitiarū tempore incandeſcente ira, animoq; prorſus ardente, etiam minimū aliquid magnū videri? Tunc quippe, & quod non valde iniurioſum eſt, nimis tamen putatur oneroſum. Nam hęc ipſa paruula, & homicidia ſæpe peperterunt, & vrbes crebro integras ſubruerunt. Sicut.n. manente amicitia, etiā quę moleſta ſunt leuia dicuntur: ſic inimicitijs obortis, leuia quæque pro grauiſſimis audiuntur. Nā etſi ſimpliciter aliqua dicā-
tur, de malo tamen animo prolata creduntur: atq; vt in igne cū ſcintilla exigua eſt, ēt ſi plurimum lignorum admoueas, nō ea facilè comprehendit: ſi verò ſatis in excelſum flamma conſurgat, nō iam ligna, ſed & ſaxa, & omnem prorſus incidētem materiam M
ſibi vendicat: & per quæ extingui ſolet, per ea ipſa potius accenditur. Quidā quippe aiunt, quòd hmōi flammam non ligna tantū, & ſtuppa, aliaq; ignis alimēta, ſed aqua ēt maiori impetu iactata, magis magisq; ſuccendat: ita accidere etiam in ira ſolet. Quicquid aliquis dixerit, continuò pabulū peſſimi huius efficietur incendij. Quæ omnia Chriſtus antè iam cōprimens, eum qui dē qui ſine cauſa iraſcitur, iudicio condemnat: & idcirco dixit. [Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio.] Cum verò qui dixerit racha, reū pronūciat eſſe cōcilio. Sed adhuc iſta nō magna ſunt. Hęc. n. idcirco non ſunt memorata ſupplicia, vt eum qui fratri fatue dixiſſet, gehennè ignibus deputaret, modo certè primum nomen gehennæ commemorans. Cum.n. prius de regno multa dixiſſet, nunc iſtius intulit mētionē: oſtēdens quoniam illud quidem illius voluntatis ſit, atq; pietatis, hæc verò noſtræ profectò deſidiæ. Vide autem quēadmodum gradatim faciat augmēta pœnarū quod ammodo excuſans ſe tibi, atq; demonſtrans quoniam ipſe quidem nihil velit tale minari, nos verò illū ad huiuſmodi denūciationes pertrahamus. Idipſum itaq; diligenter expende. Dixi, inquit, noli iraſci ſine cauſa: quoniam reus eris iudicio. Contempſiſti fratrem. Vide quid peperit iracundia, ad iracundiam te contiuò prouocauit. Racha.n. fratrem vocaſti. Cui rurſus culpæ pœnam concilij comminatur. Quòd ſi iſta quoque deſpiciens ad maius A
volueris promoueri conuicium, non iam vltrà his in te mediocribus vindicabo, ſed immortali illo gehennæ ſupplicio, ne iam etiam ad homicidium fortè proſilias. Non eſt omnino, non eſt intolerabilius aliquid iniurijs, quodq; poſſit magis hoīs animā remordere. Quòd ſi ſermo ipſe paulò fuerit auſterior, duplex conflatur incendiū. Ne igitur leue aliquid exiſtimes, fatuū fratrem vocare. Qū verò iſto quo ab irrationalibus ſeparamur, & quo maximè homines ſumus, intellectu ſcilicet aque prudentia, fratrem ſpolias, omni illum nobilita-

te priuasti. Non ergo verborum tantum̃ ō sonum simpliciter audiamus, sed in res ingredientes ipsas, & vim illam conuicij ponderantes, cōsideremus quantum sermo iste operatur dolorem, atq; ad quantū malū sæpe peruenit. Propterea igitur, & Paulus nō
1. Cor. 5. adulteros solum, & masculorum concubito-
b res, verum etiā maledicos a regno Dei ex-
B cludit. & merito. Conuiciator quippe bonū charitatis omnino corrumpit, & mille proximum inuoluit incommodis, ac iuges inimicitias frequenter operatur, & Christi membra discerpit, ac desiderabilem Deo pacem singulis quibusq; diebus exagitat, amplissimā diabolo uiam per conuicia parans, eumq; efficiens fortiorem. Propterea etiam Christus neruos potentiæ eius exscindens, induxit hanc legem. Est quippe illi cura maxima charitatis. Oium enim mater bonorum, hoc certum an discipulus Christi sis experimentum, & ea quæ in nobis sunt bona, cuncta complectens. Hæc est præcipua ex cunctis omnino virtutibus. Igitur consequenter radices inimicitiarum, ipsosq; fontes per quos charitas necari solet, multa cū vehementia Christus intercipit. Ne igitur hæc dicta cuiusdam exaggerationis existimes, sed intelligens ea, quæ ex his sæpe gignuntur, legum statutarum mansuetudiné
Mat. 22. demirare. Nihil.n. ita studet Deus, vt nos
Ro. 13. mutuis charitatis nexibus colligare. Propte
C rea & per semetipsum, & p̄ discipulos suos,
Leu. 19. tam in nouo, q̄ in veteri testamento pluri-
Deut. 6. mo hoc mandatū sermone commendat. Et vehemens animaduersor, atque punitor est eorum, qui pręceptum tale contēnūt. Nihil quippe est quod ita oēm malitiā, & pariat, & firmet, vt interemptio charitatis. Nam &
Mat. 24. dñs idcirco dicebat. Q̄m abundauit iniqui-
b tas, refrigescet charitas multorum. Sic etiā
Gen. 4. a Cain est fratricida factus: sic Esau, & patri
b obstat, & fratri minatur interitum. Sic etiā
Ge. 27. f contra Ioseph sanctum fremuit malè coniu-
g. & seq. rata germanitas. Sic mille alia pullulauere
Ge. 37. a mala, hac virtute subtracta. Propterea &
& seq. Christus omnia incommodantia charitati, diligenter interimit. Neqne.n. hæc tantum modo, quæ posuimus dixisse contentus, alia quoque plura subiungit, per quæ quantum illorum curam habeat, ostendit. Comminatus enim per concilia, atque iudicium, comminatus etiam per gehēnam: intulit rursus, & cætera, quæ prioribus constarent, dicens.

[Cum offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque munus tuū ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.] O admirabilem benignitatem, atque ineffabilē erga homines amorem Dei. Honorē suum despicit, dum in proximo charitatem requirit: ostendens quoniam, nec priora, quæ etiā comminatus est, odio aliquo hominum, vel
D de cupiditate inferendi supplicij comminatur, sed amore præcipuo. Quid enim his verbis mitius esse possit, quid leniusꝰ Interrumpatur, inquit, ministerium meum, vt tua charitas integretur. Sacrificium mihi est fratrum reconciliatio. Propterea quippe non dixit, postquam obtuleris: aut priusquā offeras: sed munere ipso iam posito, & inchoante sacrificio, reconciliandum mittit ad fratrem: & neque propositа etiam munera auferri iubet, neque priusquam offerantur id memorat: sed proposito palam sacrificio, illuc currere imperat offerentem. Quam igitur ob causā istud fieri iubet? Duo sunt, vt certè ego arbitror, quæ per ista, & designat & conficit. Vnum quidem, qđ vtique iam dixi, ostendere scilicet volens, quòd honoret maxime charitatem, & hanc acceptissimum esse sacrificium ducat: absque ista vero, nec illud profecto suscipiat. Aliud vero, quo irrefutabilem quandam necessitatem reconciliationis imponat. Qui enim iussit, non prius munus offerri, quàm reconcilietur offenso: etiamsi non ob proximi charitatem, saltem ne sacrificium maneat imperfectum, currere ad contristatum iubet, inimicitiasque dissoluere. Propterea & diserte cuncta memorauit, terrens illum videlicet, ac suscitans. Cum enim dicitur, relinque munus tuum: non ibi restitit: sed intu-
E lit, ante altare, rursus horrorem injiciens: & vade: nō tantum dicit, vade: sed adiunxit, primum, & tunc veniens offer munus tuū: per omnia ista significans, quia per aliquas inter se inimicitias dissidentes, nequaquam mensa illa suscipiat: Audiant hi qui sacris certè mysterijs initiati, cum inimicitijs ad communionem altaris accedunt. Audiant etiam illi, qui nondum initiati sunt. Nam ad ipsos quoque habet aliquid sermo iste commune. Offerunt nanque, & ipsi munus, & hostiam, orationem dico, & eleemosinam. Quia enim & hæc sacrificij instar obti-

obtineant, audi prophetam loquentem. Sacrificium laudis honorificabit me. Et rursum. Immola deo sacrificium laudis. & Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Itaque etiam sic orationem cum tali offeras voluntate, melius est orationem relinquere, & ad reconciliationem fratris excurrere, & tunc orationem consequenter offerre. Propter hoc enim facta sunt omnia. Idcirco & Deus homo factus est, atq; omnia illa gesit, vt nos in vnum sine dubio congregaret. Et ibi quidem eum, qui læsit, mittit ad læsum, in oratione vero læsum ad eũ qui læsit, adducit: ac sibi vtrũq; conciliat. Nam ibi quidem dixit, Dimitte hominibus debita eorum: hic vero iussit. Si frater tuus habet aliquid aduersus te, vade ad eum prius. Immo hic quoque mihi videtur læsum remittere; & idcirco non dixit, reconcilia tibi fratrem tuum: sed reconciliare fratri tuo. Et videtur quidem super eo, qui contristauerit esse sermo, totum vero de contristato potius dicitur. Si enim illi, inquit, reconciliatus fueris, per illam quam in eum ostenderis charitatem: me quoq; incipies habere placabilem: cũq; multa fiducia poteris munus offerre. Si vero adhuc indignaris ac tumes, respice, quia & ego libenter mea iubeo contemni, vt amicitia vestra renouetur. Atque vt tibi ad consolationem maximam hæc ipsa proficiant, non dixit cum primum senseris, tunc reconciliare: sed cum extenuatione, Si aliquid frater tuus habet aduersus te. Nec addidit, si tamen iuste, nec sic quippe inimicitias oportet extendi. Nam & Christus iustissimè nobis poterit irasci, sed tamen semetipsum pro nobis dedit, tanta certè illa peccata non imputans. Propterea igitur & Paulus alio modo de reconciliatione docebat. Sol non occidat super iracundiam vestram. Sicut enim hic dominus de sacrificio ita ibi a die ipso ad pacem Paulus impellit. Secretum quoque noctis veretur, ne fortè solum causa excipiens sauciatũ maius profecto vulnus efficiat. In die nanque multi sunt aduocantes, atque retrahentes: in nocte vero, quia solus relinquitur, intraque semetipsum cogitationum æstibus hucilucque iactatur, in immensum verticem minarum fluctus tumescunt, fitque maior omnino sęuiorq; tempestas. Idcirco præueniens Paulus vult iam reconciliatum nocti tradere, ne saltem vnam occasionem de solitudine diabolus inueniat, per quam iracundiæ fornacem possit accendere, eamque effieere sæuiorem. Sic etiam Christus non concedit ne paululũ quidem omnino differre, ne huiusmodi anima impleto absque reconciliatione sacrificio, desidia maiore capiatur, quotidie dissimulet i pacem reuerti. Nouit enim talẽ esse hmõi passionem, quæ satisve locis curationis indigeat. Et sicut sapiens quisquam medicus non modo imminentes morbos præuenientibus remedijs excludit, verum etiam iam tenentes alio medẽdi genere iam repellit: ita etiam Christus facit. Nam fatuum quidem vocare prohibendo aduersus inimicitias auditorum corda præmunit. Reconciliationem vero post inimicitias imperando, vim morbi iam obtinentis e medio tollit. Et considera quàm vehementer, vereque ponatur. Ibi.n.gehennam est cõminatus, hic verò munus nisi præcedente reconciliatione non suscipit. Maximam sanè per hæc omnia indicans iracundiæ pertinaciam, atque idcirco & radicem eius interimit, & fructũ. Et primo quidem: Nolite, inquit, irasci: postea verò ait, nolite maledicere. Siquidẽ vtrunq; istud ex alterutro augeri solet, ex inimicitijs.s.maledictio, & ex maledictione rursum inimicitiæ. Et ideo primo quidem malum ipsum nasci vetat, deinde si importunissimè pullularit, & noxium germẽ attulerit, vndique illud exurst. Ideoque cum & iudicium & concilium ante memorasset, cumque etiam de gehenna, suoque sacrificio disputasset, etiam alia subiunxit, dicens. [Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es cum illo in via.] Ne enim diceres, quid si iniuriã patiar, ac fraudem, quid si mea mihi aliquis eripiat, perq; hoc me ad iudicium ire compellat, hãc quoque occasionem vel excusationẽ remouit. Iubet enim ne sic quidem te inimicitias aliquando suscipere. Deinde videns magnum hoc præceptum, de præsentium illud vtilitate cõmendat, quæ certè crasiores quasq; mẽtes magis permouent, quã futura. Quid ais, inquit, si potentior sit ille, qui nocet? Amplius igitur nocebit, nisi reconciliatione placetur. Sed ad iudicium te venire compellet. Et hoc ipsum est, quod præcipuè debes cauere. Nam prius quidem tantummodo rebus exutus, corpus saltem liberum possidebas: cum verò sub iudicis cœperis

Psal. 49. Ibidem. Ps. 140. Ioan. 1. 11. F Matt. 6. b, & Lucæ. 6. f Ephe. 4. b G H I

ſtare ſententia, etiam vincula ſuſtinebis, & ſupplicia extrema perſolues. Si vero illud iurgium fugeris, duo bona pariter acquires: dum & nihil triſte ipſe perpeteris, & absolutio negocij non de illius potentia, ſed de tua virtute preſtatur. Si autem huic nolueris conſentire præcepto: non tantũ certè illi, quantum tibimetipſi profecto nocituros es. Cerne igitur hic quoq; quèadmodum illum ad pacem ſtudeat adducere. Cũ enim dixiſſet, [eſto conſentiens aduerſario tuo,] intulit, cito. nec tamen hoc addidiſſe contentus, aliud quæſiuit augmentum dicens. [Dum es cum illo in via.] Per hæc illum prorſus vrgens, ac ſatis vehementer impellens. Nihil quippe eſt, quod ita vitam noſtram valeat euertere, vt operum actionem bonorum diſſimulare, ſemperq; differre. Sæpe enim iſtud omnibus nos bonis fecit excidere. Sicut ergo præcepit, & Paulus, priuſquã ſol occidat inimicitiarum vincula diſſoluere: & vt ſuperius ipſe dominus imperauit, antequam ſacrificium celebretur, reconciliari fratri: ita hic quoque cito, inquit, dominus, dum es cum illo in via: ante ſcilicet, quàm ad iudicis accedas fores, priuſquã ante illius ſiſtaris tribunal, iamq; in iudicantis tranſeas poteſtatem. Prius enim quã illuc introeas, tu es totius negocij dominus cum] vero ad veſtibulum illud fueris, ea quę ad te attinent, prout volueris, ordinare, ſub ditione iam conſtitutus alterius, non poteris. Quid eſt igitur conſentire? Hoc eſt omnino quod dicit, eligere rerum magis ſubire diſpendiũ. Aut certè ſic negotium quod agitur apud te ipſe dijudica, vt perſonam diuerſæ partis non aſſumas: nec iuſtitiam ita tractabis, vt propriam: tunc enim demum iuſtam poteris ferre ſententiam. Si verò grã de quidem iſtud videtur, nihil omnino mireris. Idcirco enim omnes illas beatitudines poſuit, vt præparans, atq; præmolliens auditoris animam, opportuniorem illam ad ſuſceptionem totius huius legis efficeret. Et nonnulli quidem aduerſarij nomine diabolum ipſum ſignificari putant, ac iuberi ne quid illius prorſus habeatur: idque eſſe ei conſentire, nihil ex eius rebus attingere, neque poſtquam hinc fuerimus profecti ineuitabile expectare ſupplicium. Mihi autem de his qui in præſenti ſunt videtur dixiſſe iudicibus, ac de illa via, quæ ad iudicium ducit, ſuperque iſto vſitato carcere diſputaſſe. Qui enim ad ſublimia fuerat cohortatus, non modo de futuris, verumetiam de præſentibus addidit timoré: quòd certè facit frequenter, & Paulus nũc de futuris, nunc etiam de præſentibus animum auditoris inſtituens, inuitos aliquos a malis operibus reuocãs, iudicem illis oſtẽdit armatum, dicens. Quòd ſi malefeceris, Ro. 13. a.
time, nõ enim ſine cauſa gladiũ portat, Dei enim miniſter eſt. Et rurſus poteſtatibus ſubditos eſſe præcipiens, non ſolum timorem ponit Dei, ſed humanæ quoque poteſtatis minas, commodum ſcilicet commune curans. Neceſſe eſt enim eſſe ſubiectos, Ibid. b
non ſolum propter iram, ſed & propter conſcientiam. Siquidem inſipientiores quoſq;, vt ante paulo præmiſi, magis ſolent iſta corrigere, quæ videntur, quæq; prius aſſiſtunt. Propter quod etiam Chriſtus non ſolum gehennam, ſed iudicium, & traditionem & carcerem, & omnem, quæ ibi eſt commemorauit ærumnam, per cuncta hæc radicẽ homicidij penitus excidens. Qui.n. nec maledicit, neq; litigat, neq; dilatione pacis inimicitias extendit, quonam eſt modo futurus homicida? Ex hoc quoq; liquidò apparet, quia in proximi commoda, noſtrũ quoque commodũ collocetur. Qui.n. aduerſario conſentit, multo magis ſemetipſum iuuabit, a iudicijs ſe videlicet, ac vinculis omnibusq; quæ ibi ſunt, miſerijs, abſtrahẽdo. Conſentiamus ergo his, quæ dicta ſunt, nec vltra inobedientiam contentione foueamus, maxime cum præmia, & voluptatem in ſe, & vtilitatem habeant ipſa præcepta. Quæ ſit moleſta pleriſq;, & ingentis cuiuſdam videtur laboris, intellige propter Chriſtum te illa ſuſcepiſſe facienda: & quod videtur eſſe triſte, iucũdiſſimum iudicabis. Quòd ſi ſermonem hunc abſq; intermiſſione teneamus, nihil experiemur oneroſum, ſed è diuerſo plurimam capiemus vndique voluptatem. Siquidem labor ipſe non iam apparebit labor, ſed quanto magis fuerit extentus, tanto pleniori ſuauitate, ac delectatione mutabitur. Quando igitur quaſi quodam te infundens veneno cupiditas pecuniarum, aliorumque obſederit conſuetudo vitiorum, illa ex aduerſo te cogitatione armato, quæ dicit. Nequaquam nos vmbra hæc fugitiua ſeducat, largiſſimam profecto mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atq; ipſe ad tuam

animam

A animam loquere, tristaris, quia te corporis voluptate defraudo, sed lætare potius, quia cœlorum tibi regna prouidebo. Non enim propter hominem, sed propter Deum certè istud operaris: paululum igitur expecta & videbis quàm sit commodum grande patientiæ. Discę præsentis vitæ incommoda magnanimiter sustinere, & ineffabili apud Deum fiducia, ac libertate gaudebis. Si.n. ista semper nostræ inculcemus animæ, nec ad sola respiciamus onera virtutum, sed eas quoq; quæ illis proueniant consideremus coronas, celeriter ab omnibus illā vitiis subtrahemus. Nam si diabolus ostendens iucunditatem equidem temporalem, dolorem vero perpetuum, tamen inualescit, & superat, nobis scilicet in contrarium ista vertētibus qui & dolorem illum quasi breuem negligimus, & voluptatem hanc quasi sit æterna complectimur: quanam poterimus ratione defendi, qui virtutem, nec post tanta promissa perficimus, cum certè causa laboris ipsa pro omni nobis retributione sufficiat, qui certissime credimus, propter Deū nos hæc omnia sustinere? Si enim mortalem hunc
B certè regem habens quispiam debitorem, grande se omni suæ vitæ tempore credit inuenisse præsidium: quantus sit futurus ille perpende, qui misericordem Deum, semperque viuentem, bonorum operum, paruorum simul, atque magnorum sibi fecerit debitorem. Noli ergo mihi labores imponere, atque sudores. Neque enim spe solum ac fiducia futurorum, sed alio etiam modo facilem Deus facit esse virtutem, videlicet cooperando nobis, nosque semper in bonis actibus adiuuādo. At vbi enim volueris exiguum, quid deuotionis afferre, reliqua omnia celeriter subsequentur. Propterea enim vult, & te aliquid laborare, vt tua quoque possit esse victoria. Et vt plurimumque rex aliquis vult quidem filium suum in acie versari, in hostem iacula torquere, exercitui esse conspicuum, vt illum profecto habeat cō sortem triumphi, totum verò ipsum bellū gubernat, ac peragit: ita etiam Deus in hoc prælio facit, quod aduersus diabolum geritur. Vnum enim illud a te solum requirit, vt aduersus hostē veras inimicitias pro honore regis, & tua salute suscipias. Itaque si ei istud obtuleris, omne iam bellum ipse confiet. Et si vel iracundiæ passione, vel pecuniæ cupiditate flammaris, vel ab alijs quibuspiam vitijs, quasi immanissimis hostibus obsideris: aderit profecto velociter, si modo te expeditum, sibiq; viderit præparatum, & facilia tibi esse cuncta præstabit, teque totius flammæ faciet esse victorem. Sicut etiam pueros illos in Babylonica fornace tutatus est, qui certe nihil ei aliud prorsus obtulerant præter voluntatem. Vt ergo nos quoque superantes hic omnem fornacem illicitæ voluntatis, ibi gehennæ effugia mus incendia: hæc quotidie, & cogitemus, & curemus, agamus voluntate semel bonis operibus destinata, & orationum frequentia benevolentiam nobis recōciliantes Dei. Ita enim etiam illa, quæ importabilia nunc putamus, facilia prorsus, ac leuia, amabiliaque ducemus. Quandiu enim in vitijs permaneamus, asperam atque difficilem, & omnino arduam opinamur esse virtutem, ipsa verò vitia desiderabilia prorsus, ac dulcia: sin autem illa, vel breui tēpore deseramus, tunc & hæc horribilia turpiaque, & virtus delectabilis apparebit, & facilis. Hęc autem ex illis abunde valemus addiscere, qui vitā suam facta in melius conuersione mutarūt. Audi igitur quemadmodum Paulus eos asserat de vitiis erubescere, qui iam ab eis fuerant liberati. Quem, inquit, fructuum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Quemadmodum verò virtutem leuem esse dicat eam laborem momentaneum, ac leuem tribulationem appellans, atq; in passionibus suis gaudens, plurimumque glorię sibi vendicans de stigmatibus pro Christi nomine susceptis. Vt igitur nos quoque in tam sancta, tamq; vtili permanentes consuetudine roboremur, quotidie nobis ex his, quę hactenus sunt dicta, modulemur & prę teritorum quidem obliti, ad ea verò, quæ priora sunt semper extenti, supernæ brauiū vocationis sequamur. Ad quòd omnes peruenire contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

C Ro.6.d D 2.Co.4. Gal.6.d Phi.3.c

Homilia XVII. ex capite V.

IN illo tēpore, dixit Iesus discipulis suis: Audistis, quia dictum est antiquis. Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscēdum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.] Postquam plenissime quid primum

mandatum contineret edocuit, quod certe vsque ad supremum philosophiæ cacumen extendit: certa iam via, institutoque pergens ordine prouehitur ad secundum, hic
E quoque legi profecto consentiens. Qui tamen mandatum hoc in parte moraliū non secundum dixit esse, sed tertium: neque totius decalogi primum mandatum est, Non
Deu. 6. a occides: sed, Dominus Deus tuus, Deus vnus est: propter quod inquisitione dignū videtur, cuius rei gratia non inde fuerit exorsus. Quam igitur ob causam? Quia inde. s. inchoantem, & mandatū illud oportebat augere, & semetipsum notitiæ hominum pariter inferre nondum vero erat tempus tale de se aliquid prædicandi. Aliter vero, vt moralem interim exercendo sermonem, tum ex præceptis ipsis, tum etiam ex mirabilibus, Dei se filium audientibus esse suaderet. Si igitur priusquam, & faceret aliquid, & doceret, dixisset: Audistis, quia dictum est antiquis, Ego dominus Deus tuus, & præter me non est: ego autem dico vobis, vt me quoq; adoretis sicut, & patrē: fecisset profecto, vt omnes illum furere iu-
Ioā. 7. c. 8. f. 10. d dicarent. Si enim post doctrinam quoque tantaque miracula, nondum eam manifeste loquentem, ipsum dæmonium habere clamabant: si ante hæc omnia tale quid dicere voluisset, quid illi iā illi, vel cogitare aduersus eum, vel pronunciare dubitassent? At ve
F ro super hac re doctrinam opportuno tempori reseruasse, hoc fuit facilitatem susciendi huius dogmatis præstitisse. Propter quod nunc quidem consulto illud commemorare præterijt, signis vero id vbique confecit, quod tamen postea implendo optimā doctrinam, etiam sermonibus reuelauit. Nā modo claritati signorum, modo nouitati dictorum, sensim atque paulatim illud admiscet: siquidem cum potestate talia sanciendo, legemque supplendo, quisnam esset facile monstrabat: ostendens sese ex ipso etiā præcipiendi sermone mirabilem, ita vt Euā
Matt. 7. d gelista diceret: Erat enim in potestate sermo eius: non enim ita docebant scribæ eo-
Mar. 1. c rum, & Pharisæi. A communibus quippe vitijs exorsus, ab iracundia scilicet: & concupiscētia, hæc enim sunt, quæ tyrannidem quandam in hominum pectoribus exercēt, ita vt sola ex omnibus magis naturalia esse videantur: cum ingenti illa, & quæ prorius latorem legis decebat, authoritate correxit, omnesque hos affectus doctrinæ perfectione composuit. Neque enim illum hic dixit adulterum puniendum, qui opere adulterium perpetrasset: sed quod fecit in homicida, hoc etiam in isto facit: & non actum solummodo, sed impudicum quoque coercet aspectum: vt discas vbi consistat illud
G quòd supra scribarum, & pharisæorum nostra præcipitur abundare iustitia: propter quod ait. [Qui viderit mulierem ad concu- Mat. 5.
c piscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.] hoc est dicere. Qui dat operam in venusta corpora curiosius intueri, & decoras aucupari facies, talique animam spectaculo, & obscœnos pulchris etiam vultibus oculos affigere. Non enim idcirco dominus aduenisse contentus est, vt solummodo corpus a malis actibus, sed vt prius animam quoque ab huiusmodi cogitationibus auerteret. Quia enim sancti spiritus gratiam mente suscepimus, merito ipsam purificat primam. Et quemadmodum, inquis, possumus a concupiscentia liberari? Maxime quidem, si velimus etiam ipsam mortificare possibile est, atque a tali prorsus æstu otiosum pectus maneret. Hic enim non omnino generaliter concupiscentiam interimit, sed illam, quæ ex formæ decore concipitur. Qui enim studet elegantes facies inspicere, ipse præcipue fornacem sibi illius passionis accendit, & captiuam faciēs animam, ad opus quoque celeriter abducit.
H Propterea non dixit, qui concupiuit ad adulterandum: sed, qui viderit ad concupiscendum. Et cum quidem de ira loqueretur, certe quadam peccatum ipsum definitione signauit: dicendo, sine causa, hic vero non ita, sed ex integro eiusmodi concupiscentiam penitus amputauit. Et certe vtraque hæc ingenita, vtraque vtiliter instituta sunt, & ira videlicet, & concupiscentia: illa quidem, vt coerceamus malos, atque incompositos ordinemus: hæc vero, vt propagetur soboles, & genus successione seruetur. Quanam ergo ratione non etiam hic rem ipsam proprie definiuit? Maximam quidem, si volueris intendere, hic quoque positam definitionem videbis. Nō enim passim dixit, qui concupiuerit. Potest nanque, & iam aliquis inter secreta montium residens concupiscere: sed qui, inquit, viderit mulierem ad concupiscendum, id est, qui concupiscentiam videndā

curiosi-

curiositate collegerit, quique nullo omnino cogente, quiescenti animæ feram subito immiserit. Hoc enim non iam naturæ est, sed propriæ omnino desidiæ: quod certè olim etiam veteri lege prohibetur. Noli, inquit, addiscere pulchritudinem alienam. Deinde nequis diceret: Quid autem, & si inspiciam, nec tamen capiar, Cohibuit aspectum, ne huiusmodi licentia fidens, etiam in peccatum quandoque corrueres. Quid autem, inquis, si video ad concupiscendum, sed tamen turpe nil egero? Et sic quidem iam in adulterorum parte numeraris. Pronunciauit enim lator legis, nec amplius aliquid hinc oportet inquiri. Deinde semel quidem, & secundo, & tertio sic videns, possis animum continere. Si verò frequenter id feceris, fornacemq́, istam sponte succendens, profecto capieris. Neque enim extra naturam aleamque humanam consistis. Sicut enim nos cum gladium teneri videamus a puero, etiamsi nõdum eum vulneratum inde esse cernamus, verberamus tamen, ac sæpe minantes denunciamus nequando illum rursus attingat: ita etiam Deus inuerecundum coercet aspectum, ne quandoque in ipsam quoque incidat actionem. Qui enim in se flammam cupiditatis accenderit, etiam absente muliere, quam vidit, iugiter apud semetipsum turpium rerum simulacra depingit. Et nec esse est huiusmodi nonnunquam ad flagitium ipsum etiam opere peruenire. Propterea illos quoque qui in solo fiunt corde, complexus, Christus interimit. Quid ergo hic iam respondent, qui ausi sunt temere cohabitare virginibus? Huius enim sanctione legis mille sunt adulteriorũ rei, quotidie illas ad concupiscendum videntes. Propterea etiam beatus Iob hanc sibi ab initio legem ipse decreuerat, periculosum hoc spectaculum vndique a suis oculis repellendo. Siquidem post huiusmodi aspectum multo iam difficilius certamen efficitur, & cum viderit aliquis, & tamen ea quam viderit, non fruatur: nec tantam de contemplatione ipsa capimus voluptatem, quantum patimur de augmento istius cupiditatis dolorem, fortiorem contra nos facientes hostem, & ampliorem locum diabolo præparantes: vt nequaquam illũ vlterius propulsare valeamus, quem semel in intima cordis admisimus, cuique temere mentis nostræ clausura reseranimus. Idcirco præcipit, ne forniceris oculis, ne per hoc scilicet animo forniceris. Est enim possibile, & aliter aspicere, vt cerre aspiciunt & pudici: & ideo non aspectum ipsum, sed concupiscentiæ iunctum interimit aspectum. Si enim id voluisset efficere, profecto dixisset. Qui viderit mulierem, profecto mœchatus est eam in corde suo. Nunc verò id omnino nõ dixit: sed, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: qui scilicet ad hoc aspicit, vt oblectet eius aspectum. Neque propterea tibi Deus oculos effinxit, ut per illos ad animum adulteria transmittas, sed vt creaturas eius aspiciens, mireris authorem. Sicut ergo est temere irasci, ita etiam temere videre, si id ad libidinem facias. Si enim vis videre, atque ex visu capere voluptatem, aspice propriam coniugem, & illius prius amore perfruere. Hoc enim nulla lex prohibet omnino. Si verò erga alienum curiosius decorem, tuam despicis: & ipsam profecto lædis, a qua in aliam oculos auertis, & istam etiam, quam illicite contingis. Si enim nequaquam illam attrectasti manu, sed oculis tamen, ac voluntate palpasti: propterea etiam hoc proculdubio adulterium esse reputatur, & ante futura illa tormenta non leue iam in præsenti inuenitur afferre supplicium. Nam perturbationibus, ac tumultu intrinsecus cuncta complentur: & multus quidem æstus, plurimus etiam sentitur dolor. Nec omnino huiusmodi homo melius affectus est, quàm qui affliguntur, vel captiuitate, vel vinculis. Et illa quidem, quæ letalem hanc eiecit sagittam, subito auolans te relinquit: tu verò mortiferam tibiipsi plagam dedisti, effrænato semel usus aspectu: immo verò non illa spiculum torsit, sed tu tibiipsi plagam illam mortiferam intemperanter spectans inflixisti. Et hoc dicens, pudicas quidem ab omni accusatione submouero. Siqua verò ideo ornatur, & comitur, ut in se oculos omnium irritet, etiam si nullum pulchritudinem sua potuerit vulnerare, dabit tamen extrema supplicia. Parauit quippe virus, temperauit venenum, porrexit poculum, etiamsi nullus, qui mortem biberet, inuentus est. Quid igitur? Num etiam ad ipsas, inquis, loquitur Dominus? Quoniam communes ponit vbique leges, etiam si ad solos interdum viros videatur

Pro. 6. c

I

K

Nos ex nobis.

L

M

deatur attendere, absq; vllo ambiguo, cum capiti loquitur, toti profecto corpori admonitio ipsa communis est. Mulierem nanq;, & virum, vnum esse nouit animal, & idcirco nusquam lege diuidit quod genere coniunxit. Si vero etiam specialiter pro laram in fœminas correctionem audire mauis, audi Esaiam plurima in illas inuectione clamantem, earumq; habitum, & aspectum, & incessum notantem, & vestes in humū defluas, lasciuientes pedes, & luxuriosis motibus colla fracta sublimiaque. Audi cum eo etiam beatum Paulum, multa illis præcepta ponētem, tum de auri, ac vestis ornatu, tum de intortis arte criminibus, tum de ipsis quoque delicijs, alijsq; huiusmodi eas vehementius increpantem. Ipse etiam Christus in consequentibus rectè quidem, idipsum tamen propriè signauit, cum ea, quæ etiam nos scandalizant erui, abscindiq; præcepit: per quod certè ira, qua in eiusmodi fœminas vti debemus, ostenditur. Et idcirco subiunxit. [Si oculus tuus dexter scādalizat te, erue eum, & proiice abs te.] Ne enim diceres, quid igitur si propinqua sit, si aliqua qua mihi necessitudine copulata, propterea ista mandauit, cum vtique nō de membrorum disturbāda compage differat: absit hoc enim, nullū quippe esse crimen carnis enunciat, sed vbique malum arguit voluntatis. Non enim oculi, sed per oculos animus intuetur. Denique nobis interdum ad alia mē te conuersis, oculi ante se posita non cernunt: non igitur totum ad illorum spectat effectum. Quòd si de membris ista loquere tur, nequaquam, vel de vno, vel de dextro id oculo, sed indifferenter de vtroque. Qui enim dextro scandalizatur oculo, haud dubium quin ipsum patiatur etiam de sinistro. Quam igitur ob causam, & oculum dextrę partis? Vt scilicet disceres, non de membris esse sermonem, sed de his potius, qui nobis familiaritate iunguntur. Et si igitur tantū aliquem diligas, vt eo oculi vtaris vice: aut ita tibi quempiam esse vtilem putes, vt eū dextræ manus ducas loco, & hi tamen animæ tuæ fortassis incommodent: etiam illos a te, inquit, abscinde. Et diligentius vim ipsam sermonis examina. Non enim dixit, a talium societate discede: sed maximam separationem indicens, erue inquit, ac proijce. Deinde quia satis se vera præceperat, lucrum ex vtroque ipsius seueritatis ostendit, eandem similitudinem, tam in bonorum, quàm etiam in malorum parte seruando. [Expedit enim tibi, (inquit,) vt pereat vnū membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.] Cum enim nec seipsam certe saluet, quę tibi fuerit adūcta, & te perditionis suæ socium faciat: quæ tandem illa humanitas sit, vtrunque demergi, cum liceat, vel vnum separatione seruare? Cur enim Paulus optabat anathema fieri? Non vtique, vt nihil inde lucri caperet, sed vt alios acquireret in salutem. Hoc vero idipsum etiam de causa reprobi fratris intelligē, vtique noxius est: & idcirco non ait tantummodo, erue: sed, proijce inquit, abs te: vt eum nūquam recipias vltrius, si qualis fuerat perseuerat. Hoc enim modo, & illū maiori crimine liberabis, & te a perditione saluabis. Vt autem manifestius commodum istius legis aspicias, si placet etiam in corpore iuxta causam id quod dictum est, requiramus. Si enim daretur electio, vtrumque esset necessarium de duobus, videlicet, aut cū ambobus oculis in foueam ruere, atque ibidem deperire, aut etiam absque vno oculo reliquum saluare corpus: putasne è duobus suscipere non malles secundum? At istud omnibus absque ambiguitate perspicuum est: non enim hoc esset odientis oculum, sed corpus reliquum diligentis. Hoc etiam in viris consideretur, & fœminis. Si qua enim tibi noceat amando, incurabilisque permaneat: & te omni pelle, dum sic abscinditur, liberabit, & ipsa a maioribus est erepta peccatis, non iam vltra cum suis malis etiā crimen tuæ perditionis admiscens. Vidisti quanta lenitate Christi lex plena sit, & quæ a pluribus nimiæ seueritatis putatur, quantum apud homines pietatis ostendat? Audiant ista, qui sępius ad theatrum festinant, seque ibi penè quotidie adulterij obscœnitate commaculant. Si enim etiam familiaritate deuinctum, sed scandalizantem tamen abscindi, atque abiici lex iubet, qua tandem poterunt satisfactione defendi, qui nunquā sibi cognitos, per artem spectaculis deditam illuc quotidie trahunt, ac mille illis occasiones perditionis ministrant? Neque enim solum impudicè non concedit aspicere: sed posteaquam noxam de societate patefecit, progrediens etiam præceptum ipsum legis extendit, iubens scilicet, vel eruere nos eiusmodi, vel abscindere, longeque proijcere.

Et

Esa. 3.c

1. Ti. 2. c

Ro. 9.

C

D

Et hoc qui innumera de seruanda charitate mandauerat, vt & ex vtra illius curam, ac prouidentiam disceres, & quemadmodum vbique nostram vtilitatem requirat. [Dictum est autem, Quicunque dimiserit vxorem suam, det illi libellum repudij. Ego autem dico vobis. Quicunque dimiserit vxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.] Nequaquam ad ea, quæ sunt vlteriora progreditur, nisi bene priora mandauerit. Ecce enim nobis etiam speciem adulterij demonstrat. Quæ vero ista est? Erat hoc veteri in lege mandatum, vt qui propriam quacunque de causa, odisset vxorem, non eam prohiberetur eijcere, inque illius locũ alteram ducere: quod certè, non passim fieri lex iusserat: sed vt quicunque dimitteret, librum repudij coniugi daret, ne ius haberet
E ad illam iterum reuertẽdi: sed nihilominus hæc nuptiarum saltem figura remaneret. Nisi enim præcepisset istud, & sine repudij libro hanc quidem expellere, aliam vero ei licere accipere, deinde reducere priorem, plurima fuisset secutura confusio: omnibus videlicet maritis alternis vicibus ejectas sæpe, receptasque ducentibus, effectóque adulterium omnino manifestum: propter quod non ob paruam consolationem, repudij librum repetit. Quòd quidem factũ est propter aliam quoque molestia multoque maiorem. Si enim retineri etiam exosam præcepisset vxorem, facile profecto illam, qui oderat occidisset: talis quippe erat natio Iudæorum. Qui enim ne filijs quidẽ proprijs parcere, & prophetas solebant frequenter occidere: vt aquam, ita humanum effundentes cruorem: multo illi minus odiosis con-
Mat. 19. iugibus pepercissent. Propterea igitur concessit minus, vt quod longe erat maius, inciderent. Quod enim hæc lex non primum statim lata sit, audi quid dicat. Moses, inquit, propter duritiam vestram hæc scripsit: neclam mactaretis, sed ejiceretis. Quia vero ipse omnem sustulit iram, nõ solum certe homicidium, sed etiam irrationabilem indignationem vetando, istius quoque præcepti in-
F tulit mentionem. Idcirco etiam priorum semper verborum memor est, vt ostendat non se dicere illis aduersa, sed consona. Cumulat nanque illa, non destruit: & extollit præcepta aliqua, non soluit. Considera verò illum semper viro loquentem. [Qui enim dimiserit, [inquit,] vxorem suã, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.] Ille quidem si alteram duxerit, tunc se constituit criminis reum, qui adulteram fecit ex coniuge: hic verò accipiendo alienam adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas, quia illam alter eiecit. Nã expulsa quoque vxor, esse eius qui eam expulit perseuerat. Deinde ne totum in eiicientem referens, magis superbam faceret vxorem, post hæc etiam susceptientis ei iam tã claudit dicendo: qui autem dimissam duxerit, adulterat. Per quod certè mulierẽ facit nolentem pudicam, ad omnes illi aditum claudens, neque permittens, vt aliqua viro impatientiæ occasio ministretur. Cum enim didicerit mulier, quod omnimodo necesse sit, aut eum habere quem ab initio sortita sit, aut illius semel ejectam domo nullum se iam aliud inuenturam esse suffugium, etiam nolens coniugem G suum amare cogetur. Si vero nihil ipsi de hoc propriè loquitur, minime mireris: est enim muliebris sexus infirmior, propterea illam relinquens, dum deterret virum, vitium quoque vxoris emendat: vt si aliquis lasciuum habens filium, illum quidem relinquat: eos vero corripiat per quos ille talis efficitur, eos que ab illius comitatu discedere, nec ei prorsus appropiare præcipiat. Quòd si hoc videtur onerosius, priorum recordare dictorum, quibus beatificat audientes, & valde istud possibile esse videbis, ac facile. Mansuetus quippe, atque etiam pacificus, & humilis, ac misericors, quemadmodum eiicitt vxorem; Qui alios quoque in pacem reducit, quo pacto ipse discordabit a coniuge? Neque vero hoc solum, sed alio etiam modo leuem hanc legem facit, ac facilem. Siquidem reliquit viro vnum expulsionis modum dicendo, excepta causa fornicationis: alioquin ineandem rursus turpitudinem cuncta remearent. Si enim iuberet etiam pluribus mixtam, retineri tamen a viro coniugem, rursus in adulteriis licentiam negocium omne conuerteret. Cernis nempe quemadmodum præcedentibus ista conueniant. Qui enim non videt alienam coniugem oculis impudicis, nequaquam vtique for- H nicatur: nec præbebit occasionem viro, q propriam ejciat vxorem. Propterea igitur libertati iungit timorem, atque progrediens

diens magnũ viro periculũ, si ejiciat opponit: ipsum quippe de vxoris adulterio facit reum. Ne. n. cum audisset, eijce oculum, putaret istud de vxore mandari: opportunissime correctionem huius ambiguitatis induxit, dum vno tantũ, nec vllo prorsus modo coniugẽ permisit expelli. [Iterum audistis, quia dictũ est antiquis, non periurabis: reddes autem dño iuramenta tua tua. Ego aũt
Exo. 20. b dico uobis, non iurare dño.] Quanã (quęso) ratione non continuo venit ad furtum, sed
Deut. 5. b ad periurium, illudque mandatum omnino præterijt? Quia videlicet, qui non furatur, ne iurare quidem cogitur: qui verò, neque iurare, neque mentiri solet, multo magis furtum facere vitabit. Itaque per istud etiã illud destruit profecto peccatum: nam præcipue mendacij causa de furto est. Quid verò est, reddes autẽ domino iuramenta tua? Hoc est, iurans verum loqueris. [Ego autẽ dico vobis, non iurare omnino.] Deinde auditores suos ad vlteriora perducens: [neque per terram,] inquit, [iurare: neque per cœlum, quia thronus Dei est: neq; per Hierosolymam, quia ciuitas Dei est magni re-
I gis.] Vtens scilicet sermonibus prophetarũ, & ostendens nequaquam se veteribus esse contrarium, habentibus consuetudinẽ per ista iurandi. Nam & erga Euangelij finem morem istum fuisse declarat. Tu verò considera vnde dominus extollat elemẽta: non vtique ob naturam illis datam, sed ob ipsius ad elementa rationem, ex ordine, & subiectione dictam: quia enim magna idololatrię tyrannis erat, ne ex sese honoranda elementa viderentur, hanc subiunxit causam quam diximus, ad maiestatem Dei statim reuersus. Non enim dixit, quia pulchrum est magnumque cœlum, nec quia vtilis terra: sed quia illud quidem thronus Dei est, hæc autem scabellum, per quæ omnia ad Dei illos compellit timorem. [Neque per caput tuum,] inquit, [iuraueris, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum.] rursus non hominis caput, velut rem magnam admirans, per caput iurare vetauit. Nam & ipse adoratus est, sed gloriam ad Deum referens, & ostendens, quia nec tui profecto sis dominus: ergo nec vllius prorsus, quod per caput exigitur, iuramenti. Si enim filium alteri nemo dat propriũ, multo magis Deus opus suum ipse non prodit. Nam & tuum caput est, sed alterius profecto creatura: tamque longe abest, vt capitis tui ipse sis dominus, vt ne minimum qui K
dem quod in eo est, possis conficere. Neque enim dixit, non potes producere capillum, sed nec ipsam coloris eius conuertere qualitatem. Quid igitur, si aliquis exigat iuramẽtum, & necessitatem iurationis imponat? Sit tibi timor Dei omni necessitate violentior. Si enim velis huiusmodi occasiones semper obijcere, nihil de his, quæ sunt imperata, custodies. Nam & de vxore dicturus es. Quid si litigiosa? quid si fuerit sumptuosa? Et de oculo dextro. Quid si eum diligo, & amore eius inflammor? Et de impudico aspectu. Quid si non aspicere non possum? Et de conuicio in fratrem prohibito. Quid si inconsiderantior fuero, linguamq; frenare non potero? Et ita prorsus omnia, quæ sunt præcepta, calcabis. Et certè in legibus, quas homines condiderunt, nihil ausus es taie proferre, ac dicere: quid si istud, vel istud, sed volens prorsus, ac nolens suscipis cuncta, quæ scripta sunt. Quòd si legem volueris custodire Christi, necessitatem quidem nullam, quæ te ab obseruatione eius impediat, aliquãdo patieris. Qui enim superius dictas beatitudines audiuit, & talem se præbuit, qualem præcipit Chri- L
stus, nullam prorsus necessitatẽ per aliquẽ sustinebit, cum certè sit apud omnes venerandus, & admirabilis, atque reuerendus. [Sit autem sermo vester, est est, non non: supra quicquid est, ex malo proficiscitur.] Quid igitur supra, est est, non non, esse dicemus? Haud dubie iuramentum, non periurium, hoc siquidem omnino manifestũ est, & quòd a malo est, doceri nullus indigeat, & non tam superfluum quàm omnino contrarium. Superfluum verò est, quod superuacuè, atque abundãter adiectum est: quod certè, vt ostendamus, iuramentũ est. Quid igitur à malo hoc esse dicetur? & si ex malo erat, quomodo iubebatur in lege? Id igitur etiam ipsum de vxore dicturus es. Quemadmodum nunc esse adulterium iudicatur, quod fuerat aliquando concessum? Quid igitur ad ista dicemus? Nisi quia pleraque, quæ tunc dicta sunt, accipientium legem infirmitas exigebat. Nam & nidore victimarum coli, satis iudignum Deo est, sicut etiam philosopho balbutire non congruit, adulterium ergo nunc dicitur tale repudium, & ex malitia profectum iuramentum,

tum. Ad perfectum sui venerunt incrementa virtutum. Si vero hæc ab initio diaboli
M lex fuisset, nunquam in tantum vtiq; profecisset. Nisi enim illa præissent, non tam facile ista fuissent secuta. Noli igitur eorũ vim desiderare dictorum, quorum iam vsu nihil penitus indigemus: tunc enim profecto valuerunt, cum tempus petebat, immo si vis etiam nunc Nam modo quoque eorum virtus ostenditur, hoc ipso quoque quo maxime accusatur a nobis. Talia quippe nunc apparere illa, ipsorum est grande præconium. Nisi enim nos bene, atque vtiliter enutrissent, & ad susceptionem profecto maiorum opportunos esse fecissent, nequaquam modo esse nobis viderentur exigua. Sicut enim mamilla nutricis, cum omne suum impleuerit officium, & puerum ad mensuram firmioris ætatis adduxerit, inutilis iam videtur & parentes, qui prius necessariam esse filio eius iudicabant mamillam, mille illam postea irrisionibus prosequuntur. Plerique autem eam solum verbis horribilem faciunt, sed etiam amaris quibusdam herbarum sucis obliniunt, vt cum sermone nequiuerint importunum iam circa illam desiderũ pueri compescere, ipsis saltem illud rebus extinguant. Sic etiam Christus a malo illam esse dixit: non vt offenderet a diabolo veterem esse legem, sed vt etiam vehementius
A ab antiqua eos vilitate reuocaret: & Iudæis quidem ista dicebat, vtpote insensatis, & in eadem impietate durantibus: velut quadam amaritudine, ita captiuitatis timore eorum circumliniens ciuitatem, eamque quasi inuiam solitudinem faciens. Quia vero ne hoc quidem illos ab ea poterat arcere, sed rursus illam videre cupiebant, sicut ad mamillam pueri recurrentes, perfecte illam occuluit destruendo, & plurimos eorum in longinqua dispersit: sicut plerique abductos a matribus vitulos includunt, vt eis tempore ipso persuadeant a solito nutrimento lactis arceri. Si vero diaboli esset testamentũ vetus, nequaquam coli simulacra vetuisset, ex aduerso autem eiusmodi cultum etiam præcepisset: hoc enim diabolus
Cautè accipe, vt alias sæpius. fieri volebat. Nunc vero è contrario legem ipsam videmus egisse, ob idque ipsum iuranti ratio quondam est lege permissa, ne homines, aut simulacra colerent, aut per simulacra, iurarent. Iurate, inquit, per Deum verum. Non igitur paruum aliquid hominibus bonum, sed omnino magnum lex ipsa contulit, si ad solidum eos cibum studuit adducere. Quid igitur mali, inquit, habet iurare? & plurimum sine dubio mali: sed nunc tamen post tanta scilicet augmenta virtutis tunc vero nequaquam. Et quonam modo, inquis, fieri potest aliquid nunc quidem bonum, nunc vero non bonum? Ego vero econtrario assero. Quonam enim modo nunc est & bonum aliquid, idemque non bonum: cum id esse clamet quicquid in rebus est, & educationes videlicet, & artes, & fructus & cætera omnia. Primum itaque in nostra istud perpende natura. Portari enim in humeris hominum, in prima ætate bonum est, postea miserrimum: præmansis vti cibis, inter principia vitæ bonum est, postea vero abominationis horrorisque plenissimum. Lacte nutriri, atque ad mamillarum alimenta confugere, in initio quidem vtile, ac salutare est: postea vero pernicicsum prorsus, ac noxium. Vides quemadmodum eædem ipsæ res secundum tempora nunc bonæ, nunc vero contrarij esse generis appareant. Nam & vestem non indui par uulo quidem honestum est, viro autem pudendum. Videsne etiam e diuerso discere, quemadmodum puero apta non sint ea, quę
C viro sunt? Da puero vestem virilem, & plurimus omnino risus, sequitur, maiusque erit incedentis periculum, & sæpe huc illucque nutantis. Da illi negocia curare ciuilia: & vel mercari, vel serere, ac metere, & erit rursus grande ridiculum. Et quid ego ista commemoro, quando homicidium quoque ipsum, quod a diabolo inuentum esse manifestum est, opportune aliquando factum, eum qui id operatus est, Phinees scilicet maximefecit sacerdotij honore decorari? Quod autem homicidium diaboli opus sit, audi in euangelio docentem Christum. Vos opus patris vestri vultis facere: ille homicida erat a principio, & ab initio. Sed tamen occidit Phinees hominem, & reputatum est ei ad iustitiam. Abraham vero non homicida solum, verumetiam parricida, quod certe est grauius effectu, magis Deo, magisque complacuit. Sed & Petrus geminum fecit homicidium, fuit tamen opus spirituale quod factum est. Non sola igitur respiciamus opera, sed tempus & causam, & voluntatem, & personarum differentiam: & quantacunq; alia ipsis operibus acciderint,

Hie. 4. a

Ex uitio sa iuranti dispositione.

B

Homicidiũ pro humanę vitæ ablatione. Excessu in modo loquendi de Abraham. Nu. 25. Ps. 105. e Ioã. 8. f Ge. 22. b Acto. 5. a, b Ecce q̃ diximus homicidium significationem.

dili-

diligentissime requiramus: nō enim possumus ad veritatem aliter peruenire. Studeamus igitur, si cœlorum regnum consequi volumus, supra vetera facere pcepta, quasi vtique aliter nequeamus accipere. Nam si ad mensuram tantummodo veterum peruenimus, inueniemur extra illius domici-
D lij stare vestibulum. [Nisi enim abundauerit, inquit, iustitia vestra plusquam scribarum, & Pharisęorum, non intrabitis in regnum cœlorū.] Cumq; nobis comminatio sit tanta proposita: sunt tamen aliqui, qui non modo non supergrediantur illam iusti tiam, sed longe post illam relinquuntur ēt. Non solum.n. iurare non fugiunt, verūetiā peierare nō metuunt. Nō modo impudicū aspectum minime deuitant, verumetiā in turpissimam illam incidunt actionem: omniaque alia, quæ vetantur, audent absque cunctatione committere, vnum hoc expectantes, illum diem profecto pœnarum, & quando pro delictis suis supplicia extrema persoluantur: quod est eorū certe propriū, qui vitā istam in vitijs terminarūt: illos.n. prorsus desperate iam conuenit, nihilq; in reliquum expectare, nisi pœnā. Qui vero in ista adhuc luce versantur: & pugnare possunt; & vincere, atq; ad coronā facile peruenire. Noli ergo ò homo in ociū reclinari, nec dissoluas boni animi voluntatē, neque enim quæ operantur, onerosa sunt. Qui tandem (quæso te) labor est, fugere iuramē tum? Nunquid pecuniam opus est impensa? Nunquid ærumnis, ac sudore perficitur? Tantummodo velle sufficit, & totum quod iubetur, impletum est. Quod si mihi consuetudinem tuam opponis, ut legem, per hanc ipsam te admoneo, quàm sit faci-
E lis ista correctio. Si enim in aliam consuetudinem ex alia te conuerteris, hoc quod tibi difficile videtur, effeceris. Considera igitur, quemadmodum gentilium aliqui quarundam syllabarum non bene exprimentes sonum, offendentem sæpe linguam longa meditatione limauerint: qui humerum quoque indecenter mouentes, gladio continue oppositō consuetudinem timore vicerunt. Qui enim scripturis sacris non acquiescitis, seculariū vos admonere cogor exemplis: quod etiā Deus propter Iudęos fecit. Abite, inquit, in insulas Cethim, &
Hier. 2. in Cedar mittite, & considerate, si mutauit gens Deos suos: & certe ipsi non sunt dij. At irrationalia quoq; animalia homines sæpe transmittit, ac dicit. Vade ad formicā ò piger, & emulare vias eius: & vade ad apem, & discę quàm operatrix sit. Tale igitur aliquid, & ego nunc vobis loquor: saltem philosophos considerate gentilium, & tunc profecto discetis quanto simus digni supplicio, qui diuinæ legis præcepta cō temnimus: quandoquidem inueniuntur illi propter humanam hanc honestatem innumera fecisse: nos vero, nec propter cœlorum quidem regnum tale studium commendamus. Quòd si etiam post ista dixeris magnam vim esse consuetudinis, & quæ nos possit inuitos etiam crebro fallere: & ipse consentio. Sed cum hoc nihilominus etiam illud adiungo: quia sicut ad inuitandum consuetudo est violenta, ita fit potēs ad corrigendū. Si enim multos tibi volueris domi præficere, custodes, & seruos. s. & amicos, compulsus atq; exactus à cūctis, à vitiosa illa cōsuetudine facile discedes. Et si quadraginta saltē diebus hac te meditatiōe firmaueris, nequaquam ad similem laborem alterius vltra temporis indigebis. Sed tutissime repositum in te manebit, quod studendo quæsieris: q̄ quidē multa optimæ istius consuetudinis firmitate fundatū. Cum igitur istud corrigere tentaueris, & si semel, & si iterum legem consuetudine fueris fallente transgressus: sed & si tertio, & si vicies, ne tūc quidem omnino desperes, sed rursum resurge, atque idipsum studiū solitus apprehende, & absque vlla prorsus ambiguitate superabis. Non.n. leue quippiam malum putes esse periurium. Nam si iurare à malo est, iam peierare ipsum quantum opinaris esse supplicium? Nempe omnia dicta laudastis: sed nequaquam ego plausum requiro, nec fauētium sonos, & vocum tumultus. Vnum est omnino quod cupio, vt omni cum disciplina, scilicet & quiete audiatis, quæ dicimus, eadēq; faciatis: hic est mihi maximus plausus, ista pergrata præconia: sin vero dicta laudes, nec studeas facere, quæ laudas, & tibi magis acquiritur sine ambiguitate supplicium, & mihi confusio, ac manifesta prorsus irrisio. Neque enim theatrum est iste conuentus, nec ad spectandum hic tragœdum sedetis, vt tantummodo verba laudetis. Magisterium hic est absque dubio spiritale, propter quod istud vnum studēdum est,

Pro. 6. a & 30. d

F

G

est, vt quæ dicuntur opere compleatis, & obedientia teste monstretis: tunc enim acceptissima omnia confitebor, quæ nunc etiã desperare compellor. Nam cum, & priuatim plurimos vestrum admonere non cessem, & rursus vobis in commune differere, nihil tamen cerno plus fieri, sed prima vos adhuc elementa meditari: quod certè maximam potest docenti inferre desidiam. Vide igitur & Paulum propterea erubescentem, quia auditores eius plurimum immorabantur prioribus disciplinis. Nam cũ deberetis, inquit, magistri esse propter tempus, rursus indigetis, vt vos doceam, quæ sunt elementa exordij sermonis Dei. Propterea nos quoq; lamentamur, & plangimus: & si viderimus vos in eisdem manentes, etiam interdicemus omnino vobis sacri istius ingressionem vestibuli, & cœlestis participationem mysterij, sicut etiam fornicatoribus & adulteris, & his, qui de homicidijs arguũtur. Melius namq; est cum duobus, ac tribus, diuinæ legis præcepta seruantibus orationes Deo offerre solicitas: quàm iniquè agentium, cæterosq; prudentium multitudinem cõgregare. Nullus aduersum me hoc loco potens, nullus diues infletur, nec superbum attrahat supercilium: cuncta. n. apud me ista, vel fabula videntur, vel ombra, vel somnium. Nemo quippe mihi ex his, qui locupletes habentur, ibi cum accusatus fuerò, patrocinabitur, cum mihi pro crimine fuerit, Dei a me lex non cum omni vehementia, constantiaq; defensa. Hoc. n. hoc inquã etiam illum quondam admirabilem perdidit sacerdotem: cuius cum vita esset irreprehensibilis, tamen quia filios calcantes Dei legem non cum seueritate corripuit, cum illis etiam iure punitus est. Si vero cui certè necessitudinis vinculum, tyrannisq; repugnabat tanta naturæ, cum non esset seueritate debita in liberos vsus, seueriss ima exactus est vltionem: quam nos veniam habere poterimus, qui cum simus tyrannide illa liberi, omnia tamen adulatione corrumpimus? Ne igitur vosq; ac nos vna perire faciatis obedire (obsecro) commonenti: & mille vobis constituentes redargutores, & iudices, consuetudinem fugite iurandi: vt cœpto itinere pergentes, post hanc aliam quoque perficiatis omni cum facilitate virtutem, & ita bonis potiamur futuris: quæ omnes nos contingat adipisci, gratia, & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

Hebr. 5. c

H

I

1. Reg. 2. & 4.

Homilia. xviij. ex capite. v.

AVdistis quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo, sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe ei, & alteram. Et volenti tecum in iudicio contendere, & tunicã tuam tollere, dimitte ei, & pallium.] Vides nẽpe non cum de oculo dixisse, cum nos scandalizãtem oculũ iubet eijcere, sed cũ proculdubio, qui nobis p familiaritatẽ noceret, nosque in barathrum perditionis impelleret. Qui. n. ad tantum hic cacumen beneuolentiæ prouocauerat, vt nec eius quidem oculũ eijci sineret, qui effodisset alterius: quonam pacto aliquem proprium sibi oculum iuberet eruere? Si verò veterem legẽ aliquis accusat, quòd talem videlicet exigi præcepe- K
rit vltionem: valde mihi videtur huiusmodi M
ab illius consideratione sapientiæ, quæ lato rem legis decet, deficere: & vim temporum, & vtilitatem ignoscendi ignorare. Si. n. satis diligenter inspexeris, quinam illi legis fuerint auditores, & in qua conuersatione degentes, & quãdo hæc præcepta susceperint: facile intelliges, maximeq; miraberis legislatoris sapientiam certissimè perspicies, quòd vnus, atq; idem sit, qui & illa tunc, & postea ista præceperit, & vtranq; vtilissimè descripserit, atq; ad diuersum tempus aptissimè. Etenim si inter ipsa principia doctrinæ sublimia hæc, atq; eminentia præcepta posuisset, neq; ista, neq; illa, ét forsitã recepissent: nũc vero opportuno in tpe duo hęc diuersa disponens, totũ prorsus orbẽ ex vtroque correxit. Aliter vero præcepit illud, nõ vt mutuo nobis oculos eruamus, sed vt potius innocentes manus contineamus. Siquidem comminatione tali impetum frenauit iniuriæ, sicque paulatim maximam Philosophiam seminauit, dum interim iubet læsum æquali supplicio iudicari: cum certè maiori pœna ille dignus sit, a quo hæc iniquitas cœpit exordium. Hoc enim ra- L
tio æqualitatis efflagitat. Sed quia miseratio
nem quoque voluit admiscere iustitiæ, eum qui magis profecto deliquit, minori punit supplicio, quàm meretur, docens videlicet, vt patientiæ virtutem etiam per A
membro-

membrorum damna seruemus. Cum igitur de priore iam lege dixisset, omniaque ferè eius præcepta numerasset, rursus ostendit nequaquam illum esse fratrem, qui ea operatus est, sed malignum: & idcirco intulit. [Ego autem dico vobis, nō resistere malo.] Non dixit non resistere fratri: sed ait, malo: ostendens quod illo vtique instigante talia perpetrentur. Per quod certè plurimum de ira læsi ergà eum, qui læsit, relaxat, & imminuit indignationem dolentis, dum quasi in alium trāsfert causam doloris. Quid igitur? Non oportet nos resistere malo? Oportet quidem: sed non hoc tamen modo, verum eo quo ipse præcepit: vt scilicet ad patiēdas nos iniurias præbeamus: sic enim illum profecto superabimus. Nec eñ aliquādo ignis igne, sed aqua vtique ignis extinguitur. Vt autem discas, quòd etiam in veteri lege patiendo quisque superaret, & tunc quoq; hic est dignus corona: idipsum diligenter expende, & videbis multo istum virtutis honore
M conspicuum. Nam ille qui prior noxias manus intulit, ipse vtrunque, & fratris videlicet, & suum effodit oculum: propter quod iure omnibus odiosus est. At verò læsus etiam cum se talione vltus est, nihil tamen fecit immaniter: & idcirco iste plurimos inuenit condolentes, vtpote mundus ab hoc delicto, etiam cum exegerit vltionem. Nam calamitas quidem in vtroque existit æqualis, sed dispar est meritum, & apud deum profecto; & apud homines: & ideo iam, nec ipsa calamitas æqualis est. Sufficienter verò dixerat, quoniam qui irascitur fratri suo sine causa: & qui fatuum uocat, reus erit gehennæ. Hic verò etiam maiorem exigit philosophiam, non modo quiescere percussum iubens, sed è contrario etiam honorare cædentem, aliamque illi maxillam parare. Hoc autem dicit non ad hanc vnam tantummodo iniuriam imperans patientiam, sed in omnibus quoque alijs ad istius nos exercitationem virtutis erudiens. Sicut enim cum dicit, qui fratrem suum fatuum vocat, reus erit gehennæ: non de sola istud pronunciat illius sermonis iniuria, sed de omni profecto maledicto: ita hic quoq; non vt tantummodo palmis cœsi fortiter feramus iubet, sed vt quodcunque illud nobis fuerit illatum, absque vlla conturbatione patiamur. Propterea ibi extremam elegit
A iniuriam, & hic faciei verberationem locauit: quòd certè maximè exprobrabile, & præcipue esse iniuriosum solet. Cum autem de illo, qui percutitur, differat, pone etiam pro percutiente præceptum: quando enim ille, qui patitur iniuriam, nihil se graue existimat sustinere. Siquidem ad philosophandum paratus, quodammodo ne sensum quidem ipsum experitur iniuriæ. Certat enim potius ille, qui cæditur, tunc proculdubio percussor pudore suffunditur: nec iā ictum infert secundum, etiamsi omni prorsus fera existat immanior, immo plurimum se etiā de priore culpabit. Nihil enim ita lædentes coercet, vt patientia, modestiaq; læsorū: nec secuturum modo coercet impetum, sed de præcedente exigit pœnitentiam, cogitque cædentem, vt a percusso cum modestiæ illius admiratione discedat. Quinimmo, & familiares facit, nec solum amicos de inimicis, sed sæpe etiam famulos. Sicut è contrario vltionis exactio vtrunque confundit, ac deteriorem facit, & iram ad maius inflammat incendium: ad mortem quoque ipsam peruenit malum, in vlteriora progrediens. Propterea eum, qui palmis cæditur, non modo prohibuit irasci, sed etiam percutientis iram exatiare præcepit, vt ne primā quidem iniuriam sustinuisse videretur inuitus. B Hoc enim, inquit, modo etiam impudentissimum plaga certiore percuties, quàm si eū ferires manu. Et non solum tibi eum tolerabiliorem facis, verum etiam sibi modestiorem. [Et qui vult,] inquit, [tunicam tuam tollere, & iudicio contendere: dimitte ei, & pallium.] Neque enim tantummodo in plagis, verum etiam in pecunijs, rebusq; diuersis nos vult præstare patientiam, etiam idcirco rursus similem virtutis cumulum posuit. Sicut enim cæsum iubet patiendo superare, ita eum, qui spoliatur, præcipit etiam plura dimittere, quàm raptor petebat: & tamen non simpliciter idipsum, sed cū additamento posuit. Neque enim dixit, da obuio vestimentum, sed ei qui vult tecum iudicio cō tendere: id est, si te ad iudicium propter tunicam trahat, ac negocium tibi exhibeat. Quemadmodum autem primo quidem fatuum fratrem vocare, ac sine causa te prohibuit irasci: progrediens vero plus aliquid exegit, quandoquidem iussit etiam dexteram te maxillam parare: ita hic quoq; cum dixisset, esto consentiens aduersario tuo: rursus intendit imperium. Non solum enim

illa

C illa quæ auferre vult, dari præcepit, sed maiorem etiam liberalitatem ostendere iubet. Quid igitur? Nudum circumire me iubes? Nunquam essemus omnino nudi, si his præceptis diligenter, & per omnia obtemperaremus: sed cuncti profecto omnibus bonis cultu abundantiori circundati: primo quidem, quòd nemo quisquam sic animo comparatus non obtemperauisset: deinde etiam si esset aliqs tã ferox tãq; immitis, vt cõsq; immanitate procederet: multo tũ plures reperirentur, qui ita philosophantem, non vestibus solum, sed (si fieri posset) ipsis quoq; corporibus tegere certarent. Quòd si necesse esset ob philosophiam nudum rursus incedere, nec sic quidem esset pudendũ. Quia & Adam nudus erat in paradiso, nec erubescebat tamen. Et Esaias nudus, & discalciatus, sed omnibus Iudæis longe honestior incedebat, & clarior. Et Ioseph quando nudatus est, tunc magis nituit. Non enim hoc modo nudari malum est: sed ita, vt uos indui, scilicet preciosis vestibus: hoc vero turpe, hoc omnino ridiculum est: propterea illos quidem laudauit Deus, hoc vero, & per prophetas, & per apostolos sæpe culpauit. Ne igitur impossibilia putemus esse præcepta, quæ certè, & utilia nobis sunt, & valde facilia, si tota vtique mente vigilamus: tantumque in se lucri continent, vt non solum nobis, sed ipsis quoque lædentibus maximè prosint. Et hoc est in his eximium, & hoc ipso quo nos iubent patienter iniurias sustinere, eos quoque qui faciunt, docent philosophari. Cum enim ille quidem rapere aliena festinat, tu vero ei ostendas quoniam id tibi dare leue sit, ac minime molestum, illius quoque pauperiem copia tuæ liberalitatis exatias. Perpende quanta doctrinæ vbertate potiatur, qui ad malitiæ contemptum studiumque virtutis, non iam vtique sermonibus, sed factis animatur. Non.n. nobis ipsis tantummodo vtiles nos esse vult Deus, verumetiam cæteris omnibus. Si igitur deseris, & forense certamen effugeris, tuum tantummodo commodum requisisti: si vero aliud addideris, illum quoque meliorem per te factum remittes. Tale est quippe sal, quod certe dominus vult esse discipulos, quod vtiq;, & seipsum seruat, & ea quibus conseruandis fuerit admotum: talis est oculus, nam & sibi lucet, & cæteris membris. Quia igitur huius te voluit vicem tenere, sedentem in tenebris illumina, docens ne illud quidem quod prius concupiuerat, rapuisse violenter: persuade illi, quia te omnino nihil læserit. Hoc enim modo eris apud eum ipse reuerendus, si.s. donasse te, non E amisisse monstraueris. Modestiæ igitur virtute pollens, fac de cupiditate illius liberalitatem tuam. Si uero satis esse hoc magnum putas, paulisper expecta, & liquido cognosces nondum te ad perfectionẽ venisse mandati. Neque.n. qui patiẽtiæ leges posuit, hic stetisse contentus est: sed procedit, ac dicit. [Siquis te coegerit mille passus, vade cũ illo alia duo.] Vides nẽpe cumulũ sapiẽtiæ, post concessam tunicam, palliumque dimissum, etiamsi nudo, inq;t, corpore tuo ad iniurias, ac labores vti inimicus velit, ne sic quidem illum oportet vetari. Vult enim omnia nos possidere communiter, & pecunias videlicet, & corpora: non cum indigentibus solũ, verumetiam cum iniuriam faciẽtibus. Vnũ enim misericordiæ est, alterum vero patientiæ: & idcirco dixit. Si quis te angariauerit mille passus, vade cum eo alia duo: ad priorem vtique adducẽs te virtutem, eandemq; liberalitatem seruare præcipiens. Nã si ea, quæ inter initia præcepit, cum multo certè sint minora, tantas tamen beatitudines habent: perpende quænam illos expectat sors, qui ista perfecerint, quales etiam efficiãtur ante illam gloriam præmiorum, qui in humano, & eo quidem passionibus obnoxio corpore, velut saxa rigidi immobilesque du F rarunt. Quando enim, neque iniurijs, neq; plagis, neque rerum direptione mordẽtur, neque alij cui quam molestiæ cedunt, uerũ è contrario & ad tolerandum fortiores fiũt, & ad dandum paratiores, considera quanta illorum animus cumuletur virtute in passionibus certè ipsis. Propterea quod in plagis, quodque in pecunijs iubet, idipsum quoq; fieri præcepit, & in laboribus. Quid, inqnit, iniurias ac pecunias loquor? Etiam si ipso corpore tuo ad laborem, atque dolorem vti quis velit, & hoc inique tamen, rursus exupera, & illius iniustitiam virtute transcende. Adigere vero est, inique aliquem trahere, & absque vlla omnino ratione, opprimendo, scilicet atque lędendo: sed tamen ad hoc quoque ita esse debes paratus, vt amplius pati velis, quàm ille optat inferre. [Petenti te da, & volentem a te mutuari, ne auerseris.] Hæc superius dictis minora sunt,

sed

Ge. 2. d & 3. b
Esa. 20. a
Ge. 39. c

sed nihil omnino mireris. Hoc enim semper fere facere consueuit, vt maioribus minora permiscear. Si vero hæc illorum comparatione inueniuntur exigua audiant illi qui aliena diripiunt, vel qui propria meretricibus largiuntur, duplicem sibi accendentes ignem, & de iniquis certe fructibus, & G de pernitiosis sumptibus puniendi. Hic vero mutuum non vsurarum illud fœnus appellat, sed simplex beneficium commodādi. Alibi vero idipsum manifestiùs explicauit illis, dicens esse tribuendum à quibus nihil nos recepturos putemus. [Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odies inimicum tuum. Ego autem dico vobis. Diligite inimicos vestros, & orate pro calumniantibus, & persequentibus vos: vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suũ oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.] Perspice, obsecro, quemadmodum vltimam posuit coronam bonorum. Propterea quidem docet non modo cęsum palmis ferre patienter, aliamque etiam maxillam parare: & auferenti tunicam etiam pallium concedere: sed & mille adigenti passus, per duo quoque alia præbere comitatum: vt quod his maius erat cum omni facilitate susciperes. Et quidnam, inquit, his maius est? Videlicet ista facientem nulli esse prorsus inimicum, immo, quod potius est, atq; perfectius, etiam illius a quo læditur, amicum. Non enim dixit, non oderitis: sed, diligite, inquit: nec ait, nolite nocere, sed benefacite. Quod si aliquis diligenter examinet, horum quoq; ipsorum aliud, & multo his maius additamentum videbit. Neq;.n. vtcunque inimicos amari docuit, sed pro inimicis etiam supplicari. Vidisti nempe quantis ad perfectionem gradibus ascenderit, & quemadmodũ nos ad ipsum virtutis cacumen eduxerit: a superioribus igitur ad inferiora numerando descende. Primus, ne prior iniuriam ordiare. Secundus, vbi est iniuria cœpta, ne tu illam eodem pacto propellas. Tertius, ne pari referas, sed quiescas. Quartus, vt etiam præbeat seipsum ad iniuriam sustinẽdam. Quintus, vt etiã ad maiora se præbeat, quam vult ille, qui fecit. Sextus, non odisse a quo ista perpetitur. Septimus, etiam diligere lædentem. Octauus, beneficijs quoque eum libenter afficere. Nonus, etiam Deum pro aduersario deprecari. Perspexisti celsitudinẽ philosophiæ; & idcirco tam claro est digna præmio, quia tam magno est subiecta præcepto: quodq; ingentem semper animã & studium omnino multum requirat: nam, & præmium illi tale proponit, quale priorũ omnino nulli. Neque.n. terræ hic meminit, sicut in mitibus: nec consolationis ac miserationis, sicut in lugentibus, atque misericordibus, neque in regnum cœlorum memorat, sicut in pauperibus spiritu, persecutionéq; I patientibus, sed quod his erat longe sublimius, vt scilicet fierent similes Dei, prouta men hominibus id esset possibile. Vt sitis, inquit, similes patris vestri, qui in cœlis est. Tu vero diligenter nota quemadmodum, neque hic, neq; in superioribus patrem suũ vocet. Nam ibi quidem, vbi de iuramentis agit, Deum appellat, magnumq; regem: hic vero eorum patrem vocauit: id autem facit, vt sermonem de hoc opportunius in tempus reseruet. Deinde ipsam quoq;, similitudinem proferens: Qui inquit, solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Nam & ipse quoque non modo non odit (inquit) contemptores suos, verumetiã beneficijs munerat. Et certè nequaquam est æquale peccatum, non modo propter cumulum beneficij, verumetiam propter eminentiam dignitatis. Tu enim a conseruo pateris iniuriam, ille vero a seruo, & quidẽ mille beneficijs affectio. Et tu quidem verba donas, pro illo videlicet supplicando. Deus vero res ipsas satis magnas, satisque mirificas, quotidie solem reducens, & opportunas per totum annum pluuias subministrans. Sed tamen concedo ita esse te illi prorsus æqualem, vt hominẽ homini esse possibile est. Noli igitur odisse malũ tibi hic aliquod inferẽtem, sed magis ama, quasi multorum tibi conciliatorem bonorum, teq; ad amplissimum honorem læ- K dendo ducentem, alioquin, & dolorem passus es, & futura mercede nudatus. Quòd certè extremæ omnino dementiæ est, vt aliqui cum maiora perpessi sint, nequaquam minora sustineant. Et quemadmodum, inquies, fieri ista possibile est? Vidisti Deum hominẽ fieri, & eousq; pro tua descendentẽ salute, tantaq; pp te esse perpessum, & adhuc inquiris, & dubitas quemadmodum Luc. 23. possibile sit iniurias donare cõseruis? Nõ audisti eũ in patibulo dicentẽ, Pf dimitte eis Ro. 8. g c nõ enim sciũt, quid faciũt? Nõ audisti Paulum

lum dicẽtem: Christus Iesus qui mortuus est, qui & resurrexit, qui & sedet ad dexterã Dei, qui etiam interpellat pro nobis? Nõ vides, quia & post crucẽ, & post resurrectionẽ Iudæis interfectoribus suos apostolos miserit, bona illis innumera portãtes, sed ab eis mala innumera passuros? At tu plurimũ omnino lęsus es. Verũ quid tandem tale perpessus es, quale tuus, immo oĩum dñs? Vinctus loris, verberatus flagellis, palmis ora temeratus, consputus à seruis, ad mortẽ vsque deductus, & mortẽ oĩum turpissimam, & insensissimã, & hoc postquam beneficia eis mille contulerat.

L Sin aũt omnino nimis læsus es, idcirco nihilominus beneficiũ refer nocenti, vt & tibi facias maiorẽ coronã, & fratrem periculo grauissimi lãguoris absoluas. Nã & medici qñ iniuriis, & calcibus cæduntur furentũ, tunc illorum magis magisq; miserentur, tum maxime ad reddẽdam illis sanitatem parantur, scientes quòd excellentiam morbi significat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto sententiam, ficque vtere tibi iniuriari cupientibus. Illi nanque sunt maxime ægroti, omnemque violentiam sustinẽtes. Libera te igitur a pessima læsione, & tumescentem in te iram remitte. Libera te a sæuissimo dæmone, propriæ scilicet mentis furore. Nam & cum aliquos a dæmone actos videmus, sępe lachrymamur: non autem agimus, vt ipsi quoq; eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in eorum quos diximus rõne seruemus: illorũ enim sunt similes iracũdi, immo illis lõge miseriores, qui vtique sciẽter insaniũt. Propter quod & inueniabilis est eorum ista dementia. Noli igitur insultare iacenti, quinimmo miserere. Etenim si videamus aliquem horribiliter vexatum, & vertiginis suæ tenebris obtectũ, quiq; etiam malignum illum humorem vrgeatur euomere, porrigimus manũ, & supportamus huc illucq; iactatũ. Etsi vestimẽta ille nostra polluat nõ auersamur, neq; abiicimus ægrotum: sed illud tantũmodo vnum requirimus, quẽadmodum à tam grãdi hac eum angustia liberemus. Hoc igitur ẽt erga istos faciamus, vt & supportemus vomẽtes, & cõfoueamus ægros: nec eos vspiam relinquamus priusq; totam prorsus amaritudinem ponant: & tunc tibi gratiam, qui talis fuerit exoluet.

M

Qñ enim eiusmodi æger a passione reqeuerit, tunc liquido cognoscet, a quãta illum conturbatione sanaueris, & quid dico ab illo tibi gratiã? Deus te illico coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrem tuum grauissima ęgritudine liberasti: sed ét ille te honorabit, vt dñm, modestiã tuam p cuncta miratus. Nonne vides parietes fœminas, quẽadmodum assistẽtes sibi sæpe commordeant, & tñ ille minime dolent? Immo dolẽt quidẽ, sed ipsum dolorem fortiter ferunt, ac dolentibus, & partus vexatione conscissis, maxime cõdolent. Harum igitur etiam memineris, & noli esse fœminis mollior. Cum enim mulieres istæ quippe ptulerint, si pererint, huiusmodi mulieribus de impatientia fluxibilior non es, tunc te virum esse cognoscent. Sin autẽ videtur grauia præcepta, consídera quia ideo aduenerit Chrus, vt hæc in nostris mentibus fereret: & vtilia nõ amicis mõ, verumetiam inimicis efficeret. Propterea vtranque habere etiam curã iubet, & fratrum videlicet, qñ dicit: Cum autem offers munus tuum ad altare, & inimicorum, cum tibi eos diligere imperat, & orare pro ipsis Deũ. Et non solũ Dei ad hoc hortatur exemplo, verumetiam vilium personarũ. Si enim dilexeritis, inquit, diligentes vos, quã mercedẽ habebitis? Nõne & publicani hoc faciũt? Tale quid dicit, & Paulus. Nõdum vsque ad sanguinẽ restitistis aduersus peccatũ repugnãtes. Si igitur hęc feceris, cũ dño vtique perstitisti, si vero neglexeris, in publicanorum parte numeraberis. Nępe cõsidera quemadmodum non tanta sit præceptorum magnitudo, quanta differentia personarum. Non modo igitur rem cogitemus ipsam, quòd sit videlicet difficile ꝑceptum, sed respiciamus, & præmium: & cõsideremus cuius efficiamur similes, implendo præcepta, quibus etiam comparemur peccata faciendo. Et fratri quidem reconciliari fratrem iubet, nec ante prorsus absistere, quàm inimicitias extinguat. Qñ vero de omnibus disputat, non iam huic nos necessitati subijcit: sed ea tñ, quæ a nobis debentur efflagitat, hoc quoq; ipso efficiẽs facilia ꝑcepta. Quia enim dixerat, ita persecuti sunt, & prophetas, qui fuerũt ante vos: ne propter hæc eos amarius haberent, iubet non modo, vt sustineant ista

A

Heb. 12 b

B

facientes,verumetiã diligant. Perſpiciſne igitur quemadmodum radicitus prorſus euellat,& iracundiam,& concupiſcentiã: tum illam quę erga corpus eſt,tum iſtam, quæ erga pecunias, vel erga gloriã vitãq; præſentem ? Hoc autem quanq̃ & ante iã fecerit,multo tamen nunc amplius facit. Quando.n.pauper aliquis fuerit, ac mitis, & lugens, iram prorſus excludit, qñ iuſtus, & miſericors, habendi cupiditatem repellit:ſed & cum mundo corde quis fuerit,obſcœna profecto concupiſcentia liberatur. Qui vero perſecutiones patitur, & tolerat iniurias, & æquanimiter diuerſorum obtrectatione laceratur:præſentia ẽt iam cuncta deſpicit, atque ab oĩ faſtu, ab omni glorię vanitate ſeiungitur.Cum igitur abſoluiſſet his vinculis auditorem, atque ad varia eum certamina præparaſſet: aliter quoq;,& maiori omnibus diligentia hęc vitia rurſus euellit.Cũ enim ab ira fuiſſet exorſus, & vndique neruos iſtius paſſionis excidiſſet docendo, atque dixiſſet: Et qui iraſcitur fratri ſuo, & qui racha vocat, & qui fatuum, puniatur: & qui offert munus,ne ad altare accedat,priuſquã inimicitiarum nodos exoluat: & qui habet aduerſarium, antequam ingrediatur ad iudicium, ex inimico faciat amicum, rurſus ad concupiſcentiam regreditur, & dicit.Qui viderit oculis impudicis, ſicut adulter puniatur.Qui ſcandalizatur à muliere turpi,vel ea,quæ iuncta eſt cõiugio, vel a quolibet,qui ei per vſum familiaritatis incommodat, omnia hæc penitus abſcindat. Qui mulieri iunctus eſt lege connubij,nunquam eam expellat, & alteram ducat. Per hæc enim pudendæ concupiſcẽtię radices prorſus euellit.Iã vero hinc pecuniarũ amorẽ coercens, p̃cipit nunq̃ omnino iurare, nunquã omnino mẽtiri: nec tunicã,qua qs induitur,aliquãdo ſibi vendicare, quinimmo etiam pallium indulgere rapienti, ipſam quã exigitur corporis ſui operam ſponte geminare.Quòd certè pleniſſimum fecit deſideriũ, quo erga pecunias ardorẽ extingueret. Poſt horum igitur variam præceptorum coronã inducit conſequenter,& dicit. [Orate pro calũniantibus & perſequentibus vos.] Per quod ſcilicet auditorem ad ſupernũ philoſophiæ cacumen eduxit: ſicut enim maius eſt cædi palmis, quàm eſſe mitem: vt perfectius eſt rapienti tunicam etiam palliũ ſuum cedere, quàm eſſe miſericordẽ: vt conſtantius eſt pro iuſtitia paſſum aliquid ferre patienter, quàm ipſam exercere iuſtitiam: atque vt grandius eſt, vel ad operã comprehenſum,libenter ſequi: vel maxillã alteram prębere feriẽti,quàm eſſe pacificum:ita celſius eſt perſequẽtibus benedicere,quàm ipſam perſequẽtiũ moleſtiam ſuſtinere. Vides certe,vt paulatim auditores ſuos ad faſtigia prorſus euehat ipſa cęlorum.Quonã igitur digni ſupplicio ſumus, qui cum ad ſimilitudinẽ Dei vitam noſtram informare iubeamur,forſitan ne gentilibus quidem inueniamur, æquales? Si n.diligere diligentes te, publicanorum eſt,atque gentilium,quando ne id quidem faciamus, cum iuſtis fratrum laudibus inuidemus, quæ non tormenta patiemur? Qui enim iubemur iuſtitia ſupraire Phariſæos,gentilibus quoque inferiores iacemus. Quẽadmodum igitur, reſponde quęſo,videbimus regnum futurũ? Quemadmodum ſacrũ illud merebimur adire veſtibulum,qui nec publicanis quidem ipſis inuenimur meliores ? Idẽ enim ſignauit dicẽdo. Nonne & publicani hoc faciunt ? Quòd vero, vel præcipuè doctrinam eius admirabilem facit, vbique cum multo etiam cumulo pręmia ponit bonorum:vt eſt Deũ videre,regnũ accipere cœlorũ,& in Dei filios adoptari, & mĩam cõſequi,& conſolationẽ mereri, & mercedẽ recipere copioſam. Sicubi vero opus eſt ẽt triſtium mentione,ſtrictius iſtud attingit,& parcius.Nam gehennæ quidem nomen ſemel in tantis ſermonibus poſuit, & in aliis quibuſdã ſimili breuitate perſtrictis: ſæpe autem cohortatorio magis, quàm cõminatorio ſermone vtens, corrigit auditorem dicendo. Nõne & publicani hoc faciunt? Et,ſi ſal infatuatũ fuerit & minimus vocabit in regno cęlorũ. Eſt vero,ibi etiam ponit peccata ,p pęnis, vt ſupplicij põdus potius per ſemetipſum auditor intelligat: vt cum dicit, mœchatus eſt eam in corde ſuo, & facit eam mœchari: & quod abundantius eſt, a malo eſt. Intellectu quippe potientibus ad emendationem ſine pœnę nomine commemorata peccati ſufficit magnitudo. Propter quod hic etiam publicanos, atque gentiles producit in medium, vt tales diſcipulis

Mar. 9. g & Luc. 14. g Mat. 5. c Mat. 5. d

pulis comparando personas, ad virtutẽ illos ẽt pudore succẽdat. Quod ẽt Paulus fecit dicendo. Sicut & cæteri, qui spem non habent, & sicut gentes, quæ ignorãt Deũ, ostendens qm̃ nihil ab eis supra modum exigat, sed mediocre quiddã, & plurimis vsitatum. Nonne, & Ethnici, inquit, hoc faciunt? Sed non hic tamen sermonem terminat, quẽ certè opportunius finit in præmiis, spebusq; melioribus, dicẽs [Estote ergo perfecti, sicut & pater uester cęlestis perfectus est.] Sæpissime cęlorum nomen, ac fere vbiq; dissleminat, ab ipso ẽt præmiorũ loco eorum animos suscitando: adhuc.n. infirmius quiddam, crassiusque sapiebãt. Omnia igitur, quæ dicta sunt iugiter mente voluẽtes, plurimam etiam inimicis studeamus impendere charitatem, & ridiculam illam consuetudinem omnino pellamus: quam rationis inopes plurimiq; patiuntur, expectantes vt prius salutentur ab amicis: quique illud quod plurimã certe beatitudinem continet negligentes, hoc quod est plenum irrisionis adamarunt. Cuius.n. rei gratia eum salutatione non præuenis? Quia hoc, inquit, expectat. Propterea ergo præcipue ad hoc oportet accurrere, vt tu potius accipias humilitatis coronam. Non, inquit, sed quia idipsum ille q̃siuit. Et quid hac satisfactione deterius? Quia, inquit, ille mihi factus est mercedis occasio, nolo hanc accipere mercedem. Si enim ille te salutet prior, nihil tibi ꝓficiet amplius, q̃ etiam salutanti, immo illi potius hoc proderit, qui te anticiparit officio. Si vero tu prius ad salutandum properes, lucrum de illius tumore cepisti, & largissimũ quendam fructum de illius superbia ẽt messuisti. Quemadmodũ igitur nõ extremæ oĩno verecundię est, vt qui nudis etiam verbis tm̃ capere fructũ possumus, eum tm̃ sponte perdamus: & super quo culpamus alterum, in idipsum nihilominus incidamus? Si.n. culpas quoniam prius ab alio salutationis expectetur officium: cur, obsecro, quod reprehẽdis imitaris? Quodque ipse malum esse conqueris, cur & hoc quasi bonum rursus exequeris? Vides certè quàm nihil sit omnino vecordius homine inter vitia viuente. Propter quod (obsecro) fugiamus hunc rumorem maligunum pariter atque ridiculum. Mille quippe hic animorum morbus amicitias dissipauit, multasq; operatus est simultates, & idcirco huius quoq; hoĩes nos præueniamus officio. Qui.n. & cędi palmis, & cogi, atque nudari ab inimicis iubemur, & tm̃ ferre patienter: qua tandem digni venia sumus, qui in salutatione nuda tam grande vitium cõtentionis ostendimus? Despicie mur, inquis, & consputabimur prorsus, cũ ei hoc donauerimus. Et ne contemnaris homo, offendis Deũ? Ne contemnat te cõseruum seruus, Deum ipse contemnis, & eum certe qui tantis beneficiis te honorauit? Si.n. indignum est, vt te qui eiusdem honoris es despiciat: quanto indignius est a te contemni Deũ, qui oĩum est creator, & dominus? Post hæc vero etiam illud expende, quoniam qm̃ te ille contempserit: tunc tibi maiori fiet mercedis occasio. Propter Deum.n. nimis ista perpeteris, q̃a scilicet legem eius audisti. Hoc.n. quo tandem digno honore pensandũ est: quibus diadematibns conferendum? Mihi vero magis proueniat inimicitias sustinere pp Deum atque contemni, quàm vel a cũctis regibus honorari. Nihil.n. prorsus, nihil huic potest gloriæ comparari. Hãc igitur insequamur, sicut ipse præcepit, & omnino nihil esse oĩa humana ducamus. Sed certam ostendentes philosophiam, vitam nostram in cunctis prorsus officiis ordinemus. Hinc enim merebimus frui, & possessione cœlorũ, & gloria eorum, q̃ ibi sunt præmiorum: quasi angeli cum hoĩbus ambulantes, tanquam virtutes cęlorũ in terrarum regione degentes, vt extra omnem conturbationem positi, omnemq; mœrorem, etiam bona ineffabilia cõsequamur: quibus nos omnes contingat potiri, grãtia & misericordia dñi nostri Iesu Christi cui gloria in secula seculorum. Amen.

1. Th. 4 c
Ibid. b
Præueniendi fratres salutatione.
G
H
I
Mat. 22

Homilia xix. ex capite vj.

ATtendite aũt ne faciatis eleemosynam vestram coram hoĩbus, vt videamini ab eis.]Impotẽtissimam hic hoĩum eliminat passionem, rabiẽ quandam. Sac furorem, quem ab aliis vitiis emendati, de inanis gloriæ amore patiuntur. Nam inter principia quidem ipsa doctrinæ nihil super hac passione disseruit. Erat quippe superfluum, si priusquam aliquid sanctorum operum facere suaderet, quõ ea faceI 2 rent,

cent, & quemadmodũ singula quæq; exequerẽtur doceret: postq; vero in studiũ illos philosophiæ induxit, tũc iã pestẽ illis istã, quę illis importune assistere cõsueuit, interimit. Neq; enim vtcunq; gignitur ægritudo, K sed cũ plurima ex his, quæ præcepta sunt, fecerimus. Oportuit ergo prius inserere virtutẽ, & tũ demũ noxiũ illi istius passionis germẽ necare. Et considera vnde ipsum sumat exordiũ, ab eleemosyna. Oratione atq; ieiunio. In his enim maxime solet gloria cohabitare virtutibus. Nam Pharisæus quoq; ille hinc fuerat inflatus, atq; dicebat: Ieiuno nobis in sabbato, decimas do oĩum quæ possideo: & hoc in ipsa glorians oratione promebat, quã certe ad ostentationẽ emissile conuincitur. Quia enim nullus tũc illi adstiterat alter, publicano se ostentando dicebat. Nõ sum qualis Publicanus iste, vel cæteri hominũ Cõsidera vnde saluator noster fuerit exorsus, qui quasi de insidiosissimo aliquo serpente loqueretur potentissimoq; furãdi, ei vtique qui nõ tota prorsus mente vigilasset. [Attendite, inquit, ne iustitiam vestrã faciatis corã hominibus.] Sic etiam Paulus
Phi. 3. a Philippenses monens: Videte, inquit, canes, videte malos operatios. Clam quippe ingreditur bestia, cunctaq; bene orientia iutus maxima cum quiete, & absque vllo
L sensu perdentis exportat. Quia igitur plu-
Matt. 5. rimum fecit de eleemosyna sermonem,
g Deumque adduxit in medium, qui Solem suum oriri facit super bonos: & malos: atque auditorem ad liberalitatem vndique cohortatus, etiam gaudere persuasit largitate donandi, consequentissime cuncta prorsus, quæ pulcherrimam, & feracissimam hanc oleam necare nituntur, euellit. propter quod ait. Attende ne eleemosynã vestram faciatis coram hominibus. Illa vero, quæ superius dicta est, Dei est propria misericordia. Cum vero dixisset, ne faciatis coram hominibus: adiecit, vt videamini ab eis. Et videtur quidem idipsum etiã ante dixisse. Sed si aliquis diligenter expẽdat, nõ hoc vnum atq; idem, sed aliud quidem illud, aliud vero esse istud inueniet. Multam enim præceptum hoc continet cautionem, & ineffabilem quandam Dei erga homines curam: id vtiq; prouidentis, ne cuius hi mercedẽ operis amittant. Potest enim aliquis etiam coram hominibus eleemosynam facere, nec tamen hoc ideo facere, vt eam oculis hominum ostentet: & aliquis non coram hominibus faciens, eo tñ animo facere, vt se id facientem optet videri. Propter quod non omnino indiscretè factum ipsum, sed voluntatem aut coronat, aut punit. Nisi enim hæc diligen M
tia fuisset adiuncta, fecisset plurimos ad misericordiam segniores: quia scilicet nõ oẽs vbique possent per cuncta id facere latenter. Propterea ab huius te vinculo necessitatis absoluens, non fini operis, sed voluntati operantis mercedem, damnumve decernit. Ne enim diceres, cur ergo sustineo detrimentũ, si quod etiã facio, alter aspexerit? Non hoc, inquit, requiro: sed tuã profecto mentem, modũque miserendi. Curare quippe vult animam, atq; oĩ ægritudine liberare, Postquam igit datũ illud explodit, quod dari ad ostentationem solet, quantũque id damnum inferret, edocuit: est enim vane istud, frustraque fecisse: animos eorum rursus exuscitat, dum & patrẽ memorat, & cœlũ, ne scilicet solo cos damno mercedis exterreat, verumetiam illius a quo sunt geniti memoria coercet. [Non habebitis, inquit, mercedẽ apud patrẽ, vestrũ, qui in cœlis est.] Verum ne hic quidem stare cõtentus est, sed ad vlteriora progreditur, aliisque rursus modis plurimum eos ab inani gloria hortatur. Sicut enim superius Publicanos posuit atq; Ethnicos, vt imitatores malorum de personarum etiam qualitate confunderet: ita hic quoque commemorauit hypocritas. [Cũ, inquit, facis eleemosynã, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciũt.] Nõ A
q̃a vero illi stipẽ ad signum erogant tubarum, sed maximam in eis volens notare ostentationis insaniam, opportunissimè translatione verborum vitii eorum redundantiam publicauit. Et bene hos nominauit hypocritas: Erat quippe facies quidem ipsa miserantum: mens vero inhumanorum, atque crudelium. Non enim vt proximorũ misererentur dabant, sed vt ipsi delectatione gloriæ pascerentur: quod certè erat crudelitatis extremæ, alios quidem fame, hos autem pereuntis honoris auiditate captari, & non toto cum effectu operis, ac mentis affectu periculum soluere proximorum. Non ergo tantum modo dedisse eleemosynam, sed quemadmodum oportet

tet dediſſe, virtutis eſt. Poſtquã illos ſufficienter igitur notauit, ac tetigit, maximã certe audientibus incutiens verecũdiam: iam hic tã grauiter ægrotantem corrigit voluntatem. Cumq; oſtendiſſet qũo non fieri deberet eleemoſyna, quẽadmodum debeat fieri rurſus oſtẽdit. Qm̃ igitur mõ fieri debet? [Neſciat, inquit, ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua.] Hìc quoq; non non manus voluit intelligi, ſed exaggeratum poſuit hunc ſenſum. Si, inquit, poſſibile eſt teipſum quoq; ignorare qđ facis: ſit tibi hoc prorſus in ſtudio, non (vt opinãtur quidam) ab iniuſtis tm̃ hoĩbus miſericordiæ opus voluit abſcondi: cunctos enim iuſſit oĩno celari. Deinde animaduerte merces ipſa quanta ſit. Quia.n. erat inde ẽt ſupplicium, hinc iam oſtendit, & præmium, vt eos ad viam rectam ex vtroque compellat, atque ad doctrinæ excelſa perducat. Docet quippe, vt ſciant Deũ vti que eſſe præſentem: & quia non vſque ad hanc tantummõ vitã, vel bona, vel mala noſtra perueniant: ſed quia terribile nos expectat poſt iſtã iudiciũ, & ſua vnicuiq; actuum retributio reſeruatur, ac ꝑ diuerſitate operum, vel pœna, vel gloria: & quia nec magnũ, nec exiguum alicuius opus latebit, ẽt ſi ad præſens oẽs prorſus hoĩes celare videatur. Hæc nanque cuncta memorauit, dicẽdo. [Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.] Propter quod magnum oĩno facere eleemoſynam, atq; honeſtiſsimum reſidere oſtendit theatrum, quod cupiebat potiſſimum, hoc cum magna illi copia largiendo. Quid deſideras, inquit? Nonne eſſe aliquos operum, ſpectatores tuorum? Ecce igitur habes non angelos atq; archangelos tm̃, ſed ẽt horum omnium Deum: q ꝑ ſi habere ẽt homines ſpectatores concupiſcis, ne hac quidem, quam præcigue cupis, mercede priuaberis: ſed cum opportunum tũ tps aduenerit: qm̃ certe cum maximo tibi hoc cumulo præſtabitur quod requiris. Nam modo quidem ſi ſpectari velis, decem vel viginti, aut centum tantummodo hominibus oſtentare te poteris: ſi vero nunc latere curaueris, tunc ipſe te prædicabit Deus toto prorſus orbe præſente. Itaque ſi opera tua maxime ſciri cupis, nunc illa occulta diligenter, vt eadem tunc ad maiorẽ tuũ ſpectent honorem, Deo.ſ. ea faciente manifeſta, & ea referente prorſus, coramque omnibus prædicante. Nunc vero cuncti te culpabiliter videntes, quaſi gloriæ inanis auidum: ſi vero te viderint a Deo coronatum, non mõ non culpabunt, verumetiam admirabuntur oẽs atq; laudabunt. Cum igitur maximã queas accipere mercedem, magisq; admiratione eſſe cunctis, ſi mõ exiguum tps expectes: ppende quanta ſit omnino dementiæ, vtrunque id pariter amittere, & eum qui a Deo mercedẽ operis efflagitet, ad ſpectandum ipſum opus hoĩs aduocare. Si.n. oſtentare nos volumus, patri ante omnia nos ſtudeamus oſtendere, qui & coronandi nos tenet poteſtatem, & mercede priuãdi. Et certe ẽtſi futuri præmii damna non eſſent, tm̃ gloriæ cupidos non decebat diuinum ſpectaculum relinquentes malle oculis placere mortalium. Cuius.n. ſtoliditatis eſt, vt ad ſpectandas virtutes eius rege properante, illum quidem relinquat, ac negligat: ab egenis vero atq; mendicis ſpectari velit, ab eisq; potius laudem requirat? Idcirco igitur non ſolum nos ab oſtentatione noſtri ẽt vetat, verumetiam nobis ſtudium indicit latendi. Non.n. eſt hoc prorſus æquale, ſiquidem minus agit qui apparere non ſtudet, quàm qui ſtuduit & latere. [Cum autem oratis, inquit, nolite fieri ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus. Amẽ dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Tu autem cum oras, intra in cubiculum tuũ, & claſo oſtio, ora patrem tuum in abſcõdito.] Rurſus etiã iſtos hypocritas vocat, & omnino conuenienter, ac proprie, qui Deũ, ſcilicet ſe orare ſimulantes, mortalium oculis ingeruntur: non iam orantum, ſed ridiculorũ prorſus hominum gerendo perſonam. Qui enim ad ſupplicandum paratur: omnibus relictis, illum intuetur vnũ, qui habet donandi, quod petitur, poteſtatem: ſi vero iſtum relinquens, per diuerſa erabundus vageris, & vbiq; oculos, mentemq; circũferas, poſt longiſſimas preces vacui, ꝑfecto manibus abſcedes, hoc quippe ipſe voluiſti, propterea non dixit, recipient mercedem ſuam, ſed receperunt, inquit, ab his tamen duntaxat, a quibus etiã concupiſcunt. Neq;.n. hoc voluit Deus, qui certe eã, quæ ab ipſo eſt, vult tribuere

1. Cor. 4.

mercedem:illi vero eam,quæ est ab homi
nibus requirentes, nequaquã iam ab illo
merẽtur accipere,pp quem nihil omnino
fecerunt. Tu vero misericordiã dei cũ ad-
miratione cõsidera,qui pro his quoq; quę
a nobis rogatur,bonis mercedem se polli-
cetur daturũ. Vituperans igitur illos, qui
nõ ita,vt oportet, officio orationis vtũtur:
& vituperans tum a loco, tum ab effectu:
cũ ostẽdisset nimis eos esse ridiculos, opti
mum illum modũ orationis inducit, iux-
ta quem certè mercedẽ tribuit orãtibus.In
F tra,inquit,in cubiculũ tuum. Quid ergo?
In ecclesia, inquis, non oportet orare? Et
valde quidem,sed cum hac vtique, qua di
ximus,voluntate. Vbique.n. deus quo ali-
quid facias spectat intuitu: alioquin etiãsi
cubiculũ ipsum fueris ingressus,idque cũ
ostẽtatione tui,vt sintelligaris secretè ora
turus,obcluseris:nihil tibi ad celandã ora
tionem ostia præstiterunt. Vide igitur hic
quoq; quàm diligenti rem distinctione si
gnauerit,dicẽdo,vt videantur ab homini-
bus:etiãsi ostia cubiculi tui obseres,hac tñ
te cautione vult tenere virtutem, vt etiam
mẽtis tuæ ianuas claudas. Nam cũ vbique
opportunum sit ab inani gloria liberũ ha-
bere pectus,ac vacuum;tñ in oratione præ
cipue Qui.n.absq; hoc etiam vitio frequẽ
ter erramus,& auocari per diuersa distrahi
mur:si cum hac quoq; ægritudine ingre-
diamur ad orandum, ne ipsi quidã preces
nostras audire poterimus: si vero eas non
audimus ipsi, qui petimus, quemadmodũ
vt a deo audiãtur,rogamus? Et tã sunt qui
dam qui post tot tantasq; denunciationes
dei, tam sint in orationibus impudentes,
vt etiam latentes corpore, omnibus se fa-
ciant voce manifestos, tumultuose oĩno
clamantes,seseq; ridiculos voce facientes.
Nõne cernis quemadmodum publice quo
que,siquis ita ad quemlibet accedat peten
do,cumque magna quippiam voce poscẽ-
do,remoueat a se illum, cui tumultuosius
G supplicabat? Quòd si idem iste quietè idip
sum etiam faciat,ac modeste: tunc potius
inflectet cũ qui potest tribuere,quod roga
tur. Non igitur gestibus corporis, neq; cla
moribus vocis,sed intentione optimæ vo-
luntatis orationum vota reddamus: non
cum sonitu oris,ac strepitu:non ad tã im-
portunam ostentationem nostri,atque ia-
ctantiam proximos nobis clamore appel-
lemus:sed cum oĩ modestia,& contritione
mentis,lachrymisq; secretis. Sed doles ani
mo,& omnino non potes a clamoribus tẽ
perare:immo vero maxime dolentiũ est,il
lo vtique modo orare quo dixi. Nã & Mo
ses dolebat,cumq; tacens oraret,audieba- Exo.14 d
tur,& propterea ad illum dixit deus. Quid 1.Re.1. b
clamas ad me? Anna quoque cum vocem Gene.4. a b
nullam prorsus emitteret,oĩa tamen,quæ & Heb. 11.a
voluit,impetrauit:quia s.sola,& tota mẽte Iohel.1. c
clamabat. Abel vero non modo tacens,sed Ps.129. a
ẽt defunctus orabat:& tamen sanguis eius
emittebat vocem omni prorsus buccina
clariorem. Clama igitur,& tu sicut ille san
ctus,nequaquam omnino prohibeo. Dirũ
pe,vt propheta præcipit, cor tuum,& non
vestimẽta tua. De profundis,inquit,clama
ui ad te domine. De imo prorsus corde vo
centur hæc, & proprii pectoris contentus
arcano orationem tuam fac esse mysteriũ.
Non cõsideras, vt coram regibus quoque H
oĩs coerceatur tumultus,& maximum vn-
diq; silentium commendetur? Et tu igitur
regalem ingressus aulam, nõ eam,quæ in
terra est, sed illam, quæ multo est terribi-
lior,videlicet in cœlo, plurimũ reuerẽtiæ,
atq; ordinationis ostende. Vnus.n. es ex an
gelorum choro, atq; archangelorũ socius
effectus,cũ Cherubin quoq;,atq; Seraphin
canis. Omnes nanq; isti cœlorum populi
maximum ordinem per cuncta cõseruãt,
cum timore, ac tremore multo, regi om-
niũ deo cęleste illud carmẽ, & sacros sem
per hymnos canẽdo. Istos igitur tempore
orationis admisce,& mysteriorũ eorũ imi
tator efficere. Non enim homines oras,
sed deum certè vbiq; præsentem, & ante-
quam vox tua insonet audientẽ, omniaq;
cordis arcana cernentem. Si ergo sic oras,
plurimam accipies profecto mercedẽ [Pa
ter,]inquit,[tuus qui videt in abscondito,
reddet tibi in palam]. Non ait,donabit ti-
bi:sed,reddet,inquit. Debitorem tibi cum
quippe constituit, teq; magno pro hoc ẽt
honore donauit. Quia. n. ipsa inuisibilis
est,vult orationem quoq; tuã a nullo om-
nino sentiri. Deinde ipsa ẽt orationis ver-
ba cõmemorat [Orãtes ergo,nolite multũ I
loqui,sicut Ethnici faciũt.]Cũ superius de Supra.
eleemosyna certa ratione etiam differeret,
tantummodo pestem illam, quæ de vanæ
gloriæ nasci solet amore compescuit, ni-
hilque aliud adiecit: neque enim dixit,

vnde

vnde oporteret eleemosynam facere: de laboribus profecto iustis, non de auaritia, nec rapina. Hæc siquidem res nulli erat prorsus ambigua, quanquam ipsam satis iam superius commendasse videatur, cum esurientes sitientesque iustitiam appellauit beatos. In oratione vero quiddam etiã aliud iunxit, multiloquium vtique coercendo: & sicut ibi hypocritas, ita hic Etnicos notauit, vt vtrobique auditorem personarum vilitate suffunderet. Quia enim vt alia multa, ita hoc quoque, vel maxime animum tangit, ac mordet, cum scilicet, aliquis desperatis hominibus comparatur: hinc eos præcipue a uanissimis ostentationibus subducit. Bathologiam vero hic loquacitatem uocauit, qua tunc utique utimur, cum non utilia nobis a deo poscimus: ut potentias scilicet adipiscamur, & glorias, & ut superemus inimicos, atque ut multis opibus affluamus, & omnino ea, quæ nobis sunt nihil profutura: nouit enim quicquid nobis opus sit. Super hæc uero uidetur mihi longas orationes uetare: longas uero dico, non tempore, sed multitudine, & prolixitate uerborũ: perseuerare quippe oportet, quæ sunt utilia poscentes. Orationi, inquit, instate. Nã & ipse dominus ad uiduæ illius, & immisericordis, & crudelis iudicis nos mittit exẽplum, ut orationis instantiam ex illius interpellationis importunitate commẽdet. Et cum intempesta nocte ueniisse aliquem dicat ad amicum, eumque dormientem de lectulo suscitasse, illumque hoc non tã familiaritate, quam sedulitate meruisse: nihil aliud omnino, quàm ut ipse frequenter interpellaretur, admonuit. Non tamen iussit, ut orationem uersibus mille compositam deferrent ad eum, ipsique recitarẽt. Hoc enim omnino reprobauit dicendo. [Putant enim, quòd in multiloquio suo exaudiantur. Scit enim,] inquit, [pater uestes quid uobis opus sit.] Et si, inquis, ille nouit, cuius tandem rei gratia nos oportet orare? Vt scilicet deum non doceas, sed inflectas, ut familiaris efficiaris interpellationis frequentia: ut humilieris orando utque peccatorum tuorum sæpe recorderis. [Vos autem cum oratis, sic orate.

K

Col. 4. Luc. 18.

Luc. 11.

Homilia xx. de oratione dominica, ex cap 6.

PAter noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum.] Vides nẽpe quẽadmodũ cõtinuo aĩam auditoris erexit, quẽ totius oĩno beneficii inter principia ista commonuit, patrẽ quippe dicendo, & ueniam peccatorũ, & pœnarum interitum, & iustificationem, & sanctificationem, & liberationẽ, & filiorum adoptionem, & hæreditatem dei, & fraternitatem cum unigenito copulatam, & sancti spiritus dona largissima, uno sermone signauit. Impossibile est n. deum patrem uocari ab eo, qui nõ oia hæc bona fuerit consecutus. Duplici igitur modo eorum animos accendit, ex eius scilicet, quem patrem nominãt, diuinitate, & magnitudine beneficiorum, quibus ipso donãte potiuntur. Cum uero deũ esse dicit in cœlis, non ibi eum hoc dicendo concludit, sed a terris abducit orantem, eumq; supernis habitaculis, ac regionibus affigit excelsis. Similiter etiam docet generalem orationem facere pro fratribus. Non. n, dicit, pater meus, qui es in cẽlis: sed pater noster qui es in cẽlis: ut pro communi. s. corpore precem fundas, & ubique non tam propria commoda, quàm proximorum petas. Quo quidem ipse, & inimicitias interemit, & superbiam reprimit, & explodit inuidiam, & introducit matrem bonorum omnium charitatem, & humanarum rerũ inæqualitatem prorsus expellit, & miram regis cum paupere ęqualitatem honoris ostendit, si tamen in maximis, & ad æternam gloriam necessariis communione sociemur. Quid enim noxæ de terrena ignobilitate metuendũ est quando cęlesti omnes nobilitate coniũgimur, cumque nullus alio amplius de illo honore possideat, neque locuples paupere, neque dominus seruo, neque iudex ministro, neque rex milite, neque philosophus barbaro, nec sapiens imperito? Cunctis enim unam, atque eandem nobilitatem donauit Deus, cum dignatus est omnium pater uocari. Postquam igitur istius eos nobilitatis admonuit, per quam dati quoque cęlitus doni species comprehendit: postquam illis æqualitatem inter fratres honoris ostendit, & utilitatem charitatis inseruit: postq̃ eos, & abduxit a terra,

L

M

& cęlo prorſus affixit: conſideremus quidnam eos poſtulare præcepit: quanquã hoc loco ſermo ipſe facile poſſit totius diſcipli nam virtutis inſerere. Nam qui cõem patrem nominat Deũ, vt ſe idoneũ profiteri, qui congruũ meritum cõuerſationis oſtẽ dat, ne. ſ. tanta nobilitate indignus appareat: ſed potius per gratię pręſtet, & ſtudiũ.
A Sed contentus hoc ſolo non fuit, ſiquidẽ addit, & cætera. [Sanctificetur nomẽ tuũ.] Digna prorſus eo, qui eum patrem appellauit oratio, nihil oĩno prius quàm pro illius gloria ſupplicare, oĩa vero reliqua ſecundo loco ducere, infraque laudes eius numerare. Sanctificetur quippe, eſt glorificetur. Qui quidem gloriam propriã maieſtatis ſuæ plenã ſemper obtinet, & æqualẽ iugiter permanẽtem Rogare aũt orantem iubet, & vt per vitam noſtrã glorificetur: quod etiam ſuperius profecto commemo
Supra. 5 b rauit, dicendo: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cęlis
Eſa. 6. b eſt. Nam & Seraphin glorificantia Deum hac voce reſonant: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Sanctificetur igitur, hoc eſt dicere, glorificetur. Dignare, inquit, vitam munda conuerſatione ſeruare, vt per nos cuncti te omnino glorificent. Quod rurſus philoſophiæ perfectæ eſt, tam irreprehenſibilem omnibus exhibere vitam, vt eam ſinguli quique mirantes, dñm de ſeruorũ ſanctitate collaudent. [Adueniat regnum
B tuum.] Hoc quoq; gratiſſimi omnino ſerui eſt, neque inhærere præſentibus, neque magnum aliquid ea, quæ videntur putare: ſed ad patrem ſemper vrgeri, ſemperque in futura geſtire: quod certe de optima oritur conſcientia, & mente terrenis omnino rebus exuta. Hoc igitur, & Paulus p ſingulos deſiderabat dies, ꝓptereaq;
Ro. 8. d dicebat. Et ipſi primitias ſpiritꝰ habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionem corporis noſtri. Qui enim iſto amore ſuccenditur: neq; vitæ huius operibus inflatur, neq; humiliatur aduerſis, ſed tanquam in ipſo iam cęlo habitans, vtriuſque huius inæqualitatis immunis eſt. [Fiat voluntas tua ſicut in cęlo, & ĩ terra.] Videſne optimam conſequentiam? Nam cum deſiderium imperauerit futurorũ, atq; ad perfectionem illam nos iuſſerit ſp vrgeri quandiu tamen illuc non pergimus, ẽt hic degentes iubet conuerſationem cum cœli habitatoribus hr̃e cõem. Nam deſiderari quidem conuenit cęlos, & ea, quæ habentur in cęlis: tñ & antequã ſuperna illa præſtetur habitatio, Phili. 3.
cęlum quodãmodo fieri iuſſit è terra, vt. ſ. tales ſint ẽt dum in ea degunt, ita & omnia faciant, & loquantur, quaſi qui prorſus conuerſentur in cęlo Denique pro hoc ẽt C
eſſe dñm deprecandum. Nihil eſt ẽt quod propter terrenarum rerum habitaculũ ad ſupernarum virtutum perfectiones homines prohibeat peruenire: eſt quippe poſſibile, vt in terrarum adhuc regione degentes, quaſi iam in cęlis habitent, ita cuncta perficiant. Quod igitur dicit omnino etiã tale eſt. Sicut ibi fiũt omnia libere, & non alia quidem audiunt angeli alia vero etiã contemnunt, ſed voluntati cedunt diuinæ, & in omnibus obſequuntur: potentes,
Pſ. 102. d inquit, virtute, facientes verbum eius, ſic etiam nos effice dignos, qui non ex dimidio, ſed prorſus ex integro ea, quæ in tua ſunt voluntate, faciamus. Vidiſti nempe quemadmodum, & humilitatem docuerit, oſtendens quia perficere virtutem non noſtri ſit ſtudii tantummodo, verumetiã gratia Dei. Et rurſus communem omniũ curam vnumquemque orantium ſuſcipere præcepit. Non enim dixit fiat, in me, vel in nobis voluntas tua, ſed prorſus ubique terrarum, vt ſcilicet eradicetur error, & veritas inſeratur, atque vndique vitiis expoſis, virtus reuertatur, inque illius cultu nihil prorſus terra diſtet a cęlo Si enim hoc, inquit, fuerit: nihil, quantum ſpectat ad meritum, ſuperna ab inferioribus diſcrepabunt, & ſi ſit habitantium natura diſſimilis, cum ſcilicet alios nobis angelos terra demonſtret. [Panem noſtrum quotidia- D
num da nobis hodie.] Quoniã dixerat, ſi fiat voluntas tua, & in terra quemadmodum ſeruatur in cęlo: id autem loquebatur hominibus carnis fragilitate circundatis, ac neceſſitati naturæ interim ſubiectis, nec eandem habentibus impaſſibilitatem qua angeli perfruuntur: præcepta quidem ſic Dei a nobis fieri iubet, vt etiã ab illis dicit impleri: condeſcendit vero etiam naturæ fragilitati, ac ſi diceret. Conuerſationis quidem diligentiam eandem a vobis efflagito, non tamen impaſſibilitatem requiro. Neq; n. concedit iſtud fragi-

litas

litas ipsa naturæ,quę necessario certè cibo indiget sustentari.Tu vero, considera quēadmodum etiam carnalibus rebus plurimum spiritale societur. Nō enim propter diuitias atq; delicias, nō ob prætiosæ vestis ornatum, sed pro cibo duntaxat quotidiano iussit orari: & idcirco subiunxit. Panem nostrum quotidianum. Neq; hoc tamen fuit sermone contentus,sed adhuc signātius addidit dicēs. [Da nobis hodie] Vnequaquam illos vlterioris diei cura cōtereret. Cuius n. diei spatium vsurum esse te nescis, quā ob causam illius solicitudine torquearis? Hoc etiam in consequenti
E bus prolixius imperauit, dicens. Nolite
Infra. c soliciti esse,inquit,in crastinū,volens etiā nos vndiq; accinctos esse,& quibusdā velut pennis fidei instructos, semper ad cœlestia subuolare,nec amplius īdulgere naturæ, quàm a nobis ipse necessitatis vsus exposcit:Deinde quia contingit,vt etiam post regenerationis lauacrum delinquatur, plurimum hic quoque miserationis ostendens,etiam pro peccatis, misericordem Deū interpellare nos præcipit.Sequitur.n. [Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nr̄is.] Vidisti certè cumulū misericordiæ, post tārorum quippe abolitionē malorū, & ineffabilem gratiæ largitatem, iterū peccātibus dignatur ignoscere.Quia.n. fidelibus oratio ista conueniat, & ecclesiæ regula ipsa testatur,& ipsius orationis exordiū. Nōdū quippe initiatus baptismatis sacramento, non pōt Deū patrē vocare. Si igitur fidelibus hæc aptatur oratio:orant aut ministerio consecrati,vt eis peccata donentur,manifestum est, quia neq; post babtisma remediū pœnitentiæ denegetur: nisi enim hoc docere voluisset, nūquā sic præcipisset orari.Quia vero commemorat quem
F admodum peccatorū veniā cōsequamur, pronamq; hanc viam nobis præstat ac facilem,& nosse profecto se,& docere declarat, posse ēt post baptismum cōmissa peccata deleri:idcirco.n. hūc modū supplicationis induxit: de peccatis vero nos propriis,admonendo, bonū humilitatis insinuat. Vt vero remittamus aliis imperādo, ab oī nos liberat recordatione nequitiæ: dū vero nobis indulgentiam pollicet,bonis nos prorsus spebus attollit,& exemplo ineffabilis misericordiæ Dei, nos etiā ad dandam peccantib⁹ in nos veniam cohortat.Qđ n. maximè aīaduerti cōuenit,istud profecto est:qm̄ singulis quibusq; sententiis perfectionē virtutis includens,etiam ī p̄cedentibus malitiæ nos p̄hibuerit recordari. Nam & sanctificari per nos nomen Dei, pfecta est cōuersationis integritas. Et volūtatem eius fieri, idipsum rursus amplectitur:& posse Deū patrem vocare, immaculatæ cōuersationis indiciū est.In quibus prorsus oībus cōprehensum est, vt his qui in nos peccauerint, desinamus irasci. Nec tñ hæc dixisse cōtentus est, sed abun- G
dantius ostendere volens, quantam huius rei curam gerat, idipsum ēt specialiter inculcauit: post q̄ impletā orationis formulam, nullius prorsus mādati meminit,nisi isti⁹ certe,qđ ad danda nos veniam concitauit Ait q̄ppe [Si.n. dimiseritis hoīb⁹ peccata corū,dimittet & vobis pater vester cęlestis peccata vestra.] Itaque à nobis tota Deo mi
hæc res sumit exordiū,futurūq; de nobis, sericor-
in nr̄a est potestate,iudiciū.Nec.n. vel irra diter p̄-
tionabilis quispiā,aut ī magno aliquo,aut uenien-
ī exiguo delictio de iudicio Dei cōqueri te.
posset,ipsum reū,dn̄m illi⁹ fecit esse sententiæ.Quemadmodū, inquit,tu tibi ipse iudicaueris, ita etiam tibi iudicabo.Si.n. dimiseris conseruo tuo, a me quoq; eandē gratiā cōsequeris:& certè nequaquā istud æquale est.Tu n. remittis, cū certè quoque ipsa remissione indigeas:De⁹ vero cū nullius vnquā indigeat, ignoscit:tu conseruo remittis, Deus seruo. Et tu quidem mille peccatorū reus, Deus vero ab oī peccato prorsus extraneus:& tñ sic quoq; abundantiam propriæ miserationis ostendit. Nam cū certè possit absq; hoc quoque tibi oīa peccata dimittere,vult tñ beneficiū etiam per ista cōferre,mille tibi occasiones man
suetudinis suę ac pietatis ministrās,dum- H
modo hoc qđ in te est, beluinum, depellat,& ira qua flagras extinguat, teq; vndique tuis mēbris reiungat.Quid enim q̄so, dicturus es, cū a proximo aliquid passus fueris iniustè?Tūc quippe peccatū est:si vero iustè, ne peccatū quidē est. Fac ergo te iniustè aliqua perpessum, talia proculdubio sunt, quę ēt tibi a Deo poscis remitti, multoq; maiora.Sed ante ipsam quoq; veniā nō exigua donatus es grā, edoctus.s. humanā hr̄e mentē, & oēm māsuetudinē eruditus.Supra hæc vero ēt merces tibi in

futuro

futuro ampla tribuetur: dum nullius a te exigetur ratio peccati. Quo non igitur digni ſupplicio ſumus, cũ tali nobis à Deo poteſtate donata, ipſi ſalutis noſtræ efficimur proditores? Quemadmodum vero in aliis cauſis, vt audiamur, rogamus, qui nobis ea ipſa quorum dñi ſumus, non impẽdimus? [Et ne nos inducas in tentationẽ, ſed libera nos a malo. Qm̃ tuũ eſt regnũ,
I & potẽtia, & gloria in ſecula Amen.] Hic iam noſtræ nos profectò humilitatis admonuit, vt ſ. reprimeret indomitæ mentis tumorem. Docet n. non quidem nos recuſare certamina, nec tm̃ in ea audacius inſilire: hoc.n modo, & noſtra incipiet clarior eſſe victoria, & diaboli infœlicior pugna ridebitur. Nam protractos ſiquidem, in medium viriliter ſtare oportet ac fortiter: non prouocatos vero quieſcere, & tempus expectare certaminis, vt nos & vacuos oſtendamus amore gloriæ, & plenos virtute conſtantiæ. Malum vero hic diabolum vocat: docens nos cum eo habere præliũ, nullo vnquam fœdere dirimendum, & oſtendens qa non ſit talis ille natura. Cum enim omnis malitia de motu voluntatis oriatur, oſtenditur bonæ abſq; dubio eſſe naturæ, ẽt qui malus vocatur: quod certè dicitur merito propter redundantiam malignitatis. Et quia cum nihil ſit læſus a nobis, inconciliabili aduerſum nos certamine præliatur: & idcirco non dixit, libera nos a malis, ſed a malo: nos videlicet eruditos, nuſquã aduerſus proximos amarius commoueri propter ea, q̃ ab illis patimur, mala: ſed ab iſtis in illum trãsferre inimicitias, quaſi in cunctorum, ſ. caput, & cauſam malorum. Poſtquam inimici nos cõmemoratione permouit, deſidiamq; à nobis oẽm prorſus excludit: rurſus mentem noſtrã cõfirmat, ac ſuſcitat illius nos regis cui fideliter ſubdimur, cõmonendo, eũq;
K omnibus potẽtiorem eſſe mõſtrãdo. [Tuũ eſt regnum, & potentia, & gloria.] Si igitur ipſius eſt regnũ, nihil propterea oportet timeri, vtpote exiſtente nullo, qui ei repugnare poſſit, ſibiq; imperium vendicare. Quãdo.n. dixit, tuum eſt regnum: oſtẽdit illum quoque impugnatorem noſtrũ, ipſi tm̃ eſſe ſubiectum, etiamſi repugnare videatur, ſinente interim hoc deo. Nam & ille vnus de numero ſeruorũ eſt, licet reorum iam, atque reproborum. Nec audebit aliq̃n ſuper vnum irruere conſeruum, niſi prius ab oĩum dño acceperit poteſtatẽ. Et quid ego de cõſeruis loquor? Ne aduerſus porcos ille quidẽ ſumpſit audaciã, priuſquam permitteretur a domino. Neque in boum, neque in ouium greges, niſi poteſtatem ſuper ea re accepiſſet. Si igitur mille adhuc eſſes gradibus inferior, deberes tamẽ iure confidere talem habens regem, qui facile omnia etiam per te poſſit efficere. Quoniam tuum eſt regnum, & potentia, & gloria in ſecula. Amen. Non.n tantummodo de inſtantibus te malis ſeruat verumetiam te clarum poteſt facere, & in omnibus glorioſum. Sicut n. potẽtia eius eſt maxima, ita etiam ineffabilis gloria, & hæc cuncta perpetua, nec vllo vnquam fi- L
ne ſoluenda. Vides quemadmodum vndique ſpiritualem athletam perunxerat, atq; ad confidentiam præparauit? Deinde qđ pauloante memoraui, volens dominus oſtendere, qꝺ ſuper omnia memoriã malitię deteſtatur, eaq; apud illum prorſus exoſa ſit: & è regione cunctarum omnino præcipuam aduerſantem huic vitio virtutẽ diligat: poſt orationem ipſius nos rurſus virtutis admonuit, & de conſtituta nimirum pœna, & de propoſita gloria auditorem ad obedientiam mandati huius inducens. Si, inquit, dimiſeritis hominibus, & pater veſter cœleſtis dimittet vobis: ſi vero non dimiſeritis, neque ipſe dimittet vobis peccata veſtra. Idcirco, & cœlos rurſus commemorauit, & patrẽ: vt hinc quoq; auditorẽ pudore ſuffunderet, ſi cum tanto ſit patre generoſus, ad malitiam feritate rapiatur: atque ad cœlum vocatus, terrena, & carnali prorſus mente vileſcat. Non ſolum quippe gratia dei eſſe filios, verumetiam oportet operibus. Nihil autem eſt, qđ ſic dei ſimiles faciat, vt malignis, atq; lædentibus eſſe placabilem, ſicut etiam pauloante præmonuit cum diceretur: deus ſolẽ ſuũ Supra 5.
oriri facit ſup bonos, & malos. Propterea, g
& per ſingula quoque verba nos commonẽs, facere preces iubet dicendo. Pater no- M
ſter, & fiat voluntas tua ſicut in cœlo in terra: &, panem noſtrũ quotidianũ da nobis hodie: &, dimitte nobis debita nr̃a: &, ne nos inducas in tentationem: &, libera nos a malo. Plurali vbique numero nos vti docens, vt proximis per cuncta placati, ne veſtigium quidem in nobis iracundiæ relinqua-

linquamus. Quanto iam ergo inuenimur digni, esse supplicio, post hæc oía nõ modo non remittentes, verumetiam de inimicis a Deo vindictam rogantes, & velut ex diametro legem transgredientes? Et hoc cum ille cuncta, & faciat, & dicat, ne ipsi mutius aduersum nos seditionibus infremam⁹. Quia, n. charitas oĩum mater bonorum, ea quæ illi incõmodant tollẽs, vndique nos in vnum congregat copulando. Nõ est enim aliquis, omnino non est, non pater aliquis, non mater, nõ amicus, non alius quispiam, qui ita nos aliqñ dilexerit, quemadmodum ipse, qui fecit nos Deus Et hoc de ipsis, quæ præcipit, potest maximè relucere. Si vero mœrores mihi obieceris ac dolores, cæteraq́ue vitæ præsentis incommoda: considera in quantis illum quotidie offendas, & vlterius mirari desines, etiamsi plura horũ mala videris irrogari: sed cum bono aliquo pfrueris, tunc potius stupebis, atque miraberis. Nunc verò ad incumbentes qdem clades, A & commota sæpius bella respicimus: peccata vero quibus deum sępe offendimus, quotidie non videmus, & idcirco pp ipsa frequẽter affligimur. Quòd si vnius saltẽ diei nostra vellemus peccata numerare, tunc optimè disceremus quantorum rei essemus malorum. Itaque ẽtsi alia vniuscuiusque vestrum peccata p̃teriens, ea q̃ hodie feciſtis ostendero, & certè ignoro, qd vestrum vnusquisque cõmiserit: sed tñ tanta est copia delictorum, vt ille quoque qui non diligenter cuncta etiam cognoscit, multa tamen ex eis possit intelligere. Quis igitur nostrum non habuit in oratione desidiam? Quis non superbiæ est in flatus tumore? Quis non inanis glorię aura ventilatur? Quis non de fratre detraxit? Quis non cõcupiscentiã admisit malignã, vel impudicis oculis aspexit? Quis nõ inimici cum passione animi recordatus est? Quis non æmuli sui, aut cruciatus est prosperis, aut delectatus aduersis? Sin autem, & in ecclesia constituti, & breui in tempore tantorum efficimur malorum rei: quales tandem nos futuros putamus, cum hinc fuerimus egressi? tantos fluctus patimur in portu: cum exierimus in pelagus illud malorum, forum dico, & urbana B negocia, & domesticas curas: putamusne nos saltẽ ipsos poterimus agnoscere? Veruntamen tot, ac talium peccatorum cõpendiosam vobis ac facilem Deus viã liberationis dedit, totiusq́; laboris alienã. Quis. n. labor est fratri indulgere conturbanti? Labor quidẽ in remittendo nullus, in retinẽdo vero inimicitias maximus. Siquidem iracundia liberari, magnã menti reddit quietem, & valde hoc est facilè volenti. Neq;. n. necesse est maria trãsfretare, nec longe itineris peregrinationẽ subire, nec montium excelsa cõscendere, nec pecuniam impendere, nec corpus incẽdere: sed sufficit velle tantummõ, & oía continuo peccata deleta sunt. Si vero non solũ ipse non ignoscas verumetiam contra illum interpelles Deũ quã iã, quæso, spem habebis salutis, qui ẽt in eo ipso tpe, quo Deo supplicas, eumq́; tibi ꝓpitiari cupis, maiores illi irascẽdi causas ministras, habitu quidem circundatus supplicantis, voces vero insonans bestiales, & contra temetipsum maligna illa verborum iacula C contorquens? Idcirco igitur, & Paulus cũ de oratione loqueret, nihil magis, q̃ istius mandati custodiam flagitauit. Leuantes, inquit, puras manus sine ira & disceptatione. Si. n. ne tunc quidem iram remittis, 1.Ti.2. cum misericordiam postulas, sed & valde b malitiæ recordaris, & hoc sciens, q̃ aduersus teipsum gladium dirigas: quãdo iam effici misericors poteris, pessimum quoq; istud venenum, malignitatis expuere? Quòd si nec dum iſtius vitij magnitudinem deprehendisti: considera cum idipsum in homines admittitur, & tunc saltẽ cumulum Deo a te illatæ videbis iniurię. Si tibi certè hominum quispiam, & supplicaret, aut vt eius misereris exposceret, deinde cum hnmi stratus iaceret: subito videret inimicum, tibiq́ue iam supplicare desineret, in illius vero cædem totus irrueret: nõne ad maximam te iracundiã concitaret? Hoc igitur ẽt Deo accidere similiter opinare. Nam tu quoq; Deo supplicãs, interea supplicationem relinquis, & sermonibus cædis inimicum: ac Dei leges prorsus in honoras, qui omnem aduersus contristatos iracundiã præcepit remitti, inuocans eum ac rogans, vt præceptis suis faciat ipse contraria. Nec tibi ad supplicium satis est, quod Dei legem ipse transgrederis, sed Deum quoq; vt hoc faciat, deprecaris. Nunquid ẽt ipse eorum, quæ impe-

D imperauit oblitus est? Nūquid homo est, qui illa præcepit? Deus profecto est, qui cūcta cognoscit, quiq; cum omni diligētia sua vult mandata seruari, tātūque abest, vt faciat at illa, quæ postulas, vt te, qui hæc dicis, tātum quia dicis auersetur oderitq;, pœnamq; abs te reposcat extremā. Qui igitur obtinere tu ab illo quæris, quę summo cum studio vitāda esse præcepit? Sed sunt quidam, qui in tantam deuenere vecordiam, vt non mō aduersus inimicos orent, sed etiam filiis mala sæpius imprecentur, vtrorunq;, si daretur, sanguinē deguſtare cupientes, quinimmo guſtantes. Neq; n. dixeris, quia dētes corpori nō infigas dolentis: quantum enim ad votum ſpectat animi, id quoq; multo est sæuius. Profectò feciſti rogās desuper aduersus illum iram venire, eumque mortuis suppli cio mancipari, omnemq; illius domum pariter euerti. Cum igitur hęc facias, nōne cunctis morsibus sæuiora? Nōne telis omnibus sunt amariora? Nō ita docuit Christus, non ita os tuū præcipit cruētari: qñquidem oribus humanarū pastu carniū cruentatis linguæ sunt hmōi sæuiores. Qui igitur fratrē salutas, quemadmodum Dominicum sanguinem gustas, qui tu sacra mysteria attingis, tam dirum mente gentes venenum? Cum. n. dicas Deo, dirū pe viscera eius, domumq; subuerte: oīa illius repentè disperde, cū mille illi impreceris interitus, nihil prorsus ab homicida differs, immo in nullo distas a fera quę vesci hoībus consueuit. Quiescamus igit ab hac ægritudine, vel furore: & beneuolē tiam quam erga contristatos fratres impetat, ostendamus: vt patri nrō, qui est in cœlis efficiamur similes. Quiescemus autē si propriarū voluerimus meminisse culparum, si cum diligētia cuncta in nobis studuerim⁹ peccata disquirere, quæ & domi facimus, & publicè: quæ in foro, quæ in ecclesia: etsi non ab aliud prorsus, propter eā tamen quam hic haberi ostēdimus negligentiam, impatientiamq; mētis extremas luere pœnas merebimur. Nam prophetis certè psallentibus, & docentibus Apostolis, & Deo nobis loquente erramus foris, inque animum nostrū secularium inducimus negociorum tumultus. Ac ne tantam quidem adhibemus Dei legibus reuerentiā, quantam regiis edictis spectatores adhibent in theatris. Ibi quippe cū leguntur hæ literæ, & præfecti, & consules, & senatus, & populus, stantes omnino cuncti, maxima cum quiete audiunt, quæ legun tur. Et si quis inter alta illa silentia repente prosiliens contra regem iniuriosus reclamet, supplicia extrema persoluet. Hic vero cum literæ cęlestes legantur, vndiq; resultant tumultus. Et certè ille, qui misit ista præcepta, lōge est rege sublimior, & theatrum illud honoratius. Non. n. tantūmodo hoīes, sed angeli spectant, & victoriæ ipsius gaudia, quæ literis his nuncian tur multo sunt triumphis p̄seutibus lętiora: pp quod non hoīes solū, sed & angeli, & archāgeli, & populi cęlorum, cunctisque prorsus, qui habitamus in terris communem oīum laudare regē iubemur. Bñdicite, inquit, dñō oīa opera eius. Haud quippe sunt exigua, q̄ fecit, sed cuncta, & sermonem, & intellectum, & mentē super grediuntur humauā: & hæc quotidie prophetæ variis modis prędicāt, & vnusquisque eorum clarum hoc canit tropheum. Nam hic quidē dicit: Ascendēs in altum, captiuā duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Et dñs fortis, & potēs, dñs fortis in prēlio. Hic verò, & fortium, inquit, diuidet spolia. Venit. n. vt prędicaret captiuis remissionē, & cęcis visum restitueret. Alter verò maximam canens de morte victoriam, ait. Vbi est, inquit, mors victoria tua? Vbi est inferne stimulus tuus? Alius vero ꝓfundum pacis nuncians: Cō fringent, inquit, gladios in aratra, & lanceas suas in falces. Alter vero ad Hierusalem loquitur. Exulta vehementer filia Sion, prędica filia Hierusalem, quia rex tuus venit tibi mansuetus, sedens sup asinam, & pullum nouellum. Hic vero eius secundum prędicit aduentum, dicens. Veniet dominus quem vos quęritis, & quis sustinebit diem aduētus eius? Exultate sicut vituli a vinculis absoluti. Et rursus alter cum admiratione pronunciat. Hic est Deus noster, & nemo illi conferetur. Verū cum hęc, & alia plura dicuntur, quę certe cum tanto nos oportebat mētis tremore venerari, vt nos in terra esse minimè senti remus: tamen quasi in medio stantes tumultuamus foro, & confuso strepitu cuncta miscemus: ac de his quę ad nos nihil attinent, colloquentes, omnes congregationis

F

Psal. 102. d

Eph. 4. b

Psal. 23. b

Esa. 50. d

G

Ose. 13. 1. Co. 15.

g

Iohel. 3 c

Zac. 9. c & Mat. 11. a

Mala. 3.

gationis tẽpus impendimus. Cum igitur & in exiguis,& ĩ magnis,& auditu,& actu, & publicè,& domi, & in ecclesia ipsa tam desides simus, postque hæc omnia etiã aduersus eos,quibus iubemur ignoscere,impiè oremus:vnde:quæso,habebimus spem salutis, qui tot,tantisque peccatis ẽt aliud
H augmentum iniquissimæ istius orationis adiungimus? Adhuc ergo mirati dignum est,cum aliquid nobis ex improuiso cõtingat aduersi? An potius mirari nos conuenit,cũ non aliquid mali contigerit? Illud enim consequentia est omnino rerum,hoc verò extra omnem profecto rationem, vt scilicet inimici Dei, eumque continue ad iracundiam prouocantes, Sole, ac pluuiis aliisque ipsius beneficiis perfruamur, homines,qui feras ipsas immanitate superantes,aduersum nos mutuo dimicamus,& assiduis morsibus proximorum membra lacerantes,fraterno linguam sanguine cruentamus,post spiritualem certè mẽsam, postque tãta beneficia, ac mille promissa.Hæc igitur diligentius cũcta pensantes,euomamus,malignitatis venenum, dissoluamus inimicitiarum nodos, & orationes nobis Deo congruas offeramus: proque feritate dæmonum, angelorum mansuetudinem colligamus.Et quamlibet frequenter læda mur,& granditer, quæ nostra sunt illorum putantes,proque mandato isto mercedem nobis considerantes paratam,sedemus irã, & tumentes animi fluctus, pacis tranquil-
I litate reprimamus: vt & præsentem vitam absque conturbatione aliqua transeamus: & illuc profecti, talem experiamur Deũ, quales ipsi erga conseruos existimus.Si vero graue istud atque terribile, leue illud atq; desiderabile ignoscendo faciamus, & iamiam fiduciæ,quæ ad Deum est, nobis ianuas recludamus. Quod quia non obtinuimus abstinendo a peccatis, hoc consequemur his,qui in nos peccauerint remittendo: nequaquam istud onerosum est. Itaque etiam inimicis nostris beneficia præstantes,plurimam nobis ibi misericordiam præparemus,sic enim, & secundum præsentem vitam conctorum dilectione potiemur,& præ cæteris ipse omnium Deus,& amabit nos,& coronabit, & futurorum bonorum possessionem donabit. Quæ omnibus nobis contingat mereri, gratia,& misericordia Domini nostri Iesu Christi,cui gloria,& imperium in secula seculorum.Amen.

Homilia xxj. ex capite vj.

CVm autẽ ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritę tristes.Exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes.] Gemere prorsus hoc loco, & amarum quiddam immugire nos conuenit. Non solũ enim hypocritas imitamur, sed illos quoq; simulatione ipsa trãsimus. Noui enim pluresq; noui non ieiunãtes modo,idq; ipsum oĩbus ostentantes:sed non, K
ieiunantes quoque, & personam sibi ieiunantium nihilominus induentes, ac peccato ipso grauiorem sibi excusationẽ parantes. Ne,inquit,scandalizem multos id facio.Quid agis?Diuina lex est ista præcipiens, & tu hominum metuis offensam: & custodiens quidem præceptũ Dei, scandalizare te putas, transgrediens vero scandalis liberari? Et quid hac vecordia possit esse deterius? Quandiu igitur à tam fœda simulatione non desinis,qui ipsis quoque hypocritis horribilior effectus es, quique maximum huius vitii intelligens cumulum,ipsius verbi non erubescis sonũ?Non enim tantummõ simulare te dixit,sed amplius huiuscemodi volens castigare figmẽta:exterminant,inquit, facies suas,hoc est corrumpunt,atq; dispergũt Si vero faciei corruptio est pp inanem gloriam pallidũ apparere quenquam: quidnã dicẽdum est de fucis, atq; picturis corrumpentibus facies fœminarum in perditionem iuuenũ lasciuorum? Nam hi quidem,qui ostentant pallorem ieiunii semetipsos tantummodo: hæ vero,& seipsas, & eos a quibus videntur,interimunt: propter quod vtran
que pestem multo cum studio nos oportet effugere. Neque enim nos non ostentari solummodo,ac latere præcipit: quod fecit & supra. Nam de eleemosyna quidem loquens non simpliciter hæc posuit, sed cum dixisset, Attendite ne faciatis coram hominibus,addidit: vt videamini ab eis.: In oratione vero atque ieiunio nihil tale signauit. Quare istud? Quia eleemosynam quidem impossibile est omnes latere: orationem verò atque ieiunium, secretum esse possibile est: sicut enim cum dixisset, Nesciat sinistra tua, quid faciet

dextra

dextera tua:non de manibus id dixit: ſed ſtudium,quod oēs celari oportet, expreſſit,dumq; cubiculū ingredi iuſſit,nō omnino, nec principaliter tantummō iuſſit iſtic orari, ſed idipſum rurſus explicuit: ita hìc quoq; cum vngi iuſſerit, nō vt vngamur oīno p̄cepit: ſiquidē inueniremur oēs hāc præuaricatri legem,& illi ipſi,qui certè præ oībus illam cuſtodire decertāt, populi profecto monachorum, qui in ſecreta montium receſſerunt, nō hoc itaq; p̄cepit, ſed ꝗa mos iſte apud veteres fuit, vt lætitiæ ſuæ tpe ſæpius vngerētur, quod facilè & ſancti Dauid,& Danielis ducetur exemplo:p̄cepit vngi,non vt hoc oīno faciamus, ſed vt ſp omni cum diligentia bonum hūc theſaurū ſtudeamus occultare: atq; vt hoc ita ſe habere cognoſcas, ipſe id quod ſermone præcepit, opere complet. Et cum per quadraginta dies ieiunaſſet latēter,nec faciē ſuā lauaſſe,nec caput legitur vnxiſſe:ſed tñ cum iſta nō fecerit, ſupra oēs abſq; vlla gloriæ vanitate cūcta perfecit:quod certè et nobis ptæcipit, hypocritas in mediū proferendo,nosque ab hoc vitio duplici abſtrahēdo.Nā & aliud quiddā hypocritarum appellatione notauit,non ſolū rem ipſam eſſe ridiculā,damnoſamq;, verumetiā impoſturā non diuturnā eſſe monſtrando,per quod certè auditorē a maligna hac concupiſcētia prorſus abducit. Tādiu.n.hypocrita clarus apparet,quandiu aſſiſtit ſpectantium multitudo,immo nec tunc quidē: tunc coram hoībus clarus eſt?Norunt.n.videntiū plurimi,qui ſit,quem non eſſe ſe ſimulet.Verūtñ theatro illo ſubito diſſoluto,qualis ſit manifeſtiſſimè oībus reuelat, hoc igit gloriæ cupidos pati prſus neceſſe eſt. Nā hinc eis oīno manifeſti ſunt, quia non hoc ſint, quod vñr,ſed tantummodo ſub hac ſtudeant latere perſona:multo autem magis capiendi ſunt in futuro, cū nuda omnia apparuerint, atque perſpicua. Sed aliūde quoq; eos ab hypocritis prſus adducit, dū videlicet oſtendit facilè hoc eſſe præceptum. Neq;.n.extendens dierum continuatione ieiunium, lōgius illud fieri iubet,ſed admonet, ne ipſius ieiunii corona depereat:idque quod ſolum vī oneroſum,hypocritis nobisque cōe eſt. Nam & illi vtiq; ieiunant: quod vero eſt leuiſſimū, ne.ſ.laborantes mercede priuemur, hoc nobis dominus imperauit,laboribus quidem noſtris addens nihil, mercedem verò nobis cum omni congregans cautione:neq; incoronatos,ſicut hypocritas abire permittens, atq; illorum nos eſſe imitatores volens,qui in Olympio agone decertant:qui tanto certè populo cōfidente, tantis principibus vni placere feſtināt,victoriam.ſeorum brauiis ſplendētibus honoranti: cum certè ille longè ſit inferior noſtri ſpectatore certaminis, cui vt velis tuam monſtrare victoriam, duplex te cauſa, & grandis inuitat: quia.ſ. & ſolus ipſe eſt, qui poſſit brauio honorare victorem, & abſque collatione vlla ſpectantes oēs dignitate præcellit.Tu vero te aliis oſtētas, non modo te nihil iuuantibus, ſed etiam multum profecto lædentibus:attñ ne hoc quidē,inquit,veto. Nam etſi ēt omnibus vis placere, expecta paululū, & ego iſtud tibi maiore copia, & cum maxima quidē mercede p̄ſtabo. Nunc vero ab ea te iſtud quæ ex me eſt laude diuellit,vt contra humanæ gloriæ neglectus deſpectusq; coniungit,per quod in futuro quidem plurima cū licentia laude omnium perfrueris: ſed non mediocre tamen etiam hinc cō modum capeſſurus,vbi & humanā hanc, præſentemq; gloriam virtute proculcas, & a peſſimo hominum ſeruitio liberaris, & idoneus operatiūs virtutis efficeris:nūc vero è regione ſi humanā gloriam cōcupiſcis, etiamſi in ſolitudine fueris, omni virtute nudaberis. Non enim habes, qui ſpectare, aut laudare poſſint: quod certe maximam eſt iniuriā ipſi facere virtuti, ſi ſcilicet,eam non propter ipſam,ſed propter ærarios,funarios,& reliquum plateārum vulgus ſequaris. Vt enim te mirentur mali,& a procul remoti, ad oſtentationem, atq; ad ſpectaculum tu ipſos quoq; aduocas virtutis inimicos: quod certè tale eſt, quale ſi eſſe quiſpiam vtiq; velit pudicus, non vt pudicitiæ bonum impleat, ſed vt placeat impudicis. Et tu igitur nequaquam elegiſſes vtiq; virtutem,niſi aduerſariis eius placere voluiſſes, quam profecto hinc eſſe admirationi docet, quia quoque a propriis laudatur inimicis.Admirari ergo debemus eam,vt dignum eſt, non propter alios vtique, ſed propter ipſam omnino virtutem: quia & nos quando non propter noſmetipſos, ſed propter

alios

1. Reg. 16. c. & 2. Re. 2. a,& 5. a

M Matt. 4. a

A

B

C

UNIVERSIDAD DE MURCIA

alios amamur: huiusmodi dilectionem arbitramur iniuriam. Hoc igitur etiam in virtutis ratione considera: vt eam neque propter alios appetas, neque propter homines obedias Deo, sed propter Deum potius hominibus. Alioquin si virtutem etiã videaris sequi, nihilominus similis non sequenti, Deum in iracundiam concitasti. Sicut enim ille non faciendo inobediens fuit, ita tu non ritè faciendo. [Nolite thesaurizare vobis thesauros ĩ terra.] Quia. n. inanis gloriæ morbum fugarat, facilè iam contemptum habendi, & mundi cõsequẽ ter inducit. Nihil quippe ita ad amorem diuitiarum, vt gloriæ cupiditas inflãmat. Propter hanc nanque homines, & seruorũ greges, & eunuchorum cateruas, & equos aureis phaleris, & insignes, & argenteas mensas, & alia magna ridenda conquirũt, non vt expleant necessitatem, non vt capiant voluptatem, sed vt sese possint ostentare quam plurimis. Superius igitur tantũ modò, quia misericordem fieri oportet: hic verò, & quantum misereri oporteat, D ostendit dicẽdo. Nolite thesaurizare. Quia enim importunum erat inter ipsa initia dicendi de contemptu rerum subitò inferre sermonem, propter quandam scilicet auaritiæ tyrannidem, paulatim vitii huius inducit horrorem, ab eoque liberat ægrotantes, ac sensim animum auditoris ingreditur, vt & facilius recipi possit, & gratius. Propterea enim primo quidẽ ait, Beati misericordes: post hæc vero, Esto cõsentiens aduersario tuo: postque illud, Siquis, ait: voluerit tunicam tuam tollere, & iudicio contendere, dari & pallium, hic vero multo illis omnibus maiora commemorat. Nam ibi quidẽ dixit, qm̃ si litem tibi videris imminentẽ, etiam illa quæ habes indulge: melius est enim iurgio liberari, quã retinere materiam iurgiorum, hic aũt neq; aduersarium, neq; in iudicio certantẽ, neq; alium quemquã omnino commemorans, ipso prorsus docet habendi gaudere cõtemptu: ostendens, quia non tã pp eos, in quos fit ipsa misericordia, quã pp istos quos facere cohortat ista præcipiat, vt etiã si nemo fuerit lædens, atq; in iudicium trahens, nihilominus præsentia cõtemnamus, eaq; indigentibus ministremꝰ. E Et ne hic quidem posuit omnino, sed hic quoq; gradatim ĩcedit, ac sensim, & certè cũ magnũ ostendisset in eremo super hac virtute certamen, attamen nõ ponit istud, neq; adducit in medium. Nondum enim reuelandi ea tempus aduenerat: sed interim cogitationes cordis examinat, consiliatoris magis, quàm latoris legis vicem hoc sermone custodiens. Dicendo. n. [Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo, & tineat demolitur, & vbi fures effodiunt, & furentur,] ostendit & terrenũ hunc thesaurum noxæ facilè patentẽ, & cœlestem illũ ab omni labe serenum, & tutissimum, vel de loco. s. vel de ipsa eminentia præmiorũ. Nec tamen vlq; ad ista progreditur, sed alterũ quoq; eius sensum ministrat, & in primis vnde plurimum metuunt, inde illos potissimum cohortatur. Certè hoc, inquit, times, ne decoquatur pecunia, si eleemosynam largiaris. Da igitur eleemosynã, & tũc pecunia tuta seruabitur, quodq; est amplius, nõ modo nõ consumetur ipsa, verumetiã maiora incrementa suscipiet. Nam illa quoq; quæ in F cœlo sunt habenda cõmemorat, qđ licèt modò reticere videatur, postea tñ diligenter inculcat: nunc verò interim adducit in medium, qđ eos maximè etiam poterat cohortari, qđ scilicet thesaurus eorũ maneat inexpensus, per qđ etiam ad studium miserationis inuita. Non enim tantũmodo ait, si thesaurum tuum in eleemosynã erogaueris, conseruasti, verum etiam è cõtrario comminando: nisi, inquit, erogaueris perdidisti. Et considera ineffabilem sapiẽtiam: nõ enim dixit aliis illa dimittes, nam hoc quoque dulce nonnunquam homines æstimant: sed eos potius aliunde deterret, videlicet ostendens, quoniam neque istud inueniant. Et si enim homines, inquit, nequaquam isti thesauro possent nocere: sunt tamen alia profectò, quæ noceant, tinea scilicet, & ærugo: quanquam enim capi facilè species ipsa videatur, inexpugnabilis tamẽ est, nec cohiberi vnq̃ potest. Et quantalibet contra eiusmodi noxam requiras, nunquam illam valebis arcere. Quid igitur? Aurum tinea corrumpitur? Nequaquam profecto, sed quod a tineis nõ consumitur, asportatur a furibus. Quid ergo? Omnes ne spoliatos putamus? Et si nõ omnes, sed certè quam plurimos: propterea quippe, & alium, vt paulo antè dixi, sensum inferens, ait. [Vbi fuerit thesaurus

saurus tuus, ibi & cor tuum.] Etiamsi nihil, inquit, tale contingeret, non tñ exiguum patereris incommodum terrenis re
G bus affixus, & seruus factus ex libero, & cę lestibus bonis excidens, nunquā de sublimibus cogitare: sed pecunias iugiter, & vsuras, & fœnus sp, ac lucra, & redditus tabernarum illiberales, cum ab his oībus liber possis quietem agitare. Quo qui tandē queat infœlicius inueniri? Hmōi quippe deterius quā quilibet seruus afficitur, tyrannidi huic sæuissimę subiugatus: quæq; oībus potiora sunt, pariter abiiciens, propriæ, s. libertatis, ac nobilitatis insignia. Quantacunq; enim tibi aliquis voluerit de veritate disserere, mēte pecuniis affixa, nihil ex vtilibus poteris audire: sed quasi quidam canis ad sepulchrum reuinctus: & tyrannide pecuniarum omni catena tenacius illigatus, adeuntes te atq; poscentes latratibus tuis personas, vnum atq; idē iuge opus exequens, vt aliis reposita cōseruces: quo quid vnquam possit miserius iudicari? Sed tñ quia hoc celsius erat, quàm vt ad illud auditorum mens possit ascendere, & neq; custoditi thesauri damnum, neq; contempti lucri facilè poterat intelligi: sed opus erat sapientiore, ac perfectio
H re sententia, quæ id vtrunq; perpenderet: sic quidem illa præmisit, vt tñ postea manifestiora subiūgeret. Vbi.n. fuerit thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. Facit vero illud etiā alio sermone lucidius. [Lucerna corporis tui, est oculus tuus,] Ac si diceret. Ne defoderis aurum tuum, nec quicquam aliud eiusmodi: siquidem tineæ illa, & ærugini, ac furibus congregabis: si vero has aliquo mō pestes effugeris: tuum tamen cor seruitio subiugare, terræq; affigere non omnino effugies. Vbi enim fuerit thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. Igitur si thesaurum tuum condideris in cœlo, magnam hic mercedem capeseis, q illuc mente transgrederis, & ea quę ibi sunt cogitas, deque illorum es profectione solicitus. Vbi enim thesaurum tuum reponis, illuc transponis & mentem. Cæterum si id facias in terra, in ipsa proculdubio totus hærebis. Sed si obscurum putas esse, quod dictum est, audi etiam cætera, quæ sequuntur. [Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Quod si fuerit oculus tuus nequam, totum corpus tuū tenebrosum erit. Si ergo lumen quod I
in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ sunt, & erunt?] Ad ea q̄ sensibilia sunt, sermonem rursus adducit. Quia enim de animo iam dixerat in seruitutem, iam & in captiuitatū, redacto: hoc aūt non a multis poterat intelligi, ad ea quæ extrinsecus sunt, oculisq; proposita doctrinam suam transfert, vt ex istis etiam, quæ de interioribus dicuntur, intelligant. Si enim ignoras, inquit, quanta per hoc inferatur noxa menti, a corporalibus istud addisce. Quod enim oculus corpori, hoc intellectus est animæ. Vt enim nequaquam optes auro ornari, veste serica conspici, si sit oculis tibi carendum, sed horum proculdubio sanitatem desiderabiliorem rebus omnibus iudicares: quæ si tibi certè depereat, nihil te iam tota vita delectat: quāto hoc magis pro oculis debes mētis efficere? Sicut enim postquam corporalium oculorum lumen extinctum est, omnia iam membra in miseria versantur, ac tenebris, ita etiam mente cæcata, innumeris prorsus malis hominum vita cumulatur. Quemadmodum igitur in corpore hoc maximè prouidemus, vt oculos habeamus incolumes, sic etiam in anima intellectus conseruemus salutem. Si vero cæcamus istum, quo aliis
quoq; debemus lumen inferre: vnde iam K
ipsi poterimus aspicere? Sicut enim, qui caput ipsum fontis obstruxit, totū simul exiccauit, & fluuium: sic etiam qui oculum mentis tenebris obduxit, omnes quoque vitæ istius actus vna confusione cæcauit. Propter quod ait. Si lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? Quando enim lucerna extinguitur, quando gubernator mergitur, quando dux ipse capitur: quæ tandem obedientibus supererit spes salutis? Propterea nunc quidem omisit dicere eas, quę diuitiis tenduntur insidias, lites videlicet, ac pugnas: quāquam superius memorauit, etiam ista dicendo, ne forte tradat te iudici & hic ministro, & in carcerem mittaris: sed ponens his omnibus sæuiora, & quæ absque dubio semper accidunt, a maligna concupiscentia liberat audientes. Etenim multo horribilius est mentem huic ægritudini mancipare, quàm carceris squalore macerari: Et hoc quidem non semper accidit.

dit. Illud verò indiuisibile habet cum pecuniæ cupiditate consortium. Et idcirco post illud continuo istud locauit, vtpote pessimum, & quod oībus soleat accidere. Dedit enim nobis intellectū deus, vt ignorantiam fugemus è mētibus, vt rectum teneamus istumq; iudicium, atque ad alia hmōi dirigamur: & cōtra diuersarum impugnationum varios incursus, hoc quasi quodam scuto vsi ac lumine maneamus
L innocui atque muniti. Nos vero tm hoc Dei donum temerè prodimus, propter superflua ac vana prorsus. Quid enim pdest auratis armis milites refulgere, cum ducitur rex ipse captiuus? Quod lucrum est ornatæ depictæq; nauis, cum ipsius mergit gubernator? Quænam illa est bene compositi corporis pulchritudo, cū facies oculos amisit? Quemadmodum igitur si medicum, cuius ad aliorum ægritudines depellendas sanitas necessaria est, ipsum in ægritudinem mittas, & in deaurato cubiculo, lectuloq; argenteo iacere præcipias, nihil proficiet omnino languentibus: ita etiam si mentis principale corrumpens, quo. singruentibus potes vitiis repugnare thesauro feceris assidere, non modo nihil omnino profeceris, sed totum prorsus animum læseris. Considerasti nempe quemadmodum pp quæ homines habendi maxime cupiditate capiuntur, per hæc ipsa præcipuè ab ea eos reducit. Cuius, inquit, rei gratia pecunia concupiscis? Nonne vt voluptate, ac deliciis perfruaris? Hoc quidem hic penitus non habebis, immo è cōtrario hinc tibi erit afflictio maior. Si.n. oculis effossis nulla ferè iucunditate mulcemur pp miseriam quam de illorum priuatione sentimus: multo id magis in sub-
M mersione mentis, & cæcitate perperimur. Quam igitur ob causam thesaurum tuū terræ defodis? Vt diligentius, inquit, custodiatur ac tutius. Sed hic quoq; contrariū tibi rursus occurrit. Sicut enim & ieiunantem, & largientem, & orantem per ea ipsa ab inani gloria retraxit, per quæ illi ipsius cupiditate ēt flagrabant, ac si diceret. Quā ob cām ita ieiunas, oras, ac misereris? Nēpe quia gloriam hoīum diligis. Noli igitur ita orare, & tunc eam in futuro maximam consequeris. Sic etiam pecunię cupidum, per quæ illam maximè diligebat, per ea ipsa ab eo studio dehortatur. Quid, inquit, cupis? Nempe vt & tua pecunia cō seruetur, & ipse delectationibus perfruaris. Hæc tibi equidem multo cū cumulo vtraq; præstabo, si mō ibi reposueris thesaurum, vbi ipse pcipio. Apertius quidem in consequentibus læsione mentis, quę ex diuitiarū accidit amore patefecit, qñ. s. spinarum laceratione eas comparauit. Verum tamen hic quoq; non obiter idipsum notauit: ostendens eum, qui illis fuerit deditus, tenebris esse circundatum. Vt.n. in tenebris ambulātes, nihil manifestè, vereq; conspiciunt, si enim funem viderint, serpentem putant: si inter montes ac prærupta deuenerint, præmoriuntur pauore: sic ēt isti nulla prorsus metuenda cernentes, sola suspicione terrentur. Nam pauperiē A
contremiscunt, immo nō pauperiem tm, sed ēt quantulumcunq; dispēdium. Nam si exiguum aliquid saltem amiserint, magis etiam, q̄ hi, qui necessario victu indigent, lamentantur ac deflent. Multi igitur ex diuitibus istis ēt ad laqueum concurrē runt, nequaquam. s. tm mœrorem ferētes. Sed & iniuriam pati, ac detrimēti aliquid incurrere, ita illis intolerandum vī, vt ob hoc quoq; plurimi vitæ istius blandimenta respuerint. Siquidem molles eos, & ad omnia prorsus infirmos diuitiæ reddiderunt, nisi q̄ fortes in solo earum seruitio perseuerāt. Quando enim illæ sibi eos seruire compellunt, nec verbera, nec opprobria reformidant, non ignominiā prorsus vllam, non periculū capitis perhorrescūt: quod certè infœlicitatis est extremæ. Ad hæc quidem, in quibus philosophari decet, esse omnibus molliores: ad ea verò in quibus pudore opus est ac timore, impudentiores oīb⁹ fieri, atq; omnibus sæuiores. Tale enim aliquid his accidit, quale est quod ille perpetitur, qui pecuniā suam in ea, quæ non oportuerat impēdit. Hinc enim tēpore necessarii fœnoris imminen B
te, non habens q̄d possit credere mutuanti, intolerabilia mala sustinet, male iam omnibus, q̄ habuerat expensis: & quemadmodum illi in theatro artium lasciuarū periti, in ipsis quidem plurima, & admirāda faciunt, & periculosa patiuntur: in aliis vero vtilibus necessariisq; rebus imperitiores oīno cunctis, & irrisione sunt omnibus digniores. Nam qui supra funem per sublime tensum cum securitate gra-

dientes tãtam fortitudinem mentis ostendunt, cum aliqua necessaria certè causa audaciam, & fortitudinẽ flagitat, nihil prorsus virile non mõ facere possunt, verũetiã cogitare. Sic sunt profecto ẽt isti locupletes, qui cum oĩa pro diuitiis audeant, pro philosophia non grande aliquid, non exiguum se sustinere patiuntur. At sicut illi ridiculum opus exequuntur, & vanum, & oĩno infructuosum, ita hi quoq; pericula ac præcipua sustinent multa, quæ oĩa inutili fine clauduntur. Hinc quidem mentis confusione cæcati, inde vero inanium curarum caligine obducti, pp quod nec faciẽ possunt ea, quæ sunt discẽda percipere. Qui enim noctis tenebris impeditur, statim vt radii solis affulserint, a tenebris liberatur. At vero captus oculis, ẽt sole vbique rutilante, noctem suã patitur: qđ hi quoq; profecto, qui ne sole quidẽ ipso iustitiæ tam splendido coruscante, eisq; maximam ostendente lucem, ab animi sui tenebris liberantur, ita eorum oculos claudere diuitiæ. Propter quod & duplicẽ sustinent cæcitatem: vnam quidem, quam patiuntur ex opibus, alteram vero, quã perferunt dum obedire tali nolunt magistro. Obediamus igitur ei, & obediamus attentius, tandem aliqñ incipiamus lumẽ aspicere. Et quemadmodum te ad visum redire possibile est, nisi prius dideceris qũo cæcatus es? Qũo ergo cæcatus es? De mala vtique concupiscentia: amor siquidem diuitiarum, pupillam mentis tuæ quasi quidam malignus humor influxit, densamq; iam nebulam prorsus operatus est. Sed & dirumpi, atq; dispergi hanc nebulam facile est, si fradium doctrinæ Christi voluerimus exhortantẽ admittere, si illum audierimus exhortantem, atque dicentem. [Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra] Et quid mihi, inquit, prodest hmõi audire vocem, qñ concupiscentiæ vinculis teneor adstrictus? Sed & ipsam certè cõ cupiscentiam dissoluere põt maximè assiduus auditus. Quòd si illius nodis permanes obligatus, intellige quia non est concupiscentia ipsa huius mali causa. Quæ.n. concupiscentia est seruire durissimæ seruituti, tyrãnidi impotentissimæ subiugari, vinciri, vndiq; angorum catenis, ac teterrimis animi tenebris obsideri, & turbationibus semper impleri, & infructuosis doloribus semper cruciari, atque aliis patrimonium reseruare, & frequẽter inimicis? Qua ergo hæc tandẽ cõcupiscentia digna sunt, immo qua non fuga, quibus nõ cursibus relinquenda? Quæ tandem concupiscentia est thesaurum inter fures reconderẽ? Si enim oĩno diuitias concupiscis, fac eas tutissimas permanere, nullique patere violentiæ. Quod vero nunc facis, non est diuitias amantis, sed seruitutis damna, dolores q; continuos expetentis. Tu vero si aliquis tibi hoĩum tutum a fraude atque violẽtia demõstret locũ, facile ẽt ad auias solitudines paras abscedere. Cum vero id tibi non homo, sed ipse certe polliceatur Deus: & non eremum tibi proponat vtiq;, sed cælum, contraria magis recipis: sed ẽsi innumeris monitionibus in terra diuitiæ recondantur, nunquam tñ earum dñs, vel potius seruus, curarum poterit morsibus liberari. Nam etiamsi nunquam eis fortasse perdat, nunquam tamen carebit timore perdendi. Ibi vero nihil prorsus tale patiẽtis vbi (quod est amplius) non modo defodis aurum, sed & seminas. Idem enim thesaurus, & semen est, immo vero longè hoc vtroq; præstantius: semen quippe nõ semper manet, hoc autem iugiter perseuerat. Hic thesaurus omnino nõ germinat, ille vero immortales tibi affert fructus. Si vero de ipso tempore, & redditionis dilatione conquereris, possum tibi, & ego dicere: Quanta, & alia non recipies in præsenti, quæ cum maximo etiã labore commendas: & ex his certè quotidianis, atque ad vitam necessariis te docere tentabo, vanas tibi excusationum materias requirentem. Multa quippe ẽt in præsenti vita paras, quibus non es fruiturus: quæ si tibi aliquis opponat, filios tu illico proferens ac nepotes, idoneã te habere credis, & rõnem & consolationem laborum. Cum.n. in extrema iam positus senectute, amplas ædifices, & claras domus, quarum ante finem tuum perfrui habitatione desideras: cum frequentes, & arbores seras, post longum certè tempus fructum daturas: cum nouellis campum plantariis impleas, nunc est præsens quidem labor, sed post multos annorũ circulos fructus futurus: sed & cum patrimonia coemis, & hæreditates pluriumq; cernis, quibus dominari post grande tẽpus expectas: cum alia quoq; istiusmodi

modi plurima paras, de quibus cum laborem maximum senties, nullū fructum interim capescis: putasne pp temetipsum ista, an pp alios facis, qui post te vtique ēt victuri sunt? Quemadmodū igitur nō extremæ vecordiæ est, hic quidē pp dilationem tpis nihilominus cūctari, & hoc cert ē cum multos per annos expectantes, laborum nostrorum fructibus excidamus: ibi vero propter dilationem istā laxari, atque marcescere, cū certè maius tibi absq; dubio lucrum cōferat ipsa dilatio, nec ad alios bona a te expectata transmittat, sed tibi omnia certè tradenda custodiat? Præter hæc aūt nec longa est ipsa dilatio. Est quippe res ista prorsus ambigua, & oīno nescimus an ēt nostra ætate hæc oīa finiātur, & dies ille metuendus adueniat, atq; horribile illud nobis ostēdatur tribunal. Nā & signa multa prorsus impleta sunt, & Euangelium toto iam ferè orbe personuit: & prælia, & terrarum tremores, & fames, vt prædictum fuerat, acciderunt, nec gtande iam medium est: sed non vides signa, at hæc ipsa quidem quæ mō posui, signa sunt maxima. Verum neque sub Noe quondam vlla totius mundi generalis interitus indicia viderunt: sed inter epulandum atq; ludendū, inter ædificationes do
Gen. 7. c d morum, & lętitias nuptiarum, interq; ope ra ista solemnia subito deprehēsi sunt ab illa vltione terribili. Similiter in Sodomis
Mat. 24 d, & Lu cæ. 17. f Ge. 19. c cum delitiis soluerentur, cum criminibus polluerentur, nihilq; eorum, quæ sunt facta prospicerēt, delapsis cœlo fulminibus exuli sunt. Quæ oīa cōsiderantes, ad eam nos, qua hinc absceſſuri sumus profectionem paremus. Nam licet cōis illius finis nondum instet dies, peculiaris tamen iste vniuscuiusq; nostrū finis in ꝓxtmo est. Et si enim senex sit aliquis, & si adolescēs, morti tñ in qualibet ętate vicinus est. Nec putemus nobis, cum illuc venerimus misericordiam esse tribuendam, qui non agimus, vt veniam mereamur accipere: etsi Abraham pro nobis roget, etsi Noe, etsi Iob, etsi Daniel. Dum igitur est tps in manibus, plutimam nobis apud Deum fiduciam præparemus, misericordiam nobis largissimam congregemus, nostraq; omnia transferamus in cœlum: vt opportuno tempore, quādo eis maximè indigemus, H omnibus perfruamur, gratia & misericordia dñi nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

Homilia xxij. ex cap. vj.

NEmo pōt duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vnum agnoscet, & alterum contemnet.] Vides vt paulatim a præsentibus auditorē rebus abducat, perq; multa sermonem de contemptu habendi inferens, tyrannidem cupiditatis extinguat? Neque enim ea, quæ superius ait, dixisse cōtentus est, & certè cum multa alia, & magna sint, sed alia quoq; pluta, & terribiliora subiungit. Quid.n his, quæ nunc dicta sunt, ad vtrunq; excitādum mentis affectum cumulatius proferatur? Quidve terribilius est, q̄ si propter pecunias, Christi ēt seruitio dicamur excidere: vel desiderabilius, quàm si despectu pecuniarum tota illi possimus mente, & dilectione coniungi? Quod.n. dicere semper soleo, id nunc rursus admoneo, ꝙ scilicet auditorem ad eorum, quæ dicit obedientiam ēt per aduersa compel I lat, non solum. s. per ista quæ prosunt, verumetiam per illa, quæ lædunt: sicut optimus quispiam medicus, qui & ex intemperantia ægritudinem ostendat esse secuturam, & ex obedientia sospitatem. Consi dera igitur quantum hic lucrum rursus ostendat, & quemadmodum vtilitatem de aduersariorū vituperatione conficiat. Nō, inquit, hoc solo vobis diuitiæ nocent modo, quo contra vos latrocinantium armāt manus: nec quia magno cum cumulo intellectum vestræ mentis obtenebrant: verum etiā ꝙ vos a seruitute Dei diuellunt, & rei mortuæ, pecuniarum, s. captiuos efficiunt, satis proculdubio ex vtroque lædentes, dum & earum vos seruitio subiugant, in quas oportuerat exerceri dominatum, & ab eius vos obsequio excludunt, cui supra omnes profecto seruire, & necessariū est etiam vobis, pariter & commodum. Sicut enim duplex damnum esse perdocuit, hic quidem recondere vbi ærugo, & tinea demolitur: ibi vero non reponere, vbi incorruptibilis thesaurus manebit: Ita hic quoque geminum in auaritia posuit detrimentum, & hoc. s. per quod à Deo retrahit, & illud per qđ sub iugo mammonæ præmit. Nec tamen statim aperte il-

lud posuit, ac nudè, sed primo de cõium illud sensuum assertione construxit: ait quippe. [Nemo potest duobus dñis seruire.] Duos hic esse dicens contraria imperantes, quod nisi intelligas, ne duo quidẽ sint. Nam & illius; quæ in Christum crediderat multitudo, erat cor vnum, & anima vna. Et certè cũ in corpora illi essent multa diuisi, sed concordia tñ vnum fecit ex plurimis. Deinde vt quod dicit cumulet, non solum, inquit, non seruiet, sed & aduersabit, & habebit exosum. [Aut enim, inquit, vnum odiet, & alterum diliget: aut vnum patietur, & alterum contemnet.] Et vr quidem idipsum esse repetitũ, sed nequaquam aut ociose, aut redundãter hoc posuit: veruntñ vt ostenderet, quia facilis est ad meliora mutatio. Ne enim diceres, semel iam sum seruitio subiugatus, & tyrannide pecuniarum grauiter oppressus, ostendit non impossibile esse conuerti: & quemadmodum inde hunc vẽtum est, ita hinc quoq; illuc posse rediri. Cũ hoc igit sine vllius dixisset significatione personę, quo videlicet auditori facilius persuaderet, æquum ad ea quæ dicerẽtur afferre iudicium: postq̃ illum ad sibi consentiendũ parauit, tum demum ẽt se releuat, intulit quippe. [Nõ potestis Deo seruire & mammonæ.] Hoc loco, & animo prorsus toto perhorrescamus, & corpore, intelligentes istud quod Christũ dixisse memorauim⁹, ex aduerso. s. Deum aurumq; consistere. Si igitur istud sono quoq; sermonis horribile est, quãto est horribilius, cum ipsis operibus tyrannus aurũ Dei timori præfert? Quid ergo apud veteres sanctos? Nonne hic ipse auri potentatus vigebat? Nequaq̃. Ait enim. Quo Abrahã, quo ẽt Iacob placuerunt Deo? At noli tu mihi contra hãc sniam proferre diuites, sed diuitiis seruientes. Alioquin etiam Iob erat quidẽ dives, non tñ pecuniæ seruiebat, sed habebat diuitias, eisq; vt congruit, imperabat: nec erat famulus earum profecto, sed dñs. Sicut enim alieni patrimonii dispensator, ita illa omnia possidebat, non modo aliena nõ rapiens, sed propria quoque indigentibus largiens, quodq; his maius est, nec habere se illa gaudebat, quod hinc intelligitur. Si lætatus sum, inquit, quia mihi essent multę diuitiæ. Vnde etiam consequenter, quia gaudium de possessione non habuit, dolorem de amissione non pertulit. At nõ tales nostra sunt ætate locupletes, sed captiuis omnibus deterius affecti: & sicut inuiti cuidam tyranno tributa pendentes, non quiescunt a miseria seruitutis. Quasi enim arcem quandam, ita eorum mentẽ amor auri insedit. Vnde per dies singulos p̃cepta eis plena iniquitatis imponit, nec est omnino aliquis, qui nõ obediat imperanti. Noli igitur ex superfluo argumentari: semel siquidem pnunciauit Deus impossibile esse dicens, vtrunq; hoc simul esse seruitium. Ne ergo tu dixeris hoc esse possibile. Qñ enim te vnus dñs propriis quoq; exui iubet, alter verò ẽt aliena diripere: qñ ille tibi imperat castitatem, iste luxuriam: qñ hic tibi castigationem ventris indicit, ille ebrietatem atque delitias: qñ tẽ alter omnia ista iubet despicere, alter vero inhærere, atque in hiare præsentibus; cum hic quidẽ præcipit lecta marmorea, parietes pictos, & laquearia deaurata mirari: ille vero inhorrescere huiusmodi oĩa, & veræ philosophiæ pulchritudinem, ac morum ornamenta susc ipere quemadmodum possibile est, tam contraria hæc pariter cõuenire? Dominum hic autem mammonam, id est pecuniã nuncupauit, non ob probam ipsius vtique naturam, sed ob eorum miseriam, qui se ad illius inclinauere seruitium. Sic ẽt ventrem Apostolus appellat Deũ, non vtiq; a dignitate dominantis, sed ab infœlicitate famulantium. Quod supplicio certè omni etiam maius est, satisq; idoneum, etiã ante pœnam punire captiuum. Quibus enim captiuis nõ infœliciores etiam putandi sunt, qui cum habeant Deũ ab illo rege mitissimo recedentes, tyrãno se huic æuissimo dederũt & hoc cum nobis, etiam in præsenti ista res noceat? Nam & damna per hanc cãm ineffabilia contingunt, & lites frequenter & calumnia, atq; certamina, & assidui dolores, & cæcitas mentis: quodque est grauius, etiã bonorum nobis cœlestium per hæc infertur amissio, quæ solo certè possumus Dei seruitio promereri. Cũ igitur ex his omnibus ostendisset, quàm esset vtilis despectus pecuniarum, atq; ad custodiã, & ad animæ voluptatem, & ad virtutẽ tenendam, & ad pietatem, quæ erga Deum est munimentum: cõficit iam possibile esse quod præcepit Hoc est quippe optimæ

K

L

M

A

Act. 4. g

Ge. 13. a
Ge. 33.

Iob. 1. 2. & vlt.

Iob. 31. c

Phi. 3. d

legis

legis insigne, non vtilia tantūmō, verumēt possibilia sancire: pp quod intulit, dicēs. [Nolite cogitare aīæ vestrę quid māducetis.] Ne ergo dicerent, quid ergo si abiicia mus oīa, idcirco huic contradictioni opportunè rursus occurrit. Sicut. n. si inter principia ipsa dixisset, Nolite de cibo esse soliciti: sermo asque dubio esset onerosus,
B ita postquā ostendit miseriam, distentionemq; animi de pecuniæ amore nascētē, coarctationē suā reddidit faciliorē: pp qđ ne nūc quidem simpliciter ait; Nolite esse soliciti: sed prius adiecit, & causam, sicq; illud vtique pcepit. Postquā enim dixit: [Non potestis Deo seruire & mammonę,] intulit, [propterea dico vobis. Nolite soliciti esse.] Per quod ostendit ineffabile detrimentū. Non solā enim noxam in pecuniis, inquit, verumēt plagam in rebus, & quidē principalibus sentietis, ac propriæ ēt subuersionem salutis. Siquidem vos excludunt a Deo qui vos creauit, & tuetur, & diligit: propterea dico vobis, nolite soliciti esse. Quia enim inæstimabilem esse noxam monstrauerat: consequentissimè præceptum quoque ipsum, quo aduersus illā armemur, ostendit. Neque. n. tantummodo ea, quæ parta sunt abiici iubet, verū ne super necessario quidem cibo esse solicitos, aīæ vestræ quid manducetis: non quia anima indigeat cibo, cum sit incorporea profecto, sed iuxta cōem hoc est morē locutus. Et si enim alimentis ipsa non indiget, non tñ potest permanere in corpore, nisi vtiq; alimenta sumēte. Cum igitur de cibo eos curare vetuisset, nequaquā illud
C inexpletum reliquit: sed magis adhuc, ac magis animos commouet audientium: tū quidē his, quæ in nobismetipsis gerimus, tum vero illis, quæ sunt exterius exēplis. Et de his quidem, quæ in nobis sunt, ita disserens. [Nonne anima plus est quā esca & corpus plus quàm vestimentū? Qui igitur hoc, quod maius est tribuit, quomodo non etiam, quod minus est, largietur? Qui formauit eam, quæ tali indiget carne, quomodo non etiam alimenta præstabit? Propter quod non simpliciter ait, Nolite soliciti esse, quid manducetis, aut quid induamini: sed omnino signāter animę inquit, & corpori: quia ex ipsis erat vtiq; probatus superfluum esse de uictu vestituque curare. Et idcirco sermonem suum vtriusq; substantię muniuit exēplo. Sed animam quidem qualē semel dedit, talis & permanet, corpus vero vsq; ad sui mēsuram quotidianus diebus augetur. Deinde propriū indicans utriusq; naturę, & unius immortale asserens, alterius temporale: intulit dicēs. [Quis ex uobis potest addere ad staturā suam cubitū unū?] Nam de aīa quidem conticuit, vtpote quæ incrementa non caperet, de corpore aūt solo disputauit. Ex quo ēt istud ostendit, quia corpus ipsum non tam alimonia sui crescat, q̄ prouidentia conditoris. Quod ēt per alia demon- D
strans Paulus, aiebat. Igitur neque qui ēt 1.Co.3.
plantat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui b
incremētum dat Deus. His igitur, quę in nobis, sunt ita est cohortatus, aliis vero exemplis. [Aspicite,] inquit, [volatilia cœli.] Nequis enim diceret, prodest nobis esse solicitos: & ex maioribus, & ex minoribus a solicitudine dehortatur. A maiorū quidem parte, cum & animi eos, & corporis admonuit: a minorum vero, cum ad auiū misit eos exemplum. Si enim ēt longè inferiorum tantam se ostendit Deus habere curam: quemadmodū, inquit, vobis necessaria ista non tribuet? Et ad istos quidem hoc modo. Erat enim vulgus auditor: diabolo autē longe aliter omnino respondit: Non in pane solo, inquit, viuit ho Matt.4.
mo, sed in omni verbo quod procedit, de a
ore Dei, his vero ēt volucrū exemplum, & maxima quidem cū increpatione proposuit: quod certè in cohortationis ratione validissimum est. Sed in tñ quidem impiorū processere dementiæ, vt hoc ipsum reprehēdere non vereantur exemplū. Est, inquiunt, prorsus incongruum, ut ille qui voluntatem in audientibus suscitabat, na- E
turalium ad hoc rerum exempla proferret, quibus quippe hoc inest natura. Quid igitur ad ista dicemus? Quia uidelicet, & si illis, hoc iuxta naturam inest, nobis tñ idipsum possibile est per studium uoluntatis. Non enim dixit, respicite quia uolant aues, quod nobis certè impossibile est prorsus imitari: sed quia absque solicitudinis suę prēparatione pascantur, quod nos quoque, si volumus, facilè quimus implere. Et hoc illi ostendunt profectò, qui istud operibus executi sunt: propter quod dignum est docente sapientia, magis magisque mirari. Qui cum hominum proponere pos-

set exemplа,& Mosen,Heliam, Ioannem, cæterosq; proferre, qui eorũ similes de victu non fuerunt soliciti: vt magis audientium conscientias verberaret,de irrationalium illos securitate commonuit Si enim iustos illos memorare voluisset,dicturi isti continuo fuissent, nec dum ad eorum virtutis cacumen ascendimus.Nũc vero istos quidem reticens, & cœli eis volatilia proponẽs, oẽm prorsus occasionẽ huiusmodi contradictionis incidit. In hoc quoque le gẽ imitatus antiquã.Nã vetus quoq; lex,& ad apem homines, & ad formicã remittit, sed & ad turturem aliquãdo , & ad hirundinem.Verũ hoc quoque grande documẽtum est, ad honorem qui in libertate est, hominis exprimendum : quandoquidem quod illa habent lege naturæ , hoc nos assequi possumus voluntate . Si enim etiam illorum,quæ pp nos vtiq; creauit, tantam Deus curam gerit:quanto potius nr̃i quos dominos fecit?Respicite volatilia , & non ait , quæ non cauponũ , ac negotiatorum more viuunt:hæc enim desperatorũ omni no professio est:sed quia non seminant, inquit , nec metunt.Quid igitur ? Nõ oportet,inquies,seminare ? Non dixit,quia seminare nõ debeas,sed quia solicitus hinc, atque anxius esse non debes.Nec ait, non oportet operari,sed quia pusillanimum esse non oporteat, & curarum angore distendi.Nam & cibo refici vtique iusit, sed nequaquam de hac esse necessitate solicitos. Hinc beatus , & Dauid sermonem portò antè præmisit, sub quadam idipsum exprimens cohortationis figura. Aperis tu, inquit, manum tuam , & imples omne animal benedictione . Et rursus . Qui dat iumentis escam ipsorum , & pullis coruorũ inuocantibus eum . Et quis , inquit, aliquando istius curæ mansit immunis?Non audisti quos viros , & quanto iustitiæ nomine pollentes prætulerim ? Non vides in illis patriarcham Iacob nudum ex patria profectum domo? Non audis orãtem illum , atque dicentem ? Si dederis mihi Deus panem ad manducandum , & vestẽ ad operiendum : quod certè non erat solicitudinem gerentis, sed a Deo cuncta quę rentis. Hoc etiam Apostoli perfecerant , omnia quæ habebant subitò relinquẽtes, & rerum simul , curarumq; onera ponentes. Hoc etiam tria millia credentiũ Christo se implesse lætata sunt.Sin verò tot verba audiens, tot exemplа, nihilominus retrahis assensum , ne his profecto molestissimis solicitudinum vinculis libereris,intellige nihil tibi profuturam esse hanc ipsam,quã de curarum nodis pateris , erumnam : & sic saltem solicitudinũ tuarũ vincula dissolue. [Quis enim , inquit,põt ex vobis adiicere ad staturã suã cubitũ vnũ?] Vidistine quẽadmodũ ex hoc quod apertum est,illud etiam quod occultũ erat, fecerat esse perspicuũ ? Sicut enim corpori , inquit,ne exiguũ quidẽ augmentũ sui potes adiicere curando,sed absque tua solici H
tudine illius incremẽta consequeris:ita te oportet etiam alimoniam congregare , sũ, vel sic eam putaueris congregandam. Ex quo profecto manifestum est, nequaq̃ nostra industria , sed prouidentia Dei etiã ea perfici, in quibus ipsi videmur operari, ꝙ si ille nos deserat,nõ solicitudo vlla , nõ cura,nõ labor , nec quicquã horum aliud apparebit:sed cũcta prorsus infœliciter laborata,& effusa inaniter vanescent. Ne igitur opinemur impossibilia esse præcepta: plurimi quippe sunt , qui etiam nunc ista perficiant.Si vero istud ignoras , nihil omnino mirandum est.Nam & Helias se esse 2.Reg.
iam solum putabat, sed audiuit a domino : quoniam reliqui mihi septem milia 19.b
virorum . Ex quo perspicuum est , quia & Ro.
nunc quoque multi sunt apostolicam vitã 11.a
tenentes , sicut quæ paulo antè dixi octo millia credentium illa.Si vero tales modo esse non credimus , non quia de sunt, qui ista perficiant , sed quia longè nos ab illorũ viriute distamus . Sicut ergo ebrietatis cum aliquis vitio obsessus est,difficile omnino credit esse quempiam hominũ , qui ne aquam quidem gustarit vnquam,cum certè plurimi id apud nos monachi fecerint.Et sicut ille , qui cum mille meretricibus voluptatur,virginem quenquam permanere posse desperat: & vt alienorum raptor, etiam propria quenquã facilè contẽnere posse non annuit:ita & qui mille curarum languoribus contabescunt, non facilè accipiunt hanc,quæ a saluatore prędicitur,in aliis esse virtutem.Nos vero, quia multi istud impleuerint, ipsorum quoque etiam nostra ætate iuxta euangelium philosophantur , possum⁹ exẽplis docere.Sed vobis interim satis esse poterit,si nõ appetere

Exo. 34 d,& De. 9.b
3.Re.19 b
Matt. 3. b,&
Mar. 1.a F
Iud. 14. b,& Prouer. 6.a
Ecclesiastici. 11.a & 30 d
Ps. 83.a & Hier. 8.b
Esa. 39. c
Ps. 144. d
Ps. 146.
G
Ge. 28. d
Mat. 19. d
Act. 2.g
I

tere discatis aliena, & misericordiæ opera complere, ac reconditas pecunias erogare. Hæc enim si feceris dilectissime, cito etiã ad illa proficies. Nũc interim abundantiã, atq; oẽ qđ superfluit, deponamus, simusq; maximè mediocritate cõtenti, atq; discamus oĩa, quibus opus habemus de iustis operibus, & laborib. possidere. Quia & beatus Ioanne, qñ his qui vectigalibus exigẽ-
Luc. 3. dis vacauerunt disputabat, & milites: stipendiis suis esse contentos iubebat: nolebat quidem etiam ad aliam eos celsiorem philosophiam prouocare. Verũ quia nõdũ ad eam apti erant, saltem minora dicebat, ne vtiq; si eis eminentiora suasisset, nec illa fuissent secuti, & hæc forsitã perdidisset. Propterea igitur, & ipsi in his nos adhuc inferioribus exercemus. Nouimus quippe supra nos esse interim amorem ex toto cõ temnere possidẽdi. Quantum enim cœlũ à terra, tantũ illa philosophia distat a no-
K bis. Apprehendamus igitur saltem extrema hæc, & minima p̃cepta, nec ipsa enim exigua cõsolatio est. Et certè Græcos quosdam istud scimus impleße, quanquam nõ qua debuerit animi sentẽtia, ppria respuerint. Verum nos sufficere interim credimus, si misericordia a vobis larga præstetur: cito enim etiam illuc peruenire poterimus, si ad hoc fuerimus antè progressi: sin autem ne hoc quidem fecerimus, quo tãdẽ non digni iudicabimur esse supplicio? Qui cũ veteris testamenti iustos superare iubeamur, inferiores etiam gentiliũ philosophis inuenimur. Quid ergo dicemus, qui cũ angeli, ac Dei esse filii debeamus, ne hoc quidem nobis, vt videamur homines esse seruamus? Rapere enim, & inuade re violenter aliena, non humanæ mansuetudinis, sed immanitatis est beluarũ: quin immo ipsis quoque deteriores sumus, qui in alienum transimus affectum. Illis enim hoc naturaliter insitum est, nos vero, qui ratione honorati sumus, & tamen in eam, quæ præter naturam est, excedimus vilitatem: qua tandem venia digni esse poterimus? Considerantes igitur propositæ nobis philosophię mensuras, vel ad media p-
L uenire properemus, vt & a supplicio liberemur futuro, & virtutum iter continuo carpentes, ad fastigia bonorum ipsa veniamus: quibus omnes nos contingat potiri, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in secula seculorum Amen.

Homilia xxiii. ex cap. vi.

COnsiderate lilia agri qũo crescunt, nõ laborant neque nent. Dico aũt vobis qm̃ nec Salomõ in oĩ gloria sua vestitus est, sicut vnũ ex istis.] Postquã de necessario disputauit cibo, & ostendit, quia nec super hoc quidẽ nos oporteat esse solicitos, trãsit ad leuius. Neq; enim ita p omnia vestimentum necessarium est, vt alimẽtum. Cuius igitur rei gratia, nõ hic quoq; simili est vsus exẽplo? Cur nõ ex auibus pauũ nobis proposuit, aut cygnũ, vel ex pecoribus agnũ? Multa quippe ex hoc animãtiũ genere sumere exempla potuisset. Quia. s. vtrumque cumulum voluit exaggerationis attollere, & ab herbarũ. s. vilitate, quæ tanto tñ adornatur decore, & ab illius pulchritudinis dignitate, quæ spendet in floribus: minus enim exquisitæ vestis ambitũ depreciaret, si ei nõ ornata solũ, verum- M
etiã animata, prẽponeret: & idcirco postquàm ista confert, non iam lilia, sed agri illa fœnum vocauit. Et ne hac quidem appellatione contentus, rursus aliam quoq; illis addit vilitatẽ. [Qđ, inquit, hodie est] & non dixit, cras vero non est: sed multo adhuc inferius ac vilius: [& cras, inquit, inclibanum mittitur.] Nec dixit Deus illa vestit, sed [Deus illa sic vestit.] Vides certè multos exaggerationũ cumulos, magnaq; elationis augmẽta. Hoc aũt facit, vt eos magisq; castiget, propter quod intulit. [Quãto magis vos.] Multã quippe hic sermo vim cõtinet: qđ enim dixit, vos, nihil egit omnino aliud, quàm vt ostenderet, quãto genus humanũ Deꝰ honore cumulauerit, quantam etiam eorum curam gerat salutis: ac si diceret. Vobis quibus rationalem animam dedit, corpusq; formauit, vos propter quos fecit omnia, quæ videntur, propter quos misit prophetas, legemque constituit, propter quos bona operatus est innumera; propter quos etiam vnigenitum filium suum dedit. Et quia manifestè ista monstrauerat, meritò eos postea corripit, dicẽs. [modicæ fidei.] Talis est, qui p̃cipit, nõ suadet solum, sed & increpat, vt magis excitet audientes ad eorum, quæ dicuntur, assensum. Per hęc vero non modo docet, nequaquã debere esse solici- A

tos, sed nec arrogare nobis aliquid de pretiosæ vestis ornatu: qñquidem pulchritudo florum, & decor varius herbarum, ipsumq; oĩno fœnum amictu nr̃o inuenitur pretiosius. Cur igitur ex his in superbiam mentis erigeris, in quibus per facile de te obtinet ẽt herba victoriam? Et vide quem admodũ ab initio leue ostendat esse præceptum, dum per aduersa rursus, perq; illa, q̃ maximè timent, eos a timore deducit. Cũ enim dixit, considerare lilia agri: intulit. Non laborant. Igitur volens nos a laboribus liberare, hæc ipsa præcepit. Non itaq; de his rebus nõ curare labor est, sed labor est profecto curare. Et sicut dicendo nõ seminant, haud semina exclusit, sed curarũ onera decessit: sic ẽt cum dixisset, neque nent, non opus, sed solicitudinẽ sustulit. Si aũt Salomon ipse florum decore superatus est, & non semel aut iterum, sed tota prorsus illa, qua regnauit ætate, posset. n. quispiam dicere, quia nunc quidem pulchritudinem florũ splendore vestis æquauit, nunc vero candore eorum, vel fulgore superatus est, qui vtique ne vna quidẽ die
B tanto est splẽdore decoratus, hoc enim oĩno significauit, dicendo: In oĩ regno suo nec ab vno quidem flore victus, aliũ vero inuenitur imitatus, sed ab oĩbus pariter obscuratus abscedit. Propter quod ait. Sicut vnum ex istis. Quantum vero distat a veritate mendacium, tantum illorũ amictus, & horum quoq; florum discrimẽ interiacet. Si ergo ille, inquã, victum se esse confessus est, qui cunctos certè, qui vnquã fuere reges charitate superabat: quando tu poteris vincere, vel proximus huic tantæ pulchritudini aliqua ex parte consistere? Hic etiam nos admonet, ne ab huiusmodi ambiamus decorem. Respice nanq; finẽ eius: in ignem post victoriam mittitur. Si autem erga hæc vilia, nec vllo prorsus digna sermone, neq; magno vsui necessaria tantam prouidentiam creator ostẽdit: qñ te negligere poterit teq; despicere, aĩal lõgè omnibus, quæ pp te vtiq; creauit, honoratius? Cuius vero rei gratia, tanto etiam herbas decore vestiuit? vt suam. s. sapientiã creator ostenderet, copiamque virtutis. Vt vndique illius gloriam disceremus. Non
Ps. 148. & 18. enim cœli tantummodo gloriam narrant
C Dei, verum etiam terra. Nam hoc quoque Dauid ipse dicit in Psalmo. Laudate dñm de terra, ligna fructifera, & oẽs cedri. Alia quippe de fructu, alia de magnitudine, alia de decore laudẽ Deo videntur emittere. Id aũt ipsum maximas profecto designat diuitias sapientiæ, qñ ẽt in hæc, quæ sunt vtiq; vilissima (quid enim vilius q̃ ho die quid esse, cras vero desinere) tantũ decoris effudit, quod nullo vsui esset futurũ. Quid enim ad ignis alimoniam florum pulchritudo confert? Quemadmodũ tibi nõ dabit, quod vtiq; necesse est ad vsum, qui illud quod oĩbus, rebus est vilius, tam abundanter ornauit? Et hoc nõ ad aliquẽ, vt dixi, vsum faciens, sed diuitias suæ liberalitatis ostendens: multò magis te omnibus certè honoratiorem in his, quæ ad vsum pertinent, honorabit. Cũ igitur ostendisset plurimam esse erga homines prouidentiam Dei, cumq; iam oporteret virgã eis correctionis adhibere, plenissimè etiã istud exequitur. Verum hic quoque admixta vtitur lenitate: nõ enim infidelitatem eis imputet, sed fidei paru-tatem. [Si autẽ inquit, fœnũ agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quãto magis vos modicæ fidei?] Et certè omnia ista idem proculdubio semper operatur, & sine ipso factum est nihil: & tamen nusquam aliquid de se adhuc commemorat. Sufficiebat quidem ad ostendendam interim authoritatem suam dicere per singula quæq; præcepta: Audistis quia dictũ est antiquis, ego autem dico vobis. Nequaquam ergo mireris, cum etiam post ista vel occulit semetipsum, vel aliquid de se humilius enũciat. Vnum. n. interim illud studet, vt facilius illi possint capere sermonem, perq; cuncta ipse demonstret, nõ se esse aduersarium quendam Dei, sed consitentẽ patri per omnia: quod eũ hic quoq; feciſſe perspicimus. Cum n. tam multa iã dixerit, ipsum tamen adhuc solum, & persæpe memorauit, sapientiã, prouidentiãq; eius admirans: vtpote omnium rerum curam gerentis, magnarum. s. atq; minimarum. Nam & cum per Hierusalem iurare prohiberet, ciuitatem illã magni regis vocauit: & quando per cœlum, Dei illud appellauit thronum. Et cum de mũdi administratione loqueret, ipsi omnia prorsus adscripsit, dicẽs. Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Et in oratione nos, docuit

ibi. 148

Ioã. 5. e
Ibi. 1. a
D
Matt. 5. c, d.
Mat. 5. f
Matt 5. c
Ibid. g

UNIVERSIDAD DE MURCIA

docuit cõfiteri quoniam ipſius ſit regnũ, & potentia, & gloria. Hic quoque cum de eiuſdẽ prouidentia diſputaret, & oſtenderet, quemadmodum ẽt in minimis optimum impleret artificium: qui ſęnum, inquit, ſic veſtit: nec adhuc vſpiam ſuum illũ, ſed eorũ patrem vocauit, vt hoc ita auditorũ animos onere laxaret, neqñ cum ſuũ patrẽ eſſe diceret indignum putarẽt. Sin vero de vilibus, neceſſariisque rebus nõ oportet eſſe ſolicitos: qua tandem digni venia iudicandi ſunt, qui curã ſuam multo pretio coemptis, & ſuperfluis omnino rebus impendunt? Immo qua erunt venia digni, qui nec ſomnum quidem capiunt, dum aliena diripiãt? [Nolite ergo, inquit, eſſe ſoliciti, dicẽtes. Quid mãducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim oĩa gentes inquirũt.] Vidiſti nempe quemadmodũ eos rurſus, & amplius increparit, & manifeſtius docuerit, qui nihil vel oneroſum pręceperit, vel moleſtũ. Sicut enim paulò ante cum dicebas atque phariſæos oportet efficere: quapęna videbimur eſſe digni, qui non ſolũ illos non vincimus, ſed in vilitate quoq; gentium permanemus, eosq; parcitate dilectionis imitamur? Verum non vſque ad correptionem tantummõ ſermone pgreſſus eſt, ſed cũ eos ſeuerius caſtigaſſet, perque hoc ẽt ſuſcitaſſet, plurimũque in eis ſuccendiſſet pudorẽ, conſequenter illos aliũde ſolatur. [Nouit, inquit, pr̃ ueſter cœleſtis, quia his oĩbus indigetis.] Nõ dixit, nouit Deus, ſed nouit pr̃ veſter: vt eos profecto ad ſpẽ certiorẽ vocaret. Si ergo, & pr̃ veſter, & talis pr̃, nequaquam pfecto patietur deſpici a ſe filios, mala vltima ſuſtinẽtes, qñ ne homines quidem patres hoc aliquando patiuntur. Sed alium quoque præter hunc intulit ſenſum dicendo: qñ his omnibus indigetis. Quod vero dicit, eiuſmodi eſt. Nunquid ſuperflua iſta ſunt, vel vos ea deſpicit requirẽtes? Et certe herbas quoque ne in ſuperfluo quidem deſpexit ornatu: nunc autem iſta neceſſaria ſunt. Quam ergo tu opinaris cãm tibi eſſe curandi, hanc ergo idoneam eſſe dico, q̃ te ab omni liberet intentione curarum. Si enim dixeris, propterea me oportet eſſe ſolicitũ, quia ſunt neceſſaria: ego è regione rñdeo, propterea non oportet te eſſe ſolicitũ, quia ſunt vtique neceſſaria. Si enim eſſent ſuperflua, non ita deberes de eorum præſtatione confidere: nunc vero, quia neceſſaria ſunt, prorſus nõ oportet ambigere. Quis enim pr̃ inuenitur aliqñ, qui liberis ſuis neceſſaria quidem ſe non præſtare patiatur? Igitur ob hoc quoque proculdubio Deus iſta pſtabit, quia naturæ creator ipſe eſt, & ſatis plene, quorum illa indigeat agnoſcit. Nam ne hoc quidem poteris opponere, quòd ſit quidẽ pr̃, ſint ẽt neceſſaria, quæ a filiis requiruntur: ignoret autem ille, quia in eorum ſint indigentia conſtituti. Eſt enim omnino clarum, q̃ Deus, qui naturã ipſam nouit, & eius creator exiſtit: quique illam talẽ creando formauit, indigentiam quoque eius magis profecto proſpiciat, quàm tu certe ipſe, qui huiuſmodi neceſſitatibus coartaris. Nam ipſi vtique ſic placuit, vt hãc indigẽtiam natura pateretur. Nequaquam erit ergo contrarius in his, quibus ei opus eſſe decreuit, nec ille qui in tanta illam indigentię neceſſitate conſtituit, ne ceſſariorum eam rerũ perceptione frauda bit. Nihil horũ itaq; curemus: neq; enim curãdo quicquam amplius cõſequemur, niſi q̃ noſmetipſos ſolicitudinũ angore diſtendimus. Cũ enim ẽt nobis non curan tibus pſtatur, immo tũc magis, qñ nihil hinc omnino curamus: quid tibi amplius ſolicitudo præſtabit, niſi quod ſuperfluã a te exigit vltionẽ? Neque enim quiſpiã ad cõuiuium iturus opulentum, de ipſius diei cibo ſe curare patietur. Nec ad fontẽ aliquis accendens, ſolicitudinem de ſitis neceſſitate ppetietur. Nequaquã ergo ẽt nos, cum habemus liberalitatem, & prouidentiã Dei cunctis omnino fontibus affluentiorem, inopes nos putemus. Nam poſt illa, q̃ dixi, rurſus aliũ quoq; ſenſum ſuper eiuſmodi rebus fiduciam ſuggerentẽ imponit, ac dicit. [Quærite aũt primũ regnũ Dei, & iuſtitiã eius, & hæc omnia adiiciẽtur uobis.] Poſtquam enim animos audientium onere curarum leuauit, tunc eos etiam de cœli regione commouit.

Supra. ſ g

E F G H

Venit

Venit quippe vetera soluturus, & ad meliorem, veramq; patriã vocaturus: idcirco igitur cũcta perficit, vt nos a superfluis liberet, atq, a terrena eximat passione. Propterea et Ethnicorũ meminit dicens, qñ hęc oĩa gentes inquirunt, quorũ videlicet erga præsentem vitam studium omne cõsumitur, quibus nulla prorsus cura est futurorũ, nec cogitatio alia de cęlo: nobis autem ista non sunt principaliter requirẽda, sed alia profecto. Neque propterea creati sumus, vt ederemus, atq; biberemus, vesteq; tegeremur, sed vt placeremus Deo, & bonis potiremur futuris. Sicut ergo in vsu ipso hæc transitoriè sunt habenda, ita etiã in oratione transitoriè postulãda. Quærite aũt primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc oĩa adiicientur vobis. Non dixit dabuntur, sed adiicientur: vt.s. discretis horũ, quæ in præsenti dantur, nihil esse omnino magnũ, si futurorum magnitudini comparentur. Et idcirco, nec peti illa quidem iussit, sed alia quidem solicite postulari, illa verò his adiicienda esse præsumi. Quære igitur tantum futura, sic enim et optimè præsentia consequeris: noli quærere, quæ videntur, & ea absq; ambiguitate pcipies. Est quippe prorsus indignum, vt super eiusmodi rebus interpelles Deũ. Qui enim omne studiũ, totamq; curam pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, satis te ipse depretias, atq; ꝓfundis, qui erga cupiditatem rerum mundanarũ instat fluentũ temetipsum semper impendis. Quemadmodum igitur panem petere præcepit, sed addidit, quotidianum: & cũ dixisset, da nobis hodie: signanter adiecit, hodie: sic etiã hoc fecit loco. Nõ enim dixit, nolite esse soliciti: sed, nolite (inquit) soliciti esse in crastinum. Per quod certè, & nobis libertatem donauit petẽdi, & animam nostrã magis necessariis rebus affixit. Nam & illa ideo peti præcepit, nõ quia Deus nostrarum precum indigeret admonitu: sed vt absq; dubio discęremus, quod cum illius auxilio faciamus bona cuncta quæ facimus, & vt ipsa assiduitate poscendi ei nos propriè dederemus. Considerasti certè quemadmodum etiam p ista suaserit, quòd præsentia quoq; ab ipso absq; dubitatione percipiant. Qui enim maiora præstat, multo magis tribuit, & minora. Non enim propterea (inquit) dixi, nolite ista deposcere, vt vel fame deficiatis, vel nuditate deformes sitis: sed vt abũde vobis ẽt necessaria ista suppeterent: quod certè oĩum maximè idoneum erat, vt illos posset attrahere. Nam sicut in eleemosyna dehortans eos sese hominibus ostentare hac illis ꝑcipue ratione suadebat, qua docebat multo eis maiorem gloriam esse tribuendam, si eam ipsi vltra non q̃rerent. Pr̃ enim, inquit, tuus, qui videt in occulto, in conspicuo reddet tibi: ita hic quoque abstrahẽs eos ab inquisitione præsentiũ, hoc eis maxime suadet mõ, quo non requirentibus multo abundantius dandũ esse promittit. Propterea inquit, iubeo ista non q̃ri, non vt accipias, sed vt abundanter accipias. Cumque ea, q̃ tibi competit, vtilitate ẽt præsentia cõsequaris, ne solicitudinibus afflictus, & curarũ morsibus sępe discerptus, non mõ istis, verum etiã spiritalibus bonis te facias indignum, & ne superfluam patiaris ærumnam, & quod est amplius propositam tibi amittas coronam. [Nolite ergo soliciti esse in crastinũ: crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malitia sua.] Id est miseria ipsa, atq; cõtritio: An forte nõ sufficit tibi illa snĩa: In sudore vultus tui manducabis panem tuum: quòd alium quoque addis curarum laborem, qui certè etiam à prioribus es sudoribus liberãdus? Malitiam verò hic non malignitatem vocat, absit hoc enim: sed miseriam, vel laborem. Sicut.n. cum alibi dicit, Si est malitia in ciuitate, quam dominus non fecit: non auaritiã significat, ac rapinas, nec eorum quicquã aliud omnino: sed eas profecto plagas, quę diuinitus inferuntur, de quibus rursus loquitur per prophetam. Qui facio pacem, & creo mala. Neque enim hic malitiam voluit intelligi, sed pestilentias profectò, & famẽ, cęteraque huiusmodi, quę mala esse putantur a plurimis. Est quippe iste mos, vt multi hęc mala esse pronunciẽt: sic enim & quinque illarum prouinciarum sacerdotes, atq; diuini, quando arcę subiunxerunt, boues illatas a Deo plagas, & mœrorem illum, ac dolorem, quẽ de earum afflictionibus sentiebant, malitiam nominabant. Ita hic quoque malitiam pro afflictione posuit, dicens. Sufficit diei malitia sua. Nihil.n. perinde aĩam vt solicitudo, & cura ei⁹, excruciat. Sic.n. Paulus

I

Ad quid hõ creatus.

Supra. b

K

L

Gen. 3.

M

Amos. 3 b

Esa. 45. b

Paulus ad amorẽ virginitatis accendens,
i.Cor.7.f consilium subministrat dicens. Volo autẽ vos sine solicitudine esse. Quòd vero ait, crastinus dies solicitus erit sibiipsi: nõ ipsum prorsus diem aliquid curare dixit, sed quia ẽt ad imperfectum vulgus ei sermo est, volens expressus esse, quod protulit, personam quandam adscripsit tempori, iuxta multorum profecto ad illos morem locutus. Idipsum autem hic suadet
Luc. 9.f & 10.a cõsilio, q̃ ad altiora progressus sanxit imperio. Nolite, inquit, possidere aurum, neque argentum, neque peram in via. Postquàm enim hæc ipsa operibus ostendit, tuno etiam verbis firmiora præcepta constituit: vnde ẽt receptu faciiis sermo eius effectus est, quia scilicet operibus eius fue
A Luc.æ.9.g rat ante firmatus. Vbi hoc ergo per opera monstrauit? Audi ipsum loquentem. Filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Neque hoc tamen solum dixisse contentus est, uerum in discipulis quoque virtutis huius præstat splendoris documentum. Nã & cum ipsos ad huiusmodi inopiam coarctasset, nullo eos indigere permisit. Considera uero eius admirabilem erga suos prouidentiam, & quemad modum oẽs prorsus patres pietate dilectionis exuperet. Hoc enim, inquit, iubeo ob nihil aliud omnino, nisi ut uos liberẽ ab inanium afflictione curarũ Si enim & hodie cures de crastino, & rursus crastino ipso cures die, nõne superfluo, ac nimio temetipsum deprimes onere curarũ? Cur ergo cogis diem plusquàm ipse sortitus est afflictionis accipere, & supra proprios eius labores, ẽt sequentis ei diei pondus imponis: & hoc cum nil istius adiectione fascis alterius dici leuiora sis onera facturus laborũ? Cum igitur eos acrius increpa ret, ipsum penè tempus animauit, & uelut afflictum ab omnibus introduxit, quasi quod cõtra illos de imposita sibi afflictio-
B ne clamaret. Et reuera accepisti diẽ, ut ea quibus in ipso opus est cogitares: q̃ igitur ob cãm curas ei ẽt alterius adiũgis? Nunquid.n. nõ hẽt sufficiens onus, solicitudine sui? Cur igitur maiore illũ oprimis fasce curarũ? Qñ enim ipse hoc lator legis enunciet, & qui de nostris certe conscientiis iudicabit, considera quàm bona spes ipse nobis ante præsul præsentis iucunditatis ministret: qñ utique ipse testatur, qñ uita ista sit misera, atq; ita ærumnis uariis onusta, ut in afflictionẽ, contritionemq́ nr̃i unius quoq; diei cura sufficiat. Et tñ cum tanta nobis dicuntur, ac talia, nos nihilominus horum solicitudinẽ gerimus: de cœlo autẽ nihil omnino curamus, sed rerum ordinem per cuncta puertimus cõ traq́ue præcepta Christi utrinque pugnamus. Itaq; diligenter hæc ipsa considera. Nolite, ait, præsentia ista prorsus inquirere, nos hæc sola etiam absque intermissione sectamur Quærite, inquit, & semper, & sola cœlestia. Nos uero ne unius quidem horæ spatio illa perseueramus inquirere: sed quãtam in his, quę ad corpus necessaria sunt, curam ostendimus tantam in spiritalibus habemus incuriam, immo longe ẽt, longeq́; maiorem: sed nequaquam nobis prospere ista proueniẽt, nec lõgũ C impunita hmõi licentiã relinquetur. Ecce enim contemnimus decẽ diebus, ecce triginta, ecce iã centum: nonne iam erit prsus necesse in manus dicẽtis incidere? Sed habet consolationẽ quandã ipsa dilatio. Et quęnam ista consolatio est? Quotidianis prorsus diebus terribile expectare iudicium. Quòd si cupis consolationẽ aliquã de hac dilatione percipere, correptionẽ de pœnitentię dolore fructifica. Si enim ex dilatione pœnę aliquod tibi putas esse solatium, multo magis lucrum est nunquã in illud supplicium deuenire. Quod igitur est longe longeq́; præstantius, futuri hac dilatione iudicii ad euitationẽ maioris pœnę imminentis utamur. Neque enim aut oneroſum aliquid, aut molestũ est imperatũ, sed sic facilia cũcta prsus, ac leuia, ut si afferamus promptã solummõ volũtatẽ, oĩa efficere possim⁹, ẽtsi peccatis pleni fuerimus innumeris Nã & Manasces scelera multa cõmiscerat, qppe qui ẽt in sanctos manus suę crudelitatis extẽdit, & abominãda in tẽplo Dei simulacra constituit, & ciuitatem homicidiis impleuit, multaq; alia perpetrauit, maiora prorsus quã ut uideretur uenia posse donari. Veruntamen post tot ille, tantaq́; flagitia D ab oĩbus est mundatus, ac ablutus. Quo aũt istud efficit modo? Pœnitentiæ profecto, fletu, & studio uoluntatis. Nõ est quippe, nõ est aliquod omnino peccatũ, quod non cedat pœnitentiæ uirtuti, immo gratię Dei: qui cum ad meliora conuertimur,

4. Reg. 21. & Para. 2. 33. totum.

mur,continuo nobis cooperator efficitur. Si enim bonus esse malueris, qui prohibeat nullus omnino est:immo est quidem diabolus probibēs,sed profecto nihil potest te eligente meliora, magis autem hoc Deo tibi in adiutorium copulante Quod si tu certe nolueris,retroque receſſeris,qui nā ille te tutabitur? Nō enim necessitate, ac violentia, sed cum tua te vult voluntate salutare.Si enim tu seruū habēs udientem te,ac semper horrentē,sæpe etiā recedentē a te,atq; fugientē, nequaquā iam illū cōprehendis,ac retines, & certe cū obsequio eius indigeas:multo magis Deus,qui non propter suam aliquam necessitatē, sed oīa propter nostram facit salutem, non vult te violenter adstringere: quemadmodum è regione si solam ad placendū ei ostendes voluntatem,nunquā te ille destituet,quantalibet aduersus te diabolus moliatur.Nos
E ergo nosipsi causa nostræ perditionis existimus:non enim instanter ad eum accedimus,non interpellamus assidue,non rogamus quemadmodum pro tanta est dignū causa rogare:sed & si eū adeamus, aliquando ita facimus hoc, quasi nō desideremus accipere: neque cum ea fide qua congruit deprecantes:sed oscitantes prorsus,ac tota mente torpentes,ea quæ videmur postula-
3.Re.3. re negligimus.Et certe vult se a nobis exi-
Eph.3. gi Deus,hæc quippe illi omnino vis grata est:nam si vehementius instare viderit exigentes,etiam illa,quæ non petimus largietur. Nunc autem liberalitatem suam differt, non quia præstare nolit, sed quia no-
Luc.11.a stra illum delectat exactio. Et propterea tibi aliud quoque posuit exemplum: nunc
Luc.18.a illius amici, qui noctu instabat petendo, nunc iudicis,neque Deum timentis,neq; hominem omnino reuerentis. Nec vero tantummodo vsque ad exempla peruenit, sed ipsius quoque operibus ostendit, cum
Mat.15c scilicet, Chananæam illam mulierem magno certe dono impletam remisit. In hac vero euidenter ostendit,qm Deus etiam illa,quæ nobis parata non sunt, dare possit,
F si vehementius postulentur:Non, inquit, est bonum tollere panem filiorum,& dare canibus:& tamen dedit,quia illa etiam vehementer exegit. Iudæis vero è regione monstrauit,quia desidiosis, nec illa quidē tribuat,quæ eis fuerant præparata. Deniq; illi acceperūt nihil, immo et propria perdiderunt.Et ideo,quia minime quæsierūt, ne sua acceperunt quidem:illa vero, quia violenter incubuit vendicare,& rem filiorum accepit canis:tantum quippe bonum est fides sedula, & deprecatio perseuerans. Noli ergo dicere, quia tibi sit inimicus Deus,teq; omnino nolit audire. Cito tibi respondebit,si assidue illum, & (vt ita dixerim)molestè interpellare non desinas:& si enim non ob amicitiam, at propter sedulitatem istud efficiet:neque inimicitiarum importunitates, neque vllum patietur impedimentum omnino. Nec dicas, non sum dignus audiri: & idcirco nō oro: nam & Chananæa illa etiam talis fuit, sed nihilominus impetrauit. Nec dicas, & multum peccaui,& nō possum ad me iratum vocare: nō enim meritū tuum Deus sed solam interim cōsiderat voluntatem. Si enim iudicem non timentem Deum, neque homines erubescentem vidua inflexit, multo magis bonum iudicem interpellatio assidua.Et si igitur non fueris amicus, & si non ea, quæ tibi competere videtur expostules, & si bona patris luxuriosus absumpseris, longumque temporis à G
facie eius abfueris : & si degener, atque omnium prorsus extremus, & indignantem illum iratumque conuenias, incipe
Ecc.21. tantummodo orare, atque ad ipsum redire,& recipies profecto cūcta, & confestim oēm iram pœnamq; restingues. Sed ecce (inquis)oro,& nihil amplius sequitur.Nō enim ita postulas,quemadmodum illos legimus postulasse, Chananæam dico, & amicum nocte pulsantem, & viduam iudici frequenter molestam, & filium, qui patris cuncta decoxerat:si enim sic orasses, proculdubio celeriter impetrasses. Nam etsi a te accepit iniuriam, tamen pater est:& si iratus est,tamē amātissimus filiorū est,& vnū est tātummodo, quod requirit: nō exigere de iniuriis vltionē,sed te videre ad meliora cōuersum,sibiq; iugiter supplicantem. Vnitam nos ita erga illum seruaremus affectum, vt illius viscera nostra charitate flammentur : sed tantummodo occasionem deus istius ignis requirit, & si modicam scintillam ipse præbueris, ingentem omnino flammam beneficiorum in te eius accendes.Non enim quia iniuriam accepit, irascitur: sed quia tu es author iniuriæ, per quam etiā velut

ebrius

Hebrius desipis. Si enim nos cum simus maligni, iniuriam accipientes a filiis, tamen pro illis dolemus: multo magis, qui nullā omnino sentit iniuriam, pro tuo tantum commodo, qui illam facere ausus es, irascitur. Nam si nos, qui secundum naturam diligimus filios, satis tamen profecto eos diligimus: multo magis ille diligit, qui diligit vltra naturam. Sed etsi obliuiscatur mulier infantē, inquit, veteri sui, ego tamē nō obliuiscar tui, dicit dñs oīpotens. Accedamus igitur ad eum, atq; dicamus. Etiam domine, nam & canes edunt de micis, quę cadunt de mēsa dominorū suorum. Accedamus, inquam, importune, immo hoc nunquam est importune accedere. Sicut enim respirare importune oīno nunquā est, ita etiā non quidem petere, sed non petere potius importunū est. Sicut enim respirare hoc iugiter indigemus, ita ēt eo, quod a Deo præstatur auxilio. Quod si voluerimus, facile illum ad nos poterimus inflectere. Et hoc profecto declarans, atq; ostendens Deum promptum esse semper ad beneficia largienda dicebat, sicut diluculum paratum inueniemus eum. Quotiescunq; enim venire, & ad illum voluerimus accedere, expectatas ab illo esse preces nostras continuo sentiemus. Si vero nihil de redundante illo fonte bonitatis haurimus, nra est oīs culpa, nō fontis. Hoc etiam Iudæis imputando dicebat. Misericordia, vt nubes matutina, & sicut ros diluculo cadens. Qd vero dicit hmōi est. Ego quidē, quæ a me petēda erāt, cūcta largitus sum: vos vero quasi quidam ventus vrens aduersus nebulam, rorem q; contenditis, & idcirco retrahitur a vobis: ita præ nimia malignitate vestra facitis immēsæ liberalitatis Dei dona cohiberi, qd tñ ipsum dispensatio prouidentiæ est. Cū enim nos viderit non mereri dignissime proculdubio beneficia sua continet, ne nos vtiq; desides faciat, nō digne inquirentibus largiendo. Si vero paululū in meliora mutemur, & vel tantulū quidē, vt nos saltē peccasse doleamus, supra q̄ oēs fontes subito ebullit, copiosius quām omne prorsus pelagus effunditur. Quanto q; amplius acceperis, tanto ille plus gaudet, & hoc ipso ad dandū plura cōsurget: diuitias enim suas nram esse ducit salutem, & ipsam dādi petentibus largitatē: qd certe dicebat Paul⁹, Esa. 49. d

Mat. 15 c

I

Oseæ. 6. b, & 13. a

Qui diues est in omnibus, qui inuocant il lum. Non enim nisi quando non postulamus, irascitur: tunc etiam nos solū quādo non poscimus, auersatur. Propterea enim & pauper factus est, vt nos diuites faceret, & illa omnia sustinuit, vt nos ad petēdum plenius incitaret. Nequaquam igitur desperemus, sed habentes tot occasiones salutis, spesq; meliores, etiā si quotidie peccemus, accedamus tamen rogantes, proque delictis assidue veniā deprecemur. Sic. n. & ad peccandum efficiemur absq; dubio tradiores, & diabolum repellemus, & Dei in nobis misericordiam prouocabimus, & bona consequemur futura, gratia & misericordia dñi nostri Iesu Christi cui gloria, & imperium in sęcula sęculorum. Amen.

Ro. 10.

K

2. Co. 8.

Homilia xxiiij. ex cap. vii.

NOlite iudicare, & nō iudicabimini: nolite cōdemnare, & nō condemnabimini.] Quid igitur? Nō debemus arguere peccantes? Nam & Paulus hoc dicit, immo ipse rursum Christus per Paulum. Tu quid iudicas fratrē tuum? Et tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Et iterum: Nolite ante tēpus iudicare, quoadusque veniat dominus. Quemadmodum igitur alibi dicit: Argue, obsecra, increpa, & alibi: Peccantes coram omnibus argue? Et Christus quidem in euangelio præcipit: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eū inter te, & ipsum solum: & si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si vero non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet oē verbum: q̄ si nō audierit, dic ecclesiæ. Et certe tam multos cōstituti increpantes, & nō increpātes mō verumetiā punientes cum eum, qui nullum horum vellet audire, quasi Ethnicum, & publicanum esse p̄cipit: quēadmodum vero illis etiā claues dedit. Si enim iudicaturi oīno nō erunt, priuabuntur omnium potestate, & frustra illam acceperunt ad ligandum atque soluendum. Nam & aliter si hæc peccādi impunitas obtineret, cuncta pariter dispererent, & quæ in ecclesiis sunt, & quæ in vrbibus, & quæ in domibus singulorum. Nam & dominus seruum, & domina ancillam, & filium pater, & amicum amicus nisi iudicauerint, ad maximum omino

Ro. 14. b

Ibidē. a

1. Co. 4. a

2. Ti. 4. a

1. Ti. 5. c

L

Mat. 18 b. & Luc. 17. a

incre-

incrementum ſui vitia cuncta perueniēt. Et quid dico amicus amicum, vbi de ipſis quoq; iudicemus inimicis? Nunquā potérimus omnino inimicitias diſſoluere, & abſq; vllo prorſus ordine, ac diſtinctione meritorum permiſta erunt omnia, atque
M confuſa. Quidnā hoc ſit ergo diligentius ponderemus, ne aliquis diuerſa hæc reme dia ſalutis, leges eſſe quaſdā, aut expellendæ pacis, aut introducendæ confuſionis, exiſtimet. Et prudentibus quidē ex his, q̄ ſequuntur, lucidiſſime virtutem iſtius legis oſtēdit, dicendo. [Qui vides feſtucā in oculo fratris tui, trabē aūt, quæ in oculo tuo non vides?] Si vero plurimis tardorū iſtud videatur obſcurū, plenius idipſum elucidare tentabimus. Hic enim (vt appareat) nō generaliter peccata oīa prohibuit iudicari, nec prorſus omnibus iſtius rei abſtulit poteſtatem, ſed his profecto ſolis, qui cum flagitiis abū dēt innumeris, alios de leuiſſimis quibuſque delictis tota temeritate condemnant. Videtur autem mihi ēt hic Iudæos notare, qui de paruulis quoque omnino culpis accuſatores amariſſimi proximorum, ipſi nihilominus ſua, nec maxima quidem crimina cohi-
Mat. 23 a bebant. Quod eis ēt in fine euangelii dñs exprobrat. Alligatis, inquit, onera grauia, & importabilia: ipſi aūt digito nō vultis ea mouere. Et decimatis mentham, & cyminum, & anethum: & dereliquiſtis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & mīam, & fidē. Ergo in iſtos quoque ſermonē videt extendere vt ſcilicet ante eos compeſcat,
A & comprimat, quia auſuri erant accuſare diſcipulos. Et ſi enim iſti nihil tale pecca uerant, ſed tamen illis videbantur eſſe delicta: vt non obſeruare ſabbatum, vt ueſci
Ibidem manibus illotis, ac publicanorum intereſ
c ſe conuiuiis: quod alibi quoque culicem ait, excolantes, camelum autem glutiētes hic vero conſtituit, & legem, quæ in com
1. Co. 4. a mune ſeruetur. Nam & beatus Paulus Corinthios non omnes iudicare prohibuit, ſed eos qui audebāt iudicare meliores, & in cauſa nō manifeſta. Nō enim vetuit eos corripere peccātes, neque infinitē omnes increpauit: ſed diſcipulos profecto, qui de doctoribus iudicabant: & cum ipſi mille eſſent malorum rei, in ſontibus detrahebant: quod hic quoque Chriſtus notauit, ſed eis plurimum etiam incuſſit timorē, ineuitabile ſuppliciū comminando, atque dicēdo. [In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabit de uobis.] Nō. n. illū condēnas, inquit, ſed temetipſum profecto cō dēnas, & facis tibi terribilius eſſe iudiciū, cogisq; aduerſus te diligentiſſimā fieri ēt de minimis vltionē. Sicut enim in venia peccatorū promerenda, a nobis principia ſumuntur: ſic etiam in ipſo iudicio, a nobis cōdemnationis mēſura procedit. Nec enim oportet exprobare delictum, neque illum, qui peccato aliquo ſit præuentus inſolenter obruere, ſed clementer mouere: nec perſequi iurgio, ſed iuuare cōſilio: nec cum iactione in eum erigi, ſed cum dilectione corrigere. Nō enim illū ſed te profecto extremo adiicis ipſe ſupplicio, non ei vtique parcendo, cum te petit de peccatis ſuis exercere iudicium. Videſne quemadmodū duo iſta mādata leuia ſint, & obedientibus ingentium cā exiſtāt bonorum, ſicut è regione inobedientibus ingentium malorum? Qui enim remiſit
C proximo, ſe priusq̄ illūreatibus liberauit, nihil laborans, cū vtiq; parcens, atque ignoſcēs de peccatis alterius iudicaret, magnū ſibi indulgētię theſaurū tali ſnīa recondendo. Si igitur peccauerit, inquis: nō ei dicam, qa malū eſt fornicari, neq; corrigā increpatione laſciuū? Sed noli, vt hoſtis, neq; vt inimicus exigens vltionē, ſed vt medicus remedia profutura cōficiēs. Non enim dixit, Noli cohibere peccātem: ſed, noli vtique iudicare: hoc eſt, noli effici iudex amarus. Nam & aliter, nō de magnis, deſperatisq; criminibus, quod paulo ante premiſi: ſed de illis id dictum eſt, quæ vidē tur crimina eſſe, cum non ſint: propter q̄ ait. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ eſt in oculo tuo, non vides? Quòd certè nunc plurimi faciūt, qui ſi viderint monachum habere ſuperfluum veſtimētum, legem illam dominicam impudenter imponunt, cū millies ipſi aliena diripiant, & quotidie auari tiæ crimen exerceant. Et ſi eum cibo vti viderint largiori, accuſatores exiſtūt amari, ipſi quotidie crapulati, atq; temulēti: ignorātes, quia cū propriis admiſſis hinc quoque ſibi cōgregent maius incendium, omniq̄ ſemetipſos excuſatione denudent. Vt enim diligentius peccata examinētur tua, legem primus ipſe poſuiſti, ſeuerius

A nobis à Deo miſericorditer præuentis.
B

de his

de his, quæ proximus peccauerat iudicando. Ne igitur graue esse credideris, si talia sustineas etiam ipse supplicia. [Hypocrita, etice primũ trabẽ de oculo tuo.] Hic iam irã vult monstrare plurimũ, quam habet in eos, qui ista committunt. Quotiescunq; enim voluerit ostendere aliquod magnũ esse peccatũ, magnãq; etiã propter illud, & pœnam, ab iniuria facit correctionis exordium. Sicut ergo, & aduersus illum, qui a cõseruo suo centum denarios exigebat, cum indignatione dixit. Serue nequam, omne debitum dimisi tibi: ita hic quoq;, ait, hypocrita. Non enim pietatis est tã rigida hæc aduersus delicta sententia, sed inhumanitatis. Et personã sibi quidẽ dilectionis imponit: opus aũt malitiæ implet extremæ, dum falsa proximo opprobria affigit, & crimina, & inuadit locum magistri, cum non sit dignus tenere discipuli: propter quod illũ etiam hypocritã nominauit. Qui enim tam acer, inquit, in alienis fuisti; vt etiam exigua denotares, quẽadmodum in tuis tam negligens extitisti, vt etiam magna transcurreres? Eiice primũ trabem de oculo tuo. Vides certe, quia non vetuerit iudicare, sed iusserit eiicere primum de oculo proprio trabem, & tũc aliorum errata corrigere: nam & sua vnusquisque facilius cognoscit quàm vtiq; cæterorum, & maiora citius prospicit, quàm minora: & seipsum magis amat profecto, quàm proximum. Itaq; si alterius curam gerere cupis, temetipsum ante curato, in quo & manifestius inuenitur peccatũ, & grandius. Sin aũt temetipsum contemnis, ac despicis, liquet omnino, quia fratrem tuum ipse odio iudices, non studio disciplinæ: nec emendare illum cupias: sed notare. Quòd & si oportet huiusmodi aliquẽ iudicare, non tamen a te hoc fieri debet, verũ ab eo, qui nihil tale cõmisit. Quia. n. magna philosophiæ dogmata, & excelsa constituit, nequis diceret, qm̃ in talibus philosophari sermone prõptissimum est: volens monstrare fiduciam conscientiæ, & quòd in nullo sit horum, quæ dixit obnoxius, sed quia cuncta omnino perfecerit, hanc comparationem consequenter inseruit. Siquidem ipse quoque erat iudicaturus, dicendo. Væ vobis scribæ & Pharisæi: sed non erat eorum reus, de quibus alios iure culpabat: neq; enim aut trabẽ, aut festucam de suo eiicit oculo, sed ab his omnibus purus, & mundus, aliorum peccata correxit. Non enim debet aliquis condemnare alterũ, cum ipse sit reus. Et quid miraris, si dñs posuit hanc legem, quæ etiam a latione seruata est, qui in cruce dicebat ad socium suum: Neq; tu times Deũ, qui in eadẽ pœna es? Protulit enim vocẽ Chri omnino sententiæ consonantẽ. Tu vero quidem tuam trabem nõ modo nõ eiicis, se ne sentis quidẽ, fratris vero nõ modo vides, sed & iudicias, & eiicere conaris. Velut si aliquis sæuissimo hydrope, vel quolibet immedicabili languore constrictus, hunc quidem etiam negligat, eum vero culpet, qui exiguum in aliqua corporis sui parte non curet tumorem. Si vero malum est propria peccata nõ cernere duplex iã aut triplex malum est iudicare alios, & in suo oculo trabẽ absque dolore gestare. Omne quippe est grauius trabe peccatũ. Hoc est ergo q̃ per hæc, quæ sunt dicta, præcepit, ne scilicet ille, qui mille est vitiis obnoxius, acriorem se iudicem in aliorũ velit præbere delictis: & præcipue si hæc esse inueniãtur exigua, non scilicet, arguere alterũ prohibens atq; corrigere, sed dissimulare propria negligenter, & insalutare impudenter alienis. Siquidem ad magnũ istud proficeret malignitatis augmẽtum, & duplex malum iniquitates inferret. Nam qui cunq; studet sua quidem, etiam cum sint magna, negligere: aliena vero amarius delicta discutere, etiam paruula videlicet, ac vilia, duplex sibi importat incommodum, tum quidem propria negligendo, tum vero inimicitias in se, ac simultates omniũ commouendo, atque ad extremam omnino feritatem duritiamq; cordis semetipsum semper acuendo. Postquam igitur hæc cuncta sanctione saluberrimæ huius legis exclusit, aliud quoq; præceptũ intulit, dicens [Nolite dare sanctum canibus, neq; mittatis margaritas vestras ante porcos.] Et certe in consequentibus, præcepit Quod audistis in aure, prædicate super tecta: sed ne hoc quidem mandatum aduersatur priori, nec indifferenter omnibus prædicari iussit, sed his quos doceri oporteret, præcepit cum fiducia prædicari. Canes igitur hic significat homnes in impietate viuentes, spemq; omnino conuersionis in melius non habentes.

Mat. 18 d

D

E

Cautè intelligè.

Luc. 23 e

F

G

Mat. 10 c

Porcos vero, in luto infrænis luxuriæ iugiter commorantes, quos supra oēs huiusmodi doctrina pronunciauit indignos.
1. Cor. 2. d Hoc ergo, & Paulus adstruens, ait. Animalis aūt homo non percipit ea, quę sunt spiritus Dei, stultitia est enim illi, & non pōt intelligere. Alibi quoque corruptionem dixit esse morū, dogmata pfectiora nō capere: pp quod iubet ne huiusmodi hominibus cuncta pandamus: fiunt quippe magis, postquam didicerint secreta, temerarij. His enim qui benigno sunt aīo atque prudenti, honestissima apparent, cum fuerint reuelata: imprudentes vero magis ea ignorata reuerentur. Quia vero discere illa naturali ratione non possunt, etiamsi ignorātia offensi, id conētur. Neque enim porcus aliqn nouit, cuius sit pretij margarita: & hic ergo, quia nescit, ideo conculcat. H Nihil enim hinc affertur amplius his, qui eiusmodi sunt, & tamen audiunt, nisi noxa cumulation. Siquidem ab illis, & sancta temerantur, nescientibus vtique cuius illa sunt meriti, & ipsi desperatius insolescūt, cōtraq; nos potius armantur. Hoc est enim quod ait [Ne forte cōculcēt ea pedibus suis, & cōuersi dirūpāt vos.] Sed ita, inquit, soli si publicarentur manerent tamē semper inuicti, nec aduersum nos reprehensionem materias ministrarent. Prorsus assentior. Sed nosse tu debes nō in illis reprehensionem esse causas, verum in eis, qui porci meruerunt vocari. Sicut etiam calcata brutorum pedibus margarita, nō ideo, quia vilis est conculcatur, sed quia in porcorum incidit vilitatem. Et bene ait. Cōuersi dirumpant vos. Modestiam enim simulant, vt secreta condiscant: cum vero didicerint, repente alii ex aliis effecti irridēt, insultant, atque illudunt, quasi quadam a se arte deceptis: propterea, & Paulus Timotheo dicebat. Quem, & tu deuita, valde enim restitit verbis nostris. Et rursus alibi. Increpta huiusmodi. & iterum. Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem, deuita. Nō enim I ex his, quæ didicerint armantur, sed corū occasione superbius efferuntur, atque insolentia fœdiori complentur: & idcirco non exiguum lucrum est in sua illos ignorantia permanere: non enim tam recta temeritate despiciunt. Si vero discant, gemi num est omnino damnum, cum certè, &

1. Ti. 4. c

Ibid. a

Titum 3. c

ipsi nihil omnino fructificent, immo magis magisque lædantur, & tibi negocia, ac pericula mille commoueant. Audiāt hoc loco illi, qui impudenter omnibus, ac temere copulantur, despicabilia ea, q̄ sunt reuerenda, faciētes. Nam & mysteria ideo clausis ianuis celebramus, & eos, qui nōdū initiati sunt, adesse prohibemus, non quia infirmitatem mysteriorū aliquā deprehendimus: sed quia ad participationē eorum illi adhuc quos arcemus, infirmi sunt. Propter quod etiam ipse multa ad Iudæos in parabolis differebat, qm̄ non videbant videntes: propterea iussit, & Paulus scire nos quemadmodū debeat vnicuique rideri. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: & pulsate, & aperietur vobis.] Quia enim magna mirādaque præcepit, & passionibus esse liberos iusserat, ad ipsum quoque cęlū omnino adduxerat docendo, vt studeret nō angelis, neque archāgelis, sed ipsi oīum dño, inquantum possibile est, esse cōsimiles. Discipulos vero nō mō ipsos ista perficere, verumetiam alios emendare præceperat, & malos omnes, atque iustos diligenti iusserat comminatione deserui. Grande autem est in hominibus mentis occultum: ne dicerēt, quia importabilia sunt ista prorsus, ac dura, nam & in consequentibus Petrus ait: Quis potest saluus esse, & rursus idē: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere, ne igitur hic quoque similia proferrēt, quanquam etiam in præcedentibus ostenderit facilia esse præcepta, multas proferens omnino sententias, & sanè tales, quæ illis sufficerent suadere: hic tamen etiam ipsius facilitatis infert coronam, non leue aliquod laboribus eorum genus consolationis inueniēs, auxilium. ſ Dei, quod orationum perseuerantia promeretur. Non solum, inquit, vos oportet studere virtutibus, sed ad tantum opus diuinū quoque aduocare præsidium. Veniet enim prorsus, atque aderit, & vobiscum certamina ipsa tractabit, ac facilia vobis cuncta perficiet. Propterea, & petere præcepit, eisq; se daturum spondit: nec tamen obiter postulare iussit, sed cum sedulitate multa, & magna patiētia, cerebroque pulsatu. Hoc est enim quod ait Quærite. Siquidem ille qui quærit aliquid, cuncta profecto alia L mente proiiciens, vnum intendit illud

Mat. 13 b. & Mar. 4. b

Col. 4. b

K

Infra 19 d

Ibid. b

quod

quod solum requirit, ac præsentium rerũ nihil omnino considerat. Norunt certè illud quotquot, vel auro, vel seruis, vt plerunque contingit, amissis, experti sunt hanc, quam dico diligentiam requirendi. Ex eo quidem quod ait, Quærite, istud ostendit: ab eo verò, quod dixit, Pulsate: vehemẽter accendi, & ardere prorsus mente præcepit. Noli ergo homo sponte concidere, neve inferius studium impende virtuti, quàm cum aurum requiris amissum: illud enim frequenter requirens, nequaquam forsitan reperis, veruntamen cum omnino nescires inueniendum esse, quod fuerat amissum, omnes nihilominus perscrutandi excogitares modos. Hic vero etiam sponsionem Christi tenens, quod absq; dubio si quæsieris, accipias ne minimam quidem partẽ illius studij conaris ostendere: quod si non continuo acceperis, ne sic quidem desperare te conuenit. Propter hoc quippe ait pulsate: vt ostenderet, quia & si non continuo aperuerit, te nihilominus oporteat ad ianuam permanere. Si modò, inquit, meæ non vis credere sponsioni, crede, vel huic, quod a me profertur exemplo. [Quis, ait, ex vobis est pater: quem si filius suus petat panem, nunquid lapidem porriget ei?] Ab hominibus quidem cum aliquid exposcis & molestus omnino, & onerosus videris: Deum vero quando id non facis, tunc amplius, vt tibi indignetur, accendis. Si vero permaneas postulando, etiam si non continuo accipias, accipies tñ: propterea quippe ostium clausum est, vt tu pulsare cogaris: idcirco non celeriter annuit, vt tu diutius inquiras. Permane igitur in quęrendo, atq; pulsando, & absq; ambiguitate percipies. Ne.n. diceres, quid si petiero neq; accepero, tamen parabolica locum ratione contulisit, de communibus certè rebus sententia proferendo, & exemplis hominũ ad impetrandi te fiduciam nutriendo: perq; ista monstrando, quia nõ solũ petere oporteat, verumetiam illa tantummodo, quę sola sunt poscenda, deposcere. Quis.n. est, inquit, ex vobis pater, quem si filius suus petat panem, nũquid lapidẽ porriget ei? Itaq; & si non accipis, quia lapidem petis, idcirco non accipis. Nam & si filius sis, non tamen tibi sufficit ad omne quod poposcetis impetrandum, sed hoc ipsum est, quod vetaris accipere, cp cum sis filius Dei, ea q tibi non expediunt, deprecaris. Et tu igit noli aliquando petere, seu quærere seculaA ria, sed spiritalia oĩa, & prorsus accipies. Nam & Salomon poposcit ea, quæ oportuit poscere, & vide, quàm celeriter accepe rit. Duo igitur adesse oportet oranti, vt s. & uehementer petat, & illa proculdubio, quę petenda sunt. Quia & vos, inquit, cum patres sitis, rogari tñ expectatis a filijs: & si inutile aliquid petierint, dona vestra cohibetis. Si vero illi, quod est petendum, & vti le postularint, annuitis, atq; præstatis. Et tu igitur ista considerans, nõ desistas, nec accipias, quandiu inuenias ne recedas: nec omnino abeas, quoadusque clausa reserentur. Si enim cum hoc studio mẽtis accesseris, & dixeris, nisi accepero, non recedam, prorsus accipies: modo si talia postulaueris, quæ & illum, qui petitur dare deceat, & accipere tibi qui precaris, expediat. Quæ vero ista sunt? Si. s. spiritalia cũcta deposcas. Et primo quidẽ his qui in te peccauerant, incunctanter remittas, ac tum demum accedas ad tibi quoq; veniã postulãdam, atq; sine ira, & disceptatione sanctas ad Deum manus eleues, si ergo sic petierimus, accipiemus profecto. Quẽadmodum vero nunc petimus, risus quidem est nostra petitio, & risus non sobriorũ hoĩum, sed temulentia sauciorum. Quid ergo, & qñ spiB ritualia petiero, nec tñ ea fuero cõsecutus? Non studiose proculdubio postulasti, aut teipsum fecisti, qui acciperes indignum, aut certè petere celeriter destitisti. Et cuius, inquies, rei gratia non dixit, quæ debeant postulari? Et quidem cuncta dixit in his, quæ memorata sunt, & ostendit pro q̃b⁹ oporteret rogari. Noli ergo dicere, quia accessi ad petendum, nec tñ accepi. Cum enim nõ petas Deũ, ab eo te non accepisse causaris: qui & ita te diligit, vt pater sit: & tñ omnes patres dilectione præcellit, quãtum in hoc affectu malignitas ad benignitate superatur. [Si enim vos] inquit, [cum sitis mali, nostis bona dare filiis uestris: quanto magis pater vester cœlestis?] Hæc vero dixit, non vituperans humanam naturam neq; mortalium genus malum esse pronuncians, sed ad exprimendum distinctionis inter Deum, atq; homines pergrãde discrimen, & ad comparationem benignitatis suæ, amorem patrum malignitãtem vocat: tanta quippe est in illo excellẽ-

tia charitatis. Vidisti etiam sensum prorsus occultum, qui potuit etiam nimia desperatione deiectum, & ad spes subleuare
C meliores. Nam hic quidem sub exemplo patrum redundantiam diuinæ benignitatis ostendit: in superioribus verò de maioribus idipsum probauit, ex anima videli-
Supra. 6 8 cet, & corpore, quibus nos creator profecto cõposuit, & nusquam adhuc caput ipsum bonorum, neq; suam præsentiam adducit in medium. Qui enim filium suum
Ro. 8. f pro nobis ad occidendũ dedit, quemadmodum nobis non cuncta donauit? Nondum enim erat ad vlteriora progressus, sed Paulus quidẽ hoc ita ponit, ac dicit. Qui proprio filio suo nõ peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quo nõ etiam cum illo oĩa nobis donauit? Ipse autem adhuc eis de humana vult cõuersatione differre: deinde ostendens, qm̃ nec orationi solũ debeant fidere, ea, quæ in ipsis sunt, negligentes, neq; rursus cũ virtuti student, propriæ
Nempe diuinitus præuenti. totum committere voluntati, sed diuinũ quoq; adiutorium postulare, & ea, quę ipsorum sunt pariter inferre, vtrunque istud frequenter inculcat. Nam & salubriter admonẽs, plurimum eos orationi docuit insistere: & cum orare docuisset, rursus ad eorum, quæ agenda sunt, cohortationem reuertitur: a quo iterum rediit ad docendũ, quia oporteat frequenter orare: rursus verò
D dicendo, Petite, quærite, atq; pulsate: ad studium illos incitat voluntatis. [Omnia, ergo, inquit, quęcunq; vultis, vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis.] Hoc aũt dicit, in breui cũcta replicans, & ostendens compendiosam rem esse virtutem, ac facilem omnibus, atq; manifestam. Neq; simpliciter ait, quæcunq; vultis: sed omnia ergo, quæcunq; vultis. Hic n. ergo, istud non ociosè posuit, sed necessariè prorsus, atque signanter: ac si diceret. Si ergo cupitis audiri, præter illa quæ dixi, etiã ista perficite. Quæ vero ista sunt? Quæcunq; vultis, vt faciant vobis homines. Vidisti certè, quemadmodum, & hoc quoq; ostendat loco, quia cum oratione opus sit etiam disciplina virtutum. Et non dixit, quæcunq; vis tibi a Deo fieri, hęc ipse fac proximo, ne diceres: quonam modo hoc effici potest, cum ille sit Deus, ego vero humunculus, sed quæ vis tibi fieri a conseruo, ea tu erga proximum, inquit, ostende. Quid vnquam hoc præcepto aut leuius inueniatur, aut iustus? Deinde declarans seruari istius præcepti ante præmia quoq; grande præconium. [Hæc est, inquit, lex & prophetæ.] Vnde & manifestum est ẽm naturam nobis esse virtutẽ. Domestico siquidem magisterio omnes, quæ facere debeamus, agnoscimus, & impossibile oĩno nobis est, ad ignorantiæ E
præsidiũ aliqñ confugere. [Intrate per angustam portam, quoniam lata, & spatiosa via est, quę ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam: quàm arcta, & angusta est via, quæ ducit ad vitam, & paucí sunt, qui inueniunt eam.] Et certè post il Mat. 11
la clamat, & dicit. Iugum meum suaue est, d
& onus meum leue. In his quoq; quæ paulo ante dixit, id ipsum oĩno signauit. Quomodo igitur hic arctam illam, angustamque pronunciat? Quam si diligẽter inspicias, hic quoq; illam leuem valde dicit & facilem. Et quẽadmodum, inquies, quæ arcta, & angusta est, facilis iudicatur? Quia & via est videlicet, & porta: sicut etiam illa ipsa lata, & spatiosa via quãquam est, similiter, & porta: in vtroq; tamẽ nihil oĩno constãs. Nam cuncta prætereunt, & aspera vitæ huius, & prospera. Haud vero hoc solum est facile etiam virtuti, quam certè etiam facilem ipse præstat finis viæ. Non. n. transire solum labores, atq; sudores, sed ad bonũ quoq; properare finem, (ad facilem vitam quippe contendit,) potest consolationem afferre certantibus: ita & temporale sudorum, & perpetuum coronarum. Et quia F
prius sunt laboriosa, quæ transeunt, postea gloriosa, quæ permanent, maximum potest laborum esse solatium. Propter quod & Paulus tribulationem leuem vocauit, non vtiq;, ad qualitatem tribulationum, sed ad certantium voluntatem, & spem respiciens futurorum. Quod n. inquit, mo- 2. Co. 4
mentaneum, & leue est, tribulationis nos- d.
træ supra modum, sublimitatem, æternũ gloriæ pondus operatur in nobis, non cõtemplantibus nobis, quæ videntur, sed quę non videntur. Quòd si nautis minaces illi pelagi fluctus, si tempestates, atq; hyemes agricolis, si vulnera cædesq; militibus gra uissimi illi ictus plagæq; pugilibus leues videntur, atq; tolerabiles pp spẽ temporalium, ac pereuntium commodorum: multo magis cum cœlum proponatur in præmio, & ineffabilia illa bona, atq; perpetua

nihil

nihil ex præsentibus his aduersitatibus sentietur. Si vero aliqui etiam sic viam istam esse laboriosam putant, de sola eorum profecto desidia oritur ista suspicio. Vide igitur quemadmodum illam facilem etiam aliunde faciat, iubens eos non commisceri canibus, porcisq; se prodere, & a pseudo prophetis cauere, & vndiq; illos docēs debere esse solicitos. Sed & hoc quoq; ipsum q illam arctam vocauit, maxime ad faciē dam illam facilem profuit, per hæc siquidem, vt semper vigilarent admonuit. Nam Eph. 6. b sicut Paulus cum ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: nō idcirco dixit, vt deiiceret animos militū, sed vt potius exigeret: ita hic dominus velut a somno suscitans viatores, viam eorū asperā nūcupauit. Nec hoc tm illos modo ad vigorē mentis hortatus est, sed illud ēt commonendo: quia multos habeat via ipsa ad supplantandum paratos, quiq;, quod est periculosius, nō aperte se proferant, sed callidissimè tegant: talis quippe est falsorum natio prophetarū. Sed tu nequaquā, inquit, istud aspicias, quia hæc, vel arcta, vel aspera est, nec quia lata, & spatiosa est illa contraria: sed quonam hæc vtraq; perducat. Hæc vero cuncta commemorat, vt alacritatem in nobis voluntatis exuscitet Mat. 11 b sicut & alibi dicit. Regnum cœlorum vim patitur, violenti diripiunt illud. Qui.n. certamen ingreditur, si videat spectatorē suū ardua ipsius congessionis, horridaq; mirātem, maiore profectò animi alacritate succenditur. Non igitur angamur, cum nobis multa in hoc itinere mœsta contigerint. Arcta est.n. via, & porta prorsus angusta: H nō talis etiam illa est, ad quam tendimus, ciuitas. Et idcirco neque hic oportet sperare requiem, neq; ibi triste aliquid iam timeri. [Dicendo vero, pauci sunt qui inueniunt eam,] segnitiem plurimorum euidēter expressit: ac docuit auditores, ut non ad ad multorum prospera hæc, ac læta respicerent, sed potius ad laboriosa paucorum. Nam plures, inquit, non modo per hanc non ingrediuntur viam, sed eam ne eligūt quidem: quod extremæ est omnino desidiæ. Verum nequaquam ad multitudinem oportet aspicere, neq; hac exemplorum densitate turbari: sed imitari paucos, qui hoc nos itinere cautissimè incedere cohortantur. Nam cum ipsa via arcta sit, tum ēt plurimi sunt iter facientiū, qui ab eius nos excludere conant ingressu, pp q̄d intulit. [Attendite a falsis prophetis: veniūt enim ad vos in vestitu ouiū, intrinsecus autē sunt lupi rapaces.] Ecce cū canibus, ac porcis aliud quoq; insidiarum genus multo illis, pfecto efficacius ad nocēdum. Illi quippe professi sunt oīno manifesti: isti uero fraudulenter obtecti: & idcirco ab illis q̄dē imperat abstinere, istos uero ēt diligēter examinari atq; discerni, quasi oīno difficile sit ad primū illos intelligere cōgressum pp quod dixit. Attēdite, ut nos ad eos excutiendos redderet acriores. Deinde ne cum audissent, arctā atq; angustam uiā: & quia illos multis aduersantibus per eam oporteret incedere, porcos quoq; & canes esse cauendos: cumq; istis aliud quoq; malitiosius genus luporū: ne (inquam) tot tristium rerum aggestione conciderent, ac satis durum putarēt, tam multis insidiātibus iter tale conficere, & de omnibus mandatis præterea esse solicitos, malorum quoq; illos, quæ sub patribus eorum sunt facta commonuit, hmōi hoīes falsos prophetas uocando: nam & ante talia contigerunt. Luc. 21. Nolite, inquit, omnino terreri, nihil prorsus uobis nouum accidet, nihilq; peregrinum, semperq; diabolus ad oppugnationem ueritatis subornat errorem per pseudo prophetas. Hic autē non mihi significare uī hæreticos, sed eos qui cum sint uitæ prauitate corrupti, speciem tamen uirtutis induti sunt, qui uulgo impostores uocari solēt, propter quod intulit, dicens. [Ex operibus eorum cognoscetis eos.] Nam apud hæreticos quidem saltem uita honesta frequenter ostēditur, apud hos uero, nec nita. Quid ergo inquis, si etiā mores fingāt honestos? Sed facile deprehendentur, atq; capientur. Talis quippe est natura istius uiæ, K quā uos conficere præcepi, laborioso prorsus, ac dura: uirtutis uero simulator recusat laborem, solamque sui ostentationem requirit, propter quod etiam de simulatione conuincitur. Quia uero dixerat, [Pauci sunt qui inueniunt eam,] sanctam procul dubio paucitatem ab eis secernit, qui cum non inueniant iter illud angustum, tamen se inuenire simulant. Et cæteris præcepit, ut non ad eos, qui uirtutis specie tegūtur aspiciant, sed potius ad eos, qui illam uiam in ueritate concelebrant. Et

cuius, inquies, rei gratia non eos facit esse manifestos, sed nobis potius curã huiusce modi examinationis imponit? Vt profecto vigilemus, simus absq; intermissione solicit, nõ ab apertis modo, sed ab occultis quoque inimicis cauendo, quos significat, &
Ro.16.b Paulus, dicens. Et per dulces sermones seducunt corda innocentium. Nequaquam ergo turbemur, cum huiusmodi homines nostraq; ætate plurimos videmus. Nã hos quoq; Christus paulo ante prædixit. Et cõsi dera lenitatem: non ait, punite tales, sed tã tummodo ne ab eis lædamini præcauete, & ne incircunspecti, atq, immuniti in eorũ
L insidias incidatis. Deinde ne diceret impossibile esse hmõi deprehendi, rursum similitudinem a communi hominum ponit exemplo [Nunquid colligunt de spinis uuã, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autẽ arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala bonos fructus facere.] Quod vero dicit huiusmodi. Nihil habent mite, vel dulce, qui oues vsq; ad superficiem mentiuntur, propter quod omnino discretio est. Et ne, vel in exiguo quidẽ ad eorum malitiam conuenire videatur, naturalibus iã necessitatibus cõparat ea, quæ ab illis non aliter sunt futura: quo more loquebatur, & Paulus.
Ro. 8.a Sapiẽtia, inquit, carnis, mors est: legi enim Dei non subiicitur, nec enim potest. Quod & idipsum ponit secundo, nõ est superflua reperitio verborũ. Sed ne quis piam diceret, arbor mala affert quidẽ fructus malos, affert tñ etiã bonos, fitq; ex duplici fructuũ qualitate discretio ipsa difficilis. Non est hoc, inquit, omnino: malos vero tantummodo affert, bonos vero nequaquam poterit afferre. Sicut & arbor bona non nisi iuxta suam naturã fructificare solet. Quid igitur? Nunquamne homo bonus in malũ versus est, aut malus rursus in bonum? Atq; multorum omnino in diuersa mutatio talia nobis abunde ministrat exempla.
M Christus autem non dixit impossibile esse malum ad meliora conuerti, nec bonum negat in deterius posse transire, sed quia quandiu malitiæ affixus est, bonum vtiq; fructum non possit afferre. Nam transire quidem ad virtutem, etiam cum sit malus potest: sed nunquam bonum affert fructũ, quandiu in malitia perseuerat. Quid ergo? Dauid, nonne cum bonus esset, malum attulit fructum? Immo non permanens bonus, sed vtiq; mutatus. Cæterum si qualis erat continuo perseueraret, nequaquam talem fructum tulisset, neque permanens in cœpto virtutis vsu fecisset illa, quæ fecit. Hæc autẽ idcirco præcipuè dicebat, vt eorum quoque qui temere obloqui etiam innocentibus solent, linguas reprimeret, passimq; accusantium ora frænaret. Quia A
enim plurimi bonos quoq; de malorum ingenijs æstimant, vt omni eos excusatione nudaret, hoc intulit. Non n. inquit, potes dicere, Circumuentus sum, atque deceptus. Siquidem manifestam tibi discretionem ex operibus ostendit, & vt etiam discuteres eorum opera, præcepit, ne. s. temere cuncta confunderes. Deinde eos, qui puniri non iusserat, sed tantũ caueri, hos quidem consolatur, qui eorũ patiebantur insidias: illos vero deterret, & si nolint ad meliora conuerti, quasi quodã muro, ita supplicii eos commination cõcludit. [Ois arbor, quæ non facit fructum bonũ, excidet, & in ignẽ mittetur.] Deinde vt sermonem ipsum aliquantulũ temperaret, intulit [Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.] Ne enim certã illam, & iã iamq; complendam, commination em vr inducere, sed eã, quæ consilii vicem, atq; admonitionis implerer, ac eorum animos interminatione, atq; examinatione concussit. Quo quidem loco mihi et Iudeos vr notare, huiusmodi fructus sæpe monstrantes. Propterea etiam Ioannis verbis vti maluit, per eadem scilicet rerum vocabula illis supplicium comminando. Talia quippe etiam ille dicebat Mat. 3.c
cum instantem securim, & excidendam arborem, ignemq; inextinguibilem nominaret. Et videtur quidem una tantummodo pœna esse comburi. Si vero aliquis diligenter expendat, duplex hoc inuenit esse supplicium. Qui enim in gehenna vritur, & cœlorum regnum prorsus amittit: quæ certè pœna maior est, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autẽ quia plurimi pertimescant gehennam, ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quàm ipB
sius gehennæ dico esse supplicium. Si vero id non possum sermone monstrare, nihil est omnino mirandum. Nanq; n. nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infœlicitatem quoq; de eorũ amissione scire

2.Re.11.

possi-

possimus. Cæterum Paulus qui ista comparat, certissimè nouit, quoniam excidere à dei gratia omniũ sit profectò miserrimũ. Nos autem hoc tũc absq; dubio discemus, cum experimento cęperimus doceri. Sed istud ne patiamur taxis ò vnigenite fili dei, neque experiamur intolerabile istud, horrendumq; supplicii, quàm grande sit. Nam quàm malum illorum bonorum portione priuari, apertè quidem exprimi non potest: tamen prout mihi possibile fuerit, conabor atq; contendam per exempla vobis illud facere, vel ex parte manifestũ. Ponamus igitur adolescẽtem aliquem esse mirabilem, eundemq; & cunctis florere virtutibus, & totius tenere orbis imperiũ, tamq; in omnibus esse perfectũ, vt vniuersos ergase homines patrio ardere faciat affectu.

C Quid non ergo istius patrem pati existimatis libenti animo, ne talis filij priuetur alloquio? Quod vero vel exiguum, vel grande malum non esse subiturum, modo vt illum etiam videat, atq; illius præsentia perfruatur? Hoc igitur de futura quoque gloria cogitemus. Neque enim sic filius patri, etiam si virtutibus mille decoretur, desiderabilis est atq; mirabilis, vt cęlestium fructus bonorum, ac resolui, & esse cum Chri-
Phil. 1. sto. Intolerabilis quidem res est etiam gehenna (quis nesciat,) & supplicium illud horribile. Tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est à beatę illius glorię honore repelli, exosumq;
Mat. 25. esse Christo, & audire ab illo, Nõ noui vos: atq; argui quòd esurienti, & sitienti negauerimus cibũ, & potum. Est enim satius mille fulmina sustinere, quàm vultum illũ mansuetudinis pietatisq; plenũ, nos tamẽ auersantem videre, & illos totius tranquillitatis oculos, nequaquam nos aspicere sustinẽtes. Si enim ille me cum ei inimicus exultérem, cumq; odissem, atq; auersarer: ita est
Eph. 5. tamen secutus, vt ne sibi quidẽ parceret, seq; ipsum in mortem traderet: quãdo post illa omnia esurientem illum ue pane quidẽ duco dignum, quibus iã illum potero oculis intueri? Sed hoc etiam illius cõsidera loco lenitatem. Neq; n. beneficia sua impu-
D tando commemorat, nec quia illi eum despiciant, quibus tanta præstiterit: nec enim
Gen. 1. 2 dicit, te, qui cũ non esses, esse te præstiti, &
Psal. 8. tibi inspiraui animã: qui te supra ea, quæ in terra sunt cuncta constitui: qui propter te & cęlos, & aerẽ, & pelagus, & terram, & omnia quæ existunt, creaui: qui à te inhonoratus sum, & diabolo ipso vilior existimatus: qui nec sic quidem destitui, sed innumera tibi beneficia etiã post illa donaui: q Phil. 2.
ob tuam salutem fieri seruus elegi: qui pal- Luc. 22.
mis ora temeratus, & faciem sputaminibus Rom. 8.
aspersus, & seruili supplicio deputatus: vt te de morte redimerem, crucis mortem ipse sustinui: qui pro te etiam in cęlo interpello patrem, qui spiritum sanctum tibi dono, qui te ad regnum inuito cœlorum, qui tibi etiam tãta promisit: qui & caput tuum esse volui, & sponsus, & vestis, & domus, & radix, & pastus, & potus, & pastor, & frater: Ibidem.
qui te hæredem cohæredemq; delegi, qui de tenebris in lumen te duxi: cum hæc, &
his plura proferre posset, nihil horum omnino commemorat. Sed quid? Solum ipsum profecto peccatum, hic quoq; chari E
tatem ac desiderium quod erga te habet ostendens. Neq; n. dixit, Ite in ignem, paratum vobis, sed paratum diabolo. Et prius Mat. 25.
dicit, quænam illi peccauerint. Et ne tunc quidem cuncta, sed pauca: & ante hos illos qui mandata eius impleuerint in regnum vocat, vt ex hoc quoq; ostendat iustè se cul pare quos dãnat. Quonam ergo supplicio non sunt verba eiusmodi sæuiora? Si. n. hominem aliquis à quo beneficijs affectus est, esurientem minimè despicit, sed etsi fortasse despiciat, certè cum ei ille exprobare beneficia sua cęperit, eligit magis in terram omnino demergi, quàm coram duobus tribusve amicis tale aliquid audire: quid nos patiemur, perpendite, qui totis tã teste mũdo hæc, quę memorata sunt, audiemus, quę ne dominus quidem diceret, nisi & æquitatem propriæ vellet declarare sententiæ. Quod. n. haud exprobrans ea proferret, sed quasi satisfaciẽs, & ostendens, quia non eis frustra, nec absque certa iustitiæ ratione dicturus sit, discedite à me: ipsa satis beneficiorum quæ eis ante contulerat liberalitate patefecit. Si vero exprobrare voluisset, omnia illa quæ dixi, adduceret in mediũ: nũc autem dicit sola illa, quæ passus est. Timeamus igitur dilectissimi, huiusmodi tunc audire sermones. Non est lusus hæc vita, im- F
mo est quidam præsens vita lusus, sed non est lusus etiam futura. Nunc autem non tã lusus est vita nostra, quàm aliquid fortè deterius. Non n. tendit ad risum, sed intole-

rabilem quoque portabit dolorem eis, qui mores suos non maturè, ac diligenter instituunt. Quo.n. distamus à pueris ludendi gratia casulas ædificantibus, nos qui ampla prætoria, & clara construimus? Quæ autem dissimilitudo est inter eorũ Prandiola ad ludum parata, & nostra hæc splẽdidè, ac delicatè apparata conuiuia? Nulla planè, nisi quòd ea nos ad supplicium nostrum sæpe faciamus, quæ illi imitantur ad ludũ. Quòd si necdum perspicimus eorum, quę agimus, vilitatem, non est profecto mirandum. Nõ dum .n. venimus ad maturitatem virorũ, quò cum venerimus, intelligemus hæc omnia esse puerilia. Nam & illos cum ad virilẽ trãsimus ætatem ridere coniueuimus, ob ea certè ipsa, quæ cum pueri essemus, etiã studiosè credebamus esse facienda. Nam & testas aliquando, & lutum sæpius aggerẽtes, nõ minus gloriabamur, quam hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudẽt superba construere: sed tamen peribant illa, & continuo corruebant. Verum ne stantia G quidem vtilia nobis esse potuissent, sicut ne istæ quidem splendidæ domus, quæ certe iam ceti ciuem capere non possunt. Sed neque iste in illis se habitare patietur, qui patriam expectat æternam. Verum, vt nos pedibus iudicra illa ædificiola plerunq; destruimus, ita hæc sapienti ille mente subuertit: & sicut nos paruulos de illa flentes destructione ridemus: sic isti quoque viri nobis de hac subuersione mœrentibus, nõ modo rident, sed etiam flent. Siquidem & eorum viscera compassione plena sunt, & nobis ingentia hinc nascuntur incommoda. Iam igitur in viros transeamus aliquando. Quandiu certè prorsus affigimur, de lignis, ac lapidibus gloriantes? Quousque luxibus occupamur, ac salutem nostram ipsi despicimus, ac prodimus? Nam vt pueri cum negligentius literis, ad huiusmodi nugas sua studia conuerterint, durissimis verberibus subiacebunt: sic nos quoq; qui in his rebus studium omne consumimus, cum à nobis spiritualium exigetur operum disciplina, ni si quæ reddenda erunt habuerimus parata, horrenda illa supplicia perferemus. Nec erit vllus omnino, qui liberet, etiãsi pater, etiamsi frater, vel quilibet alius assistat. Sed hæc quidem, quibus nunc dediti sumus, cũ H cta pariter euanescent: quæ vero ex istis pœna colligit, immortalis erit, atq; perpetua. Quod quidem accidere consueuit in paruulis, quorum puerilis illa constructio à patre tota subruitur, ipsi etiam verberati post lusus conuertuntur ad lachrymas. Atque vt hæc ita se habere discas, illud ipsum erga quod maximum studium videtur esse ponendum, i. diuitias in mediũ proferamus, & constituamus quamlibet è regione virtutẽ, & tunc præcipuè illarum perspicies vilitatem. Duos igitur homines esse ponamus: nec de auaritiæ opibus sermo sit, sed de honestis adhuc, iustisq; diuitijs. Duo ergo talium opum domini fingantur, quorũ vnus quidem ad pecunias cõgregãdas maria nauiget, terras excolat, multaq; alia reperiat genera lucrandi: quanquam ignoro si hæc faciens iustè patrimonium possit augere. Verum concedatur istud, & constituatur interim lucra illum iusta conquirere. Iste igitur, & agros coemmat, & seruos, & quãtacunq;, sunt talia, nullaq; ad hæc iniquitate ducatur. Alter verò æqualiter locuples vendat agros, vendat domos, vasa quoque argentea, & aurea, atque horum omnium pretium indigentibus largiatur, curet ægrotos, in necessitate positos absoluat, a- I lios vinculis eximat, alios eripiat de metallis, alios egestatis impatientia ad laqueum conuolantes, in vitæ amorem reducat, liberet de seruitute, ac morte captiuos. De cuius vos tandem esse parte malletis? Et certè nondum futura diximus, sed interim ista præsentia. Cuius, inquam, similes esse malletis? Congregantis aurum, an plurimorũ pericula submouentis? Ementis agros, an hominibus diuersa calamitatum tempestate vexatis? Semetipsum portum parantis, multo auro argentoq; circundati, an mille laudibus coronati? Nonne enim hic quidem videtur angeli alicuius similis, qui de cęlo ad consolationem hominum, emendationemq; descenderit? Aliter verò, nec homini conferendus, sed cuipiam paruulo vanè cuncta, & inaniter congreganti. Sin aũt pronunciatis huiusmodi hominem esse ridiculum, extremæque vecordiæ, quando etiam iniquè opes congregat: quid eo potest iniocilicius iudicari? Si.n. tanta illius sola derisio est, cum addita fuerit, & gehenna, & regni cęlestis amissio: quibus lachrymis, quibus tandem lamentationibus prosequendus est, & viuus, & mortuus? Sed alteram quoque, si placet, virtutis partem, ciusq;

ciusq; contrarium pŏderemus. Alium igit̃ rursus hominem proferamus, in summa potentia constitutum, omnibus imperantem,
K ingenti prorsus honore conspicuum, præclara præconis sui voce terrificum, cinctum baltheo potestatis gemino, ac longo pręcútium ordine gloriantem, multorum officiorum stipatum caterua: nonne magnum hoc esse quiddam creditur, ac beatum? Age igitur, contra hunc quoq; alium è regione ponamus splendentem virtute patientiæ, humilitate, ac mansuetudine refulgentem, & hic tamen patiatur iniurias, atq; etiam verberetur, cuncta q; hęc facile portet, ac fortiter cosq; à quibus iniurias accepit, benedictionibus prosequatur: respondę, quæso, quis magis horum tibi admirãdus videtur? Ille inflatus, & tumidus: an iste pressus, ac placidus? Nonne rursus hic quidem cęlestibus est virtutibus comparandus, quę maxima impassibilitate potiuntur: ille vero homini morbo hydropis, & plurimo prorsus tumorẽ turgẽti, & hic quidem medico spirituali, ille autem inflatis, ac resupinis? Quid tibi arrogas homo, quia sublimi curru vehĕris, quia te trahunt mularum quadrigæ? Et quale istud est? Nã & saxa ita plerunq;, & ligna, gestatur. Sed speciosa veste circundaris. Sed & respice pro cultu vestium, virtutum decore fulgentem, & videbis te quidẽ
L putrefacto iam fœno esse simillimum: illum vero arbori admirabiles fructus ferenti, maximam præbenti cernentibus voluptatem. Tu quippe circumfers pastum vermium, atq; tinearum, quæ cum tibi incubuerint, celeriter te huiusmodi ornatu nudum relinquent. Nam vestimentum, & aurum, aliud quidem vermiũ cibus est, aliud vero terra, & cinis, & iterum terra, & præterea nihil: at vero ille, qui virtutum decore circũdatus est, talem profecto habet stolam, quã non modo tinea, sed ne mors quidem valeat ipsa corrumpere. Siquidem istæ virtutes animi nequaquam à terra sortiunt exordium fructus quippe sunt spiritus, propterea neque vermium dentibus deputantur. In cœlo nanque huiusmodi vestimenta texuntur, vbi non est tinea, non vermis, nec huiusmodi quicquam aliud omnino. Quid igitur est melius, respondę, quęso, sublimari potentia: an potius inhonoratum iacere? Splendere diuitijs, an squalere pauperie? Abundare delitijs, an fame, atque egestate cruciari? Proculdubio melius, atq; optabilius inhonoratum esse, quàm in diuitijs, atq; delitijs. Si ergo bona eligis, magis ipla quam minima, relinque terras, & transgredere totus ad cęlum. Si quidem præsentia ista vmbræ sunt, & quædam vanitates imaginum: futura autem veritas rerũ immobilis prorsus, ac solida, nec ab vllo tibi aliquando rapienda. Hæc nos igitur omni cũ studio diligamus, vt ex horum quæ hic sunt liberemur tumultu, & ad portum illum tranquilissimum nauigantes, multa onusti merce veniamus, & ineffabilibus misericordiæ operibus redundemus: quibus nos omnes contingat potiri, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

M

Homilia xxv. ex capite vij.

NOn omnis qui dicit mihi, Domine dñe, intrabit in regnum cęlorũ, sed q facit voluntatem patris mei qui in cęlis est, ipse intrabit i regnũ cęlorũ.] Cuius rei gratia non ait: sed qui facit voluntatem meam? Quia hoc interim poterant amabilius audire, quod dixit, citiusque suscipere: illud autem ad eorum infirmitatem nimis erat grande, quod tacuit. Aliter vero idipsum quod reticuisse visus est, istud dicendo signauit. Præterea hoc quoque possumus dicere, expressum hic esse manifeste, quia nõ sit in patris, ac filij volũtate diuersitas. Mihi autem videtur Iudęorum hic proprie cõ scientias verberare, oẽm prorsus religionẽ in dogmatum ratione ponentium, de sancta vero conuersatione nihil omnino curantium: vnde illos etiam Paulus coarguit, A
dicens. Cognominaris Iudæus, & requie- Rom. 2.
scis in lege, & gloriaris in Deo, & nosti voluntatem eius: verum nihil tibi ex ea accedit quicquam, nisi eadem vitæ integritate declares. Ipse autem Dominus, non solum id dixisse contentus est, sed, & maiora longè, & terribiliora subiunxit. [Multi,] inquit, [dicent in illa die, Domine domine, nõne in nomine tuo ꝓphetauimus?] Non modo ille, inquit, qui habet fidem conuersatione neglecta, regnum non poterit introire cęlorum: sed & ille, qui fide multa etiam splenduit claritate signorum, nec tamen aliquid in vita boni

Matt. 6.

operis exercuit, à cœlestibus similiter ianuis repelletur. Multi enim mihi dicent in illa die: Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? Nempe consideras quemadmodum se quoq; introducat latéter: quia. n. prope finem lui est prolatus ad populum sermo doctrinæ suæ, merito iam se iudicem esse demonstrat. Nam quod expectat pœna peccantes, in superioribus euidenter expressit. Quis vero sit puniens hic reuelat, nec tamen aperte dixit, ego sum: sed multi, inquit, in illa die dicent mihi, domine domine: idipsum rursus hac moderatione conficiens. Si. n. iudex ipse nõ esset, quomodo ad eas diceret, [Tunc confitebor eis, discedite a me, nunquam noui uos?] Non vtiq; futuri solummodo iudicij tempore, sed ne tunc quidem, inquit, quando vos faciebatis signa mirabilia. Propterea etiã discipulos admonebat. Nolite gaudere, quia vobis dæmonia subiecta sunt, sed quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et vbique prorsus ad plurimam eos curam conuersationis hortatur. Neq; n. accidit, vt homo rectè honesteque viuens, atq; ab omnibus vitijs liberatus aliquãdo despiciatur a deo, sed & si in aliquo errore teneatur, cito illũ deus ad notitiam pertrahit veritatis. Verũ sunt quidam qui opinentur mentiri tũc illos ista dicendo, & propterea, iniquiũt, nec merebũtur omnino saluari, quod si ita est, ipse aduersus illum sensum venit, quem voluerat inducere. Voluit. n. hoc loco asserere, quòd fides absq; operum sanctitate nil etiã valeat, deinde idipsum vlterius extendens, adiecit & signa, vt videlicet ostenderet, q̃a nõ modo fides, sed ne ipsa quidem cuipiam mirabilia, q̃ futura sint, si ea operatus fuisset absq; possessione virtutum. Sin autem illi nequaquam ista fecerint, quemadmodum hæc conficietur assertio? Aliter vero: neque auderent in ipsi domino, iam vtique iudice præsente, mentiri: sed & ipsorum interrogatoriè sermo prolatus, & deinde secuta responsio hæc eos fecisse demonstrat. Illi quippe, quia contrarium expectationis suæ finem videbunt, quia hic fuerint mirabilia facienda conspicui, vbi se intelligent puniendos, quasi stupentes dicent, atque mirantes: Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? Quemadmodum nos auuersaris modo? Quid sibi vult nouus ille finis, nec à nobis aliquando prouisus? Sed mirentur illi, qui cum tot signa fecerint, punientur: tu vero nihil omnino hoc mireris. Omnis quippe gratia donum est solummodo largientis. Illi autem nihil ei de proprio attulerunt, propter quod etiã merito puniuntur, qui erga eum à quo ita lionorati sunt, vt talia etiam indignis dona conferret, ingrati existere maluerunt, tantorumq; beneficiorum prorsus immemores. Cur, inquis, iniquitatis operarij, mirabilia fecerunt? Sunt quidam, qui dicãt eos non eo tempore, quo signa faciebant operibus iniquis vacasse, sed postea esse mutatos, & ad iniquitatis opera conuersos. Sed si id esset, alio rursus modo falsum esse mõstraretur illud, q̃ domin⁹ curauit astruere. Quod. n. studuit ostendere, istud profecto est, quoniam neque fides, neque mirabilia quicquam valeant si nõ assistat vita. Quod certe dicebat, & Paulus. Si habuero omnẽ fidem, ita vt montes transferam, & nouero mysteria omnia, & si habuero omnẽ scientiam: charitatem autem non habeam, nihil sum. Qui igitur isti sunt nequies? Multi profecto credentium acceperant dona gratiæ, ex quibus erat ille, qui cum in Christi nomine dæmonia eijceret, non tamen eum ẽt sequebatur: qualis erat, & ipse Iudas. Nam hic quoque quanquã esset malus, gratię tamen munus acceperat. Quinetiam in veteri testamento idipsum, qui quærit inuenit, videlicet in ipsis qnoq; indignis, ad aliorũ vtilitatem gratiam frequenter operatam. Quia. n. nõ omnes in omnibus idonei sunt reperti: nam alij quidem vitæ erant honestate conspicui, non tamen pari etiam ardore fidei feruebant: alij vero è contrario fidei bonum absque vitæ honestate seruabant: per vnius, atq; eiusdem ineffabilẽ gratiæ largitatẽ, & illos æquè hortabatur, vt fidem studerent habere maiorem, & hos, vt essent etiam in conuersatione meliores. Et idcirco cum eis ad liberalitatẽ maxima gratiæ dona præstabat. [Virtutes,] inquiunt, [multas fecimus: sed cõfitebor illis, quia nũquam noui uos.] Nũc quidẽ se esse amicos putant, tunc vero scient, quia non vt amicis ista donauit. Et quid omnino miraris si hominibus quanquam vitæ suffragia non habentibus ipsum tũ credentibus, gratiæ suæ dona largitus est, qñ tale aliquid in his ẽt, qui vtroque hoc nudabantur bono inuenitur operatus? Balaam quippe à fide, ac probitate

Luc. 10. d

B

C

D

1. Cor. 13. a

E

Nu. 24. c

bitate vitæ erat prorsus alienus, sed tamen operata est in illo Dei gratia, in ædificationem proculdubio cæterorum. Et etiam Pharao talis extiterat, veruntamen ipsi quoque
Dan. 2. a, b ostendit futura. Et Nabuchodonosor iniquissimus fuit, sed huic quoq; etiam ea, q̃ in nouissimo seculo futura sunt, reuelauit sed & ipsius filio, qui facile patrem impietate superauerat, mirabilia futura patefecit, p quem certe omnia maxima dispensationis suæ opera monstrauit. Quia igitur & tanc ipsa adhuc erant euangelicæ prædicationis exordia, multaq̃ oportebat diuinæ potentiæ clarere documenta, plurimi quoque indignorum accipiebant dona gratiæ: veruntamen nihil propter hæc illi signa lucrati sunt, sed magis etiam punientur, propter quod & terribilem minatur eis sermonem
F dicendo, nunquam noui vos. Multos quippe hic odit, atq; aduersatur & ante iudiciũ. Timeamus igitur dilectissimi, maximãq̃ curam sanctæ conuersationi adamemus, nec putemus minus aliquid nos habere, q̃ nos modo signa non facimus. Nihil nanq; tunc nobis propter illa amplius reddetur, sicut nec minus dabitur, quia signa non facimus, si vtiq; omnibus fluduerimus abundare virtutibus. De mirabilibus siquidem nos absq; dubio debitores efficiemur Dei: pro bene autem acta vita Deũ habebimus debitorem. Quia igitur cuncta perfecte de virtute differuit, & simulatores eius plurimos, ac diuersos esse monstrauit, cum eos, qui ad ostentationem sui orant, atque ieiunãt, tum etiam eos, qui simplicitatẽ ouium tantummodo habitu profitentur, tum illos quoque, qui doctrinæ ipsius studio maligni tatis aduersi sunt, quos etiam porcos, & canes vocauit: hinc iam præceptis suis consolationem rursus admiscens, ostendit quantum sit virtutis commodum, quantum eriã malignitatis incommodum. [Omnis, ait, qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro sapiẽti.] Quæ quidem passuri sunt, qui mandata non faciunt, quamuis faciant signa, sine dubio audistis. Oportet ergo vos discere, quibus sint illi fruituri bonis, qui omnia, quæ præcepta sunt, obedienter impleuerint: qui certe non in futuro tantum
G verum etiam in isto seculo de obseruati euangelij vtilitate gaudebunt. [Omnis,] inquit, [qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro prudenti.] Considera quàm admirabili ornetur varietate doctrinæ, modo quidẽ dicens. Non omnis, qui dicit mihi dñe dñe, seq̃ ipsum reuelans: mõ vero inferens, qui facit voluntatem patris mei. Et rursus iudicem se demonstrans, [Multi,] inquit, [dicent mihi in illa die: dñe dñe, nõne in nomine tuo prophetauimus: & dicã illis, nunquã noui vos.] Hic quoq; rursus ostendit habere se omnium potestatem, propter quod ait. [Qui audit verba mea hæc.] Quia enim cuncta disputauerat de futuris, regnũ commemorando cælorum, & mercedẽ ineffabilem pollicendo, & consolationem Dei, & quantacunq; sint talia, vult eis etiã hinc tribuere fructus laborũ, & ostendere quãta sint in præsenti quoque vita beneficia virtutis. Quod eius ergo primum beneficium est? Tutum viuere, atque munitũ, nulliq; aduersantium rerum in prædã, patere, quinimmo cunctis, quæ obsistunt superiorem
H omnino cõsistere. Cui bono quid vnquam inueniatur æquale? Hoc enim ne ille quidẽ ipse sibi præstare posset, qui diademate coronatur. Solus enim & quidem multo cum cumulo bonorum suorum possidet firmitatem, qui potentissima vittutũ cohorte munitur, atq; inter hos tumentes seculi fluctus plurima tranquillitate perfruitur. Hoc est enim omnino mirabile, quia cum nulla serenitas sit, immo cum sit valida tempestas, & crebra tentationum, ipse ne tantulũ quidem poterit cõmoueri. [Descendit,] inquit, [pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & impluerunt in domum illam, & non ceciditi fundata enim erat supra petram.] Hic autẽ, & pluuiam, & flumina, & vẽtos translatione verborum afflictiones, & ingruẽtia hominibus pericula nuncupauit, calũnias videlicet, insidias, fluctus, interitus, aliorum impugnationes, desertiones suorũ, cæteraq; omnia vitæ præsentis incommoda. Sed nulli, inquit, horum talis anima succumbit, causa verò illius firmitatis est, supra petram esse fundatam. Petram hic autem doctrinæ suæ munimẽtum vocauit. Siquidem omni petra illius sunt fortiora præcepta, & obedientem Deo cunctis præstabant tribulationum fluctibus celsiorem. Quicunque.n. I diligenter hæc custodit, ac fortiter, non mõ hominibus nocere cupientibus, verumetiã ipsis dæmonibus sibi insidiantibus superior eminebit. Quia vero non ad binnientem doctrinæ pompam ista dicantur, Iob Iob. 2. b

certe

certè testis est: qui vtiq; & omnes diaboli in-
se excepit ictus, & tñ permanebat immobi-
lis. Idipsum testátur, & apostoli, qui torren
te totius orbis in se pariter irruente tyran-
norum, s. atq; populorum, Iudæorũ, atque
gentilium, & suorum, & alienorum, pror-
sus, & dæmonum, ad cunctas coniuratas ad
uersus se impugnationis machinas, pulsata
fluctibus rupe firmius constiterunt: quodq;
est adhuc amplius, omnia ista domuerunt.
Quid igitur hac vita beatius possit inueni-
ri? Hoc.n. non magnitudo diuitiarum, non
corporis fortitudo, non potentia vlla, non
gloria, non quicquam horum simile pote-
rit polliceri, sed possessio sola virtutis. Non
est.n. nõ est oino alteram inuenire vitã ma
lis omnibus liberã, nisi hãc profecto solam.
Et testes huius rei vos certè ipsi estis, qui
aulicas nostis insidias, & illos strepitus, ac
tumultus, qui domos diuitum sæpe subuer-
tunt, nostis. Sed in apostolis tale omnino ni
hil contigit. Quid igitur? Nihilne erga illos
huiusmodi factum putamus? Nihilne illi
ab aliquo triste perpessi sunt? Hoc est.n. præ
cipuè, maximeq; mirabile, quia cum pluri-
K mas quidem illi paterentur insidias, maxi-
meq; in illos tempestatum turbines freque
ter irruerent: nequaquam tñ eorum animos
labefactare potuerunt, nec eis aliquem in-
cutere mœrorem. Obtinuerũt vbiq;, vbiq;
valuerunt, nudis omnino corporibus uaui-
gando, cunctaq; aduersa vincendo. Et tu
igitur si volueris cum diligenti omnia cau-
tione perficere, cuncta hæc impugnationũ
genera ridebis. Si enim fueris harum adno-
tationum munitus armis, nulla tibi oppu-
gnatio poterit inferre mœstitiam. Quid eñ
nocebit, qui diuersas contra te molitur insi-
dias? Pecunias fortè tibi diripiet? Sed etiam
ante illius minas, hæc vniuersa iussus es de-
spicere, & cum tanto perfectionis cumulo,
vt ne ab ipso quidem domino tale aliquid
postulares. Sed recludet in carcerem? Sed
& ante carcerem ita te viuere vtique præce
pit, vt toti iam mundo omnino esses crucifixus. At malignitate obtrectationis mace-
rabit? Sed ab hoc quoque dolore te Chri-
stus eripuit, multam tibi pro susceptis ma-
lèdictionibus pollicendo mercedem: sicq;
te esse mundum iubendo ab ea, quæ inde
L oritur ira, atque tristitia, vt ibi pro inimico
etiam orare præceperit. Sed exagitabit te
vndiq;, & afflictionibus mille circundabit,
sed clariorem tibi profecto texet coronam,
sed afficiet te plagis, vel etiam interficiet: &
idcirco rursus tibi maiora præstabit, suoque
te scelere, ad martyrij palmam prouehet,
citius ad tranquillissimum portum ire com-
pellet; amplioris tibi proculdubio mercedis
occasionem ministrans, teque ab illius diei
timore liberans, quo diuersorum actuum ra
tio in communi reddenda est. Quod autem
præcipuè mirandum est, non modo nihil
omnino lædunt, qui talibus insidias machi-
nantur, sed eos etiam faciunt oppugnatione
meliores. Cui bono quid vnquam simile va
leat inueniri, talem vitam videlicet elegisse,
qualis hæc sola est? Quod enim dicere sem-
per soleo, id nunc quoque inculcare non de
sino. Vbique ferè ex vtroq; auditorum ope-
ratur salutem, tum amorem virtutum, tum
horrorem inferendo vitiorum. Quia enim
dixerat, arctam & angustam viam: rursus
huic asserens consolationem labori quàm
tuta sit via ipsa, quamq; etiam suauis osten-
dit: sicut etiam contrarij illius itineris, & a-
speritatem plurimam, & maxima indicauit
esse discrimina. Vt enim virtutis in præsen- M
ti beneficia monstrauit: ita etiam vitiorum
pandit incommoda. Quia enim futurum
erat, vt ipsa quidem dicta aliqui mirarẽtur,
nec tamen bonorum documenta operũ prę
berent, præueniens eos terret, ac dicit: quia
etsi bona sint, quæ dicuntur, nequaquam ta
men ad animæ firmitatem sufficit solus au-
ditus, sed obedientia quoque sit necessaria,
quæ certè operibus ostenditur. Nam totum
profecto in his præcipuè consistit. Itaq; hic
iam interim sermoni suo terminum posuit,
vbi maximè vigentem in eis timorem reli-
quit. Sicut enim ad studia virtutum, non so
lum de futuris eos præmijs incitauit, pmit-
tendo regna cęlorum, & ineffabilem omni-
no mercedem, & consolationem futuram,
ac bona prorsus innumera: sed etiam de prę
sentibus, dum. s. petræ nomine firmum, atq;
immobile culmen veritatis ostendit. Sic et
ab amore vitiorum non modo supplicijs de
terret futuris, excidendam commemorando
arborem, ignemq; inextinguibilem, & a cę-
lesti regno exclusionem minando, & dicen-
do, Non noui vos: sed de præsenti quoque,
dum translatione verborum, domus com-
memorauit ruinam. Hoc quippe ipso vehe-
mentiorem fecit profectò sermonem, quo
illum ét comparatione vestiuit. Nõ.n. tan-
tum

tum etiam sententia eius pondus habuisset, si simpliciter dixisset, ac nude: Insuperabilis erit, qui virtute munitur, & facile in
A prædâ patebit vnusquisq; vitiosus: quâtum certe nunc obtinet, cum ad ipsum cumulatius exprimendum, & petra, & arena, & domus, & flumina, & venti, ac pluuiæ proferuntur. [Et ois audiens,] inquit, [sermones hos meos, & non faciens, viro stulto similis iudicabitur stulto, ei scilicet, qui domum suã sup arenam ædificat.] Bene autem auditorẽ huiusmodi stultum vocauit. Quid.n. posset stultius, quidue infœlicius inueniri, super arenã ædificante domum, & laborẽ quidem necessario sustinente, fructu vero ipsius laboris, ac requie non fruente, perque hoc ẽt supplicia debente? Quòd autem vitijs obnoxij laborent, omnino manifestũ est: itaq; & raptor, & adulter, & calumniator multum laborant, & plurimum afflictionis profecto sentiunt, vt vel malitiam, vel luxuriam suã ad profectum possint operis adducere: sed non modo nullum de huiusmodi laboribus fructum pariunt, verum etiam damnũ grande patiuntur. Nam & Paulus hoc significando dicebat. Qui in carne seminat, de carne, & metet corruptionẽ. Huius omnino sunt similes, qui ædificãt in arenis, in fornicatione videlicet, atq; luxuria, in iracundia, & oẽteris talibus. Huiusmodi erat: & Achab, sed
3. Reg. 17. & sequen. non & Helias: etenim è regione ponentes, & virtute, & vitia, diligentius q̃ sint hæc
B inter se diuersa consideremus. Nam hic quidem super petram ædificauit domum, ille vero super arenam. Et idcirco ille diademate coruscus, ac purpura contremiscebat prophetam, sola certe pelle circundatum: tales ẽt Iudæi, sed non & apostoli. Nam pauci hi cum essent, atq; etiam vincti, firmitatem petræ constantiæ virtute superabãt. Illi vero, qui plurimi armãtiq;, constiterant, arenarũ imitabantur instabilitatem, denique quasi
Act. 5. f trepidi cedentesq; dicebant. Quid faciemus hominibus istis? Vides nempe stupenda rerum angustia coartari, non comprehensos, & vinctos, sed comprehendẽtes, atq; etiam vincientes, quo quid magis nouum valeat inueniri? Tu alterum vinculis adstringis, & ipse potius coartaris, & merito. Siquidem cuncta ædificas in arenis, propterea, & imbecilliores omnibus erant atque dice-
Act. 5. e bant. Quid facitis, volentes inducere super nos sanguinem hominis huius? Quid agis? Cædis, & metuis: alium persequeris, & ipse formidas? Tu iudicas, & tamen tremis: ita est quippe malitia infirma. At non similiter, & apostoli: sed quonam modo?
C Nõ possumus, inquiunt, nos quæ vidimus, & audiuimus non loqui. Considerasti certe Ibi. 4. d grande inuictæ mentis excelsum. Vidisti petram vndarum murmura deridentem. Vidisti domum contra ventorum flatus prorsus immobilem. Quod enim multo est amplius admirandum, non modo deterriti per aduersa non sunt, verumetiam maiorẽ inde assumpsere constantiam, & persecutores suos in trepidationem maximam compulerunt. Quicunque enim adamantem percutit, magis ipse percutitur. Et qui aduersus stimulum calcitrat, sine dubio ipse compungitur, suisq; proprijs ictibus vulneratur: & qui impugnat virtutem tenentes, ipse profecto subruitur: & malitia tanto efficitur infirmior, quanto cõtra virtutem diutius præliatur. Et sicut, qui ignem obligat in vestimento, illum quidem non extinguit, vestẽ vero comburit: ita etiam qui in virtute posi tos persequebantur, comprehendebant, ac sæpius colligabant, illos quidem reddebant ex his oibus clariores, se autẽ omnino perdebant. Etenim quantacunque ob iustitiam passus fueris aduersa, tanto ingentior efficeris, & firmior: quantoq; studuerimus cœlestem honorare philosophiam, tanto magis nullius prorsus alterius indigebimus. Quãto autem non indiguerimus alterius, tanto fortiores erimus omnibus, atque omnibus celsiores: talis profecto erat Ioannes. Illum
D quidem cõtristare poterat omnino nullus, ipse autem Herodem mærere faciebat. Nã ille quidem inops rerum, aduersus regem constanter insurgit: hic vero diademate, vtroque fulgẽs, & mille alijs vmbræ istius ornatus insignibus, tremit, ac formidat pauperem prorsus, ac nudum. Sed nec abscisum eius caput secure poterat, ac libenter aspicere, quia post mortem quoque Ioannis in illo terror vigebat. Audi itaque quid dicat. Hic est Ioannes quem ego interfeci. Hoc
Luc. 9. a enim quod ait, interfeci, nõ est semetipsum superbius efferentis, sed timorem suum vtcunque solantis, & conturbatæ menti solicite suadentis, ipsum esse, qui a se fuerat occisus: tanta est vis quippe virtutis, vt post mortem quoque sit viuentibus fortior. Nã & cum adhuc in eremo prædicaret, multarum

rum domini diuitiarum veniebant ad eum, atque dicebant. Magister, quid faciemus?

Luc. 3. b — Tanta certe habetis, & a nihil habente cupitis viam vestræ felicitatis addiscere, ab inope locupletes, ab eo qui nec domum pos

E — sidet militantes? Quid vero iste? Etiam

3. Reg. 18. d — Helias erat, propter quod eadem libertate, & regem increpat, & populum. Nam ille

Matt. 3. b & Lucæ 3. b — qdē dicebat, Vsquequo claudicatis vtroq; poplite vestro, Iste vero serpentes, genimina viperarum: & ille quidem imputabat aliquando regi, Tu perdis Israel, & domus

3. Reg. 18. c — patris tui, hic autem dicebat Herodi, Non licet tibi habere vxorē Philippi fratris tui.

Matt. 6. c — Vides certe petram, vide rursus, & arenam quàm facile, quàm citò cedit aduersis, quā facilè per cuncta fubruitur: adeo est imbecillis nequitia, etiamsi honore regis iuuetur, etiamsi præsidio multitudinis, atque vniuersa huiusmodi potentia fulciatur: oēs tamen quorum pectoribus ineſt, cunctis omnino rebus fragiliores facit. Et idcirco nec simpliciter ruit, sed cum magno etiam fragore collabitur. Et facta est, inquit, ruina eius magna. Neque enim exiguarum, le uiumque rerum periculum est, sed de animæ discrimine, de immortalibus supplicijs sustinendis, deque cęlestis regni amissione res agitur, Quinetiam præter ista tam grandia in præsenti quoque seculo nimis ærumnosæ vitæ, atque omnibus miseriori malitiæ sectator addictus est, cum timoribus assiduis, atque etiam mortibus sub diuerso onere curatum & trepidationum angore viuendo. Quod certè ille sapiens significando

Pro. 28. a — dicebat. Fugit impius nemine persequente.

F — Huiusmodi quippe homines etiam vmbras tremunt, etiam de amicis pericula suspicantur. Multo itaque de inimicis magis, quinimmo etiam seruulos reformidant, & non modo notos. Sibi homines: sed & prorsus ignotos: atque supplicium ante illud futurum, hic iam sibi tormenta etiam multiplicant. Et hæc omnia Christus manifestando signabat, cum diceret. [Facta est ruina eius magna.] Ibi aperto prorsus fine bona hæc præcepta concludens, eos qui non plene credunt futura, de præsentibus vitia fugere cohortatus est. Etsi enim maius longe profecto doctrinæ pondus est, futuris, vel prouocare præmijs, vel deterrere supplicijs, tamen crassiores quasque animas hic magis sermo cohibet, atque a studio malignitatis abducit. Propter quod etiam tali fine sermo eius impletus est, vt magis in eorum mentibus tam vtilis sententia figeretur. Hæc igitur scientes omnia, & præsentia scilicet, & futura, vitia cuncta fugiamus: amplectamur vero virtutem, ne vanè, atque inaniter laboremus: sed & hic certo munimine, & ibi cœlesti gloria perfruamur. Quam omnibus nobis contingat adipisci, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium in sęcula sęculorum.

Homilia xxvj. ex cap. vij. & viij.

ET factum est cum cōsummasset sermones istos, mirabantur turbæ sup doctrina eius.] Certe videtur fuisse consequens, vt quasi de oneribus præceptorum dolerēt, ac velut quodam torpore fatiscerent, considerantes subtilia sibi dictorum: nunc vero è contrario etiam admirantur, & laudant. Tanta quippe erat virtus docentis, vt pluri mi audientium ea, quæ dicebantur, adamarant, & in admirationem maximam cogerentur, deq; ipsa delectatione dictorum per suasionem cohortationis acciperent, nec cum sermonem ipse finisset, vlquam omnino discederent. Neque enim quia descēdit è monte, idcirco auditorum est frequentia dissoluta, sed descendentem quoq; omne illud sequebatur theatrum, tanta quippe illis dictorum suorum infuderat voluptatē. Admirabantur vero eius inter multa alia præcipuè potestatem. Non.n.quasi ex alterius persona præcepta ponebat, sicut Moses fecerat, ac prophetæ: sed ferè vbique se indicabat esse, qui imperandi authoritatē teneret, Denique cum præcepta ipsa tanciret, sæpe dicebat Ego autem dico vobis: & terribilis illius iudicij faciens mentionem, se mōstrabat esse iudicem de præmijs, atque supplicijs, & certè hic quoque consequens erat illos etiam per ista turbari. Si enim pharisæi ipsis illum ostendentem operibus potestatē sæpe, nec exagitare timuerunt, & lapidare moliti sunt: quanto magis hi, cū audirent sola verba, quæ istud signāter ostenderent, pene etiam consequenter poterant in scandalum concitari? Præsertim cum hæc inter ipsa adhuc principia diceret, & priusquam ipse potentiæ suæ documenta præstaret. Sed tamen isti nihil tale patiuntur.

G

Matt. 5. d H

Quando

Quando n bona audientis, & grata mens est facile assentitur sermonibus veritatis. Propterea enim illi quidem signis ipsis domini omnino potentiam prædicantibus, scandalum de potestate patiebantur operantis: isti uero cum solum audissent, nudumq; sermonem, ei tñ sedulo iungebant, eiusq; vestigiis inhærebant: hoc nanq; sig-
Cap. 8. nificans euangelista dicebat. [Quoniam secutæ sunt eum turbæ multæ.] Non aliqui scribarum videlicet, ac principium, sed qui erant a malitia liberi incorruptęq; sententiæ, & per totum prorsus euangelium hos ei cernis affixos. Siquidem cũ doceret, audiebant silentes, nihil vtiq; per strependo, nec alicuius quæstionis obiectu consequentiam interrumpendo doctrinę, neque phariſæorum more tentantes, & reprehensionem aliquam in illo reperire cupientes. Itaq; et sermone finito permanebant, sequentes illum, atq; mirantes. Tu vero domini perpende sapientiam, quemadmodum dispensationes etiam suas pro utilitate uariat audientium, ut nunc quidem a signis ad uerba trãseat, nunc autẽ a doctrina migret ad signa. Nam & priusquam in montem præcepta daturus ascenderet, multos utiq; curauit, vt his, quæ dicenda erãt, viam pararet. Et rursus prolixo hoc doctriñæ suæ sermone finito, ad facienda nihilominus signa regreditur, vt ex his profecto dicta confirmet. Quia n. quasi habens potestatem docebat, ne putaretur ostẽtatio esse quædam, atq; præsumptio: genus istud docendi, idipsum et operibus exercet. Curat n. quasi habens proculdubio potestatẽ, vt nihil iam omnino turbentur, ita eum audientes docentem, quemadmodum vident etiam signa facientem. Cum n. de monte descenderet, accessit ad eum leprosus, dicens. [Domine si vis potes me mundare.] Magna est prudentia accedentis, & fides. Non. n quasi inconsideratus sermonem docentis incidit, nec illud auditorum theatrum importunus intercidit, sed expectauit tempus aptissimum, & descendenti
K iam ei opportunissimè supplicauit. Nec sanè negligenter, ac tepidè, sed cum ingenti mentis ardore. Nam sicut alter euangelista dicit, supplicauit fixis in terra genibus aduolutus, cũq; fide pura prorsus, & vera, ac ipsa existimatione dignissima. Non. n. dixit, si oraueris, potes me mundare: neq; ait, dñe mũda me: sed ipsi cuncta commisit eumq; conferendæ sanitatis dñm esse confessus est, atq; in ipso constituit oium potestatem. Quid vero, inquis, si praua erat opinio leprosi? Proculdubio illam quidem destrui, istũ vero corripi oportebat, & corrigi. Putasne igitur hoc facit? Nequaquam, sed è regione totum quod dixerat, & assensione prorsus, & operatione confirmat. Et idcirco non dixit, mundus esto, sed: volo, mundus esto: vt non iam vltra illius opinionẽ, sed domini voluntatẽ sanitatis munus sequatur. At non ita, & apostoli. Sed quonam modo? Quid igitur, cum eos hoĩes obstupuissent, sic miramini nos (inquiunt) quasi propria potestate, & virtute fecerimus hũc ambulare? Dominus autẽ cum multa fuisset mediocri sermone locutus, sæpe etiam, quæ infra gloriam eius iacerent, modo vt dogma veritatis inseret: hic tamen plu- L
rimis de ipsius ptãte mirantibus, quid ait? [Volo, mundus esto.] Et certe tot signa, & talia operatus; nunquã hoc verbo vsus referẽ, A
hic vero, vt de potestate sua opinionem, & leprosi firmaret, & populi, addidit, Volo: & non solum id quidẽ dixit verbo, & non impleuit effectu: verũ è regione cõtinuo opus sermonem secutũ est. Si vero non bene ille dixisset, sed blasphemia fuisset vlla, quod dixerat, cohibẽda fuerat virtutis operatio. Nunc autẽ cessit extemplo iussui natura, cum tanta vtiq; celeritate, quanta Deũ cõuenit, & profecto maiore quã euangelista memorauit. Nam confestim quoq; ipsum multò est tardius illius operis celeritate, quo leprosi est facta curatio. Non aũt ait, simpliciter: Volo, mũdus esto: sed extẽdẽs manum, retigit eum. Quod est certe inquisitione dignissimum. Cuius. n. rei gratia, cum eum voluntate, ac sermone mundaret, extendens manum suam adiecit, & tactum? Mihi prorsus videtur, non ob aliam illud feciſſe causam, quam vt huic quoque ostenderet, non se subditum legis esse, sed M
dominum, & quia cuique mundo nihil sit 4. Re. 5.
prorsus immundum. Propterea Heliseus c
quidem, neque videt Naaman, sed & scandalizatum esse audiens, quia eum, nec inspicere voluisset ipse, nec tangere diligentiam legis obseruans, nihilominus manet domi, eumque ad Iordanis fluenta mittit lauandum. At vero Christus ostendit, quia B
non vt famulus, sed vt dominus curet, ac tanãt.

tangat. Nō enim tangentis manus immūda est facta per lepram, sed per sanctā manum leprosi corpus omne mundatum. Nō solū enim corpora curaturus, sed aīas quo que ad verā philosophiā inducturus adue nit. Sicut ergo vesci manibus illotis oīno non prohibet optima illam profecto legē de indifferentia inducens ciborū: ita hic quoque ostēdens animas oportere curari eorum, quos ab exterioribus immunditiis liberauerat, etiā interiora purificat, & animæ tantum lepram docet esse metuendā, quod est vtiq; peccatū. Cæterū leprosum esse corpore, nullū potest impedimētum afferre virtuti. Primus itaq; leprosum ipsum tangit, atq; ex tanto populo nullus accusat. Nō erant quippe ibi iudicia corrupta, neq; spectatores liuores vitiati. Propterea non modo nō calumniati sunt signū, verumetiam cum stupore venerati: procul quippe ab huiusce modi criminationibus recesserunt, potentiam eius de ipsa quoq; operis celeritate mirantes. Cū igitur curasset corp⁹ eius, ne cui id diceret imperauit: A Leu. 14. sed vt ostēderet se sacerdoti, & munus offerret, quod præcepit Moses in testimoniū illis. Sunt quidam qui opinātur hoc eum propterea iussisse, nec per malitiam sacerdotes non eum dicerent fuisse mundatum quod qui putant, stultissimè, atq; ineptissimè suspiciantur. Nō enim sic eū ille mundauerat, vt emundatio ipsa esset ambigua: sed & perfectè omnino mundauit, & nulli hoc eum iussit etiam fateri, docens quā esset alienus ab aura glorię pompaq; iactātiæ. Et certe nouerat, quia non esset ille taciturus, sed possim tam grande beneficiū prædicaturus: & tamen, quantum in ipso est, fugit ostentare quod fecerat. Et quemadmodum, inquies, alibi publicari talia ip se præcipit? Non contra se veniens, neq; dictorum compugnantia sententias suas destruens, sed curatos se gratos quoq; esse ipse præcipiens. Non enim semetipsum predicari iussit, sed dari gloriam Deo, vt & per leprosum gloriæ, atq; iactantiæ renunciandū doceret, & per illum quē a legione Mat. 5. a & Lucæ 8. c mundauerat, gratias nos Deo referre commoneret, eiusq; beneficia confiteri, atq; vt ostenderet semper ex mirabilibus suis laudem non nisi Deo esse referendam. Quia B enim homines, quādiu quidem grādi aliqua ægritudine detinentur, Dei sæpe meminerunt: morbo aūt liberati, grauius obsidentur languore desidiæ: idcirco præcipiens, vt & ægroti videlicet, & sani Deū iugiter recordemur, ei quē curauerat, ait Da gloriam Deo. Qua vero de causa iussit, vt seipsum ostēderet sacerdoti, & munus offerret? Vt legem vtiq; rursus impleret. Nō enim vbiq; illā resoluit, sed núc quidē illud, nunc istud effecit, tum futuræ viā philosophiæ præstruendo, tamen impudentissima Iudæorum ora frænādo, & infirmitati eorum necessaria condescensione medicando. Et quid omnino miraris, si hoc in prædicationis suæ fecit exordio, qñ & Apostoli quos certe ad gētes ire præcepit, per quos, & doctrinæ lanuas toti prorsus orbi iussit aperiri, & excludi legem, & instituta præceptorū nouari, oīaq; ferè vetera cessare, inueniuntur aliqñ quidem custodire legem, aliqñ vero transcurrere? Et quid hoc, inquis, ad legis vī spectare custodiā, si dixit, ostende te sacerdoti? immo vel maximè. Erat quippe lex vetus, ne le- Leu. 14. a C prosus de emundatione sua ipse decerneret, sed vt conspectui sacerdotis se offerret, & probationem suam oculis eius exponeret, atq; ex illius snīa in numerum mūdorum rediret. Nisi enim dixisset sacerdos leprosum esse mundatum, adhuc cum immundis erat extra castra māsurus. Propter quod ait. Ostende teipsum sacerdoti, & offer munus quod præcipit Moses. Non dixit, quod ipse præcipio: sed eū interim ad legem remisit, vndiq; ora obloquentium consuendo. Ne.n eū dicerent rapuisse gloriam sacerdotum, opus quidem impleuit, ipse, probationē vero permisit illis, quibus et de signis suis iudicādi tribuit potestatē: ac si diceret. Tam procul sum, vt vel Mosi videat, vel sacerdotibus repugnare, vt eos quos ipse curaui ad iudicium illorum remittā. Quid verò est, quod ait, sin testimonium illis?] In redargutionē profecto, in accusationem, atque documentum, si perversæ voluerint esse sententiæ. Quia enim dicebāt, vt seductorem, ac deceptorem iure persequimur: tu, inquit, mihi in illo tēpore in testimonium eris, quòd a præuaricatione sim legis alienus: quippe cum te curauerim, ad legem remitto, atq; ad sententiam sacerdotum. Quod certe erat honorantis legem, & Mosi præcepta venerantis, nec antiquis dogmatibus resistentis.

Si

Si vero nihil iam illis obseruatio ista præ
stabat hinc quoq; maxime posſumus quã
D tus penes illum sit honor legis agnoscere:
quia & præuidens, nullum iam eos fru-
ctum de obseruatione eius habituros, tñ
quæ pertinebant ad illã, cuncta prorsus im
plebat. Nam & hoc totũ vtique p̃sciebat,
& illud nihilominus imperauit, non ad in
structionem illorum, neque correctionem
profecto: sed in testimoniũ illis, hoc est in
accusationem, atq; in redargutionem eo-
rum, qui me legis esse aduersarium men-
tiuntur: quæ à me, inquit, ẽt facienda erãt,
facta sunt oĩa. Nam & p̃sciens vos absq;
emendatione mansuros, nec sic quidem,
Mat. 24 quæ facere oportebat omisi: vos vero in
b malitiæ vestræ continuatione durastis, tale
est, quod alibi dicit. Prædicabitur hoc euã
gelium in vniuerso mundo, in testimoniũ
omnibus gentibus, & tunc veniet consum
matio. Quibus gentibus? Non obedienti-
bus, scilicet neque euangelio consentienti
bus: ne enim aliquis diceret, cuius rei gra-
tia omnibus p̃dicatur, si oẽs crediturí nõ
sunt, vt inquit, careat me ea, quæ debui fa
cere cuncta feciſse, & post hęc nemo culpa
re me possit, quasi qui non audierit prædi-
cantem, ipsa aduersus illum prædicatio te
E stis insurgat. Nec poterit post hæc aliquis
Psa. 18. dicere, non audiui, cum ad fines orbis ter-
ræ pietatis sermo peruenerit. Hæc igitur
etiam nos considerantes, quæ expectuntur
a nobis cuncta faciamus, seruantes videli-
cet, & erga proximos charitatem, & erga
Deum cum ardenti dilectionis affectu, cũ
etiam pleno mentis timore. Est.n. prorsus
absurdum nos opere quidem ipso benefi-
ciis eius quotidie perfruentes, gratias ei,
Ibid. 15. nec sermone posoluere, & hoc cum nobis
rursus prosit ipsa confessio. Neque enim il
le alicuius nostri eget, sed nos omnium,
quæ illius sunt, indigemus. Siquidem gra-
tiarum actio, illi quidem nil omnino ad-
dit, nos autem magis illi familiares facit.
Nos. n. hominum beneficia recordantes,
vehementius eorum amore succendimur:
multo magis beneficiorum in nos Dei me
mores, studiosiores erimus ad ipsius man-
data seruanda: idcirco apostolus dixit Et
Col. 3. c grati estote. Optima quippe beneficiorũ,
custos est ipsa memoria beneficiorum, &
perpetua gratiarum confessio. Propterea &
reuerenda, ac salutaria illa mysteria, quæ
oĩ certe eccleſiæ cõgregatione celebramus
eucharistia, id est gratiarum actio, nuncu- Eucha-
patur. Sunt.n. beneficiorum recordatio plu ristía.
rimorum, caputq; ipsum diuinæ erga nos F
charitatis ostendunt, nosq; faciunt debitas
deo gratias semper exoluere. Si n. dñm ex
virgine esse natum grande miraculum est,
& euangelista cum admiratione dicebat: Luc. 5. a
Hoc autem totum factum, in quo tandem Mat. 21
beneficiorum ponemus loco, illum ẽt mor a
tuum esse pro nobis? Nam si illius tantum Rom. 8
modo nasci totum vocatur iã & semetip- Ioan. 6.
sum nobis cibum dare, & spiritales illas p̃-
bere epulas, quid vocandum est? Agamus
igitur ei iuges grãs, & non mõ verbis hoc
nris, verumẽt operibus, immo ipsis princi-
paliter impleamus. Agamus vero grãs, nõ
de propriis tantum, verumetiam de alienis
bonis. Ita enim & inuidiam poterimus ex
tinguere, & alere charitatem, eamq; in
nobis efficere pinguiorem. Neque enim
iam illis poteris inuidere, de quorum bo-
nis gratias Deo deferendo lætaris. Idcirco
enim altari assistens sacerdos, pro vniuerso
orbe terrarum, pro absentibus, atq; p̃sen-
tibus, pro his qui ante nos fuerunt, pro his
qui postea futuri sunt sacrificio illo propo
sito, Deo nos gratias iubet offerre. Hoc q̃p
pe & a terra nos liberat, & transponit in cę
lum, atq; ex hominibus angelos facit. Nã
& illi ordinantes choros, pro his, quæ no-
bis collata sunt bonis, gratias agebãt Deo, G
atque dicebant Gloria in excelsis deo, & Lucæ. 2.
in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
Et quid ad nos, inquies, illud exemplum,
quod non de habitatoribus terræ, neq; de
hominibus protulisti? Quinimmo ad nos
maxime, qui ita docemur diligere conser-
uos, vt illorum bona nostra esse bona di-
scamus. Propter quod etiã Paulus in cun-
ctis fere epistolis suis pro totius penè or-
bis salute gratias agit ipsius salutis autho-
ris. Et nos igitur, tum de propriis, tum de
alienis bonis, tum de magnis, tum de exi
guis gratias ei referamus assiduas. Etsi.n.
paruum aliquid fuerit, forte sit magnum
tamen de honore donantis, immo nihil
exiguum est, quod illo largiente cõfertur.
Non solum ẽt, quia datur a Deo, sed quia
tale est quicquid ille confert, vt dici nõ me
reatur exiguũ. Vt n. alia uniuersa prętereã,
multitudine sua numerũ exuperãt arena-
rum: quidnam poterit ei, quę propter nos

facta

facta est dispensationi præferri? Quod.n. erat apud eum omnibus pretiosius, vnigenitum pro nobis filium dedit, & quidē cū adhuc essemus ipsius inimici. Nec dedit solum, sed & nostram illum fecit esse mensam, omnia faciens ipse pro nobis, & donā do videlicet, & gratiarum actores ipsa donorum suorum vbertate faciendo. Quia n. in multis homo Deo exiſtit ingratus, ipse vbiq; suscipit vicem nostram, & ea quæ ad nos pertinent, per diuitias suæ dispensationis operatur. Nam quod pro Iudæorum ali quando salute faciebat temporibus locisq; ac festiuitatibus variis, in memoriam illos suorum beneficiorū reducēs, id nunc equidem magno cum cumulo est operatus in nobis ipso genere sacrificii, ad iugem nos pro beneficiis suis gratiarū incitans actionē. Nemo quippe ita studuit probos efficere aliquos, ac magnos, semperq; gratos, vt nos Deus ipse, qui condidit. Propterea etiā nolentibus nobis sua interdum beneficia largitur, & iuuat sæpius nescientes. Sin autem mirum videtur, quod dictum est, non in obscura aliqua, vtilique persona, sed in ipso tibi Paulo istud accidisse monstrabo. Etenim beatus ille, multis periculis magnisq; tribulationibus aggrauatus, Deum frequenter rogabat, vt ab eo tentatio tanta discederet: verumtamen non ad petitionem eius, sed ad vtilitatem potius aspexit: idq; declarans ait, Sufficit tibi gratia mea, 2.Co.12 b nam virtus in infirmitate perficitur. Itaq; I antequam ei causam panderet beneficium præstabat inuito, ac penitus nescienti. Quid igitur magnum reposcit, qui pro tanta liberalitate in nos sua solummodo gratos sibi esse nos præcipit? Obediamus igitur Deo, atque hoc vbiq; seruemus. Nam & Iudæos nihil magis perditioni dedit, quam quòd ingrati Deo esse voluerunt. Multas quippe illas, & vicissim sibi succedētes plagas, nihil in eos aliud quàm istud induxit: immo ante plagas quoq; animas eorū hoc malū corrupit, ac perdidit. Ingrati (inquit) Sap.16. spes, sicut hyemalis pruina, ita enim tota resoluitur prorsus, ac deperit. Hoc autem vitium ex arrogantia potissimum gigni solet, cum se aliquis dignum esse beneficijs existimat: quem humiliatum potius, atque contritum nō pro bonis modo, verumetiā pro his, vt quibusdam videtur, aduersis, ita Deo referre gratias congruebat, vt quantacunq; pateretur, nihil se dignum crederet sustinere. Age igitur nos quoq; quantum in virtute proficimus, tantum nosmetipsos amplius cōteramus: qm & hoc magnæ omnino virtutis est. Sicut.n. quanto acutius videmus, tanto magis discimus, quàm longe a cœli regione distamus: sic etiam quanto superius ad virtutis ascendimus excelsum, tanto amplius docemur, quàm sit inter nos, & Deum grande discrimen. Nec K sane minima est pars ista philosophiæ, meritum suum posse dignoscere. Ille est maxime seipsum sciens, qui se esse nihil existimat. Propterea quippe, & Dauid & Abraham postquam ad summum iam fastigiū virtutis euaserant, tūc istud, quod dico præcipue videntur implesse. Nā vnus quidem Ge.18.d se esse dixit, & cinerem, alter vero se vermē Ps.23.b vocabat, & cuncti omnino sancti horum se more deiiciunt: è regione vero, qui arrogās esse mauult, ipse est, qui se cūctis deterius ignorat. Propter quod more communi solemus dicere de superbis. Nescit seipsum: seq; prorsus ignorat. Qui vero se nescit, quemnam coterit agnoscere? Nam sicut ille, qui seipsum agnoscit, profecto nouit, & reliquos: ita etiam qui se nescit, consequenter ignorabit, & cæteros: talis erat, qui dixit: supra sydera cœli ponam thronū meum. Quia enim ignorauit seipsum, alia Esa.14. quoq; simul cuncta nescisuit. Sed non sic d etiam Paulus. Nam & obortiuum se, & mi i.Co.15 nimum sanctorum vocabat, & ne appellatione quidem apostoli dignum se esse dicebat, post tot certe illas, tantasque virtutes. Hunc igitus æmulemur, atq; ardenter imitemur. Imitabit aūt, si a terra, & eis, quæ in terra sunt, negociis liberemur. Nihil.n.p- L inde, quo teipsum ignores, facit, vt temporalibus his esse rebus affixum: & rursus, nihil ita temporalibus rebus hominem affigit, vt ipsa sui ignoratio: siquidem vtrunq; hoc pendet ex altero. Sicut enim qui gloriam mundi huius requirit, & magna credit esse præsentia etiam si multum omnino contendat, nunquam tamen ei semetipsum scire conceditur: sic etiam si seipsum despicit, semetipsum facile cognoscet. Cum vero se didicerit, hoc ipso iam itinere ad alias quoque partes virtutis accedet. Vt igitur bonam hanc possimus percipere disciplinam, cunctis temporalibus liberati, quæ plurimam in nobis flammam

cupi-

cupiditatis accēdūt, discentes propriā uilitatē, omnem ostendamus humilitatem, atque philosophiā: vt & præsentia bona, & futura consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Homilia xxvij. ex cap. viij.

INtrante aūt Iesu in Capernaū, aduenit ei centurio deprecans eū, & dicēs. Dñe, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Leprosus q̄dā, vt audistis, cum à monte Iesus descendisset, ad eū accessit: Centurio aūt hic cùm iam in Capernaū introisset, aduenit. Quanam igitur de causa neq; hic, neq; ille ad montē cōscenderunt? Nō negligentia profectò, cū vterq; fide ferueret, sed ne p̄dicanti obstreperēt: accessit itaq; verecundè Centurio, ac ait. Dñe, puer meus iacet in domo paralytic⁹, & malè torquet. Excusando se, vt quidam aiunt, causam adiecit, qua de re puerū nō adduxit. Quippe cùm non fuerit facilè paralyticū, qui doloribus nō paruis uexaret, & ultimo iā spiritus traheret longius deportare. Quòd.n. in vltimis esset, Lucas significauit, dicens. Et erat moriturus. Ego aūt in ardētissimæ illius fidei signum dixerim. Multò n. profectò maior istius, quā eorum qui per tectum immiserunt, fidē arbitror. Quia. n. nō dubitabat vel solo dñi verbo iacentem excitari posse, idcirco minimè deportandum putauit. Cur igit dñs quod nusquam antè fecerat, hic peragit? Nam cum vbiq; voluntati tantummodo supplicantium obtemperaret, hic non curaturum se solum, sed domū quoq; Centurionis profecturum pollicetur. Certè id ita facit, ut quanta sit Centurionis fides perdiscamus: nisi. n ita fecisset, sed illico pueru donasset, syncera illius feruēsq; fides ignota nobis fuisset. Idipsum ēt in mulie re, quamuis cōtrario quodam modo, perfecit. Hic. n. non vocatus, vltrò se domum pollicetur profecturum, vt tu eximiam Centurionis fidē, & præcipuè humilitatē perdiscas: at verò in Phœnissa negauit se facturum quod petebat, & illam cōstanter itertū atq; iterū petentem perterruit. Cùm enim sapiens, potēsq; medicus sit, nō ignorat cōtraria ex contrariis facilè elicere. Ita hic vltrò se iterum offerendo Centurioni, ibi verò prorogando, & quasi retinendo, mulieris fidē cunctis aperuit, sic ad Abraham quoq; facit, dicens: Nō cœlabo puerum meum Abrahā, vt nos summam eius charitatem percipiamus, & quanta vel erga Sodomitas vsus prouidentia fuerit: sic denique qui ad Loth missi erant, ingredi ad ipsum volebant, vt inaudita ipsius hospitalis non lateret. Quid igitur ait Centurio? [Dñe non sum dignus, vt intres subiectum meum.] Audiamus ergo, audiamus quicunq; volumus Chīm suscipere: possumus. n ēt nunc nos ipsum suscipere. Audiamus (inquam) Centurionem, & imitemur. Audiamus simili studio, & Iesum recipiamus. Cùm. n. pauperem fame & nuditate confectum receperis, Chīm profectò recipis, atq; nutris. [Sed tm̄ dic verbo, & sanabitur puer meus.] Vides q̄ Centurio veluti ēt leprosus veram de Chīo habuit opinionem. Similiter. n. quoq; nō dixit, ora, supplica, deprecare: sed solum, impera. Timens deinde ne quoniam de ipso magna protulit, negaret Christus, vt sermonem moderaretur, illud adiecit. [Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alii, veni, & venit, & seruo meo, fac hoc, & facit.] Sed nō mirū est, inquies, si Centurio ita est suspicatus: verum nō id quæritur, sed vtrum Christus opinionem eius de se acceperit ac confirmauerit, an repulerit atq; abiecerit. Probè valde abs te, atq; prudenter obiectum est. Si altius ergo inspicimus, quod in leproso factum dicimus, idipsum ēt hic perfectum inuenimus. Nā quēadmodum leprosus, si volueris, dixit: neq; ab hac tātummodo voce de omnipotentia Chīi testimonium, verùm etiam ab ipsius Christi responsione: qui non solùm quod de se leprosus credebat, non arguit, sed etiam mirum in modum confirmauit, quod superfluum erat addendo, cùm dixit. Volo, mundus esto: ac si verè illum opinari docuerit. Simile q̄dam hic quoque diligentius considerantes, contigisse inspeximus. Cum enim Centurio Dei non hominis potestatem paucis ei verbis attribuisset, non modo non reprehendit, verum etiam laudibus non paruis cum prosecutus est. Miratus est. n. inquit Euangelista, & ita miratus, vt tanta hominum turba præsente atque audien-

Gen. 18 c

Gen. 19 a, & Roma. 13. a

B Mat. 27

C Supra. a, & Luca. 5. c.

Supra, a

M

Lucæ. 7. a

Mar. 7. c

Phœnis sa.

A

te imitandum ipsum cæteris proposuerit. Perpendis q̃ singuli qui diuinã ei ptãtem attestati, non sine laudibus recipiunt. Stupebant turbæ de doctrina ipsius, quã diuina cum authoritate docebat. Nec eos ideo reprobauit, sed vnã cum eis de monte descendit, sniamq̃; de se illorum mundatione leprosi comprobauit. Clamat ille. Si voluerís, potes mundare me, nec reiecit eũ, sed sic mundauit, vt verbo illius vteretur, ac diceret. Volo, mundare. Deniq; Cẽturio hic non parua voce dicebat. [Dic verbo solum, & sanabitur puer meus. Et admiratus eum dixit. Neq; in Israel tantam inueni fidem.] Sed vt vndiq; muniatis, a contrario quoq; idipsum docebimus. Nihil horum Ioan. 11 Martham, sed opposita dixisse inuenies. Scio. n. inquit, q̃ quęcunq; à Deo petes, dabit tibi Deus: nec solum quamuis ei familiaris esset, valdeq; ipsum diligeret, laudẽ consecuta non est; sed quasi non rectè de D ipso sentiens, emendatur. Respondit enim dñs. Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei? Sic aperiè ipsam, q̃ nondum crediderit, accusauit. Deinde q̃m illa, quæcunq; a Deo petis, dabuntur tibi, dicebat: volens eam ab hmõi remouere suã, docereq; q̃ non aliunde habet, sed omnium bonorum fons est. Ego sum, inquit, resurrectio & vita: id est non expecto, vt ab alio mihi potestas conferatur, sed a meipso cuncta possum efficere: propterea ergo Cẽturionem coram omnibus laudat, & ceteris omnibus anteponit, & regnum cœlorum ei demum largitur, vt reliquos ad imitationem eius facilius concitet. Quòd si non potes tibi persuadere, ideo hæc a Christo sic dicta fuisse, vt cæteri omnes hinc ad similem fidem perducãtur: perpende quàm diligenter id Euangelista significauit. [Audiens aũt Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit. Amen dico vobis, non inueni tantãm fidem in Israel. Ex his profectò intelligitur id maximè, si dem feruentissimam, regnum cœlorũ, cæteraq; bona nobis præbere, si magna de ipE so, Deoq; vero digna imaginari velimus: nec verbis solum laudem illi attribuit, sed ægrotum quoq; filium propter merita fidei sanum fecit, fulgentemq; ipsi coronã, ac magis ornatam muneribus contexuit, cum sic dicat. [Dico autem vobis, q̃ multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Isaac in regno cœlorum: filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Liberius certe nunc postq̃ pluribus signis aios eorum attraxit, cum ipsis loquitur: verũ ne adulatione aliqua vsum fuisse Centurionem quisquã putet, vtq̃; oẽs ex animo locutum intelligãt, audi quod infertur. [Vade, inquit, & sicut credidisti, fiat tibi.] & continnò res ipsa consecuta, certissimũ animi & voluntatis illius testimoniũ perhibuit. [Et sanatus est puer eius ab illa hora.] Idipsum etiam in Phœnissa pariter factum est: sic. n illi quoq; dixit, Magna est fides tua ò mulier, fiat tibi Mat. 15 sicut vis: & sana facta est illico filia eius, c Verùm q̃m idipsum in filium Cẽturionis signum Lucas exponens, alia quædam in istis apponit, eaq; nobis dilucidãda sunt, ne discrepantiam facere videantur aut credantur. Lucas igitur scribit, cum presbyte Luc. 7. a ros Iudæorum misisse ad ipsum, deprecantes vt veniret: Matthæus verò accessisse, F ac dixisse. Non sum dignus. Non ignoro quosdam, quamuis multis conueniant, alium tñ hunc, alium illum opinatos fuisse. De illo enim dicitur, quia & synagogã constituit: de hoc autem ipse Iesus adiecit. Nec in Israel tantã fidem inueni. Nec apud Lucam scribitur, multos vẽturos ab Oriente: vnde cõsequens esse vr ex Iudæorum illum genere fuisse. Nos autem & si hoc modo facilius vitare discrepantiã fatemur, de eodem tamen & hic, & ibi dici arbitramur. Quo igit, inquies, Matthæus non esse dignum dixisse scribit, sub cuius tectum dominus introiret, Lucas verò misisse, vt iret? Duo hic nobis Lucas, vt mihi quidem videtur, ostendit: quanta sit Iudaica adulatio, & q̃ calamitate oppressi homines, modo hoc modo illud consilium anteponunt. Quare verisimile mihi videtur, cũ voluisset ad Iesum proficisci Centurio, detentum a Iudæis fuisse, qui ei assentarent, atq, dicerent: nos ibimus, & adducemus ipsum: quod ita esse peespicies, Ibidem si plenam assentationibus orationem eorum diligentius cõsiderabis. Diligit enim aiunt, gentẽ nr̃am, & synagogam nostram ipse nobis constituit. Neque vident vnde Centurionẽ cõmendet. Nam cum dicere G oportuisset, voluisse quidẽ ipsum venire, sed nos casum suũ, & calamitatis magnitudinem considerantes, vt domi manere vellet,

vellet, suasimus: ne magnam illius esse fidē ostenderent, atq; hinc celsitudo domini Centurionis iudicio, celsitudo Dei esse videretur, virtutem eius, aium & fidem in Iesum cōlare maluerunt, nec ad finem perducere illud curarunt, cuius gratia venerant. Magnas profectò ad cecādas hoium mentes inuidia possidet vires. Vtrū is qui occulta cordium nouit, Centurionis fidē ēt inuitis illis patefecit: quod vt verum es se credas, ipsum Lucam (quæso) rursus audias: ait enim, quia non longè distante eo misit, dicens. Dñe non vexeris: non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres. Vnde patet illum qñ a Iudæorum molestia liber fuit, tunc mississe qui dicerent: nō negligentia factum q̄ illico ipse non accesserit, sed potius quia indignum se putauit, qui dñm suæ domi reciperet. Quod si Matthæus non per alios, sed per seipsum istud dixisse asseuerat, nihil prorsus ad rē: non enim id quæritur, sed vtrum euangelistarum vterque, quod iam apertum esse arbitror, magnā de Christo fidem habuisse Centurionem testatur. Non est absurdū missos esse primò aliquos, qui illud dicerent: deinde quoq; ipsum accessisse, ac per se iterū eadem dixisse. At verò, inquies, Lucas alterum non scripsit: ego autem tibi alterum a Matthæo prætermissum esse respondebo, idq; non esse eorum qui repugnantia dicunt, sed eorū potius qui quæcunq; ab alterutro prætermissa sunt, diligenter supplent. Tu verò ēt Centurionis fidem a Luca prædicatam esse intellige, q̄ dixit, quia moriturus erat puer. Nec enim id desperationem adduxit patri, nihiloq; minus superstitē futurum saluum sperauit. Quòd si Matthæus a Christo dictum ait, Nec in Israel tantam fidem inueni: & hinc non fuisse illū Israelitam, ac Iudæū putas significari, Lucas aut synagogam cōditam esse ab illo, noli hæc pugnantia credere: poterat enim ēt cum Iudæus non esset, Iudæorum & synagogā condidisse, & gentem vehementer amasse. Tu verò verba Centurionis diligentius perscrutare, & q̄ præfectus erat non prætermitte, vt hinc facilè quāta virtus ipsius fuerit, possis perspicere. Tanta certè eorum superbia est, q̄ principatus, præfecturasq; gerunt, vt neq; calamitatibus victi ad humiliora condescendāt. Vnde ille de quo Ioannes scribit,

Dan. 13 a
Acto. 2.
Ibidem.
I
Ioā. 4. g

trahens illum domum dicebat: Propterea atque descende, moriturus est enim filius meus: at verò hic non ita, sed tā illo, quàm his qui per tectum demiserunt lectulum, multo præstantior. Non enim præsentiā Christi quærit corporalem, neq; ipsum ægrotum duxit ad medicum, sed summa de Christo imaginatus, ac Deum ipsum esse non dubitans, Dic verbo solo, inquit, nec id continuò incipiens dixit, sed ærumnā suam tm̄ exposuit. Ex nimia nanq; humilitate factum est, vt putaret non tam facilè Christum ita obtemperaturum suæ voluntati, vt ēt domum eius petere vellet. Quapropter statim cum audisset dicentē: Ego veniam, & curabo ipsum: tūc exclamauit. Nō sum dignus, sed dic verbo solùm. Sic nec doloris magnitudo adeò aium eius confudit, vt tanta calamitate pressus non philosopharetur. Non enim salutem solū filii respiciebat, sed ne quid ipse minus decenter faceret, aut diceret, animaduertebat: & quamuis nō ipse petierit vt iret, sed Christus se iturum obtulerit, veritus tm̄ sic fuerat, ne videretur maiora quàm dignitas sua patereturaccipere, ac rem grādem prorsus, ac suis viribus imparem subire. Vides prudētiam hominis, vides excellentiam animi, vides singularem quoque Iudæorum dementiam? Dicunt enim dignū esse cui gratiam tribuat. Nam cum magis humanitatem, facilitatemque Iesu admirari debuissent, ad dignitatem Centurionis confugiunt, dignum esse dicentes, nec quare dignus esset prospicientes: sed non sic Centurio, sed valde se indignum esse asserebat, non salutari beneficio solum, verumetiam vt domi Iesum reciperet: pro certo etiā cùm dixisset, iacet filius meus, non intulit, dic vt curetur: veritus ne tanto munere esset indignus, sed nudam calamitatem suam exposuit. Cumque Christi pollicitationem percepit, nec sic ausus est oblata percipere, sed adhuc cōstanter pertinentem ad se modestiam conseruat. Dicit fortasse quispiam, & cuius rei gratia pariter cum Christus non honorauit? Respondebimus: pariter, & magis quàm pariter, Christum ipsum habuisse honoratum. Primùm, quia benignam & humilem mentem illius declarauit: quod inde maximè apparuit quòd domum ipsius non adiit, & filium curauit. Deinde, quia

K

regni cęlorum participē ipsum cōstituit, & generi Iudæorū oīum prępositum, ita qui se indignū recipiendi Christum arbitra-
L tur cęlo dignissimus factus, incorrupta bona quæ Abrahā, impetrauit, cōsecutus est à dño. Et qua de causa, inquies, leprosus, qui ēt istis maiora perfecit, non est laudatus à Chro? Nō enim dic verbo, sed quod vulgò magis erat, velis, solūmō dixit. Id verò est quod de patre ipso propheta pro-
Ps. 113. b tulit, dicēs. Omnia quæcunq; voluit fecit. Ego autē leprosum ēt laudatū existimo: cū enim sibi dictū sit, Offer donū qđ iniūxit Moses in testimoniū illis, nihil aliud
Supra. a & Le. 14. a dictū est, nisi ꝙ tu accusabis, cōdemnabisque Iudæos incredulos, quoniā credidisti, quāuis alioquin nō sit æquale quod fecerūt: maius est enim alienigenam q̄ Iudæū credidisse. Non fuisse aūt Centurionē ex genere Iudæorū, tum à nomine ipso, vocabuloq; Centurionis perspicuum est: tum etiam quia dictum est, Nec in Israel tantā fidem fuisse inuentā. Et erat profectò arduum, hominem qui in Iudæorum scripturis educatus non fuit, tam magna de Christo cogitasse. Imaginatus.n. mihi fuisse videtur cœlestem malitiam, cuius Christum ducem, ac dominum esse credidit: cui etiā mortem ipsam, & morbos ip-
M sos, cæteraq;, omnia sic esse subiecta non dubitauit, vt nonnulli milites sibi, immo etiam multò magis propterea dicere non ambigebat. Ego enim homo sum, tu videlicet Deus, ego sub potestate, tu scilicet sub potestate non es: si ergo ipse qui homo, sub potestate aliena, tot tantaque facilē posūm efficere: quid est quod facere ipse nō possis, qui & Deus es, & sub aliena potestate non es? Non enim quasi simile quoddam affert, sed comparationis præstantia, quasi nimium Christus præcellat. h.d. quòd si ego qui similis sum quibus impero, & sub alterius potestate, tamen propter paruam excellentiam præfecturæ nemine repugnante fiunt quæ iussero, quanuis magna diuersaque sint, [Alii enim dico, vade, & vadit: & alii, veni, & venit,]quantò magis ipse ad finem perducere poteris quæ iusseris? Quidam hunc locum ita legunt. Si enim ego qui homo sum, vbi interuallo suspendentes, postea inferunt: sub potestate habens sub me milites. Tu verò illud etiam mihi perpende, quo pacto breuiter subiecit, morti quoque ipsum dūm imperare posse, quasi ancillæ atq; seruienti. Cùm enim dixerit, dico, veni, & venit: ac vade, & vadit: illud profectò significare voluit quod minimè poterat in quenquā mors puenire, si Iesus A
ei abscedere iussserit. Vides fidelē hominē. Nam quod oībus postea fuit apertū atq; clarum, quòd mortis ac vitæ potestatem Christus habeat, ꝙ ad inferi ianuas deducat, atq; reducat ipse multo antè & animo credidit, & aliis prædicauit: nec militum solùm, sed volens seruitutem omniū ad Christi subiectionem ostendere, seruorum quoque fecit mentionem: & tamē in tam singulari, atque mirabili fide tanta humilitas resplendebat, vt se indignum putaret: dominus autem vt dignissimum etiam ostenderet, cuius domum intraret, multò maiora ei contulit, fidem eius cum admiratione prædicans, pluraque sibi cōcedens q̄ flagitauerit: venit enim corporis salutem filio quærens, & regnum cœlorum etiam inuenit. Vides in hoc iam
Matt. 6. d adimpletum illud fuisse quo dicitur. Petite primò regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Nam quoniam & inauditam fidem, & eximiam humilitatem præ se ferebat, cœlos ei prębuit, & salutem filii non negauit. Neque hinc solùm magni ipsum fecerat, sed inde multò magis, quòd omnibus significauit, post quorum electionem ipse reciperetur: vt iam neminem fugere possit, his verbis declarari, nō
B ex operibus legis, sed ex fide salutem hominibus æternā præstari. Idcirco non Iudæis tantum verumetiam gentibus hoc donum propositum est, & gentibus potius quàm Iudęis. Non enim Centurioni solo, sed in toto terrarum orbe sic futurum prę dicit: ita & meliore spe gentium animos excitabat, cùm multi à Galilæa gentium ciuitate ipsum sequerentur, & Iudæorum arrogantiam deptimebat. Nam ne quæri aut turbari iure possent, non à se, nec ex proposito quasi principali, sed data per Centurionem occasione illū de gentibus sermonem introduxit: nec tamen nomine ipso gentes nuncupauit, sed cū multos ab ortu atque occasu venturos esse dixerit, vt non inuidiosè, ita satis luculentè gētes significauit. Neq; hac ratione tātūmodo, nouā vt videat, atq; inauditum hunc

docendi